

VETERA REDUCTA

*Collegii Vilnensis Soc: 1854
A. D. 1703
68bris.*

KATALOGAS

VETERA
REDUCTA

Levui Vladimirovui - 100

Vilniaus universitetas
Vilniaus universiteto biblioteka
Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių centras

VETERA REDUCTA

PARODOS KATALOGAS

2012 11 15 – 2013 06 15

THE EXHIBITION CATALOGUE

15 November, 2012 – 15 June, 2013

Vilniaus universiteto leidykla

Vilnius, 2012

UDK 02(474.5)(092)(064)
Ve2I3

VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA

Sudarytojai Ina Kažuro, Evaldas Grigonis
Tekstus vertė Kristina Gudavičienė, Gražina Cijūnėlytė
Rodyklę sudarė Sondra Rankelienė
Fotografias Raimondas Malaiška

Leidinio rengimą parėmė
Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija

ISBN 978-609-459-116-7

© Vyintas Bronius Pšibilskis, straipsnis, 2012
© Ina Kažuro, Evaldas Grigonis, sudarymas, pratarmė, 2012
© Kristina Gudavičienė, Gražina Cijūnėlytė, vertimas, 2012
© Vilniaus universitetas, 2012

Turiny

„Knyga turi būti su tauta“
Vyginas Bronius Pšibilskis

7

Levas Vladimirovas ir
senojo Vilniaus univer-
siteto bibliotekos byla.
Ina Kažuro, Evaldas Grigonis

23

ODESA

42

MASKVA

50

SANKT PETERBURGAS

70

KIJEVAS

113

CHARKOVAS

203

Asmenvardžių rodyklė

229

Contents

„Book should stay with their nation“
Vyginas Bronius Pšibilskis

Levas Vladimirovas and
the case of the old Vilnius
University Library.
Ina Kažuro, Evaldas Grigonis

ODESSA

MOSCOW

SAINT PETERSBURG

KYIV

CHARKIV

Index of Names

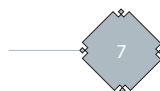
„Knyga turi būti su tauta“

(Levas Vladimirovas)

Kiekvienos tautos, valstybės teisėto pasididžiavimo objektu gali būti tik savo žmonių protu, talentu, atkakliu darbu sukurtos, sukauptos, bet ne svetur pasigrobtos mokslo, kultūros ir meno vertybės. „Ypatinga Lietuvos geopolitinė padėtis <...>, – rašė iškilusis bibliografas profesorius Vaclovas Biržiška, – jau nuo pat Lietuvos valstybės susikūrimo pradžios nuolatos paversdavo ją įvairių karų lauku, kuriame masiškai buvo žudomi žmonės, naikinamas turtas, deginamos ir išgrobstomos kultūros vertybės“¹. Nemaža jų pražuvo vykstant kovoms su kryžiuočiais ir kalavijuočiais, nuolatiniais karams su kaimyninėmis valstybėmis, buvo išvežta į Lenkiją, Švediją, Rusiją ir kitas šalis. Todėl didžiausios pagarbos verti tie negausūs entuziastai, kurie atkakliai kaupė žinias apie svetur esančias Lietuvos kilnojamąsias kultūros vertybes, dėjo pastangų jas sugrąžinti iš „tremties“. Vienas jų – Vilniaus universiteto bibliotekos direktorius Levas Vladimirovas (1912–1999), sėkmingai išnaudojęs XX a. 6-ajame dešimtmetyje SSRS susidariusias palankesnes nei prieš Antrąjį pasaulinį karą sąlygas susigrąžinti carizmo valdymo metais išvežtų senojo Vilniaus universiteto turtų dalį. Šiame rašinyje, naudojantis L. Vladimirovo ir jo bendraminčių straipsniais, atsiminimais, tyrinėtojų darbais, mėginama įdėmiau pažvelgti į Lietuvos kultūros vertybių likimą, jų paieškas ir svarų profesoriaus indėlį į šią prasmingą veiklą.

1579 m. įkurtas Vilniaus universitetas per kelis savo gyvavimo šimtmečius sukaupė daug vertybių: biblioteką, kurios pamatinis branduolys – Vilniaus sufragano Jurgio Albinijaus rinkinys, vėliau papildytas kitais, gausų archyvą, mokslo ir mokymo priemonių, meno kūrinių rinkinių. Plačiai ir sėkmingai pradėtą kilnojamųjų kultūros turtų kaupimą vis nutraukdavo arba pristabdydavo karai, pačių saugotojų aplaidumas, grobstymai, niokojantys gaisrai. Antai nuo 1610 metų gaisro, kuris sunaikino didesnę Vilniaus miesto dalį, nukentėjo ir Vilniaus akademijos bibliotekos fondai². Itin nuostolingas buvo 1737 metų gaisras, sunaikinęs jėzuitų noviciatą, jo turtingą retų knygų biblioteką. Per baisų 1748 metų Vilniaus gaisrą ir vėl supleškėjo jėzuitų akademija ir jų noviciatas. Ne mažiau pražūtingi knygų lobiams buvo karai. Po Abiejų Tautų Respublikos karinių pralaimėjimų XVII a. viduryje, gelbėdamasi nuo artėjančios prie Vilniaus Rusijos kariuomenės teroro, akademinė bendruomenė paliko miestą ir pasitraukė į Vakarų. Prieš antpuolį jėzuitų akademijos biblioteka ir kitos vertybės buvo evakuotos į Karaliaučius, ir apie jų likimą skelbiamos prieštaringos nuomonės³. Akademinė ir jos įstaigos Vilnių užėmusių maskviečių buvo paverstos griuvėsių ir pelenų krūvomis, žuvo unikalūs mokslo ir kultūros dokumentai, tarp jų universiteto dienoraštis, mokslo laipsnių registracijos knyga⁴.

1 Biržiška V. Lietuvos senovinių knygų ir kitų kultūros turtų likimas. *Žingsniai*, 1948, nr. 14, p. 28.

2 Baliński M. *Dawna Akademia Wileńska*. Petersburg, 1862, s. 112–113.

3 Plačiau žr.: Vladimirovas L. *Apie knygas ir bibliotekas*: straipsnių rinkinys. Vilnius, 2002, p. 58–59.

4 *Alma Mater Vilnensis*: Vilniaus universiteto istorijos bruožai. Vilnius, 2009, p. 332.

- 5 Brensztejn M. E. *Biblioteka uniwersytecka w Wilnie do roku 1832*. Wilno, 1925, s. 90.
- 6 Ten pat, p. 91–92. P. Galaunė ir Z. Stryżewska yra pateikę kitus duomenis. Plačiau žr.: Kiaupa Z. *Lietuvos kultūros vertybių kelionė iki 1990: praradimai ir sugrižimai*. Vilnius, 2006, p. 59–60.
- 7 Petrauskienė I. Įdomi ir vertinga kolekcija. *Mokslinės bibliotekos metraštinis 1958–1959*. Vilnius, 1961, p. 143.

- 8 Endzinas A. Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijos bibliotekos likimas. *Knygotyra*, t. 11(18), 1983, p. 68.
- 9 Ten pat, p. 65.
- 10 Jogėla V. *Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: organizacija ir veikla*. Vilnius, 1997, p. 147.
- 11 Galaunė P. Iš kai kurių Lietuvos knygynų ir archyvų istorijos. Iš: *Dailės ir kultūros baruose: straipsnių rinkinys*. Vilnius, 1970, p. 193.

Ne mažiau kaip per gaisrus ir karus Vilniaus universitetas nukentėjo žlugus Abiejų Tautų Respublikai, kai buvo pradėtas sistemingas Lietuvos turto grobstymas ir vežimas į Rusiją. Pralaimėjus 1831 metų sukilimui, Rusijos caro Nikolajaus I 1832 m. gegužės 1 d. įsakymu Vilniaus universitetas buvo uždarytas. Du jo fakultetai – Medicinos ir Teologijos – perduoti Vidaus reikalų ministerijai ir pertvarkyti į Vilniaus medicinos-chirurgijos akademiją ir Vilniaus Romos katalikų dvasinę akademiją. Iš uždaryto universiteto bibliotekos Medicinos-chirurgijos akademija gavo apie 16 000 tomų, daugiausia medicinos, gamtos ir tikslųjų mokslų knygų, Dvasinė akademija – apie 20 000 tomų teologijos, filosofijos ir kai kurių klasikų veikalų⁵. Likusi Vilniaus universiteto bibliotekos knygų dalis buvo paskirstyta taip: apie 9 000 tomų atiteko neseniai įkurtai Baltarusijos švietimo apygardai (apėmė lietuviškas ir baltarusiškas imperijos gubernijas) ir buvo išdalyti jos mokykloms; į Kijevo Šv. Vladimiro universitetą trisdešimčia vežimų išvežta 866 pūdai ir 13 svarų (5 405 pavadinimų 7 563 tomai), Charkovo universitetas gavo 317 pūdų ir 1 svarą (1 339 pavadinimų 4 321 tomą) knygų⁶. Sankt Peterburgo mokslų akademija pareikalavo grąžinti 1819–1825 m. iš jos gautas astronomijos knygas – 32 pavadinimų 48 tomus. Po dalybų abiejose Vilniaus akademijose kuriam laikui liko 39 724 tomai įvairios literatūros. 1838 m. Rusijos liaudies švietimo ministro nurodymu atrinkta ir Kijevo universitetui papildomai perduota 795 Medicinos chirurgijos akademijos, 230 Dvasinės akademijos bibliotekų knygų – iš viso 1 025 veikalai, sudarę apie 2 000 tomų⁷. Dėl „netikusios dvasios“ 1842 m. caro įsaku uždarius Vilniaus medicinos-chirurgijos akademiją, vietoje jos įsteigtas Medicinos fakultetas Kijevo Šv. Vladimiro universitete. Tais pačiais metais Dvasinė akademija perkelta į Sankt Peterburgą. Kartu buvo išgabentos Vilniaus universiteto kolekcijos. Didžiausią jo bibliotekos knygų bei mokslo kabinetams priklausiusių mokymo priemonių ir preparatų dalį gavo Kijevo Šv. Vladimiro universitetas. Į jį iš Vilniaus atgabenta 8051 tomas knygų, 49 pavadinimų periodinių ir nemaža kabinetų leidinių⁸. Reikšminga knygų dalis, gamtos mokslų kabinetai, preparatai ir net botanikos sodo augalai buvo paskirstyti Maskvos, Kazanės, Tartu, Odesos universitetams. Antai 1843 m. iš Medicinos-chirurgijos akademijos Dorpatu (dabar Tartu) universitetas gavo 737 tomus veterinarijos, 456 tomus senesnių ne medicinos turinio knygų, zoologijos kabineto preparatus ir mineralus, suakmenėjimų rinkinius. Iš katalogų sau reikiamų knygų atsirinko Kazanės universitetas⁹. Likusi Vilniuje knygų ir mokymo priemonių dalis atiteko Vilniaus gubernijos gimnazijai. Dvasinės akademijos biblioteka iki 1844 m. buvo palikta Vilniuje, nes užtruko jos rūmų remontas¹⁰. Laikoma buvusio universiteto rūsiuose, ji smarkiai nukentėjo nuo drėgmės, graužikų ir „saugotojų“ – jie vertingus foliantus dalijo „atminimui“, knygomis kūreno krosnis¹¹. Vilnius buvo dvasiškai apiplėštas, nuskurdintas. Tik maži šimtmėčiais kauptos universiteto bibliotekos likučiai pateko į Vilniaus astronomijos observatoriją ir universiteto rūmuose įsikūrusią Vilniaus 1-ąją berniukų gimna-

ziją. 1882 m. priėmus sprendimą uždaryti astronomijos observatoriją, jos bibliotekos knygas nurodyta perduoti Pulkovo observatorijai, Varšuvos universitetui ir Mokslų akademijai¹².

Su Rusijos viešpatavimo Lietuvoje baigtimi susijęs dar vienas Vilniaus kultūros apiplėšimas. 1915 m. Vokietijos kariuomenei stumiant Rusijos armiją iš Lietuvos, prievarta buvo evakuojami gyventojai, materialiosios ir kultūros vertybės. Į imperijos gilumą buvo išvežta daug vertingų Vilniaus viešosios bibliotekos rankraščių ir knygų. Įkurta 1867 m. buvusio universiteto patalpose, biblioteka vadinamajame Šiaurės Vakarų krašte turėjo skleisti caro valdžiai tinkamas idėjas, tvarkyti po 1831 ir 1863 metų sukilimų konfiskuotų dvarų, vienuolynų, mokyklų bibliotekų turtą. Būdamą viena politiką aptarnaujančių kultūros įstai-gų, Vilniaus viešoji biblioteka atliko reikšmingą vaidmenį krašto kultūroje, „tam tikra prasme paveldėjo ir tęsė senojo universiteto bibliotekos tradicijas“¹³. Pagal fondų dydį ji buvo ketvirtoji Rusijos imperijos biblioteka (1874 m. turėjo apie 200 000 knygų ir per 1 500 rankraščių, 1915 m. – 310 000 vienetų)¹⁴. Ilgainiui bibliotekoje atsirado vadinamasis lietuvių-žemaičių skyrius, sukaupęs pirmuo-sius LDK lietuviškuosius spaudinius, veikė gamtos ir senienų muziejaus ekspozicijos¹⁵. Vertingiausių Vilniaus viešosios bibliotekos rankraščių, knygų, muze-alijų išgabenimas negrįžtamai į Rusiją dar kartą parodė grobuonišką imperijos prigimtį – Lietuvos visuomenės interesų buvo visiškai nepaisoma.

* * *

Idėja susigrąžinti iš Lietuvos išvežtas kultūros vertybes kelta dar 1918 m. sausį, kai J. Basanavičius, A. Petrulis ir J. Šernas Lietuvos Tarybai pasiūlė pa-reikalauti iš Rusijos vyriausybės grąžinti įvairiais laikotarpiais carinės rusų val-džios iš Lietuvos teritorijos išgabentus kultūros dalykus. Tarp jų buvo paminėti Medicinos-chirurgijos ir Dvasinės akademijų turtai, Vilniaus viešosios biblio-tekos inkunabulai ir rankraščių skyriaus dokumentai¹⁶.

Tuo metu Sankt Peterburge gyvenęs Paulius Galaunė, skatinamas lenkų pavyzdžio¹⁷, stengėsi surinkti ir susisteminti medžiagą apie Rusijoje atsidūru-sias Lietuvos kultūros vertybes. Išstudijavęs visus jam prieinamus spausdinti-nius šaltinius, P. Galaunė suregistravo 1832 m. uždaryto Vilniaus universiteto turtus¹⁸. 1918 m. lapkričio 29 d. jis buvo paskirtas Lietuvos valstybės įgaliotiniu Lietuvos dailės ir meno turtams iš užsienio grąžinti, bet veiklos pradėti nespė-jo. Netrukus sudarytos marionetinės V. Kapsuko vyriausybės švietimo liaudies komisaras V. Biržiška pavedė P. Galaunei rūpintis Lietuvos kultūros vertybių grąžinimu. Sunkiomis derybomis su Sovietų Rusijos atstovais bandyta atgauti ir Vilniaus universiteto kultūros vertybes. Bevaisės derybos iširo 1919 m. vasarą likvidavus vadinamąjį Litbelą – Lietuvos ir Baltarusijos sovietų respubliką¹⁹.

Nepriklausomos Lietuvos vyriausybė XX a. 2–4-ajame dešimtmetyje vedė derybas su Sovietų Rusijos atstovais dėl prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir jam vykstant į Rusiją išvežtų reikšmingų mokslo ir kultūros vertybių susigrąžini-

12. Matulaitytė S. *Senoji Vilniaus uni-versiteto observato-rija ir jos biblioteka*. Vilnius, 2004,

p. 174.

13. *Alma Mater Vilnensis...*, p. 619.

14. Ten pat.

15. Vladimirovas L. 400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje. Iš: *Apie knygas ir bibliotekas: straipsnių rinkinys*. Vilnius, 2002, p. 93.

16. Kiaupa Z. *Op. cit.*, p. 77.

17. Pirmojo pasau-linio karo metu susikūręs Paminklų apsaugos skyrius prie Lenkų komiteto Maskvoje (Wydział

opieki nad zabytkami) registro Lenkijos ir Lietuvos kultūros turtus, skelbė juos Kijeve leistuose leidiniuose „Wiadomości bibliograficzne“ ir „Museum Polskie“.

18. Žemaitytė Z. *Paulius Galaunė: monografija*. Vilnius, 1988, p. 61.

19. Plačiau žr.: Kiaupa Z. *Op. cit.*, p. 78–79; Klimavičius R. *Lietuvos kultūros vertybių repatriacijos problema ir jos sprendimas 1918–1940 metais*. Vilnius, 2007, p. 714–819.

mo. Pagal 1920 m. Lietuvos ir Sovietų Rusijos taikos sutartį buvo numatyta, kad Rusijos vyriausybė „savo lėšomis sugrąžina Lietuvon ir perduoda Lietuvos vyriausybei bibliotekas, archyvus, muziejus, dailės kūrinius, mokslo vadovėlius bei įnagius, dokumentus ir kitokį mokyklų, mokslo, valdžios, tikybos, visuomenės ir luomo įstaigų turtą, jei pažymėti daiktai buvo išvežti iš Lietuvos pasaulinio 1914–1917 metų karo laiku ir faktinai yra arba atsiras Rusijos Vyriausybės arba visuomenės įstaigų žinioje.“ Lietuvai reikšmingus mokslo, dailės arba istorijos dalykus, kurie buvo išvežti prieš Pirmąjį pasaulinį karą, Rusijos bolševikų valdžia sutiko grąžinti tiek, kiek „tų dalykų išskyrimas nepadarys žymios žalos Rusijos archyvams, bibliotekoms, muziejams, paveikslų galerijoms, kur jie yra sudėti“²⁰. Dėl pastarosios Rusijai naudingos išlygos buvo sudaryta mišri komisija iš lygaus abiejų šalių atstovų skaičiaus. Lietuvos komisijos dalyvavimą Rusijoje vykusiose klampiose derybose dėl kultūros turtų sugrąžinimo į Lietuvą plačiai aprašė jos narys P. Galaunė²¹. Sovietiniai derybininkai, naudodamiesi jiems palankia išlyga bei Lietuvos ir Lenkijos nesutarimais (lenkai tuo pat metu pretendavo į išvežtąsias Vilniaus universiteto, Vilniaus viešosios bibliotekos ir kitas vertybes), pasiliko didelius reikšmingus kultūros vertybių kompleksus. Nors ir buvo susitarta, kad Vilniaus universiteto archyvo dalis, observatorijos įrenginiai, patekė į Pulkovo observatoriją, bei universiteto rektorius skeptras bus grąžinti Lietuvai, Sovietų Rusija pažado netesėjo. Pakvieti į Genujos derybas ir pralaužę diplomatinę izoliaciją, bolševikai jau nemanė vykdyti taikos sutarties su Lietuva. „Tuo būdu klausimas dėl Lietuvos kultūros turtų grąžinimo tapo palaidotas, – rašė P. Galaunė, – palaidotas amžiams, nes tik amžių bėgyje gal atsiras proga vėl dėl tų dalykų kalbėti su Rusija“²².

1940 m. birželį, kai į Lietuvą įžengė Raudonoji armija, P. Galaunei buvo dingtelėjusi mintis: „O gal bus galima pradėtą darbą atnaujinti“²³. Bet marionetinės Lietuvos vyriausybės kreipimaisi dėl anksčiau ir 1939 m. rudenį²⁴ išvežtų vertybių grąžinimo teigiamo SSRS vyriausybės atsakymo nesulaukė.

Po Antrojo pasaulinio karo prasidėjo beveik 50 metų trukusi sovietinė okupacija. Visai valstybinei sistemai siekiant ištrinti tautinę savimonę, centralizuotai buvo vykdomas kultūros vertybių tvarkymas ir kilnojimas. Su įvairių žinybų atliekama susikaupusių nesutvarkytų vertybių registracija ir neprofilinių dalykų grąžinimu jų buvusiems savininkams sietinos netikėtai atsiradusios galimybės atgauti kai kuriuos iš Lietuvos išvežtus turtus. Antai 1946 m. pradžioje Lietuvos SSR mokslų akademija iš Kultūros ir švietimo įstaigų reikalų komiteto prie SSRS liaudies komisarų tarybos gavo kvietimą atsiimti 1915 m. išvežtus Vilniaus viešosios bibliotekos fondus (jie buvo laikomi SSRS valstybinėje V. Lenino bibliotekoje Maskvoje). Balandžio pabaigoje į Vilnių buvo pargabenta 30 dėžių, kurios svėrė apie 3 tonas, rankraščių, iš kurių pagal senąją kolekcijų tvarką buvo suformuota 10 dokumentų fondų²⁵. Tarp atgautų rankraščių rasta 30 vienetų Vilniaus viešosios bibliotekos administracinių bylų ir knygų

20 Klimavičius R.
Op. cit., p. 102.

21 Galaunė P.
Lietuvos turtų likimas. *Krantai*, 1989, nr. 1–12; 1990, nr. 1–4.

22 Ten pat. 1990, nr. 4, p. 75.

23 Laurinčiukas A.
Negrąžinti lobiai. *Gimtasis kraštas*, 1990, gegužės 18–24.

24 Nors po 1939 m. spalio 10 d. sutarties Vilnius teisiškai priklausė Lietuvai, bet iš jo buvo išgabenti svarbūs archyvai, Vrublevskių bibliotekos knygų rinkiniai ir kt.

25 1951 m. grįžo 91 saugojimo vietas, 1954 m. dar keletas egzempliorių. Iš: Cicėnienė R. Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos rankraščių skyriaus fondų formavimas.

Tarp knygų, 2010, vasaris, p. 16.

inventorių. Mokslų akademijos iniciatyva 1948 m. jie buvo perduoti Vilniaus universiteto bibliotekai²⁶. Kaip neprofilinė medžiaga Lietuvos archyvams buvo atiduotas Leningrade (dabar Sankt Peterburgas) saugotas Vilniaus universiteto dokumentų archyvas²⁷.

Viltis atgauti kitas Lietuvos ir Vilniaus universiteto vertybes išiziebtė 1953 m. kovo 5 d. mirus J. Stalinui, kai prasidėjo tam tikras sovietinės sistemos liberalizavimas. Juo bei kultūrinės raidos aktyvėjimo tendencijomis suskubo naudotis kai kurios Lietuvos organizacijos, įstaigos, pavieniai šviesuoliai. Itin daug prie šių pastangų prisidėjo Vilniaus universiteto bibliotekos direktorius L. Vladimirovas. Antrojo pasaulinio karo veteraną, dirbusį Valstybinės plano komisijos kultūros ir švietimo skyriaus viršininku, traukė pedagoginis darbas universitete (jaunystėje troško būti mokytoju). Apie tai sužinojęs Vilniaus universiteto rektorius Zigmas Žemaitis humanitarinių polinkių turintį ekonomistą pakvietė tvarkyti, anot jo, globos ir meilės reikalingą „pagyvenusią ir blogai prižiūrėtą damą“ – Vilniaus universiteto biblioteką²⁸. Tuometinio LKP CK nurodymu iš Valstybinės plano komisijos perkeltas į Vilniaus universitetą, L. Vladimirovas jau naujo rektoriaus prof. Jono Bučo įsakymu nuo 1948 m. rugsėjo 1 d. tapo Mokslinės bibliotekos direktoriumi. Jam buvo pavesta pasirūpinti, kad biblioteka kuo greičiau atitiktų Maskvos valdininkų keliamus reikalavimus, kartu patenkintų universiteto mokslo ir studijų poreikius. Tačiau L. Vladimirovas domėjosi ne tik techniškąja Vilniaus universiteto bibliotekos valdymo puse – knygų komplektavimu ir aprašymu, sisteminio katalogo formavimu, specialiojo fondo sudarymu ir t. t. Direktorių itin domino bibliotekos istorija, kuri pirmiausia yra jos fondų kaupimo istorija, jam rūpėjo universitete esančių reikšmingų kultūros paminklų globos reikalai. Jau postalininio laikotarpio pradžioje L. Vladimirovas su jam būdingu atkaklumu kėlė neatidėliotinas problemas, kurioms spręsti reikėjo nuolatinio dėmesio ir lėšų (šildymo sistemos bibliotekos patalpose įrengimas, normalaus temperatūros režimo palaikymas saugyklų patalpose, restauravimo skyriaus steigimas, būtinybė išsaugoti viską, kas istoriniu ir kultūriniu požiūriu išliko senuose universiteto pastatuose²⁹).

Tyrinėdamas universiteto bibliotekos fondų kaupimo istoriją, L. Vladimirovas negalėjo nesusidurti su klausimu dėl kadaise Vilniaus universitetui priklausiusių kolekcijų likimo. Kilęs užmojis surasti turtų pėdsakus ir ieškoti būdų jiems susigrąžinti, iš pradžių daug kam atrodė avantiūristiškas³⁰. Nepasidavęs skepticizmui L. Vladimirovas realia veikla parodė, kaip galima branginti universiteto kultūrinį paveldą, mėgino ištaisyti kadaise šiai aukštajai mokyklai padarytą skriaudą ir žalą, praturtinti bibliotekos fondus retais raštijos paminklais. Jis tarėsi su daugeliu Lietuvos mokslo, kultūros darbuotojų, bibliotekininkų, rado entuziastų, kurie pažadėjo paramą.

XX a. 6-ajame dešimtmetyje Vilniaus universiteto bibliotekos direktoriaus prof. L. Vladimirovo drąsa, ryžtas, atkaklumas, diplomatiniai sugebėjimai pa-

²⁶ Jurginis J. Vilniaus valstybinio universiteto mokslinės bibliotekos direktoriui. 1948 03 23, VUB RS F47–MB 15–210.

²⁷ Kiaupa Z. *Op. cit.*, p. 119.

²⁸ Vladimirovas L. Kaip aš pasidariau bibliotekininku? *Vilniaus universiteto bibliotekos metraštis 1999*. Vilnius, 2000, p. 89.

²⁹ Vladimirovas L. Daugiau dėmesio istoriniams kultūros paminklams. *Tarybinis studentas*, 1954, birželio 5.

³⁰ Aukštaitytė N. Kaip profesorius Levas Vladimirovas grąžino Vilniaus universiteto bibliotekos lobius. *Lietuvos aidas*, 1997, liepos 7, p. 15.

31 Butkevičienė B. Levas Vladimirovas – Vilniaus universiteto bibliotekos direktorius. *Bibliotekininkystei reikia pašaukimo ir meilės...* Atsiminimai apie Levą Vladimirovą. Vilnius, 2005, p. 55.

32 Aukštaitytė N. *Op. cit.*, p. 15.

33 Mokslininkai nori atgauti, kas priklauso Lietuvai. *Europos lietuvis*, 1979, rugpjūčio 21, nr. 32 (1472), p. 7.

34 Vladimirovas L. Iš bibliotekininko atsiminimų. *Moks-*

dėjo universitetui ir Lietuvai atgauti apie 18 000 Vilniaus viešosios bibliotekos ir senojo universiteto knygų bei dalį muzealijų. Tarp jų buvo daug vertingų leidinių: pirmoji Vilniuje išspausdinta knyga – Pranciškaus Skorinos „Apaštala“ (1525 m.), Vilniaus akademijos spaustuvėje išspausdinta pirmoji lietuviška knyga Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijoje – Mikalojaus Daukšos „Katekizmas“ (1595 m.) ir kt. Lietuva visada bus jam dėkinga už gražintą pirmąją lietuvišką knygą, kurios iki šiol pasaulyje žinomi tik du egzemplioriai³¹. Martyno Mažvydo „Katekizmo“, pradėjusio lietuviškos spausdintinės knygos kelią, suradimas ir atgavimas 1957 metų pradžioje buvo reikšmingas Lietuvos ir Vilniaus universiteto kultūrinio gyvenimo įvykis. „Tai yra įdomiausia mano gyvenimo istorija, o „Katekizmas“ – vertingiausia iš gražintų knygų“, – praėjus keliems dešimtmečiams teigė L. Vladimirovas³². Profesoriaus sumanymu visa atgauta senojo universiteto kolekcija turėjo būti sudėta pagal G. E. Grodeko katalogo šifrus, laikoma senų spaudinių ir rankraščių skyriuje kaip atskiras rinkinys. Tokia neįkainojamos vertės biblioteka-muziejus būtų senojo ir naujojo Vilniaus universiteto tęstinumo, daugelio mokslininkų, bibliotekininkų kartų paieškų liudytoja, duotų gražaus peno nuodugnai tyrinėti kultūros palikimą.

Vilniaus universitetas jau be L. Vladimirovo, tapusio Jungtinių Tautų Dago Hammarskjöldo bibliotekos direktoriumi (1964–1970), vykdė jo priesakus. Tačiau sulaukdavo tik atsirašinėjimo. 1979 m. rengiantis universiteto įkūrimo 400 metų sukakčiai, dar kartą bandyta spręsti įsisenėjusią knygų iš SSRS mokslų akademijos bibliotekos Leningrade grąžinimo problemą. Po laišku tuometiniam Mokslų akademijos prezidentui A. Aleksandrovui pasirašė ir L. Vladimirovas. Vienas laiško egzempliorius pateko į pagrindinį *Alma Mater* žurnalą, pasiekė užsienio lietuvių spaudą³³. Iš jos laišką kaip sensaciją pasigavo užsienio spauda, kilo didžiulis triukšmas. Tačiau tai nepakeitė Maskvos nusistatymo negrąžinti Lietuvai reikšmingiausių jos vertybių.

Apie savo žygius susigrąžinti XIX a. išsklaidytas Vilniaus universiteto bibliotekos knygas L. Vladimirovas pasakojo Vilniaus Martyno Mažvydo (1972, 1979 m.) ir Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto (1981 m.) knygos bičiulių klubų nariams. Spaudoje jis pabrėžė, kad metai, kai buvo rasta ir grąžinta Vilniaus universitetui daugiausia jam kadaise priklausiusių vertybių, liks atmintyje kaip vienas labiausiai jaudinančių jo gyvenimo epizodų³⁴.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę L. Vladimirovas plėtojo lietuviškų knygų diasporos studijas³⁵, apibendrino savo 1955–1958 metų veiklos patirtį³⁶. Jo sukaupta išmintis ir žinios galėjo būti veiksmingiau panaudotos imantis Lietuvos kultūros turtų paieškų užsienyje. L. Vladimirovo mintis, kad knyga turi būti su tauta³⁷, yra skatinantis, įpareigojantis priesakas valstybės institucijoms ir tyrėjams kaupti žinias apie užsienyje atsidūrusias Lietuvos kultūros vertybes, imtis konkrečių pastangų jas susigrąžinti.

Prof. habil. dr. Vygintas Bronius Pšibilskis

las ir gyvenimas, 1982, nr. 2, p. 18.

35 Vladimirovas L. Lietuviška protestantų knyga Lietuvos ir pasaulio bibliotekose. Iš: *Apie knygas ir bibliotekas*: straipsnių rinkinys. Vilnius, 2002, p. 33–40.

36 Владимирovas Л. Когда же восторжествует справедливость? Ис: *Вильнюс*, 1992, с. 153–162.

37 Vladimirovas L. Lietuviška protestantų knyga..., p. 40.

“Book should stay with their nation”

(Levas Vladimirovas)

Every nation and state takes rightful pride in the scientific, cultural and art heritage created and collected through intelligence, talent and arduous work of their people, whereas trophies brought from foreign countries is a different matter. As wrote an outstanding professor of bibliography Vaclovas Biržiška, “Starting from the very beginning of our state, the specific geopolitical position of Lithuania < ... >, has turned it into a battlefield of ongoing wars, which led to mass murder, property destruction, burning and plunder of cultural goods”¹. A large part of Lithuanian heritage was lost in fights of Lithuanians with the Teutonic Order or the Order of the Brothers of Sword. A part was taken to Poland, Sweden, Russia and other countries during the wars with neighbours. Therefore we should hold in high esteem those few enthusiasts, who relentlessly gathered information on Lithuania’s tangible cultural heritage carried to foreign countries and undertook the heroic effort to bring it back from the “exile”. One of those few people is Director of Vilnius University Levas Vladimirovas (1912–1999). The political situation of the fifties in the USSR was more favourable for the return of the heritage taken from the old Vilnius University during the tsarist rule, then that before the Second World War, so Levas Vladimirovas took advantage of the situation. Taking into account publications, memoirs and research articles written by Levas Vladimirovas and his associates, this article presents an effort to get a closer look into the fate of Lithuanian cultural heritage, attempts to find it abroad and the professor’s invaluable contribution made in this significant field.

Founded in 1579, during the several centuries of its existence, Vilnius University accumulated quite a number of valuables, among them were the library (a private collection of Suffragan to Bishop of Vilnius Georgius Albinus was the cornerstone of it), rich archive, various scientific instruments and devices for teaching, art collections. Wars, negligence of those who were responsible for the safekeeping of Vilnius University possessions, plunders and devastating fires from time to time interrupted or slowed down the successful and expanding accumulation of tangible cultural heritage. The fire of 1610 not only destroyed a major part of Vilnius city, but also brought a great damage to Vilnius Academy Library². The fire of 1737 was especially damaging to the Jesuits as it destroyed their noviciate together with its rare book collection. The frightful fire of 1748 once again wiped out the Jesuit’s Academy and noviciate. Wars were not less damaging for the book collections than fires. After numerous defeats of the Polish–Lithuanian Commonwealth in the middle of the 17th century, fearing the approaching Russian army, the academic community left Vilnius

¹ Biržiška V. Lietuvos senovinių knygų ir kitų kultūros turtų likimas. *Žingsniai*, 1948, nr. 14, p. 28.

² Baliński M. *Dawna Akademia Wileńska*. Petersburg, 1862, s. 112–113.

³ For further reference refer to:

Vladimirovas L. *Apie knygas ir bibliotekas: straipsnių rinkinys*. Vilnius, 2002, p. 58–59.

⁴ *Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto istorijos bruožai*. Vilnius, 2009, p. 332.

⁵ Brensztejn M. E. *Biblioteka uniwersytecka w Wilnie da roku 1832*. Wilno, 1925, s. 90.

⁶ *Ibid.*, p. 91–92. P. Galaunė and Z. Stryżewska have other data. For

and fled to the West. The academic library and other valuables were evacuated to Königsberg and now we have several contradictory versions of their further fate³. The Academy and its subordinate houses were either completely destroyed or burned to ashes by Moscovites, who occupied the city and thus unique documents of science and culture, among them a diary and a register of academic degrees, were lost⁴.

The fall of the Polish–Lithuanian Commonwealth inflicted even greater damage than fires and wars. It led to a systematic devastation of Lithuanian heritage and its transportation to Russia. After the defeat of the uprising in 1831, Russian Tsar Nicholas I issued an order brought into force on 1 May 1832 to close the university. Two faculties of Vilnius University – Faculty of Medicine and Faculty of Theology – were assigned to the Ministry of the Interior and eventually reorganized into the Vilnius Academy of Medicine and Surgery and the Vilnius Roman Catholic Theological Academy. The Academy of Medicine and Surgery received around 16 000 volumes (mainly books of medicine, natural history and exact sciences) from the library of the closed university, and the Theological Academy was given around 20 000 books of theology, philosophy and Classical literature⁵.

The rest of Vilnius University Library collection was divided this way: around 9 000 volumes were delivered to the newly established Belarus Education District (it included Lithuanian and Belarusian governorates of the Russian Empire) and were distributed among schools of this district, 866 puds and 13 pounds (or 5405 works in 7563 volumes) in 30 carts were carried to Saint Vladimir University in Kyiv. Kharkiv Imperial University received 317 puds and 1 pound (1339 titles in 4321 volumes) of books⁶. The Academy of Sciences in Saint Petersburg requested to return books of astronomy received by Vilnius University in 1819–1825 (32 titles in 48 volumes). After that for a certain period of time Vilnius Academies had 39 724 books in various fields.

In 1838, by the order of Russia’s Minister of People’s Education, 795 books from the Academy of Medicine and Surgery and 230 books from the Roman Catholic Theological Academy (in total 1025 works in 2000 volumes) were additionally transferred to Kyiv University⁷. In 1842, by a decree of the tsar the Vilnius Academy of Medicine and Surgery was closed for “inappropriate atmosphere” and the Medical Faculty was established in Saint Vladimir University in Kyiv. In the same year the Roman Catholic Theological Academy was moved to Saint Petersburg. Vilnius University collections were also delivered to various places. The major part of books and devices for teaching went to Saint Vladimir University in Kyiv. It obtained 8051 volumes, 49 titles of periodicals and many more items from Vilnius⁸. The other part of books, plants from the Botanical Garden, samples and other objects from the Cabinet of Natural History were distributed between Moscow, Kazan, Tartu and Odessa universi-

further reference refer to: Kiaupa Z. *Lietuvos kultūros vertybių kelionės iki 1990: praradimai ir sugrįžimai*. Vilnius, 2006, p. 59–60.

⁷ Petrauskienė I. *Įdomi ir vertinga kolekcija. Mokslinės bibliotekos metraštis 1958–1959*. Vilnius, 1961, p. 143.

⁸ Endzinas A. *Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijos bibliotekos likimas. Knygotyra*, t. 11(18), 1983, p. 68.

ties. In 1843, Tartu University received 737 volumes in the field of veterinary and 456 books on non-medical subjects from the Academy of Medicine and Surgery, samples from the Zoology Cabinet, collections of minerals and fossils. Kazan University also selected and took certain books from the library⁹. The rest of the collection went to the First Vilnius Gymnasium. The library of the Roman Catholic Theological Academy stayed in Vilnius up to the year 1844 as the academy was under ongoing reconstruction¹⁰. This collection was kept in the premises of the closed Vilnius University and so it suffered from dampness, rodents and “keepers”, who used to give valuable folios as keepsakes, and even worse – used to burn books for heating¹¹. From a cultural and spiritual point of view, Vilnius was robbed and impoverished. Only a small part of books, acquired throughout the centuries went to Vilnius Astronomical Observatory and the First Vilnius Gymnasium for Boys. In 1882, after the closure of Vilnius Observatory, books were divided among Pulkov Observatory, Warsaw University and the Academy of Sciences¹².

The end of Russia’s rule brought another plunder to Vilnius. In 1915, as the German army pushed forward, Russian authorities organized obligatory evacuation of citizens and objects of value. Many valuable books and manuscripts of Vilnius Public Library were carried to the remote areas of the Russian Empire. Vilnius Public Library was established in 1867 in the premises of the closed university and it had a mission to promote the ideas relevant to the tsarist rule in the Northwestern Krai as well as safeguard libraries of mansions, monasteries and schools, which were confiscated after the uprisings of 1831 and 1864. As a cultural institution which served political purposes, Vilnius Public Library played a significant role in a cultural life of the country, “in a way it inherited and cherished the tradition of the old university library”¹³. It was the fourth largest library in the Russian Empire (in 1874 Vilnius Public Library had around 200 000 books and 1 500 manuscripts; in 1915 – 310 000 items)¹⁴. Eventually the department of “Lithuania–Samogitia”, collecting the first Lithuanian publications in the territory of the Grand Duchy of Lithuania, was established in the library. At the same time, visitors of the library could see expositions of antiquities and natural history¹⁵. The irreversible transfer of the most valuable books, manuscripts and museum objects to Russia, showed once more a predatory nature of the empire, where interests of Lithuania were absolutely ignored.

* * *

The idea to bring back Lithuania’s cultural heritage was put forward in January 1918, when Jonas Basanavičius, Alfonsas Petrulis and Jokūbas Šernas initiated a proposal to the Council of Lithuania to set up a claim to the Russian government for the return of the cultural heritage, which was transferred to

9 Ibid., p. 65.

10 Jogėla V. *Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: organizacija ir veikla*. Vilnius, 1997, p. 147.

11 Galaunė P. Iš kai kurių Lietuvos knygynų ir archyvų istorijos. *Dailės ir kultūros baruose: straipsnių rinkinys*. Vilnius, 1970, p. 193.

12 Matulaitytė S. *Senoji Vilniaus universiteto observatorija ir jos biblioteka*. Vilnius, 2004, p. 174.

13 *Alma Mater Vilmensis...*, p. 619.

14 Ibid.

15 Vladimirovas L. 400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje. *Apie knygas ir bibliotekas: straipsnių rinkinys*. Vilnius, 2002, p. 93.

¹⁶ Kiaupa Z. *Lietuvos kultūros vertybių kelionės iki 1990: praradimai ir sugrižimai*. Vilnius, 2006, p. 77.

¹⁷ Wydział opieki nad zabytkami was an institution established during the First World War. It compiled lists of cultural heritage brought to Russia from Poland and Lithuania and published them in Kyiv's periodicals "Wiadomości bibliograficzne" and "Museum Polskie".

¹⁸ Zemaitytė Z. *Paulius Galaunė*:

Monografija. Vilnius, 1988, p. 61.

¹⁹ For further reference refer to: Kiaupa Z. *Op. cit.*, p. 78–79; Klimavičius R. *Lietuvos kultūros vertybių repatriacijos problema ir jos sprendimas 1918–1940 metais*.

Vilnius, 2007, p. 714–819.

²⁰ Klimavičius R. *Op. cit.*, p. 102.

²¹ Galaunė P. *Lietuvos turtų likimas. Krantai*, 1989, nr. 1–12; 1990, nr. 1–4.

Russia in various periods of the tsarist rule. Among other things, the Council mentioned valuables of the Medicine and Surgery Academy and the Roman Catholic Theological Academy as well as incunabulas and manuscripts from Vilnius Public Library¹⁶.

Following the example of Polish people¹⁷, Paulius Galaunė, who lived at the time in Saint Petersburg, made an attempt to collect and systematise material on Lithuanian cultural heritage brought to Russia. After careful study of printed sources, Galaunė made a register of confiscated property from the closed Vilnius University (in 1832)¹⁸. On 29 November 1918 he was appointed as a representative of the Lithuanian state for the return of Lithuania's art heritage from abroad, yet the political situation did not allow to start his works. Later on Vaclovas Biržiška, a Commissar of People's Education in Vincas Kapsukas' marionette government, asked Galaunė to take responsibility for the return of Lithuania's heritage. Through tough negotiations with Soviet Russia efforts were made to recover the cultural heritage of Vilnius University. Fruitless negotiations broke off in summer of 1919, when the LitBiel – Lithuanian and Belarusian Soviet Republic – ceased to exist as a state¹⁹.

Throughout 2nd–4th decades of the 20th century, the government of independent Lithuania negotiated with representatives of the Soviet Russia the recovery of important scientific and cultural values removed to Russia during the First World War. The 1920 Soviet–Lithuania Peace Treaty established an obligation by which Russia "undertook to return and transfer to Lithuania libraries, archives, museums, artistic works, textbooks and devices, documents and any other assets that belonged to schools, scientific bodies, estates governmental, religious, public institutions if the objects were removed from Lithuania during the First World War 1914–1917 and actually were in the disposal of Russian governmental institutions or public organizations". Russian bolshevik authorities agreed to return to Lithuania objects of scientific, artistic and historic importance that had been removed before the First World War, provided, that "the exclusion of those objects did not make any marked damage to Russian archives, libraries, museums, or art galleries where they were held"²⁰. Due to the latter provision, which was useful to Russia, a joint commission was organized consisting of equal number of members on both sides. Participation of the Lithuanian commission in those tense negotiations with Russia concerning the recovery of cultural property was amply described by one of its members Galaunė²¹. A favourable clause of the Peace Treaty and tensivity between Lithuania and Poland (Poland at that time had its own interests towards valuables at the disposal of Vilnius University, Vilnius Public Library, etc.) allowed Soviet negotiators to leave the most valuable cultural collections in their country. Although it was agreed that part of Vilnius University archives and observatory devices, that were passed to Pulkov Observatory as well as the sceptre of the

Rector of the University must be returned to Lithuania, the Soviet Russia had not carried out its promise. Invited to Genoa negotiations and having broken the diplomatic isolation, bolsheviks no longer fancied to keep the peace treaty with Lithuania. "Thus the issue of the recovery of Lithuania cultural property was buried," wrote Paulius Galaunė, "buried forever and perhaps only in the course of time a chance may turn up to converse with Russia about those things"²².

In June 1940, when the Red Army entered Lithuania a thought came to Galaunė's mind: "Maybe it could be possible to renew the started negotiations"²³. However the appeal of marionette Lithuanian government concerning the recovery of values removed earlier and in autumn of 1939²⁴ had not received any positive answer from the USSR.

After the Second World War, the Soviet occupation period had continued for nearly 50 years. The whole state system attempted to wipe out national self-consciousness, and carried out management and removal of cultural property in a centralized way. Unexpectedly the started registration of accumulated undescribed cultural property by different departments and return of certain non specific objects to their former owners gave rise to possibilities to recover some property removed from Lithuania. So in the beginning of 1946 Lithuanian SSR Academy of Sciences received an invitation from the Committee on the Cultural and Educational Institutions under the Council of People's Commissars to repossess holdings of Vilnius Public Library removed in 1915 (they were held in V. Lenin State Library of the USSR in Moscow). At the end of 30 April boxes of manuscripts weighing about 3 tons were delivered to Vilnius and following the old methodology 10 documentary collections were formed²⁵. Among recovered manuscripts 30 items of Vilnius Public Library administrative files and book inventories were found. In 1948 on the initiative of Lithuanian SSR Academy of Sciences they were handed over to Vilnius University Library²⁶. As a specific material Vilnius University documentary archive held in Leningrad (now Saint Petersburg) was handed over to the Lithuanian archives²⁷.

Hope to recover other values of Lithuania and Vilnius University increased with Stalin's death on 5 March 1953, which caused certain liberalization of the Soviet system. Some Lithuanian organizations, institutions, individual enlightened persons hastened to take advantage of enlivening cultural life. Especially active in these efforts was Levas Vladimirovas, Director of Vilnius University Library. The veteran of the Second World War who worked as the Head of Culture and Education Department of the State Planning Commission, wanted to engage in pedagogical work at the University (in his youth he aspired to be a teacher). When Vilnius University Rector Zigmas Žemaitis heard about it, he invited this economist with humanitarian inclination to administer as he put it "an elderly and poorly groomed dame" – Vilnius University Library, which badly needed care and love²⁸. By the order of the then Central Commit-

22 Ibid., 1990, nr. 4, p. 75.

23 Laurinčiukas A. Negražinti lobiai. *Gimtasis kraštas*, 1990, May 18–24.

24 Although after the agreement signed on 10 October 1939 Vilnius legally belonged to Lithuania, many valuable archives and collections of Wroblewski Library were carried out.

25 Cicėnienė R. Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos rankraščių skyriaus fondų formavimas. *Tarp knygų*, 2010 February, p. 16. Ninety

one archival units were brought back in 1951 and a few more copies in 1954.

26 Jurginis J. Vilniaus valstybinio universiteto mokslinės bibliotekos direktoriui. 1948 03 23, VUL MD F47–MB 15–210.

27 Kiaupa Z. *Op. cit.*, p. 119.

28 Vladimirovas L. Kaip aš pasidariau bibliotekininku? *Vilniaus universiteto bibliotekos metraštis 1999*. Vilnius, 2000, p. 89.

tee of the Lithuanian Communist Party Levas Vladimirovas was transferred to Vilnius University and by order of a new Rector prof. Jonas Bučas he became the Director of Scientific Library starting with 1 September 1948. He had to see to it that the library would meet the requirements set by Moscow authorities as soon as possible and at the same time would satisfy scientific and studying needs of the University. However Levas Vladimirovas was interested not only in the technical side of supervising the Library (acquisition of books and cataloguing, formation of systematic catalogue, creation of “special collection” etc.). He was especially interested in library history, which first of all was a history of accumulation of holdings, he was concerned with protection of significant cultural monuments held at the University. At the beginning of post-stalinist period, Levas Vladimirovas with his characteristic sharpness raised urgent problems which required permanent attention and funds (implementation of heating system in library premises, maintenance of temperature in storage rooms, establishment of restoration department, necessity to preserve everything extant from the historical and cultural point of view in old University buildings)²⁹. In the process of investigating the history of University Library holdings Vladimirovas could not avoid the issue of the fate of former collections possessed by Vilnius University. At the beginning his scheme to find traces of lost property and to seek ways to recover it seemed rather venturesome to many people³⁰. Nevertheless Levas Vladimirovas did not succumb to scepticism and showed by his own actions how to cherish university heritage and tried to repair the injustice and harm once made as well as to enrich library collections with rare written materials. He consulted many workers of science and culture as well as librarians and found enthusiasts who promised their support.

In the 6th decade of the 20th century thanks to the courage, resolution, persistence and diplomatic competence of Vilnius University Library Director Prof. Levas Vladimirovas the University and Lithuania recovered about 18 000 books of Vilnius Public Library and old University as well as part of musealia. Among them there were many valuable publications: the first book printed in Vilnius Skorina’s “Apostol” (1525), the first Lithuanian book printed by Vilnius Academy printing house in the territory of the Grand Duchy of Lithuania – Mikalojus Daukša’s “Catechism” (1595) and many others. Lithuania will always be grateful to him for the recovered first Lithuanian book; there are only two known copies of this book in the world³¹. Finding of Martynas Mažvydas’ “Catechism”, which started the pathway of Lithuanian printed book, and its recovery at the beginning of 1957 was a significant event in the cultural life of Lithuania and Vilnius University. “It is the most interesting story of my life, and “Catechism” is the most valuable of the recovered books,” after several decades said Levas Vladimirovas³². Following the professor’s plan the whole recovered

29 Vladimirovas L.
Daugiau dėmesio
istoriniams kultū-
ros paminklams.
Tarybinis studentas,
1954, June 5.

30 Aukštaitytė N.
Kaip profesorius
Levas Vladimiro-
vas grąžino Vil-
niaus universiteto
bibliotekos lobius.
Lietuvos aidas,
1997, liepos 7,
p. 15.

31 Butkevičienė B.
Levas Vladimi-
rovas – Vilniaus
universiteto bibli-
otekos direktorius.
*Bibliotekininkystei
reikia pašaukimo ir
meilės... Atsiminimai
apie Levą Vladimi-
rovą*. Vilnius,
2005, p. 55.

32 Aukštaitytė N.
Op. cit., p. 15.

collection of the old University had to be assembled according to the book-marks of Gottfried Ernest Groddeck catalogue and held in the department of rare books and manuscripts as a separate collection. Such library – museum of priceless value, had to be the continuance of old and new Vilnius University, a witness of commitment of many generations of scientists and librarians, and could provide a rich basis for deep research of cultural heritage

Vilnius University carried out the precepts of Levas Vladimirovas even in his absence, after he became Director of United Nations Dag Hamerskjöld Library (1964–1970). However they only received answers written formally. In 1979 preparing to mark the 400th anniversary of the University efforts to solve the inveterate problem of book recovery from USSR Library of the Academy of Sciences in Leningrad were made once again. The letter to the then President of the Academy of Sciences Aleksandrov was signed among others by Levas Vladimirovas as well. One of the copies of the letter appeared in the underground journal *Alma Mater* and reached the press of Lithuanians abroad³³. From them the letter as a sensation was intercepted by foreign press and it caused a great fuss. Unfortunately it has not changed Moscow's position not to return the most significant values to Lithuania.

About his actions to recover books of VU Library dispersed in the 19th century Levas Vladimirovas related to the members of Vilnius Martynas Mažvydas (1972, 1979) and the Institute of History of Lithuanian Academy of Sciences (1981) book lovers clubs. In the press he accentuated that the years when the maximum number of books of Vilnius University was found and recovered will remain in his memory as one of the most thrilling episodes in his life³⁴.

When Lithuania regained its independence Levas Vladimirovas developed studies of books of Lithuanian diaspora³⁵, and summed up the experience of his activities in 1955–1958³⁶. The experience and knowledge he had gained could have been used much more effectively once we started to search for Lithuanian cultural property abroad. The idea of Levas Vladimirovas that the book must stay with its nation³⁷ – is a stimulating and obligatory precept to the state institutions, and researchers to accumulate knowledge about Lithuanian cultural objects removed abroad and to take special efforts to return them back.

Prof. habil. dr. Vyginas Bronius Pšibilskis

33 Mokslininkai nori atgauti, kas priklauso Lietuvai. *Europos lietuvis*, 1979, August 21, nr. 32 (1472), p. 7.

34 Vladimirovas L. Iš bibliotekininko atsiminimų. *Mokslas ir gyvenimas*, 1982, nr. 2, p. 18.

35 Vladimirovas L. Lietuviška protestantų knyga Lietuvos ir pasaulio bibliotekose. *Apie knygas ir biblio-*

tekas: straipsnių rinkinys. Vilnius, 2002, p. 33–40.

36 Владимирова Л. Когда же восторжествует справедливость? *Вильнюс*, 1992, с. 153–162.

37 Vladimirovas L. *Lietuviška protestantų knyga...*, p. 40.

Levas Vladimirovas ir senojo Vilniaus universiteto bibliotekos byla

Šiais metais viena iš minėtinų Lietuvos kultūros kalendoriaus datų yra susijusi su žymaus mokslininko ir bibliotekininko, Vilniaus universiteto profesoriaus Levo Vladimirovo (1912–1999) vardu. Jo nuopelnai Lietuvos bibliotekininkystės aukštajam mokslui yra didžiuliai, be jo indėlio apskritai sunkiai įsivaizduojama šio mokslo raida mūsų šalyje. Tačiau Vilniaus universiteto bibliotekoje (toliau – VUB) jis gerbiamas ne tik kaip daug nusipelnęs mokslininkas ir kultūros veikėjas, bet ir kaip žmogus, sumanęs ir įvykdęs, atrodytų, neįmanomą dalyką – XX a. viduryje sugrąžinęs Vilniaus universitetui nemažą dalį daugiau nei prieš šimtą metų išvežtos į svetimus kraštus senojo Vilniaus universiteto bibliotekos. Šis sumanymas leido rekonstruoti knygų kolekciją *Bibliotheca Academiae Vilnensis* (toliau – BAV), kuri tapo tikra jungiamąja grandimi tarp senojo ir dabartinio Vilniaus universitetų. Maža to, tuometinis VUB vadovas L. Vladimirovas inicijavo itin vertingų lietuviškų knygų parvežimą į Lietuvą ir grąžinimą unikalios kirilikos knygų kolekcijos, išvežtos į Rusijos gilumą per Pirmąjį pasaulinį karą iš Vilniaus viešosios bibliotekos (veikė 1867–1915). Visos šios parvežtos knygos nepaprastai praturtina tiek Vilniaus universiteto bibliotekos knygų rinkinius, tiek apskritai Lietuvos kultūros istorijos paveldo lobyną. Kitaip tariant, su senų knygų rinkiniais į Lietuvą grįžo svarbi jos kultūros dalis, susijusi su senojo Vilniaus universiteto istorija. Siekiant pabrėžti L. Vladimirovo nuopelnus Lietuvos kultūrai, Vilniaus universiteto bibliotekoje gimė idėja parengti iliustruotą gražintų knygų katalogą *Vetera reducta (Sugrąžinta praeitis)*. Prieš aptariant šias spaudos vertybes, reikėtų prisiminti senojo Vilniaus universiteto bibliotekos likimą XIX a. ir trumpai apžvelgti kai kurias aplinkybes, kuriomis buvo įgyvendinti šie L. Vladimirovo žygdarbiai.

1948 metų rugsėjo 1-ąją Levas Vladimirovas, būdamas 36-erių metų, pradėjo eiti Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto bibliotekos direktoriaus pareigas. Toks atsakingas postas pastūmėjo jį nuodugniai pasidomėti savo įstaigos praeitimi. Studijuodamas Vilniaus universiteto bibliotekos istoriją, jis pamatė, jog kadaise egzistavo kita – puiki, turtinga senojo Vilniaus universiteto biblioteka, su daugiau kaip 250 metų istorija, prasidėjusia XVI a. kartu su jėzuitų kolegija. Vėliau biblioteka klestėjo ir garsėjo Europoje, o XIX a. netikėtai ir skausmingai išnyko.

Tragiškas senojo Vilniaus universiteto bibliotekos likimas glaudžiai susijęs su Vilniaus universiteto uždarymu po 1830–1831 metų sukilimo prieš carinę Rusijos valdymą. Sutelkusi nemažai asmeninių ir kai kurių buvusių kolegijų

bei vienuolynų knygų kolekcijų ir iš viso sukaupusi apie 60 000 knygų unikali biblioteka buvo išblaškyta po įvairias Rusijos imperijos švietimo ir mokslo įstaigas ir tai buvo daroma iki pat XIX a. pabaigos. Didelė dalis knygų 1835 metais buvo išvežta į naujai kuriamą Kijevo Šv. Vladimiro universitetą (įkurtas 1834) ir Charkovo imperatoriškąjį universitetą (įkurtas 1805). Kita dalis, atitekusi Baltarusijos švietimo apygardai (buvusiai Vilniaus), buvo išsklaidyta po Šiaurės Vakarų krašto provincinių mokyklų ir gimnazijų bibliotekas. Ir trečia dalis, kuri iš pradžių buvo perduota Vilniuje įsteigtoms Medicinos-chirurgijos ir Dvasinei katalikų akademijoms, kilus naujo sukilimo grėsmei, 1841 bei 1844 metais taip pat buvo išvežta iš Vilniaus į Sankt Peterburgą ir Kijevą. Be to, Vilniaus universiteto bibliotekos knygomis buvo praturtintos Tartu ir Kazanės universitetų (įkurti 1632 ir 1804) bibliotekos. 1883 metais į Sankt Peterburgą ir Varšuvą buvo išvežta nedidelė uždarytos Vilniaus astronomijos observatorijos knygų kolekcija. Vilniuje liko tik menki, kelių šimtų egzempliorių, bibliotekos likučiai 1-osios Vilniaus gimnazijos (veikė 1803–apie 1915) bibliotekoje, įsikūrusioje universiteto patalpose. Ištrauktos iš gimtosios aplinkos, knygos prarado galią reprezentuoti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) mokslo ir kultūros tradiciją, o Rusijos bibliotekų istorijoje atliko svarbų vaidmenį papildydamos jų fondus tūkstančiais vertingų leidinių¹.

Tyrinėdamas BAV fondo istoriją, L. Vladimirovas *negalėjo nesusidurti su <...> klausimu dėl kadaise universitetui priklaususių kolekcijų likimo*². Einamos pareigos, atsakomybė universitetui, aukšta kultūrinė savimonė lėmė apgalvotą L. Vladimirovo norą Vilniaus universiteto bibliotekoje turėti visus senojo universiteto kultūrinius lobius. Vartydamas Kauno politechnikos instituto archyvą, jis aptiko muziejinių kolekcijų ir knygų rinkinių grąžinimo Lietuvai bylą, kurioje buvo surinkti 1920–1922 metais veikusios Lietuvos ir Rusijos tarpvalstybinės vyriausybės komisijos protokolai. Turbūt tai ir buvo ta akimirka, kai naujam Vilniaus universiteto bibliotekos vadovui *staiga dingtelėjo mintis: „Ar nepabandyti surasti šių kolekcijų pėdsakus ir iškelti klausimą apie jų grąžinimą į savo biblioteką?*“³ Paaikškėjo, kad jis pažinojo vieną iš tos komisijos dalyvių – žymų Lietuvos menotyrininką Paulių Galaunę (1890–1988). L. Vladimirovas nedelsdamas nuvyko pas jį į Kauną. Paskui ir P. Galaunė apsilankė pas L. Vladimirovą Vilniuje. Apie tuos susitikimus L. Vladimirovas palikęs užrašą: *jis mane painformavo apie komisijos darbo sunkumus, o pabaigoje davė suprasti, kad man bus dar sunkiau, ir kad jis abejoja, kad kas nors iš tos „aferos“ išeitų, bet palinkėjo man visokeriopo pasisekimo*⁴. Bibliotekos vadovui naudingais patarimais padėjo ir Vilniaus universiteto profesorius Konstantinas Jablonskis (1892–1960), kurį L. Vladimirovas pavadino *Bibliotekos globėju*.

Bendradarbiai jau iš pat pradžių skeptiškai sutiko optimistinį direktoriaus sumanymą iškelti aikštėn senojo Vilniaus universiteto bibliotekos bylą, nes bet kuri užuomina apie nepriklausomą Lietuvos istoriją ir kultūrą galėjo būti įver-

¹ *Энциклопедический словарь* : [в 86 т.] / изд.: Брокгауз Ф. А., Эфрон И. А.; под ред. Андреевского И. Е. Т. 3а. С.-Петербург, 1891, p. 790.

² Vladimirovas L. Kaip man teko ieškoti senų leidinių. *Šviesa*. New York, 1967, nr. 1, p. 27.

³ VUB Rankraščių skyrius (toliau – RS), fondas 145, byla 550, lapas 22.

⁴ Ten pat.

tinta kaip išpuolis prieš naują sovietinę santvarką. Kitokios nuomonės laikėsi bibliotekos vadovas, iš prigimties apdovanotas įžvalgumu. Nepaisant visų Lietuvos užplūdusių negandų, visuomeninį gyvenimą nualinusių sukilimų, karų, revoliucijų, tautos savimonėje išliko gyvas atminimas apie skausmingą ir žeminantį caro Nikolajaus I inicijuotą Vilniaus universiteto uždarymą 1832 metais. Nauja sovietinė valdžia, pasmerkusi ir sunaikinusi carinę valdžią, skubėjo ištaisyti jos padarytas skriaudas. Tokiomis aplinkybėmis unikalaus fondo grąžinimas turėjo atrodyti kaip istorinės skriaudos atitaisymas ir *draugystės gestas*⁵.

Pirmą kartą Vilniaus universiteto bibliotekos direktorius knygų grąžinimo klausimą iškėlė SSRS kultūros ministerijoje 1953 metais mirus Sovietų Sąjungos diktatoriui Josifui Stalinui (1879–1953). Bet stokojant pagrindžiančių faktų byla buvo uždaryta⁶. Ši nesėkmė tik pakurstė ryžtą rasti įtikinamų įrodymų. Pats L. Vladimirovas prisimena vėlesnius įvykius, kaip *vieną įdomiausių ir labiausiai jaudinančių darbo universiteto bibliotekoje puslapių*⁷: *Subūriau komandą, sėdėjome archyvuose, ieškojom, kur tos knygos pateko, įvairiausiai būdais sugebėdavom prasmukti į saugyklas*⁸. Artimiausi direktoriaus bendražygiai buvo bibliotekininkai Nojus Feigelmanas, Irena Vaitkevičiūtė (Petrauskienė), Estera Bajoraitė, Antanas Antanovičius bei Senų spaudinių ir rankraščių skyriaus vedėja Janina Gutauskienė. L. Vladimirovas siuntė savo *emisarus* į Lietuvos, Rusijos, Ukrainos archyvus ir bibliotekas, kiekviena savo komandiruote į Maskvą, Leningradą (dabar Sankt Peterburgas) ar Kijevą pasinaudodavo Vilniaus universiteto knygų paieškoms. Tuo pačiu metu buvo tiriami senųjų knygų antspaudai, ekslibrisai ir supereklibrisai, būdingi viršeliai – viskas, kas galėjo padėti atpažinti *savąsias knygas* (svarbiausias atpažinimo požymis, kad knyga kadaise priklausė Vilniaus universiteto bibliotekai, buvo antspaudas *BIBLIOTH. ACADEM. VILNENSIS* antraštiniame spaudinio lape, įrašai *Bibliothecae Academiae Vilnensis, Collegii Vilnensis Societatis Jesu* ir įvairūs šių įrašų variantai (žr. **1 pav.**), taip pat charakteringas senasis knygos šifras iš kelių arabiškų skaitmenų, atskirtų taškais). Ilgainiui direktoriui užtekdavo tik pažvelgti į knygos nugarėlę ir jis galėdavo neklysdamas atpažinti Vilniaus universitetui priklausiusią knygą. Štai kodėl Lvovo universiteto bibliotekos direktoriaus pavaduotojas, žymus Ukrainos knygotyriminkas Fiodoras Maksimenko (1897–1983) juokaudamas paskelbė, kad L. Vladimirovo niekuomet negalima įleisti į knygų saugyklas⁹. Prireikė beveik dvejų metų, kol buvo surinkti duomenys, kur yra Vilniaus universiteto bibliotekos knygų (Rusijos ir Ukrainos bibliotekose), ištirti dokumentai, susiję su išvežimo aplinkybėmis, ir atrasti senieji Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštiniai katalogai, patvirtinantys nuosavybės teises. Tik dabar tapo įmanoma pagrįstai kreiptis į aukščiausias valdžios instancijas dėl knygų grąžinimo.

Turėdamas neginčytinų įrodymų bibliotekos direktorius pats ėjo į aukščiausių Sovietų Sąjungos valdininkų kabinetus. Tikslūs, pagrįsti faktai privers-

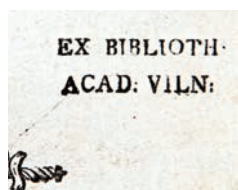
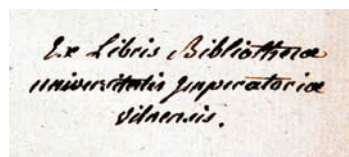
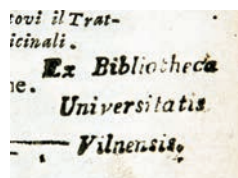
5 Taip L. Vladimirovas pavadino savo straipsnį apie 1956 m. iš Maskvos grąžintus Vilniaus viešosios bibliotekos kirilikos leidinius ir Istorijos muziejaus eksponatus. Vladimirovas L. Gražus draugystės gestas. *Literatūra ir menas*, 1956, birželio 19 d.

6 VUB RS, fondas 47, byla 1596, lapas 94.

7 VUB RS, fondas 145, byla 550, lapas 22.

8 Aukštaitytė N. Kaip profesorius Levas Vladimirovas grąžino Vilniaus universiteto lobius. *Lietuvos aidas*, 1997, gegužės 7, p. 15.

9 VUB RS, fondas 145, byla 775.

1 pav. Senojo Vilniaus universiteto bibliotekos knygų nuosavybės ženklai.

davo juos reaguoti. Savo prašymus L. Vladimirovas pradėdavo priminimu apie *rusų caro represijas* – šis priminimas kuo puikiau ragino naują valdžią daryti viską, kad tik nebūtų apkaltinta tuo pačiu nusikaltimu. Gavęs sovietinių pareigūnų pritarimo parašus, *knygų medžiotojas* lankydavosi bibliotekose jau konkrečiai žinodamas, ko ieško. Paieškos ir rastų knygų parvežimo etapas truko nuo 1956 iki 1959 metų. Per šiuos trejus metus Vilniaus universiteto bibliotekos direktorius ne kartą susidūrė su įvairiomis netikėtomis kliūtėmis.

Ypač sunkiai vyko grąžinimas iš SSRS mokslų akademijos bibliotekos Leningrade. Kai buvo atrenkamos knygos, Lietuvos bibliotekininkų neįleido į pagrindinį fondą, kur pateko vertingiausi leidiniai, leista ieškoti tik rezerviniame fonde. Be to, Leningrado bibliotekininkai tikrino, ar tarp atrinktų leidinių nėra inkunabulų ir kitų ypač vertingų knygų, kad neleistų jų išvežti¹⁰. Anot L. Vladimirovo, tik per leningradiečių neatidumą į Vilnių buvo grąžintas vienintelis trijų inkunabulų konvoliutas. Nesutinkant Leningrado bibliotekos vadovybei grąžinti Vilniaus universiteto knygų kolekcijos likučių, paremti teisėtas Vilniaus universiteto pretenzijas buvo prašyta Lietuvos komunistų partijos Centro komiteto pirmojo sekretoriaus Antano Sniečkaus ir SSRS komunistų partijos Centro komiteto pirmojo sekretoriaus Nikitos Chruščiovo. Dar kartą bandyta kelti knygų grąžinimo klausimą per Sovietų Sąjungos mokslų akademijos prezidento

¹⁰ VU rektoriaus J. Kubiliaus, VU partinės organizacijos sekretoriaus J. Bielinio, VU bibliotekos direktoriaus L. Vladimirovo raštas TSRS KP Centrinio komiteto pirmininkui N. Chruščiovui: [mašinosraščio kopija]. Vilnius, 1960. VUB RS, fondas 47, byla 1504, lapas 78.

2 pav. L. Vladimirovas ir akademikas Mstislavas Keldyšas Vilniaus universiteto bibliotekos P. Smuglevičiaus salėje 1961 m.

akademiko Mstislavo Keldyšo vizitą Lietuvoje (1961). Kai SSRS mokslų akademijos prezidentas su didele Rusijos mokslininkų delegacija lankėsi Vilniaus universitete, L. Vladimirovas nepabijojė jam įskusti šios akademijos biblioteką, kad ši negrąžina Vilniaus universitetui priklaususių knygų. Ginčui spręsti buvo sukurta komisija, į kurią pateko tik vienas Lietuvos atstovas – L. Vladimirovas, o daugumą sudarė Rusijos akademikai. Todėl visai natūralu, kad jos darbe įsivyravo biurokratizmo dvasia. Komisija rado „argumentų“ knygų negrąžinti. Atseit tos knygos nieko bendra neturinčios su Lietuva, nes išleistos svetur ir jose nieko nekalbama apie Lietuvą. Jos turinčios bendrakultūrinę reikšmę ir, būdamos SSRS mokslų akademijos bibliotekoje, prieinamos visiems suinteresuotiesiems¹¹. Visi šie sunkumai, L. Vladimirovo nuomone, iškilo dėl SSRS mokslų akademijos bibliotekoje įsiviešpatavusių bibliotekininkų bibliofilų, siekiančių asmeninių interesų¹².

Didžiausia Rusijos V. Lenino biblioteka Maskvoje grąžindama tik dalį Vilniaus viešosios bibliotekos kirilikos knygų taip pagrindė savo sprendimą: biblioteka turi galimybę perduoti valstybiniam Vilniaus universitetui 79 senas kirilikos knygas (sąrašas 1), kitų 9 knygų (sąrašas 2) yra tik vieninteliai egzemplioriai, todėl jos negali būti grąžintos. Prireikus, Vilniaus universiteto bibliotekos senų kirilikos spaudinių fondas gali būti papildytas iš dubletinio Lenino bibliotekos fondo¹³. Todėl tarp grąžintų iš Maskvos kirilikos knygų yra dalis leidinių, neturėjusių su Lietuva jokių istorinių ryšių.

3 pav. Vilniaus viešosios bibliotekos lipdė.

Kovodamas už senojo Vilniaus universiteto bibliotekos grąžinimą, L. Vladimirovas tikros pagalbos sulaukė iš sovietinės Lietuvos vadovo A. Sniečkaus. Kai šis paskambino savo kolegai ir bičiuliui Ukrainos komunistų partijos Centro komiteto sekretoriui Aleksejui Kiričenkai, 1957 metais Ukrainos mokslų akademija sutiko

¹¹ Kubilius J. *Kaip saugota ir gausinta universiteto biblioteka* [interaktyvus]. [Vilnius], 2011 [žiūrėta 2012 m. birželio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://naujienos.vu.lt/istorijos-ir-mitai/23890-kaip-saugota-ir-gausinta-universiteto-biblioteka>>.

¹² VUB RS, fondas 145, byla 775.

¹³ Rusijos SFSSR kultūros ministro pavaduotojo I. Kondakovo laiškas Vilniaus universiteto rektoriui J. Bučiui: [mašiniraščio kopija]. Maskva, 1956. VUB RS, fondas 47, byla 1504, lapas 9.

grąžinti Vilniaus universiteto knygas. Grąžinimo akcijos metu tik Charkovo universitetas nekėlė kliūčių, tačiau ir iš šio miesto grįžo tik maža dalis XIX a. išvežtos knygų kolekcijos (1/6 dalis), nes dauguma senų knygų žuvo per Antrąjį pasaulinį karą. Anaipol ne visos L. Vladimirovo pastangos buvo bevaisės ir daug kur atkaklusis *knygų medžiotojas* savo pasiekė.

Rekonstruojant L. Vladimirovo 1956–1959 metų senųjų knygų grąžinimo akciją Retų spaudinių skyriuje buvo nuspręsta nustatyti tikslų parvežtų leidinių skaičių ir sykiu išsiaiškinti kiekvieno konkretaus spaudinio laikymo vietą, prieš jam vėl patenkant į Vilniaus universiteto biblioteką. Atskirai buvo iširtos dvi Retų spaudinių kolekcijos: senojo Vilniaus universiteto bibliotekos knygų kolekcija (šifras *BAV*) ir kirilikos knygų kolekcija (šifras *Rk*).

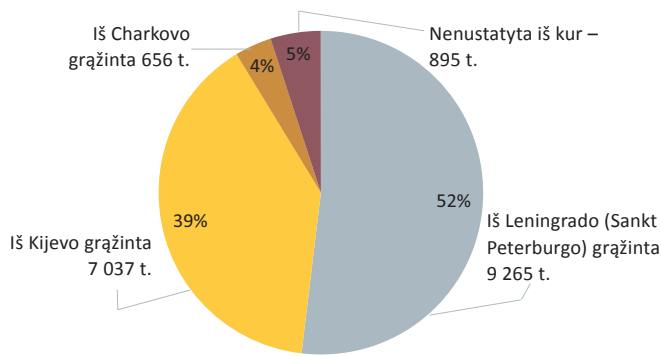

4 pav. Vilniaus universiteto bibliotekininkai V. Rozenbliumas ir V. Gumbys iškrauna grąžintas iš Kijevo knygas. 1958 m.

BAV kolekcija daugiausia buvo rekonstruota iš Leningrado (Sankt Peterburgo), Kijevo bei Charkovo bibliotekų grąžintų knygų. Per keletą mėnesių Retų spaudinių skyriaus darbuotojai *de visu* patikrino kiekvieną spaudinio vienetą. Buvo nustatyta, kad BAV kolekcijoje yra 17 853 tomai¹⁴ leidinių (t. y. parvežtų iš Leningrado – 9 265 tomai, iš Kijevo – 7 037 tomai, iš Charkovo – 656 tomai; likusių 895 leidinių, arba 5 proc. visos BAV kolekcijos, „kilmės“ nustatyti nepavyko, reikalingas papildomas tyrimas) (žr. *schemą BAV kolekcija*).

BAV kolekciją sudaro dvi didžiausios dalys – senojo Vilniaus universiteto bibliotekos dalis (apie 86 proc. visos dabartinės BAV kolekcijos) ir Vilniaus vyriausiosios seminarijos prie Vilniaus universiteto (veikė 1808–1833) bibliotekos

14 Konvolutuose esantys leidiniai neskaičiuojami.

Schema. BAV kolekcija.

dalis (apie 11 proc. visos dabartinės BAV kolekcijos). Taip pat yra nedidelė dalis iš Leningrado gražintų knygų, priklausiusių skirtingoms vienuolijoms, įstai-
goms ir asmeninėms bibliotekoms, kurios nesusijusios su Vilniaus universitetu
ar Vilniaus viešąja biblioteka (apie 3 proc. visos dabartinės BAV kolekcijos).

BAV kolekcijoje iš parvežtų knygų, kurių buvusi saugojimo vieta yra nu-
statyta, XVI a. leidinių yra 546 tomai (3 proc. visos BAV kolekcijos), XVII a. –
2 802 tomai (16 proc. visos BAV kolekcijos), XVIII a. – 7 969 tomai (45 proc.
visos BAV kolekcijos), XIX a. – 5 615 tomų (31 proc. visos BAV kolekcijos)¹⁵.
Kaip matome, beveik pusė BAV kolekcijos spaudinių buvo išleisti XVIII a. (**len-
telė** *Gražintų knygų pasiskirstymas pagal amžių*).

Pačių seniausių spausdintų knygų – inkunabulų – BAV kolekcijoje nėra¹⁶.
Tarp XVI a. BAV kolekcijos knygų yra 82 paleotipai (15 proc. visų BAV esančių
XVI a. knygų). Iš karaliaus Žygimanto Augusto (1520–1572) asmeninės bibli-
otekos, padėjusios pamatą senojo Vilniaus universiteto bibliotekai, turime tris
iš Leningrado gražintas knygas¹⁷. Garsiosios Sapiegų bibliotekos (*Bibliotheca
Sapiehana*; iš viso buvo daugiau kaip 3 000 tomų knygų), 1655 m. testamentu
užrašytos Vilniaus universitetui, BAV kolekcijoje yra 222 atskiri tomai (daugu-
ma buvo gražinti iš Ukrainos mokslų akademijos bibliotekos Kijeve). Žinant,
kad Vilniaus universiteto bibliotekoje esanti Sapiegų knygų kolekcija turi 306
knygas, paaiškėja, kad net 72 proc. Sapiegų kolekcijos knygų grįžo į Vilnių tik
L. Vladimirovo pastangomis.

Lentelė. Gražintų knygų pasiskirstymas pagal amžių.

	16 amžius	17 amžius	18 amžius	19 amžius	Nežin. amžius	Iš viso:
Iš Charkovo	82	302	264	7	1	656
Iš Kijevo	399	1 135	2 904	2 589	10	7 037
Iš Leningrado (Sankt Peterburgo)	64	1 365	4 801	3 019	16	9 265
Nenustatyta					895	895
<i>Iš viso:</i>	545	2 802	7 969	5 615	922	17 853

¹⁵ Likusių 895 knygų tomų (arba 5 proc. viso BAV rinkinio) amžius nebuvo fiksuojamas.

¹⁶ Iš Leningrado gražintas vienas inkunabulų konvo-
liutas yra įtrauktas
į VUB inkunabulų
fondą, saugojimo
šifras Ink. 304–306.

¹⁷ VUB saugojimo
šifrai: BAV 47.1.2.6,
BAV 47.5.6 ir
II 4702.

18 Čepienė K.,
Petrauskienė I.
Vilniaus akademijos
spaustuvės leidiniai,
1576–1805: biblio-
grafija. Vilnius,
1979.

Trumpai aptardami žymiųjų Europos spaustuvių produkciją į Vilnių sugrąžintų knygų rinkinyje, norėtume paminėti, kad BAV kolekcijoje yra 21 leidinys, išleistas garsiojoje Nyderlandų spaustuvinių Plantenų leidykloje, 19 leidinių – Europos spaudos istorijoje gerai žinomoje Elzevyrų spaustuvėje. Iš daugiau kaip 3 000 Vilniaus akademijos spaustuvės (veikė 1576–1805) leidinių¹⁸ dabartinėje BAV kolekcijoje turime 207 leidinius.

Šioje vietoje reikėtų užsiminti ir apie itin vertingus XVI–XIX a. leidinius lietuvių kalba, kurie L. Vladimirovo dėka atsidūrė ten, kur vietiniam skaitytojui turi nepalyginti didesnę vertę ir reikšmę, nei kuriam nors besidominčiam lietuvybe svetimtaučiu Rusijos ar Ukrainos bibliotekose. Tai būtų:

- Ledesma, D. *Kathechismas, arba Mokslas kiekvienam krikščionii priwalus... Izgulditas iz Liežuwio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikaloiu Dausza*. Vilnius, 1595.
- Wujek, J. *Postilla Catholica... Per Kuniga Mikaloiu Dausza... iz lekszko perguldita*. Vilnius, 1599.
- Sirvydas, K. *Punkty kazan*. Vilnius, 1629.
- Sirvydas, K. *Dictionarium trium linguarum*. Vilnius, 1642.
- Jaugelis-Telega, S. *Knyga nobaznistes Krikscioniszkos*. Kėdainiai [t. y. Karaliaučius], 1653 [t. y. 1684].
- *Biblia tai esti wissas Szwentas Rasztas, Seno ir Naujo Testamento*. Karaliaučius, 1755.
- *Rituale Sacramentorum*. Vilnius, 1771.
- Nezabitauskis, K. *Naujas mokslas skaytima*. Vilnius, 1824.

Tikrinant Vilniaus universiteto bibliotekos Retų spaudinių skyriuje esančią **Kirilikos knygų rinkinį** buvo sunku nustatyti tikslų skaičių kirilikos leidinių, 1956 metais parvežtų iš Maskvos. Iš grąžintų dviejų *Lietuvos Statutų* (1588) vienas buvo mainais atiduotas Odesos valstybinei M. Gorkio bibliotekai už M. Mažvydo *Katekizmą* (Karaliaučius, 1547)¹⁹. Kito *Lietuvos Statuto* egzemplioriaus nuosavybės ženklų neišliko²⁰. Pagal *Perdavimo aktą*²¹ iš 80 Maskvos grąžintų egzempliorių (žr. p. 55) tik 67 turi SSRS valstybinės V. Lenino bibliotekos žymes. Vienuolikoje knygų, kurios pagal antraštę ir leidimo duomenis atitinka knygas iš *Perdavimo akto*, V. Lenino bibliotekos ženklų neišliko. Kartu papildomai nustatyta dar 21 knyga su šios bibliotekos žyme (priešlapiuose įrašas: *Провер[ено] М[узей] К[нигу]*), tačiau visos jos neturi Vilniaus viešosios bibliotekos ženklų. Manytina, kad jos buvo perduotos Vilniaus universitetui vietoj Vilniaus viešosios bibliotekos unikumų, kurių maskviečiai nepanorėjo atsisakyti.

Šiandien dalis 1956 metais atvežtų iš Maskvos kirilikos knygų sudaro 22 proc. viso dabartinio kirilikos leidinių rinkinio. Grąžinta kirilikos knygų kolekcija reprezentuoja įdomias, gimusias daugiatautėje bei daugiatikybinėje LDK visuomenėje senosios slavų spaudos tradicijas. Kolekcijoje yra XVI–

19 Žr. skyrių
ODESA.
20 VUB Rk 156.
21 VUB RS, fondas
47, byla 1504,
lapas 11.

XVIII a. leidinių, išleistų žymių spaustuvininkų (P. Skorinos, I. Fiodorovo, P. Mstislavenco), LDK valstybės veikėjų (L. Sapiegos, K. Ostrogiškio) ir miestiečių pastangomis.

Mikalojaus Daukšos *Katekizmas* (Vilnius, 1595) yra vienintelė senoji lietuviška knyga, 1956 metais grąžinta iš Maskvos, bet laikoma viena didžiausių Lietuvos raštijos ir kultūros brangenybų.

Dėl savo reikšmės, vertės ir meninio apipavidalinimo parodai buvo atrinktos 76 knygos iš beveik 18 000 leidinių, kurie L. Vladimirovo dėka ir rūpesčiu buvo sugrąžinti Vilniaus universitetui (ar kai kuriais atvejais – išmainyti) iš keleto Rusijos ir Ukrainos bibliotekų. Reikėtų pažymėti, kad senojo Vilniaus universiteto ir kirilikos leidinių rinkiniuose yra nepaprastai daug labai reikšmingų, gražiai apipavidalintų spaudinių ir iš tokios gausybės atrinkti gražiausius bei vertingiausius eksponatus parodos rengėjams buvo tikrai nelengvas uždavinys. Todėl teatleidžia malonūs parodos lankytojai, jei pasiges vieno ar kito leidinio, kuris, jų manymu, tikrai būtų vertas tokio pagerbimo.

Parodoje eksponuojami XV–XIX a. spaudiniai yra suskirstyti į kelias grupes pagal miestus, iš kurių 1956–1959 metais knygos buvo parvežtos į Vilniaus universiteto biblioteką. Taigi, pirmasis skyrius skirtas Odesai (1957), toliau Maskvai (1956), Leningradui (1956–1959), Kijevui (1958) ir Charkovui (1959). Išsamios anotacijos detalai pristatys kiekvieną parodos eksponatą. Istorines knygų grąžinimo akcijos aplinkybes ir įvairias peripetijas geriau suvokti padės kai kurie Vilniaus universiteto bibliotekos archyve saugomi dokumentai.

Ina Kazuro, Evaldas Grigonis

Levas Vladimirovas and the case of the old Vilnius University Library

One of the commemorative dates in the cultural calendar of Lithuania for this year is related to the name of an eminent scholar and librarian, professor of Vilnius University Levas Vladimirovas (1912–1999). He made a substantial contribution both to the librarianship and teaching of library and information science in Lithuania. Actually, it is difficult to imagine development of the librarianship in our country without the professor. However, Levas Vladimirovas is known and well-respected at Vilnius University Library (further on referred to as VUL) not only as a distinguished researcher and famous person of culture, but also as a hero, who accomplished it would seem at the first glance an impossible task. In the middle of the 20th century, as a result of continuous efforts made by Levas Vladimirovas, a great part of books from the old Vilnius University Library collection, which had been dispersed, carried off to foreign countries more than a hundred years ago, were brought back to Vilnius University. With the help of this book return project, a unique collection *Bibliotheca Academiae Vilnensis* (further on referred to as BAV) was restored. The BAV collection became a bridge linking the past and the present of Vilnius University and what is more, on the initiative of the contemporary Director of VUL Levas Vladimirovas, some very valuable Lithuanian books were brought back to Lithuania alongside with the unique Cyrillic collection, which had been delivered to the remote parts of Russia from Vilnius Public Library (active in 1867–1915) during the First World War. The returned books considerably enriched both Vilnius University Library and a storehouse of Lithuanian cultural heritage. To put it in another words, alongside with the old book collection, an important part of Lithuanian culture related to the history of the old Vilnius University came back to our country. Aiming to promote the professor's contribution to the culture of Lithuania, Vilnius University Library came up with an idea to compile an illustrated catalogue of the returned books *Vetera reducta* (*The Past Regained*). Before proceeding to the subject of the print heritage, it would be appropriate to look back to the history of Vilnius University Library in the 19th century and at the same time to see under what circumstances professor Levas Vladimirovas performed his noteworthy feats.

Being 36 years of age, on the first of September 1948, Levas Vladimirovas entered upon his duties as the Director of the library of the Vincas Kapsukas University of Vilnius. This high position laid him under obligation to undertake a thorough research on the history of Vilnius University Library. The findings of his research revealed a former existence of the rich and magnificent library of

the old Vilnius University. That library was more than 250 years old, its history started alongside with the Jesuit College in the 16th century. Later on, the library prospered and its fame reached other countries of Europe, but in the 19th century it unexpectedly vanished causing a great pain to those who knew it well.

The tragic fate of Vilnius University Library is closely related to the closure of Vilnius University after the uprising of 1830–1831 which fought against the Russian tsarist oppression. Composed of a large number of personal libraries as well as collections of former colleges and monasteries, the old library containing more than 60 000 volumes was scattered through the various educational and scholarly institutions of the Russian Empire and the dispersion process of the library continued up to the end of the 19th century. A great part of the books was taken to Ukraine for the newly established Saint Vladimir University of Kyiv (founded in 1834) and Kharkiv Imperial University (established in 1805). The second part, which went to Belarus (former Vilnius) Education District, was scattered among school and gymnasium libraries in the North-western Krai. In 1841 and 1844, in the face of a brewing uprising, the third part of the library, which initially was left to the Vilnius Academy of Medicine and Surgery as well as the Vilnius Roman Catholic Theological Academy, was moved from Vilnius to St. Petersburg and Kyiv. Besides, books of Vilnius University Library enriched libraries of Tartu and Kazan universities (established in 1632 and 1804). A small library of closed Vilnius Observatory was taken to St. Petersburg and Warsaw in 1883. Only a few hundred volumes of the old Vilnius University Library remained in Vilnius. They were incorporated into the library of the First Vilnius Gymnasium (active in 1803–around 1915), which was established at the premises of the old university. Torn out of their natural surroundings, the books lost their value and could not represent scientific and cultural tradition of the Grand Duchy of Lithuania. On the other hand, thousands of volumes of great value considerably enriched Russian collections and played a significant role in the history of Russian libraries¹.

Engrossed in the research of the BAV collection, Levas Vladimirovas *could not escape the question of the fate of the collection which used to belong to the university*². His duties, responsibility to the university, high cultural awareness were the key factors determining professor's well-considered intention to return to Vilnius University Library the cultural heritage of the old university. While working in the archive of Kaunas Polytechnic Institute, Levas Vladimirovas found a file containing Intergovernmental Committee reports of 1920–1922, which recorded the process of the return of museums' and libraries' collections from Russia to Lithuania. Perhaps these documents led the Director of Vilnius University Library to the thought – *why not to try and look for traces of the collections and at the same time to raise the question of their return to the library?*³ It turned out that one member of the Committee, a Lithuanian art critic Paulius Galaunė (1890–1988) was an acquaintance of director's, so he went right away

¹ Энциклопедический словарь :

[в 86 т.] / изд.:

Брокгауз Ф. А.,

Эфрон И. А.; под

ред. Андреев-

ского И. Е. Т. 3а.

С.-Петербург, 1891,

р. 790.

² Vladimiro-

vas L. Kaip man

teko ieškoti senų

leidinių. *Šviesa*.

New York, 1967,

nr. 1, p. 27.

³ VUL Manu-

script Department

(further on referred

to as MD), archival

unit 145, file 550,

page 22.

to Kaunas and paid him a visit. Later Galaunė visited director in Vilnius. Levas Vladimirovas once said about these visits: *he wanted me to know what difficulties the Committee had encountered in its work and in the end he made it clear that it would be even harder for me. Although he expressed his doubts concerning the success of this “affair”, he wished me the best of luck*⁴. Vilnius University professor Konstantinas Jablonskis (1892–1960) also provided the Director of the library with helpful advices and so Vladimirovas used to call him *a patron of the library*.

From the very beginning colleagues were quite sceptical about an optimistic idea of the Director to initiate the case of the old Vilnius University Library. Any reference to the culture and history of the independent Lithuania could have been treated as an attack against the Soviet regime. The Director of the library as a man of considerable insight thought otherwise. Despite of many hardships, rebellions, wars and revolutions experienced by Lithuanians causing impoverishment of the public life in our country, our people had a painful and humiliating memory of the closure of Vilnius University in 1832 initiated by Tsar Nicholas I. The Soviet regime, which denounced and overthrew the tsarist rule, was striving to correct injustices. In regard to these circumstances, the return of the old unique collection could be presented as an effort to repair historical wrongs and as *a gesture of friendship*⁵.

For the first time the Director of Vilnius University Library brought up the issue of the book return at the Ministry of Culture of the USSR after Joseph Stalin’s (1879–1953) death in 1953. However, the case was closed on the grounds of the lack of firm documentary proof⁶. This failure boosted Director’s resolve to find irrefutable proof. Later Levas Vladimirovas referred to the subsequent events: *one of the most exciting and thrilling periods of my work at the University Library*⁷. *I assembled an investigation team, we worked in archives, tried to track down the final destination of the books. We managed to find many ways to sneak in book storage areas*⁸. The closest associates of the professor were Nojus Feigelmanas, Irena Vaitkevičiūtė (Petrauskienė), Estera Bajoraitė, Antanas Antanovičius and head of the Rare Book and Manuscript Department Janina Gutauskienė. Levas Vladimirovas sent his *emissaries* to archives and libraries of Lithuania, Russia and Ukraine. Director took his work trips to Moscow, Leningrad (now Saint Petersburg) and Kyiv as opportunities to look for Vilnius University’s books. At the same time the research of old book stamps, bookplates, super ex librises, specific features of book covers and other details, which could help to identify Vilnius University Library books, was carried out. The main feature helping to identify which books used to belong to Vilnius University Library was a book stamp *BIBLIOTH. ACADEM. VILNENSIS* on the title page, inscriptions *Bibliothecae Academiae Vilnensis, Collegii Vilnensis Societatis Jesu* (and other variations of these inscriptions) and the distinctive old call number made of Arabic numerals separated by dots (see [Fig. 1. Marks of ownership of the old Vilnius University Library books](#), p. 26). Eventually as time went on, it was enough for the

4 Ibid.

5 That is the title of an article written by Levas Vladimirovas presenting the story of the return of the Cyrillic collection of Vilnius Public Library and artefacts of the History Museum from Moscow in 1956. Vladimirovas L. Gražus draugystės gestas. *Literatūra ir menas*, 19 June 1956.

6 VUL MD, archival unit 47, file 1596, page 94.

7 VUL MD, archival unit 145, file 550, page 22.

8 Aukštaitytė N. Kaip profesorius Levas Vladimirovas gražino Vilniaus universiteto lobius. *Lietuvos aidas*, 7 May 1997, p. 15.

9 VUL MD,
archival unit 145,
file 775.

Director to have one look at a book to distinguish whether that book belonged to Vilnius University. That is why a deputy of Lviv University Library, famous Ukrainian researcher in book science Fyodor Maksimenko (1897–1983) once said in jest that he would recommend keeping the Director far away from the book storage area⁹. It took two years to collect the information on where the books of Vilnius University Library are kept (in libraries of Russia and Ukraine), to examine documents related to the book parcelling. An old handwritten library catalogue also helped to prove ownership of books. Thus the solid ground was set to file an appeal to the highest authorities concerning the return of books.

With the conclusive proof in his briefcase, the Director of Library made numerous visits to offices of the USSR officials of highest rank. Precise and documented facts forced the officials to respond. Usually Vladimirovas would start his request by reminding the authorities about repressions of Russian tsars. This would encourage Soviet officials to do their best and dissociate themselves from these historical wrongs. After receiving approval signatures of Soviet officials, *the book tracker* (knowing in advance what he was looking for) would visit libraries. The search for books and a process of their return to the library continued from 1956 to 1959. During these three years, the Director of Vilnius University Library faced various unexpected obstacles.

The return of books from the Library of the USSR Academy of Sciences in Leningrad was very complicated. Lithuanian librarians were not allowed to participate in the selection from the main storage. They could look for the books only in the reserve collection. Besides that, librarians from Leningrad checked the selected books and thus prevented the return of incunabulas and other especially valuable books¹⁰. According to Vladimirovas, it was an unfortunate oversight of colleagues from Leningrad that one incunabula (actually three incunabulas bound in one volume) came back to its rightful place. As leaders of the Leningrad library refused to return the rest of Vilnius University Library collection, initiators of the book return asked the Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Lithuania Antanas Sniečkus and the First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of the USSR Nikita Khrushchev to advance this legal claim. One more attempt to raise the issue was made during the visit of the president of the USSR Academy of Sciences Mstislav Keldysh in 1961 (see [Fig. 2. L. Vladimirovas and academician M. Keldysh in Smuglevičius Hall of Vilnius University Library in 1961, p. 27](#)). When the president of the USSR Academy of Sciences with a large group of Russian researchers visited Vilnius University, Vladimirovas took the courage to inform the president about the conflict with the Library of the USSR Academy of Sciences, which refused to give back the books. A commission was set up to settle the argument, yet it had only one representative from Lithuania Vladimirovas, the rest of the commission consisted of Russian academicians. So naturally bureaucracy

10 A letter from the Rector of Vilnius University J. Kubilius, the Secretary of the Communist Party Organization at Vilnius University J. Bielinis and the Director of Vilnius University Library L. Vladimirovas to the First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of the USSR N. Khrushchev: [typescript]. Vilnius, 1960. VUL MD archival unit 47, file 1504, page 78.

prevailed in the commission's work. It found "reasons" to refuse the return of book collection saying that these books have nothing in common with Lithuania, they were published in foreign countries and have no information about Lithuania and so they have multicultural value and it would be reasonable to safeguard them in the library of the USSR Academy of Sciences and make them accessible to all concerned¹¹. As Vladimirovas noted, all these difficulties arose because of personal interests of some librarians-bibliophiles, who dominated at that time in the library of the USSR Academy of Sciences¹².

Largest in Russia, the Lenin State Library in Moscow gave back only a part of the Cyrillic collection from Vilnius Public Library (see Fig. 3. *Wafer of Vilnius Public Library*, p. 27) saying that: *The Library can give back to Vilnius State University 79 Cyrillic books (list No. 1), other 9 books (list No. 2) are unique copies and so they cannot be returned. In case of necessity the Cyrillic collection of Vilnius University Library may be supplemented by duplicates from the Lenin State Library's collection*¹³. Wherefore some books from the returned Cyrillic collection are not historically related to Lithuania.

In his fight for the return of the old Vilnius University Library, Vladimirovas received a full support of the leader of the Soviet Lithuania Antanas Sniečkus. In 1957, after his phone call to a friend and colleague Aleksey Kirichenko, the Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine, the Academy of Sciences of Ukraine agreed to return the books of Vilnius University Library. Only Kharkiv University made no difficulties to carry out the project which could be named *The Return of the Old Vilnius University Library*. Only a small part (about 1/6) of the collection, which had been delivered to this town in the 19th century, returned to Vilnius, because the majority of the old books were destroyed in the years of the Second World War. Not all efforts of Vladimirovas were fruitless – in many cases the persistent book tracker achieved his purpose (see Fig. 4. *Librarians of Vilnius University V. Rozenbliumas and V. Gumbys unload books returned from Kiev, 1958*, p. 28).

In order to reconstruct the Vladimirovas project *The Return of the Old Vilnius University Library* of 1956–1959, the Rare Book Department has made a decision to establish the exact number of the returned books and at the same time to trace the place each book was delivered to before it came back to Vilnius University Library. The research of two separate collections was carried out, namely the old Vilnius University Library Collection (call number BAV) and Cyrillic Collection (call number Rk).

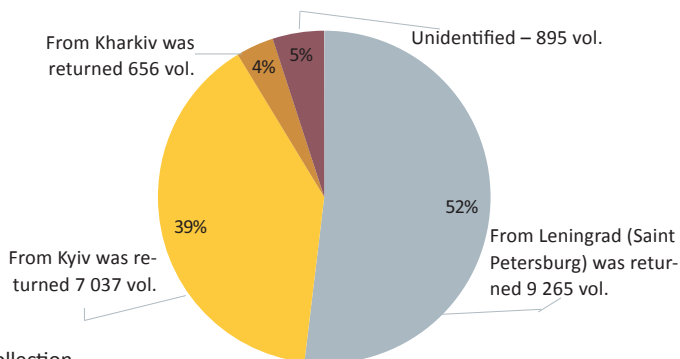
The largest part of the **BAV collection** consisted of books, which were brought back from Leningrad (Saint Petersburg), Kyiv and Kharkiv. Over several months librarians of the Rare Book Department checked each book of the BAV collection *de visu*. It has been established that the BAV collection has 17 853¹⁴ volumes (that is 9 265 volumes from Leningrad, 7 037 volumes from

¹¹ Kubilius J. *Kaip saugota ir gausinta universiteto biblioteka* [interactive]. [Vilnius], 2011 [viewed on 11 June 2012]. Access through internet: <<http://naujienos.vu.lt/istorijos-ir-mitai/23890-kaip-saugota-ir-gausinta-universiteto-biblioteka>>

¹² VUL MD, archival unit 145, file 775.

¹³ *A letter of the Deputy of the Ministry of Culture of Russian SFSR Ivan Kondakov to the Rector of Vilnius University Jonas Bučas* [typescript]. Moscow, 1956, VUL MD archival unit 47, file 1504, page 9.

¹⁴ Books bound in one volume are counted as one book.

Scheme. The BAV book collection.

Kyiv, 656 volumes from Kharkiv, provenance of 895 books or 5 per cent of the BAV collection has not been traced at the moment. These books will need an additional examination) (Scheme. The BAV book collection).

The BAV collection consists of two major parts – a part of the old Vilnius University Library (around 86 per cent of the total number of books in the present BAV collection) and a part of Principal Seminary of Vilnius (active in 1808–1833), which makes around 11 per cent of the total number of books in the present BAV collection. There is a small amount of books brought back from Leningrad which used to belong to various monasteries, institutions and private collections. They are unrelated to Vilnius University or Vilnius Public Library (around 3 per cent of the total number of books in the present BAV collection).

The books with identified previous locations from the BAV collection were published in different periods: 546 volumes (or 3 per cent of the BAV collection) were published in the 16th century, 2 802 volumes (or 16 per cent of the BAV collection) are from the 17th century, 7 969 volumes (or 45 per cent of the BAV collection) were published in the 18th century and 5 615 volumes (or 31 per cent of the BAV collection) were printed in the 19th century¹⁵. As figures show it, nearly half of books from the BAV collection were published in the 18th century (Table. The distribution of returned books according centuries).

The BAV collection does not contain any incunabula¹⁶. There are 82 post-incunabulas (or 15 per cent of all BAV 16th century books) among the 16th

Table. The distribution of returned books according centuries.

	16 th century	17 th century	18 th century	19 th century	Unidentified century	In all:
From Kharkiv	82	302	264	7	1	656
From Kyiv	399	1 135	2 904	2 589	10	7 037
From Leningrad (St. Petersburg)	64	1 365	4 801	3 019	16	9 265
Unidentified					895	895
In all:	545	2 802	7 969	5 615	922	17 853

¹⁵ Dates of publishing of other 895 books (or 5 per cent of the BAV collection) were not fixed.

¹⁶ One incunabula brought back from Leningrad is incorporated into the Incunabula collection, its call number Ink. 304-306.

century books from the BAV collection. Three books from the BAV collection brought back from Leningrad used to belong to King Sigismund Augustus (1520–1572), whose personal collection became a cornerstone of the old Vilnius University Library¹⁷. The BAV collection has 222 separate volumes (most of them were brought back from the Central Scientific Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR in Kyiv) from the famous Sapieha library – *Bibliotheca Sapiehana* – which consisted of around 3 000 volumes. It was bequeathed to Vilnius University in 1655. Having in mind the fact that at present the Sapieha library contains 306 books, it turns out that 72 per cent of the collection returned to Vilnius thanks to the efforts of Levas Vladimirovas.

Talking about the returned books (from the BAV collection) which were printed by the most famous European printing houses, it should be noted that at present the collection has 21 book printed by the well-known Plantin Printing House in the Netherlands, 19 books printed by the Elsevier Publishing House. Two hundred and seven books from the BAV collection were printed in the Vilnius Jesuit Printing House (active in 1576–1805), which in general printed more than 3 000 publications¹⁸.

It should also be emphasised that the collection contains some especially valuable books of the 16th–19th centuries in Lithuanian language. These books reclaimed by the efforts of Vladimirovas have a much higher value to local readers than to people interested in Lithuania living in Russia or Ukraine.

These books are:

- Ledesma, D. *Kathechismas, arba Mokslas kiekvienam krikščionii priwalus... Ižgulditas iz Liežuwio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikaloiu Dausza*. Vilnius, 1595.
- Wujek, J. *Postilla Catholica... Per Kuniga Mikaloiu Dauksza... iz lekishko perguldita*. Vilnius, 1599.
- Sirvydas, K. *Punkty kazan*. Vilnius, 1629.
- Sirvydas, K. *Dictionarium trium linguarum*. Vilnius, 1642.
- Jaugelis-Telega, S. *Knyga nobaznistes Krikscioniszkos. Kėdainiai [i. e. Königsberg], 1653 [i. e. 1684]*.
- *Biblia tai esti wissas Szwentas Rasztas, Seno ir Naujo Testamento*. Königsberg, 1755.
- *Rituale Sacramentorum*. Vilnius, 1771.
- Nezabitauskis, K. *Naujas mokslas skaytima*. Vilnius, 1824.

While examining the **Cyrillic collection** stored at the Rare Book Department of Vilnius University Library, it was quite difficult to establish the exact number of Cyrillic books brought back from Moscow in 1956. Of the two reclaimed copies of *Lithuanian Statute* (1588), one was given to Odessa M. Gorky State Scientific Library in return for Martynas Mažvydas *Catechism* (Königsberg, 1547)¹⁹. The other copy of *Lithuanian Statute* has no marks of ownership²⁰. According to the *Transfer act*²¹, only 67 out of 80 copies brought back from

¹⁷ VUL call numbers: BAV 47.1.26, BAV 47.5.6 and II 4702.

¹⁸ Čepienė K., Petrauskienė I. *Vilniaus akademijos spaustuvis leidiniai, 1576–1805: bibliografija*. Vilnius, 1979.

¹⁹ See the chapter ODESSA.

²⁰ VUL Rk 156.

²¹ VUL MD, archival unit 47, file 1504, page 11.

Moscow (see p. 55) have the Lenin State Library's marks of ownership. Eleven books, whose titles and publishing data match with those listed in the transfer act, have no marks of the Lenin's State Library. In addition 21 book with marks of ownership of the before-mentioned library (there is an inscription on the flyleaf in Russian: *Провер[ено] М[узей] К[ниги]* (*Checked by Book Museum*)) have been identified, yet they have not got bookplates of Vilnius Public Library. It might be assumed that these books were transferred to Vilnius University in exchange of the unique copies taken from Vilnius Public Library, which Moscovites decided to keep.

At present the Cyrillic books brought back from Moscow in 1956 make 22 per cent of the entire Cyrillic collection. The reclaimed Cyrillic collection represents the rich and old Slavonic book publishing tradition, established in the multinational and multicultural Grand Duchy of Lithuania. The collection contains books printed in the 16th–18th centuries by the efforts of eminent printers (Francysk Skaryna, Ivan Fyodorov, Pyotr Mstislavets), state officials of the Grand Duchy of Lithuania (Leo Sapieha and Konstanty Ostrogski) and ordinary citizens.

Catechism by Mikalojus Daukša (Vilnius, 1595) is the only antique Lithuanian book brought back from Moscow in 1956. Nevertheless it is one of the most treasured objects of Lithuanian written language and culture.

The exhibition shows 76 books out of 18 000 brought back (in some cases exchanged) from several Russian and Ukrainian libraries to Vilnius University through the efforts of Levas Vladimirovas. They were selected for the exhibition with regard to their significance, artistic and cultural value. It should be noted that both the BAV and Cyrillic collection contain books of great significance and artistic value and it was a heavy task to select the most beautiful and significant ones from such a plenitude of books. Therefore we hope that those coming to see our exhibition will excuse us if they do not find books which according to their opinion should be in the exhibition.

Books of the 15th–19th centuries displayed in the exhibition are set up in several groups according to towns they were taken from and brought back to Vilnius University in 1956–1959. Therefore the first section of the exhibition is given to Odessa (1957), next ones to Moscow (1956), Leningrad (1956–1959), Kyiv (1958) and Kharkiv (1959). Comprehensive annotations will introduce every object of the exhibition. A number of documents and photographs from the archive of Vilnius University Library will help to comprehend the historical circumstances and peripeteia of the book return.

Ina Kažuro, Evaldas Grigonis

Odesa

Odessa

1956 m. M. Mažvydo knyga *Catechismusa prasty szadei...* (Karaliaučius, 1547) surasta Odesos valstybinėje M. Gorkio bibliotekoje.

1957 m. sausio 9 d. pasirašytas šios knygos perdavimo aktas tarp Odesos M. Gorkio bibliotekos ir Vilniaus V. Kapsuko universiteto bibliotekos.

Odesos bibliotekai mainais perduoti:

- Ortelius, A. *Theatrum orbis terrarum*. Antwerpen, 1570.
- *Статут Великого Князства Литовского*. Vilnius, 1588.

1957 m. gegužės 30 d. M. Mažvydo *Katekizmas* pateko į Vilniaus universiteto biblioteką.

Asmenys, prisidėję prie M. Mažvydo *Katekizmo* perdavimo Vilniaus universiteto bibliotekai:

- Saulas Borovojus, Odesos universiteto profesorius, kuris L. Vladimirovui prasarė matę knygą Odesoje.
- Zuzana Feigenbergaitė-Heltzerienė, Šiaulių pedagoginio instituto dėstytoja, L. Vladimirovo įpareigota suieškoti Odesos bibliotekos kataloge M. Mažvydo *Katekizmo* kortelę ir nurašyti visą joje esančią informaciją. Pačios knygos bibliotekoje tuo metu nebuvo – ją buvo paėmęs skaitytojas, besimokantis lietuvių kalbos.
- Antanas Sniečkus, LKP CK pirmasis sekretorius, išrūpinęs Ukrainos vyriausybės leidimą gauti knygą iš Odesos bibliotekos.

Catechismusa prasty szadei... (Königsberg, 1547) by Martynas Mažvydas was discovered in 1956 in Odessa M. Gorky State Scientific Library.

The transfer act of this book between Odessa M. Gorky State Scientific Library and the library of the Vincas Kapsukas University of Vilnius was signed on 9 January 1957.

In exchange Odessa M. Gorky State Scientific Library received:

- Ortelius, A. *Theatrum orbis terrarum*. Antwerpen, 1570.
- *Статут Великого Князства Литовского*. Vilnius, 1588.

Catechismusa prasty szadei... by Mažvydas was added to the accession list of Vilnius University Library on 30 May 1957.

These are the names of people, who contributed to the transfer of *Catechismusa prasty szadei...* by Mažvydas to Vilnius University Library:

- Saul Borovoj, a professor of Odessa University, informed Vladimirovas of the book he had seen in Odessa.
- Zuzana Feigenbergaitė-Heltzerienė, a lecturer of Šiauliai Pedagogical Institute. Vladimirovas assigned her a task to search in the catalogue of Odessa Library and copy all information she will find on *Catechism* by Martynas Mažvydas. At the time the book was borrowed by some reader learning Lithuanian language.
- Antanas Sniečkus, the Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Lithuania, helped to obtain the permission of the Ukrainian government for the transfer of the book.

" УТВЕРЖДАЮ "

Директор Одесской Государственной
научной библиотеки им. А. М. Горького

" 9 " января 1957 года.

В. Загоруйко /Загоруйко В. А./

А К Т

Одесса

9 января 1957 г.

Заведующий Отделом редких изданий и рукописей Одесской государственной научной библиотеки им. А. М. Горького, Рапопорт Мария Владимировна, и заведующий Отделом книгохранения той же библиотеки, Васильева Клавдия Александровна, с одной стороны, и директор Научной библиотеки Вильнюсского Госуниверситета им. В. Капсукаса, Владимир Лев Иванович, с другой стороны, составили настоящий акт в том, что согласно книгообмену на книги: Атлас Ортелия 1570 г. / Theatrum Orbis Terrarum / и Литовский Статут. 1588 г., полученные из Научной библиотеки им. В. Капсукаса, на основании разрешения Министерства культуры Украинской ССР ва № 9-604 от 29.Х.-1956г. Одесская научная библиотека им. А. М. Горького передает следующее издание:

1. Литовский катехизис Мелвдаса, изд. 1547 г. /первая печатная книга на литовском языке/. Инв. № 438527.

Состояние экземпляра отличное.

Передали:

Зав. Отд. редких изданий и рукописей
Одесской гос. научной библиотеки им.
А. М. Горького *М. Рапопорт* /Рапопорт М. В./

Зав. Отделом книгохранения
Одесской гос. научной библиотеки
им. А. М. Горького *К. Васильева* /К. Васильева/

Принял: Директор научной библиотеки
ВГУ им. В. Капсукаса *Л. Владимиров* /Владимиров/.

Удитаускас
Удитаускас

Odesa. 1957 m. sausio 9 d. Šiuo perdavimo aktu Odesos (Ukraina) valstybinė M. Gorkio mokslinė biblioteka mainais perduoda Vilniaus universitetui vieną leidinį – Martyno Mažvydo *Catechismusa prasty szadei...* (Karaliaučius, 1547).

Odesa. January 9, 1957. With this transfer act M. Gorky's State Scientific Library in Odesa (Ukraine) delivered in return *Catechismusa prasty szadei...* by Martynas Mažvydas (Königsberg, 1547) to Vilnius University.

Šiuos du leidinius 1957 metais Vilniaus universiteto biblioteka iškeitė į Martyno Mažvydo *Katekizmą* (Karaliaučius, 1547).

M 1005

Ortelius, A. *Theatrum orbis terrarum*. Antwerpen, 1570.

46

Pavyzdys iš Vilniaus universiteto bibliotekos Kartografijos rinkinio.

Example from Vilnius University Library Cartography Collection.

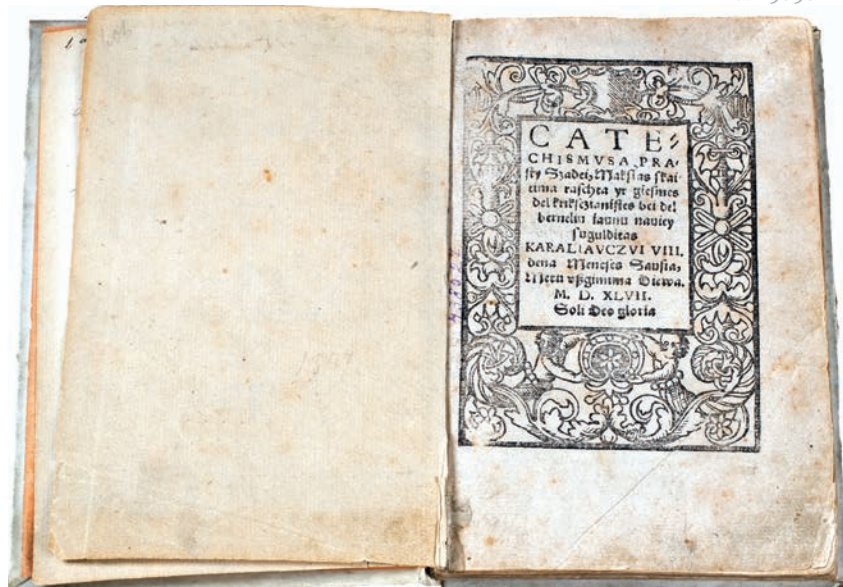

Mažvydas, M. *Catechismusa prasty szadei...* Karaliaučius, 1547.

Antraštinis lapas.

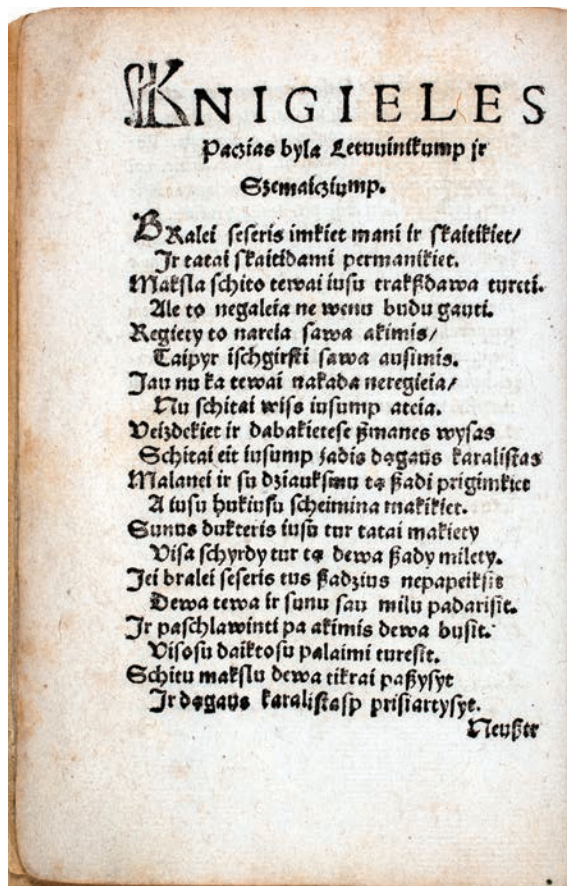
The title page from:
Mažvydas, M. *Catechismusa prasty szadei...* Königsberg, 1547.

Lietuviškos eiliuotos pratarmės pradžia su akrostichu iš: Mažvydas, M. *Catechismusa prasty szadei...* Karaliaučius, 1547. Skaitant *Pratarmės* trečios–devynioliktos eilučių pirmąsias raides, išryškėja lotynizuotas Martyno Mažvydo vardas ir pavardė – MARTJNVS MASVDJVS.

The beginning of the Lithuanian rhymed preface with the acrostic from: Mažvydas, M. *Catechismusa prasty szadei...* Königsberg, 1547. Reading down the initial third–nineteenth letters of the Preface the latinized name and surname of Martynas Mažvydas stand out – MARTJNVS MASVDJVS.

MAŽVYDAS, MARTYNAS. *Catechismusa prasty szadei...* Karaliaučius, 1547.

Lietuvių raštijos pradininko Martyno Mažvydo (lot. Martinus Mosvidius, apie 1510–1563) pirmoji lietuviška knyga *Katekizmas* – vienas iš svarbiausių tautinės kultūros paminklų, žymintis lietuviškos spaudos, tikiybinės ir pasaulietinės literatūros, lietuvių literatūrinės kalbos norminimo pradžių. *Katekizmą* (79 puslapiai) sudarė keletas įvairios paskirties kūrinių: lotyniška eiliuota dedikacija autoriaus Tėvynei, lotyniška pratarinė – kreipimasis į dvasininkų luomą, lietuviška eiliuota pratarinė (pirmas lietuviškas originalus eilėraštis), elementorius, katekizmas ir giesmynas. Antraštiniame lape autorius nenurodytas, tačiau jo lotynizuotą vardą ir pavardę galima perskaityti lietuviškoje pratarinėje esančiame akrostiche. Žinomi išlikę du šios nepaprastai reikšmingos lietuvių kultūrai knygos egzemplioriai, kurie saugomi Vilniaus universiteto ir Torunės (Lenkija) universiteto bibliotekose.

MAŽVYDAS, MARTYNAS. *Catechismusa prasty szadei...* Königsberg, 1547.

Catechism – the first Lithuanian book written by the progenitor of Lithuanian writing Martynas Mažvydas (Lat. Martinus Mosvidius, c. 1510–1563) marks the beginning of standardization of Lithuanian press, religious and secular literature, and the Lithuanian literary language and is one of the most important monuments of the national culture. *Catechism* (79 pages) consists of several pieces that have different purposes: the author's poetical dedication to his Homeland in Latin, a Latin preface – appeal to the priesthood, a rhymed Lithuanian preface (the first original verse in Lithuanian), a primer, a catechism and a hymnal. The author is not indicated on the title page however you may read down his latinized name and surname in the acrostic – the initial letters of the Lithuanian preface. There are only two extant exemplars of this book immeasurably significant to the Lithuanian culture: they are held in Vilnius University Library and Torun University Library (Poland).

Maskva

Moscow

Išvežta:

1915 m. į Maskvos Rumiancevo muziejų ir biblioteką visa kirilikos knygų kolekcija – apie 234 knygos.

Grąžinta:

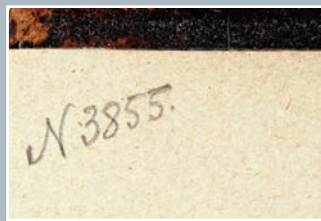
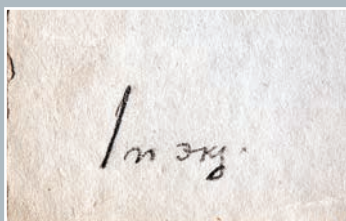
1956 m. iš SSRS valstybinės V. Lenino bibliotekos Maskvoje – 88 knygos, iš jų 21 knyga buvo perduota vietoj Vilniaus viešojoje bibliotekoje buvusių unikumų.

Maskvos bibliotekų ženklai grąžintose knygose:

- priešlapyje esantis inventorinis numeris, atitinkantis perdavimo akto numerį (pvz.: N 3855; N 6864);
- įrašas *Провер[ено] М[узей]К[ниги]*;
- įrašas *1ый экз.*, arba – *4ый экз.*, arba – *7й экз.*

Vertingiausi grąžinti leidiniai:

- Ledesma, D. *Kathechismas, arba Mokslas kiekvienam krikščionii priwalus... Išgulditas iš Liežuvio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikaloiu Dausza*. Vilnius, 1595.
- *Апостол*. Vilnius, 1525.
- *Евангелие*. Vilnius, 1575.
- *Библия*. Ostroh, 1581.
- *Статут Великого Князства Литовского*. Vilnius, 1588.

Books delivered to Moscow:

In 1915 the entire Cyrillic collection (around 234 books) was delivered to the Rumiantsev museum and library in Moscow.

Books brought back from Moscow:

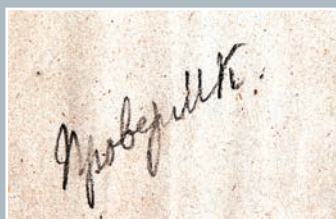
In 1956 eighty eight books were brought back from the Lenin State Library of the USSR, 21 of which were given in exchange for the unique books of Vilnius Public Library.

Marks of Moscow's libraries in the returned books:

- accession number in the flyleaf marching with the number of the transfer act, for example: *N 3855; N 6864*;
- inscription *Провер[ено] М[узей]К[ниги]*;
- inscriptions *1ый экз., от 4ый экз., от 7й экз.*

The most valuable books brought back from Moscow:

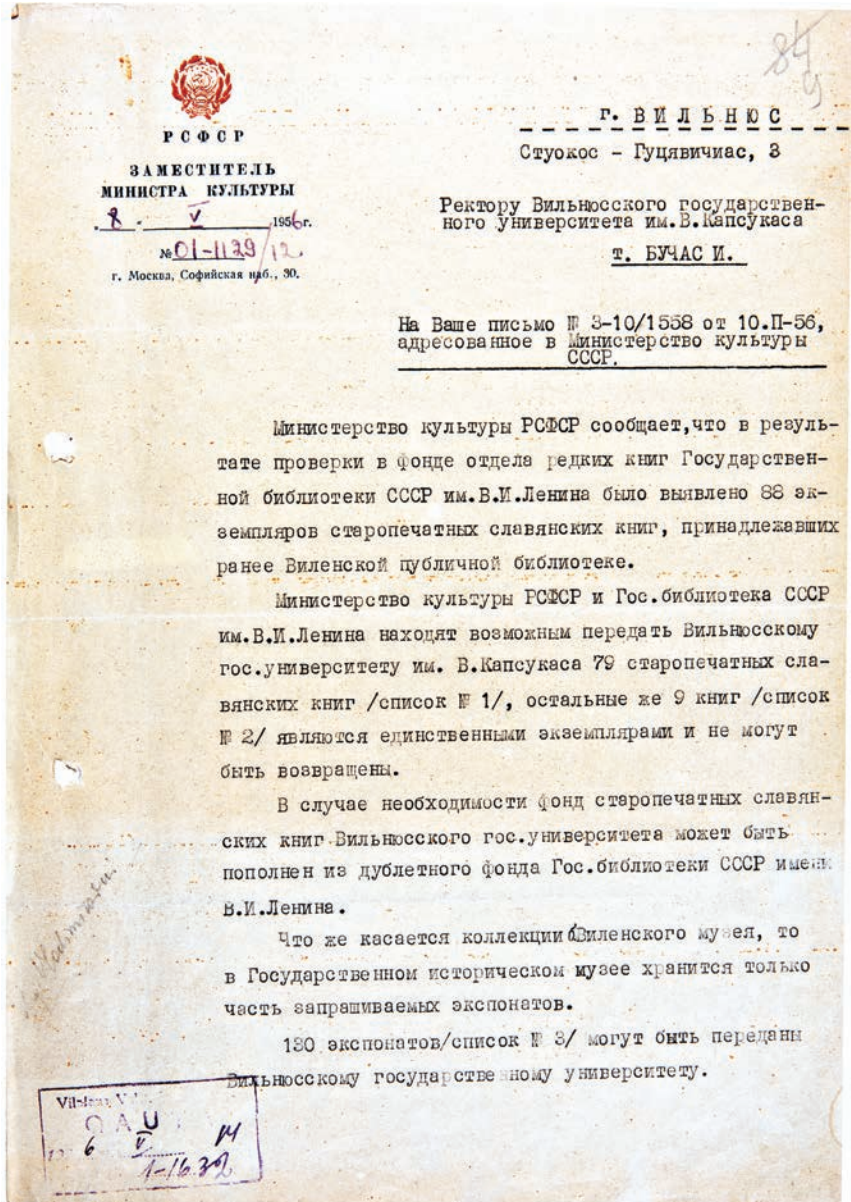
- Ledesma, D. *Kathechismas, arba Mokslas kiekvienam krikščionii priwalus... Išgulditas iš Liežuvio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikaloiu Daugsza*. Vilnius, 1595.
- *Апостол*. Vilnius, 1525.
- *Евангелие*. Vilnius, 1575.
- *Библия*. Ostroh, 1581.
- *Статут Великого Князства Литовского*. Vilnius, 1588.

Maskva–Vilnius.
1956 m. gegužės 8 d.
Rusijos SFSR Kultūros
ministro pavaduotojo
Ivano Kondakovo raštas
Vilniaus universiteto
rektoriumi Jonui Bučiui.
Jame nurodoma, kiek
SSRS valstybinėje Le-
nino bibliotekoje buvo
knygų, priklaususių
Vilniaus viešajai biblio-
tekai, ir kodėl grąžina-
ma tik dalis.

Moscow–Vilnius.
May 8, 1956. A writing
by Ivan Kondakov, De-
puty Minister for Cul-
ture of Russian SFSR to
Jonas Bučas, Rector of
Vilnius University, sta-
ting a number of books
previously owned by
Vilnius Public Library
found in Lenin State
Library of the USSR and
indicating reasons for
returning only part of
them.

УТВЕРЖДАЮ
Директор Государственной
библиотеки СССР имени В.И.Ленина

/Богачев/

А К Т

г.Москва

24 мая 1956 года

Настоящий акт составлен в том, что на основании письма зам. министра культуры РСФСР т.Мондакова № ОI-1129/12 от 8/У-56 г. Отдел редких книг Государственной библиотеки СССР имени В.И.Ленина в лице зав.Отделом т.Козловского Б.И. сдает, а Научная библиотека Вильнюсского государственного университета в лице ее сотрудника Фейгельманаса Н.К. принимает 80 старопечатных славянских книг, ранее принадлежавших Виленской публичной библиотеке.

Список книг прилагается:

Сдел:

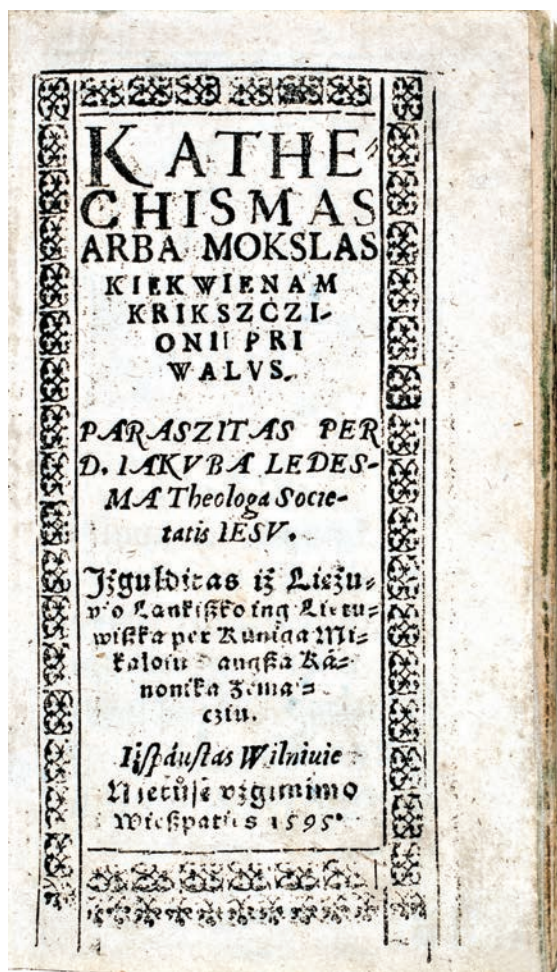
Зав.Отделом редких книг: /Козловский/

Принял:

Сотрудник Научной библиотеки Вильнюсского гос.университета: /Фейгельманас/

Maskva–Vilnius.
1956 m. gegužės 24 d.
SSRS valstybinės Lenino
bibliotekos kirilikos
spaudinių, priklausiusių
Vilniaus viešajai biblio-
tekai, perdavimo aktas.

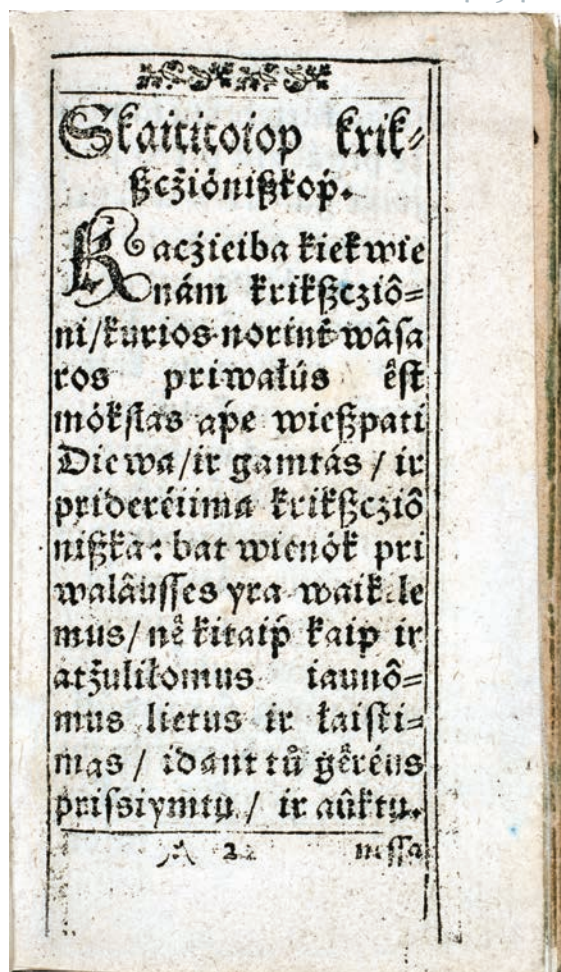
Moscow–Vilnius.
May 24, 1956. A trans-
fer act by which the
collection of Cyrillic bo-
oks previously owned
by the Vilnius Public
Library was transferred
from Lenin State Libra-
ry of the USSR.

Antraštinis lapas iš: Ledesma, D. *Kathechismas Arba Mokslas kiekvienam krikszczionii priwalus... Izgulditas iz Liezuwio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikatoiu Dausza.* Vilnius, 1595.

The title page from: Ledesma, D. *Kathechismas Arba Mokslas kiekvienam krikszczionii priwalus... Izgulditas iz Liezuwio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikatoiu Dausza.* Vilnius, 1595.

Ten pat. M. Daukšos *Katechizmo Prabilis (Prakalba).*

Ibidem. *Prabilis (Preface) of the Daukša's Catechism.*

LEDESMA, DIEGO DE. *Kathechismas Arba Mokslas kiekvienam krikščionii priwalus... Išgulditas iz Liežuwio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikaloiu Daugsza.* Vilnius, 1595.

Vienintelis žinomas lietuvių raštijos Didžiojoje Lietuvoje pradininko, kunigo, humanisto, Kontrreformacijos veikėjo Mikalojaus Daukšos (tarp 1527 ir 1538–1613) 1595 metais leisto *Katekizmo* egzempliorius. Tai ne tik unikalus lietuvių raštijos paminklas, bet ir pirmas LDK bei Vilniaus akademijos spaustuvės lietuviškas leidinys. M. Daukšos *Katekizmas* – tai ispanų jėzuito Jokūbo Ledesmos (isp. Diego de Ledesma, 1516–1575) katekizmo lenkiško leidimo vertimas. Jis išleistas Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio (1536–1609) lėšomis ir skirtas Žemaičių vyskupijai. *Katekizmą* sudaro dvi dalys – *Mokslas krikščioniškas* (katekizmas) ir *Trumpas būdas pasisakymo, arba išpažinimo nuodėmių*. Knygelė skirta katalikų tikėjimo dalykams mokyti, tačiau pagrindinė *Katekizmo* vertybė yra jo kalba. *Katekizmo* kalbai, kaip ir *Postilei*, būdingas žodingumas, vaizdumas, sakinių sklandumas. *Katekizme* apstu ne tik senų vaizdingų žodžių, bet ir naujadarų, tokių kaip *mokytojas*, *valia*, *įkvėpimas*, *išmintis* ir kiti.

LEDESMA, DIEGO DE. *Kathechismas Arba Mokslas kiekvienam krikščionii priwalus... Išgulditas iz Liežuwio Lankiszko ing Lietuwiszka per Kuniga Mikaloiu Daugsza.* Vilnius, 1595.

The only known copy of *Catechism* of Mikalojus Daukša (between 1527 and 1538–1613), a priest, humanist, figure of Counter Reformation, progenitor of Lithuanian writing in Lithuania Major. It is not only a unique monument of Lithuanian writing but also the first Lithuanian publication in the Grand Duchy of Lithuania and the first Lithuanian publication printed by Vilnius Academy Printing House. Daukša's *Catechism* is a translation of Polish edition of *Catechism* written by a Spanish Jesuit Diego de Ledesma (1516–1575). The printing was funded by the Samogitian Bishop Merkelis Giedraitis (1536–1609) and the book was dedicated to the Samogitian Diocese. *Catechism* consists of two parts – *Mokslas krikščioniškas* (katekizmas) (*Christian teaching, i. e. Catechism*) and *Trumpas būdas pasisakymo, arba išpažinimo nuodėmių* (*A short way of confessing sins*). The book was intended to teach topics of Catholic faith, however the main value of *Catechism* is its language. *Catechism* contains not only plenty of old figurative words but also of neologisms, such as *mokytojas* (*a teacher*), *valia* (*willpower*), *įkvėpimas* (*inspiration*), *išmintis* (*wisdom*), etc.

Fragmentai iš: Sirvydas, K. *Dictionarium trium linguarum in usum studiosae juventutis*. Vilnius, 1642.

58

Fragments of text from: Sirvydas, K. *Dictionarium trium linguarum in usum studiosae juventutis*. Vilnius, 1642.

Druga rāza. Alias, altera vice. Žitadu / fitu Eartu.
Drugi / Alter., alius. Žitras / vntas.
Druk. Expressa metallo litera, charta impressa literis. Žispandunas literu.
Drukárnia / Typographium. Žispauštuvėrá. Žto / literu.
Drukárška náuká. Typographice. Mokšas žispauštuvės.
Drukary / Impressor. Typographus, librarius. Žispaudeias literu / rā. Žto.
Drukute. Imprimō. Žispandziurastu / knigas.
Drytakiew / sok przyprawny. Theriaca. Sumėá vnr waysto.

Lr 177

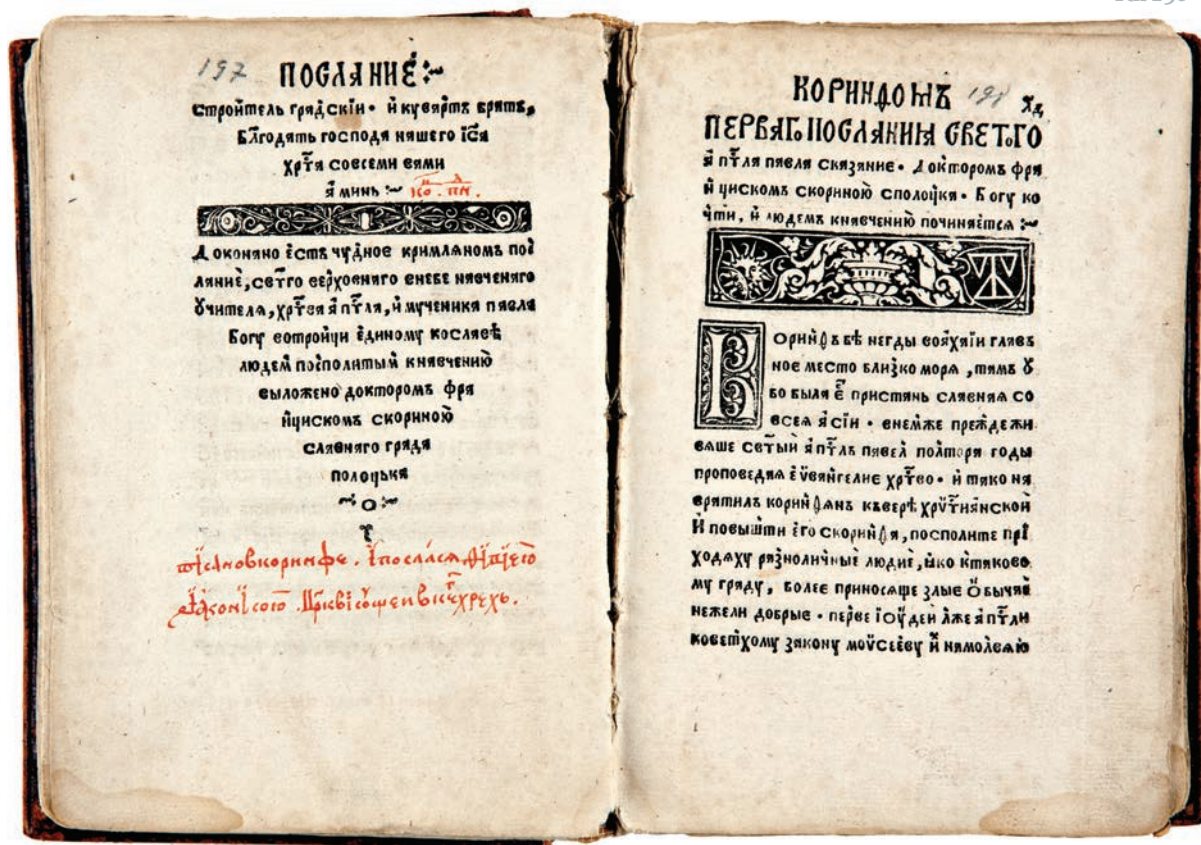
NA.
Náuczam / Doceo, instruo, instituo. Mokiu.
Náuczyciel / Doctor, praeceptor, magister, institutor. Mokytors.
Náuk pilny / Studiosus literarum. Gieray mokėjusis.
Náuká / Ars, praeceptum, scientia, documentum, studium. Mokšas.
Náuki wyzwolone. Artes liberales, studia literarum. Mokšay laiswes / luosi.
Náusėká / Inauris, stalgium. Ausitaras.

SIRVYDAS, KONSTANTINAS. *Dictionarium trium linguarum in usum studiosae juventutis.* Vilnius, 1642.

Lietuvių raštijos pradininko, Vilniaus jėzuitų akademijos teologijos ir lietuvių kalbos dėstytojo, pamokslininko ir rašytojo Konstantino Sirvydo (tarp 1578 ir 1581–1631) *Trijų kalbų žodynas studijuojančiai jaunuomenei* – pirmasis spausdintinis lietuvių leksikografijos darbas, kuriame yra apie 10 000 žodžių. Jame pirmą kartą lietuvių kalba laikoma lygiaverte tuo metu įsigalėjusioms viešajame gyvenime lotynų bei lenkų kalboms, parodyta, kokia ji turtinga ir graži, jokių būdu ne prastesnė už kitas. Autorius žodyną skyrė jėzuitų akademijos auklėtiniams ir dvasininkams, kurie lotyniškai ir lenkiškai mokėjo geriau negu lietuviškai. Trečia *Trijų kalbų žodyno* laida nuo ankstesnių laidų skiriasi naujadarų gausumu. Kai kurie K. Sirvydo naujadarai įėjo į literatūrinę lietuvių kalbą, pvz.: *taisyklė, kokybė, kupranugaris, medvilnė, turgavietė, pratarmė, mąstytojas, virtuvė* ir daug kitų.

SIRVYDAS, KONSTANTINAS. *Dictionarium trium linguarum in usum studiosae juventutis.* Vilnius, 1642.

Three-lingual dictionary for the studying youth by Konstantinas Sirvydas (between 1578 and 1581–1631), the progenitor of Lithuanian writing, lecturer in theology and Lithuanian language of Vilnius Jesuit Academy, a preacher and writer, is the first printed work of Lithuanian lexicography containing about 10 000 words. In the dictionary for the first time the Lithuanian language was considered as equal to Latin and Polish languages institutionalized in the public life of that time: it was revealed as a rich and beautiful language, by no means inferior to others. The author dedicated the dictionary to the Jesuit Academy students and priests who knew Latin and Polish better than Lithuanian. The third edition of *Three-lingual dictionary* differs from prior editions by the abundance of neologisms. Some of Sirvydas' neologisms were included in the literary Lithuanian language.

Pirmas laiškas korintiečiams
 iš: *Починається книга
 Деанія и Послѣанія Апо-
 столъская, зовемая Апо-
 столъ.* Vilnius: P. Skorinos
 sp., 1525.

Į ornamentinę atsklandą
 P. Skorina įpynė asmeninius
 ženklus su pagonių simbo-
 liais.

The First Letter to the
 Corinthians from: *Почи-
 нається книга Деанія и
 Послѣанія Апостольская,
 зовемая Апостоль.* Vilnius:
 printed by Skaryna, 1525.

Skaryna entwined his
 heraldic marks together
 with Pagan symbols into an
 ornamental headpiece.

ПОЧИНАЕТСЯ КНИГА ДЕАНИЯ И ПОСЪЛАНИЯ АПОСТОЛЬСКАЯ, 30-ВЕМАЯ АПОСТОЛЬ. Vilnius: P. Skorinos sp., 1525.

Pranciškus Skorina (baltarus. Францыск (Францішак) Лукіч Скарына, apie 1490–apie 1551) – iškilus slavų humanistas, rytų slavų spaudos pradininkas ir Biblijos vertėjas, kilęs iš Polocko pirklių šeimos. Pirmąsias savo knygas P. Skorina išspausdino Prahoje, o 1522 metais Vilniaus burmistro Jokūbo Babičiaus (?–apie 1526) namuose įkūrė pirmąją spaustuvę LDK teritorijoje, todėl yra vadinamas *Vilniaus Gutenbergu*. 1522 ir 1525 metais Vilniuje jis išleido dvi knygas, kurios pradėjo knygų spaudos tradiciją Lietuvoje. *Apaštalas* – paskutinis P. Skorinos spaudinys. Ir vertimo kalba, ir poligrafijos kultūra, ir pardavimo kaina šis leidinys buvo priemas plačiajai visuomenei.

ПОЧИНАЕТСЯ КНИГА ДЕАНИЯ И ПОСЪЛАНИЯ АПОСТОЛЬСКАЯ, 30-ВЕМАЯ АПОСТОЛЬ. Vilnius: printed by Skaryna, 1525.

Francysk Skaryna (Belorus. Францыск (Францішак) Лукіч Скарына, c. 1490–c. 1551), born in the family of Polotsk merchants, was an outstanding Slavic humanist, progenitor of the East Slavic press and translator of the Bible. He printed his first books in Prague, and in 1522 he founded the first printing press in the territory of the Grand Duchy of Lithuania in the house of Vilnius burgomaster Jokūbas Babičius (?–c. 1526) and was also known as *Vilnius Gutenberg*. In 1522 and 1525 he published two books in Vilnius which started the tradition of book publishing in Lithuania. *Apostol* was the last printing of Skaryna. The translation language, poligraphy culture, and the price of this edition made it accessible to the broad public.

Psalmynas iš: Библия, сиречь книги Ветхого и Нового Завета по языку словенску. Ostroh, 1581.

The Book of Psalmes from: Библия, сиречь книги Ветхого и Нового Завета по языку словенску. Ostroh, 1581.

Ivano Fiodorovo signetas.

Ilustracija iš: Библия, сиречь книги Ветхого и Нового Завета по языку словенску. Ostroh, 1581.

Publisher's mark of Ivan Fyodorov from: Библия, сиречь книги Ветхого и Нового Завета по языку словенску. Ostroh, 1581.

БИБЛИЯ, СИРЕЧЬ КНИГИ ВЕТХОГО И НОВОГО ЗАВЕТА ПО ЯЗЫКУ СЛОВЕНСКУ. Ostroh, 1581.

Biblija, arba Knogos Senojo ir Naujojo Testamento slavų kalba – pirma visos Biblijos laida bažnytine slavų kalba, išspausdinta Ostroho mieste (Ukraina) 1581 metais vieno iš rusų spaudos pradininkų Ivano Fiodorovo (rus. Иван Фёдоров, apie 1520–1583), padedant Abiejų Tautų Respublikos didikui kunigaikščiui Konstantinui Vossyliui Ostrogiškiui (ukr. Костянтин Василь II Острозький, 1526–1608). Ostroho Bibliją sudaro 76-os Senojo ir Naujojo Testamento knygos. Kai kurių Biblijos skyrių tekstas remiasi P. Skorinos vertimu, tarp kitų šaltinių taip pat nurodoma Naugarodo arkivyskupo Genadijaus (rus. Геннадий Гоновов arba Гонзов, ?–1505) Biblija (1499). Ostroho Biblija yra vienintelis rusų sentikių pripažintas Biblijos tekstas bažnytine slavų kalba.

БИБЛИЯ, СИРЕЧЬ КНИГИ ВЕТХОГО И НОВОГО ЗАВЕТА ПО ЯЗЫКУ СЛОВЕНСКУ. Ostroh, 1581.

The Bible, or Books of the Old and New Testament in the Slavonic language – the first full edition of the Bible in the Church Slavonic language was printed in Ostroh city (Ukraine) in 1581 by one of the fathers of Russian printing Ivan Fyodorov (Rus. Иван Фёдоров, c. 1520–1583) with the support of the Duke of the Polish-Lithuanian Commonwealth Konstanty Wasyl Ostrogski (Ukr. Костянтин Василь II Острозький, 1526–1608). Ostroh Bible consisted of 76 books of the *Old and New Testament*. The text of some of the Bible chapters was based on Skaryna's translation, while among other sources the Bible (1499) of Novgorod archbishop Gennadiy (Rus. Геннадий Гоновов or Гонзов, ?–1505) was also mentioned. Ostroh Bible is the only Bible text in the Church Slavonic language acknowledged by Old Believers (Starovery).

Evangelisto Morkaus
portretas iš: *Евангелие*.
Vilnius, 1600.

Portrait of Evangelist
Mark from: *Евангелие*.
Vilnius, 1600.

Inicialas iš:
Евангелие. Vilnius,
1600.

An initial from:
Евангелие. Vilnius,
1600.

ЕВАНГЕЛИЕ. Vilnius, 1600.

Evangelija – Vilniaus pirklių Mamoničių spaustuvės, veikusios 1574–1624 metais Vilniuje, leidinys. Leidiniui buvo panaudotas garsaus slavų spaustuvininko Petro Mstislavco (rus. Пётр Тимофеев Мстиславец, ?–po 1577) kirilikos šriftas ir dekoratyvinės atsklandos. Vilniaus *Evangelijai* būdingi slavų rankraščių bruožai – žodžių trumpinimą žymi diakritinis ženklas *titlas*, žodžiai nenuosekliai išskiriami tarpais, antraštės sudaromos iš ornamentinio kirilikos pintinio rašto (rus. *вѣзб*). Kiekviena *Evangelija* pradeda Ochrido arkivyskupo Teofilakto (gr. Θεοφύλακτος, bulg. Теофилакт Охридски, 1055–1107) įžanga ir vieno iš evangelistų graviūra. Vilniaus *Evangelija* yra gerbiama ir tausojama rusų sentikių, nes yra išspausdinta pagal senąją, nepaliestą patriarcho Nikono (rus. Никон, 1605–1681) reformos, tradiciją.

ЕВАНГЕЛИЕ. Vilnius, 1600.

Evangel is the edition of the printing house of the merchants Mamonich that functioned throughout the years 1574–1624 in Vilnius. Cyrillic font and decorative headpieces of famous Slavic printer Pyotr Mstislavets (Rus. Пётр Тимофеев Мстиславец ?–post 1577) were used for this edition. Vilnius *Evangel* has got characteristic attributes of Slavic manuscripts – word abbreviations are marked with a diacritical mark *titlos*, words are separated by intervals inconsistently, titles are composed of ornamental Cyrillic lettering (Rus. *вѣзб*). Each *Evangel* begins with the preface of Ohrid archbishop Theophylact (Gr. Θεοφύλακτος, Bulg. Теофилакт Охридски, 1055–1107) and with an engraving depicting one of the Evangelists. Vilnius *Evangel* was especially revered and cherished by Russian Old Believers as it was printed following the old, unaffected tradition of patriarch Nikon's (Rus. Никон, 1605–1681) reform.

Смотрицкий, М. *Грамматика словенския правильное синтагма*. Vievis, apie 1619.

Stačiatikių globėjo Bogdano Oginskio (apie 1551–1625) giminės herbas su inicialais: B[ogdan] O[giński] P[odkomorzy] T[rocki] (*Trakų pakamariš Bogdanas Oginskis*).

Смотрицкий, М. *Грамматика словенския правильное синтагма*. Vievis, с. 1619.

Coat of arms of the Orthodox patron and the member of noble family of Grand Duchy of Lithuania Bogdan Ogiński (c. 1551–1625) with initials: B[ogdan] O[giński] P[odkomorzy] T[rocki] (*Bogdan Oginski Chamberlain of Trakai*).

СМОТРИЦКИЙ, МЕЛЕТИЙ. *Грамматики словенския правильное синтагма.* Vievis, apie 1619.

Vilniaus jėzuitų akademijos auklėtinio, religinio polemisto ir pedagogo Meletijaus Smotrickio (ukr. Мелетій Смотрицький, baltarus. Малеціў Сматырыцкі, 1577–1633) *Slavų gramatikos vadovėlis*, išspausdintas LDK didikų Oginskių valdomame Vievio dvare. *Gramatikos* atsiradimą lėmė M. Smotrickio mokytojavimas stačiatikių brolijos mokyklose Vilniuje ir Vievyje. Vadovėlyje aprašytos keturios gramatikos dalys – rašyba, etimologija, sintaksė ir fonetika. Bažnytinės slavų kalbos reiškiniai aprašomi rusėnų kalba su pavyzdžiais graikų kalba pasitelkus tuometines graikų kalbos gramatikas. M. Smotrickio *Slavų gramatika* turėjo didelę įtaką pirmosioms rusų kalbos gramatikoms.

СМОТРИЦКИЙ, МЕЛЕТИЙ. *Грамматики словенския правильное синтагма.* Vievis, с. 1619.

Slavonic grammar – a handbook by Meletiy Smotrickiy (Ukr. Мелетій Смотрицький, Belorus. Малеціў Сматырыцкі, 1577–1633) an alumnus of Vilnius Jesuit Academy, religious polemist and pedagogue, was printed in Vievis manor owned by the Oginski family, the noblemen of the Grand Duchy of Lithuania. The emergence of *Grammar* was determined by Smotrickiy's teaching in schools of the Orthodox sodality in Vilnius and Vievis. The handbook includes four parts of grammar – writing, etymology, syntax and phonetics. Phenomena of Church Slavonic are described in the Ruthenian language with examples in Greek on the basis of Greek grammars of that time. Smotrickiy's *Slavonic grammar* made great influence upon the first Russian grammars.

Evangelisto Luko portretas iš: *Евангелие Иисуса Христа*. Moskva, 1694.

Portrait of Evangelist Luke from: *Евангелие Иисуса Христа*. Moscow, 1694.

ЕВАНГЕЛИЕ ИИСУСА ХРИСТА. Moskva, 1694.

Jėzaus Kristaus Evangelija yra XVII a. Maskvos spaudos rūmų kirilikos leidinys. Pagal paskirtį šis leidinys vadinamas *Altoriaus Evangelija*: ji niekada neišnešama iš bažnyčios, iš jos pagal nustatytą tvarką kunigas skelbia Dievo žodį parapijiečiams. Krikščionių liturgijoje *Altoriaus Evangelija* įgyja daugialypę simbolinę prasmę, todėl jos apipavidalinimui skiriama labai daug dėmesio. Neįprastą puošnumą leidiniui suteikia ranka spalvintos keturių evangelistų graviūros, atsklandos su siužetinėmis kompozicijomis ir vinjetės. Odos viršelį puošia siužetinių plokštelių įspaudai su evangelistais bei Mergelės Marijos atvaizdais ir Nukryžiuavimo scena.

ЕВАНГЕЛИЕ ИИСУСА ХРИСТА. Moscow, 1694.

Jesus Christ's Evangel is a Cyrillic edition of the 17th century Moscow printing chamber. According to its destination this edition is called *Altar Evangel*: it is never taken out of the church, the priest proclaims the Word of God from it to the congregation in accordance with the established order. *Altar Evangel* acquires a multiple symbolic meaning in the Christian liturgy, therefore great attention is paid to its typography. Hand painted engravings of four evangelists, headpieces with thematic compositions and vignettes give unconventional splendour to the book. The leather cover is decorated with plates with embossed images of evangelists and the Virgin Mary and the scene of the Crucifixion.

Sankt Peterburgas

Saint Petersburg

Išvežta:

1844 m. į Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasinę akademiją (veikė 1842–1918) apie 20 000 knygų, kurios 1926 m. buvo perduotos į SSRS mokslų akademijos biblioteką.

Grąžinta:

1956 m. – 4 260 knygų;

1958 m. – 195 knygų;

1959 m. – 5 599 knygų.

Iš viso: 10 054 knygų.

Sankt Peterburgo bibliotekų ženklai grąžintose knygose:

- lipdė nugarėlėje: *Bibliothecae Romano-catholicae ecclesiasticae academiae Petropolitanae*;
- apvalus antspaudas antraštiniame lape: *Библиотека Академии Наук СССР*;
- kaina, užrašyta paskutiniame priešlapyje (pvz.: 5,-; 20,-);
- priešlapyje raudonu arba mėlynu pieštuku įrašyta: „+“ arba „x“.

Vertingiausi grąžinti leidiniai:

- Petrarca, F. *De remediis utriusque fortunae*. Heidelberg, apie 1490.
- Aurelius Augustinus. *Tam in Vetus quam in Novum Testamentum commentarii*. Basel, 1542.
- Wujek, J. *Postilla Catholica... per Kuniga Mikaloiu Dauksza... iš leksizsko perguldita*. Vilnius, 1599.
- Sirvydas, K. *Punkty kazan*. Vilnius, 1629.
- Sarbievijus, M. *Lyricorum libri IV*. Antwerpen, 1632.
- *Biblia tai esti wissas Szwentas Rasztas, Seno ir Naujo Testamento*. Karaliaučius, 1755.

Books delivered to Saint Petersburg:

In 1844 around 20 000 books were delivered to the Roman Catholic Theological Academy in St. Petersburg (active in 1842–1918). In 1926 these books were incorporated into the Library of the USSR Academy of Sciences.

Books brought back from Saint Petersburg:

In 1956 – 4 260 books;

In 1958 – 195 books;

In 1959 – 5 599 books.

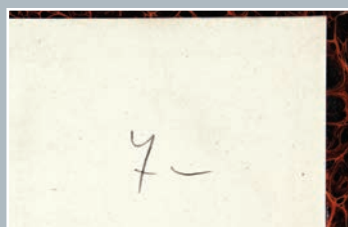
The total number of books: 10 054 books.

Marks of Saint Petersburg's libraries in the returned books:

- book label fixed on the back: *Bibliothecae Romano-catholicae ecclesiasticae academiae Petropolitanae*;
- circular stamp on the title page: *Библиотека Академии Наук СССР*;
- price written on the endpaper (for example: 5,-; 20,-);
- symbols “+” or “x” on the flyleaf written with a red or blue pencil.

The most valuable books brought back from Saint Petersburg:

- Petrarca, F. *De remediis utriusque fortunae*. Heidelberg, c. 1490.
- Aurelius Augustinus. *Tam in Vetus quam in Novum Testamentum commentarii*. Basel, 1542.
- Wujek, J. *Postilla Catholica... per Kuniga Mikaloiu Dauksza... is lekiszko perguldita*. Vilnius, 1599.
- Sirvydas, K. *Punkty kazan*. Vilnius, 1629.
- Sarbievijus, M. *Lyrorum libri IV*. Antwerpen, 1632.
- *Biblia tai esti wissas Szwentas Rasztas, Seno ir Naujo Testamento*. Königsberg, 1755.

Leningradas–Vilnius.
1956 m. lapkričio
23 d. SSRS mokslų
akademijos bibliotekos
direktorius prof. Glebo
Čebotariovo laiškas
Vilniaus universiteto
rektoriumi Juozui Bulavui.
Laiške informuojama
apie knygų išsiuntimą į
Vilniaus universitetą.

74

Leningrad–Vilnius.
November 23, 1956. A
letter from Professor
Gleb Chebotariov, Di-
rector of the Library of
Academy of Sciences
of the USSR to Juozas
Bulavas, Rector of
Vilnius University. The
letter informs of book
delivery to Vilnius Uni-
versity.

2770

**БИБЛИОТЕКА АКАДЕМИИ НАУК
СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК**

Ленинград, 164, Биржевая линия, 1.
Тел. А-2-74-42

. 23 " ноября 1956 г.
№ 62/714/303

Ин. дел. Г. А. Чеботарев
4/кв. 1/6

РЕКТОРУ ВИЛЬНИССКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. В. КАНСУКАСА
ЧЛЕНУ-КОРРЕСПОНДЕНТУ АКАДЕМИИ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
Ю. БУЛАВАС.

На Ваше письмо № З-10/6688 от 9-го ноября с/г. сообщаем, что в соответствии с нашей письменной договоренностью в Ваш адрес начата отправка книг фонда старого Вильнюсского Университета. Книги отправляются посылками. Эта работа будет завершена до 1-го декабря с/г.

С уважением
Директор Библиотеки АН СССР
Профессор

Чеботарев
/Г.А.Чеботарев/

Вильнюсский университет
6 XII 4
№ 1-3808

Тип. БАН. З. 302—5000 23-5-56 г.

ним фондам библиотеки Ап, вывешение отдельных изданий, принадле-
жащих Вильнюсскому университету свыше ста лет тому назад, явля-
ет не затруднительно и потребует большой затраты сил, средств и

Как известно, еще в 1918 г. Советом Народных Комиссаров
был принят декрет "о возвращении литовского культурного, ку-
дественного и исторического достояния трудовому народу

TSRS
AUKŠTOJO MOKSLO MINISTERIJA
VILNIAUS VALSTYBINIS
V. KAPŠUKO vardo UNIVERSITETAS
Vilnius, Staikos-Gaišvičiaus g. № 3. Tel. 2-26-36, 2-37-79

СССР
МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
ВИЛЬНЮССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ имени В. КАПУКАСА
Вильнюс, Ступисо-Гуляйшанаус, 3. Тел. 2-26-36, 2-37-79

1960 м. октябрь 26

ПЕРВОМУ СЕКРЕТАРЮ
ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ
СОВЕТСКОГО СОЮЗА

ТОВ. НИКИТА СЕРГЕЕВИЧУ ХРУЩЕВУ

Научная библиотека Вильнюсского Гос. университета
им. В. Капсукаса является одной из старейших библиотек Совет-
ского Союза, в текущем году она отмечает 300-летие своего
существования. Однако богатые первоначальные фонды этой биб-
лиотеки в 1832 г., после закрытия в результате царских реп-
рессий Вильнюсского университета, были утеряны для Вильнюса,
они были распределены между разными высшими учебными заведе-
ниями России. Таким же путем в 1844 г. были вывезены из Виль-
нюса вместе с переведенной в Петербург Виленской Римско-като-
лической Духовной Академией свыше 20 тыс. названий книг из
собрания старого Вильнюсского университета. После Великой Ок-
тябрьской социалистической революции Духовная Академия была
закрыта, а ее фонды переданы в 1926 г. библиотеке Академии
Наук Союза ССР.

Изначная коллекция Старого Вильнюсского университета
имеет для Литвы огромное культурно-историческое значение, это
уникальное книжное собрание создавалось столетиями, в него
входили много собраний литовских учебных заведений и монасты-
рей, ученых, библиофилов и магнатов, в т.ч. одно из первых
библиотечных собраний Литвы - собрание Великого князя Литов-
ского Сигизмунда Августа (основано в 1543 г.). Вполне оче-
видно, что эти собрания по своему составу отражали весь ход
роста и развития в Литве научных интересов и научной мысли.
В составе этой коллекции было не мало редких литовских изда-
ний как "Библия" Хилинского и др.

3.- 49

2.- 48

1.- 47

2.- 48

3.- 49

4.- 50

5.- 51

6.- 52

7.- 53

8.- 54

9.- 55

10.- 56

11.- 57

12.- 58

13.- 59

14.- 60

15.- 61

16.- 62

17.- 63

18.- 64

19.- 65

20.- 66

21.- 67

22.- 68

23.- 69

24.- 70

25.- 71

26.- 72

27.- 73

28.- 74

29.- 75

30.- 76

31.- 77

32.- 78

33.- 79

34.- 80

ак охра -
того уни -
явление из-
только и
ден в
Р, подполк -
ил. Виль -
сен, что
ие и по -
илице Ака -
ду при -
ни должн
и.
тно и без -
реактивные
ся биб -
воз -
праву
вср
в биб -
отъ
биоте -
ь отна -
зиске
нде на -
" Анд -
в биб -
тен,
ровой
копаль -
а толь -
дми
адемии
се ро -
ский
демии
ды
илион -

УВИДЕНО

75

Vilnius—Maskva.
1960 m. spalio 26 d.
Vilniaus universiteto
rektorius Jono Kubi-
liaus, Vilniaus univer-
siteto partijos orga-
nizacijos sekretoriaus
Jono Bielinio ir Vilniaus
universiteto bibliotekos
direktorius Levo Vla-
dimirovo laiškas SSRS
komunistų partijos
Centro komiteto pirma-
jam sekretoriui Nikitai
Chruščiovui dėl senojo
Vilniaus universiteto
knygų grąžinimo. Laiške
prašoma nurodyti SSRS
mokslų akademijos
prezidiumui kuo greičiau
peržiūrėti neigiamą
atsakymą dėl knygų
perdavimo Vilniaus
universitetui.

Vilnius—Moscow. Oc-
tober 26, 1960. A let-
ter from the Rector of
Vilnius University Jonas
Kubilius, the Secretary
of the Communist Party
Organization at Vilnius
University Jonas Bielinis
and the Director of Vil-
nius University Library
Levas Vladimirovas to
the First Secretary of the
Central Committee of
the Communist Party of
the USSR Nikita Khrush-
chev on the return of
the book collection from
the old Vilnius Univer-
sity. The letter reads a
request to reconsider
the negative answer
given by the Presidium
of Academy of Sciences
of the USSR concerning
the return of Vilnius
University books.

Nuo metu: Kad būto Jis m' nūmip sūti wīnas fanigūstis pēstis / ir garbe tam dāwe / būsdūmō. Wēp' p' nē dukre manā dabāe nūmīe / bē' cū' w' d'k' an' i'ō' / a' t'ā'w' ir buo g'w'ā. Jē k' l'ō' Jēno sēte ite mōstīnēt' i'ō. Jē k' l'ō' J' mōn' s' furi pludmō frāno fēnētō d'wīlka mēru / p' r'ic'ū' l'ō' g' p' r'ap'ā'lo / p' l'ic'itō j'āmo rābo i'ō. Wē' s' b' l'ō' s' f'ā'w' m' p'. Jē r'ic'k'at' p' l'ic'itō rābo i'ō / s' w' e' f'ā' b'ū' s' i'. O Jēsus arat' g' e' d' i' e' r' e' r' g' d' a' m' a' s' i' a' t' a' r' e'. D' u' f' f' e' d' i' s' b' a' t' e' i' n' f' i' r' m' i' t' u' s' r' a' w' a' t' a' r' e' p' a' s' w' i' l' l' i' n' o' / i' t' e' s' w' e' f'ā' b' u' r' o' j' m' o' n' s' i' n' g' a' n' d' o' w' a' l' a' n' d' a'. O f' a' s' i' t' o' J' e' s' u' s' i' n' g' n' a' m' u' s' a' n' d' f' u' n' g' i' a' s' p' e' z' i' o' / i' r' i' s' t' r' i' d' o' w' i' m' s' d' i' n' i' t' u' s' i' t' e' m' i' n' a' b' e' r' e' f' e' r' e' n' c' i' a' / i' t' e' r' e' t' i' m' p'. A' s' s' e' d' i' t' e' / n' e' n' ū' m' i' t' e' m' e' r' g' a' b' e' i' m' i' e' r' t'. I' t' e' p' i' s' t' e' i' t'. O f' a' s' b' u' r' o' i' s' t' e' r' e' n' t' a' m' i' n' ā' i' t' i' / i' r' n' u' t' i' r' e' r' e' r' a' f' a' i' o' a' / i' r' b' i' l' o' s' m' e' r' g' a' k' l' i' n' a'. Jē k' l' e' o' m' e' r' g' a' / i' r' i' s' t' o' p' a' s' t' i' l' b' i' m' a' s' t' a' s' i' p' e' r' w' i' l' o' s' j' e' m' a' n' a'.

IZGVLDIMAS.

Dios dienos Historia ne tūri sawimp niēdo / r'ic'k'at' wīsa mētus o l'it' sinus dāktus / teip' to' g' e' r' a' t' p' r' a' m' i' n' t' a' y' r' E' w' a' n' g' e' l' i' a' / t' a' r' e' t' i' s' i' t' e' m' a' n' a' u' i' e' n' a' / n' ā' i' r' p' a' s' i' n' t' i' m' i' m' a' s' g' e' a' s'. T' e' o' f' a' s' m' u' s' u' m' p' s' i' a' d' i' e' n' a' t' a' n' a' y' i' e' n' a' a' t' n' e' f' e' u' / i' o' g' t' o' d' s' a' i' w' a' i' s' t' i' d' o' l' e' s' p' a' s' t' r' a' i' s' t' e' m' e' / p' a' s' a' b' l' o' / f' u' r' i' e' / n' a' d' a' r' i' e' / g' a' l' i' t' y' t' a' t' a' f' a' c' e' w'. C' h' r' i' s' t' u' s' p' a' d' a' r' e' / a' t' i' n' i' o' g' w' i' s' i' d' i' e' r' u' m' d' e' l' a' w' o' r' o' i' o' g' m' a' m' u' s' a' t' s' u' n' t' e' w' a' i' s' t' i' d' a' t' o' k' i' / i' r' w' i' s' i' p' a' u' s' t' i' s' i' o' p'. O f' a' g' m' u' n' u' s' t' r' i' f' e' s' i' o' n' i' m' u' s' d' a' r' i' e' / b' i' d' e' r' a' / f' u' r' i' e' s' i' a' d' i' e' n' a' t' a' n' a' u' i' e' n' a'.

Dorkus ir Lukšpūs S. s. f. S. Historia placens rāso / i' o' g' w' i' e' n' a' s' t' r' a' b' a' i' n' i' t' a' s' / t' a' t' t' r' a' f' u' n' g' i' a' s' i' t' e' / a' r' b' a' w' i' r' i' t' u' s' a' n' t' / S' u' n' g' i' p' o' w' a' r' o' s' d' i' n' a' s' p' e' r' i' o' w' e' l' p' a' t' i' s' p' i' r' p' i' t' u' s' f' o' l' i' a' m' u' s' i' o' d' e' c' e' t' a' t' / o' g' e' f' e' c' h' u' m' i' r' / g' a' r' b' e' i' r' p' e' s' t' i' t' a' b' a' b' i' d' a' m' a' s'. W' e' b' a' n' t' d' i' t' e' / m' a' n' a' d' a' b' e' / b' e' r' a' n' t' e' / b' e' r' e' i' t' / i' r' w' i' d' e' / a' n' t' i' o' r' a' f' a' s' i' a' w' o' / i' r' j' / a' z' b' u' o' g' i' w' a'. D' a' n' g' i' p' s' t' a' i' c' o' m' e'.

Fragmentas iš: Wujek, J. Postilla Catholica... Per Kuniga Mikaloiu Dauksza... iz leikiszko perguldita. Vilnius, 1599.

Nuo metu: Kad būto Jis m' nūmip sūti wīnas fanigūstis pēstis / ir garbe tam dāwe / būsdūmō. Wēp' p' nē dukre manā dabāe nūmīe / bē' cū' w' d'k' an' i'ō' / a' t'ā'w' ir buo g'w'ā. Jē k' l'ō' Jēno sēte ite mōstīnēt' i'ō. Jē k' l'ō' J' mōn' s' furi pludmō frāno fēnētō d'wīlka mēru / p' r'ic'ū' l'ō' g' p' r'ap'ā'lo / p' l'ic'itō j'āmo rābo i'ō. Wē' s' b' l'ō' s' f'ā'w' m' p'. Jē r'ic'k'at' p' l'ic'itō rābo i'ō / s' w' e' f'ā' b'ū' s' i'. O Jēsus arat' g' e' d' i' e' r' e' r' g' d' a' m' a' s' i' a' t' a' r' e'. D' u' f' f' e' d' i' s' b' a' t' e' i' n' f' i' r' m' i' t' u' s' r' a' w' a' t' a' r' e' p' a' s' w' i' l' l' i' n' o' / i' t' e' s' w' e' f'ā' b' u' r' o' j' m' o' n' s' i' n' g' a' n' d' o' w' a' l' a' n' d' a'. O f' a' s' i' t' o' J' e' s' u' s' i' n' g' n' a' m' u' s' a' n' d' f' u' n' g' i' a' s' p' e' z' i' o' / i' r' i' s' t' r' i' d' o' w' i' m' s' d' i' n' i' t' u' s' i' t' e' m' i' n' a' b' e' r' e' f' e' r' e' n' c' i' a' / i' t' e' r' e' t' i' m' p'. A' s' s' e' d' i' t' e' / n' e' n' ū' m' i' t' e' m' e' r' g' a' b' e' i' m' i' e' r' t'. I' t' e' p' i' s' t' e' i' t'. O f' a' s' b' u' r' o' i' s' t' e' r' e' n' t' a' m' i' n' ā' i' t' i' / i' r' n' u' t' i' r' e' r' e' r' a' f' a' i' o' a' / i' r' b' i' l' o' s' m' e' r' g' a' k' l' i' n' a'. Jē k' l' e' o' m' e' r' g' a' / i' r' i' s' t' o' p' a' s' t' i' l' b' i' m' a' s' t' a' s' i' p' e' r' w' i' l' o' s' j' e' m' a' n' a'.

Dios dienos Historia ne tūri sawimp niēdo / r'ic'k'at' wīsa mētus o l'it' sinus dāktus / teip' to' g' e' r' a' t' p' r' a' m' i' n' t' a' y' r' E' w' a' n' g' e' l' i' a' / t' a' r' e' t' i' s' i' t' e' m' a' n' a' u' i' e' n' a' / n' ā' i' r' p' a' s' i' n' t' i' m' i' m' a' s' g' e' a' s'. T' e' o' f' a' s' m' u' s' u' m' p' s' i' a' d' i' e' n' a' t' a' n' a' y' i' e' n' a' a' t' n' e' f' e' u' / i' o' g' t' o' d' s' a' i' w' a' i' s' t' i' d' o' l' e' s' p' a' s' t' r' a' i' s' t' e' m' e' / p' a' s' a' b' l' o' / f' u' r' i' e' / n' a' d' a' r' i' e' / g' a' l' i' t' y' t' a' t' a' f' a' c' e' w'. C' h' r' i' s' t' u' s' p' a' d' a' r' e' / a' t' i' n' i' o' g' w' i' s' i' d' i' e' r' u' m' d' e' l' a' w' o' r' o' i' o' g' m' a' m' u' s' a' t' s' u' n' t' e' w' a' i' s' t' i' d' a' t' o' k' i' / i' r' w' i' s' i' p' a' u' s' t' i' s' i' o' p'. O f' a' g' m' u' n' u' s' t' r' i' f' e' s' i' o' n' i' m' u' s' d' a' r' i' e' / b' i' d' e' r' a' / f' u' r' i' e' s' i' a' d' i' e' n' a' t' a' n' a' u' i' e' n' a'.

Fragment from: Wujek, J. Postilla Catholica... Per Kuniga Mikaloiu Dauksza... iz leikiszko perguldita. Vilnius, 1599.

IZGVLDIMAS.
Dios dienos Historia ne tūri sawimp niēdo / r'ic'k'at' wīsa mētus o l'it' sinus dāktus / teip' to' g' e' r' a' t' p' r' a' m' i' n' t' a' y' r' E' w' a' n' g' e' l' i' a' / t' a' r' e' t' i' s' i' t' e' m' a' n' a' u' i' e' n' a' / n' ā' i' r' p' a' s' i' n' t' i' m' i' m' a' s' g' e' a' s'. T' e' o' f' a' s' m' u' s' u' m' p' s' i' a' d' i' e' n' a' t' a' n' a' y' i' e' n' a' a' t' n' e' f' e' u' / i' o' g' t' o' d' s' a' i' w' a' i' s' t' i' d' o' l' e' s' p' a' s' t' r' a' i' s' t' e' m' e' / p' a' s' a' b' l' o' / f' u' r' i' e' / n' a' d' a' r' i' e' / g' a' l' i' t' y' t' a' t' a' f' a' c' e' w'. C' h' r' i' s' t' u' s' p' a' d' a' r' e' / a' t' i' n' i' o' g' w' i' s' i' d' i' e' r' u' m' d' e' l' a' w' o' r' o' i' o' g' m' a' m' u' s' a' t' s' u' n' t' e' w' a' i' s' t' i' d' a' t' o' k' i' / i' r' w' i' s' i' p' a' u' s' t' i' s' i' o' p'. O f' a' g' m' u' n' u' s' t' r' i' f' e' s' i' o' n' i' m' u' s' d' a' r' i' e' / b' i' d' e' r' a' / f' u' r' i' e' s' i' a' d' i' e' n' a' t' a' n' a' u' i' e' n' a'.

Ten pat. Fragmentas su lietuviškomis bei lenkiškomis marginalijomis. Tekste žodis praminta yra pabrūkta nežinomo skaitytojo ir parašėje pateiktas kitas žodžio variantas – pervadinta.

Ibidem. Fragment containing Lithuanian and Polish marginalia. In the text the word praminta (surnamed) was underlined by an unknown reader and another variant of the word pervadinta (renamed) was written in the margin.

WUJEK, JAKUB. *Postilla Catholicka... Per Kuniga Mikaloiu Dauksza... iz lekiszko perguldita.* Vilnius, 1599.

Lenkų jėzuito, Vilniaus jėzuitų kolegijos rektoriaus Jokūbo Vujeko (lenk. Jakub Wujek, 1541–1597) pamokslų rinkinio *Katalikiška postilė* vertimas iš lenkų į lietuvių kalbą. Pamokslus išvertė vienas lietuvių raštijos kūrėjų, kunigas Mikalojus Dauša (tarp 1527 ir 1538–1613). Tai didžiausios apimties (iš viso 650 puslapių) ir reikšmingiausias spausdintas XVI a. rašto paminklas lietuvių kalba. *Postilės* pradžioje, be išverstų J. Vujeko pamokslų, įdėta M. Daušos lenkų kalba parašyta *Prakalba į malonųjį skaitytoją*, kurioje autorius gina gimtosios lietuvių kalbos teises, kviečia ją branginti ir vartoti, ragina įvesti lietuvių kalbą į viešąjį valstybinį gyvenimą ir puoselėti ja savąją literatūrą, iš tautą vienijančių trijų elementų – Tėvynės, papročių ir kalbos – svarbiausia laikydamas gimtąją kalbą. M. Daušos *Postilė*, kaip ir *Katekizmas*, atliko svarbų vaidmenį kuriant rašomąją ir apskritai bendrinę lietuvių kalbą Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

WUJEK, JAKUB. *Postilla Catholicka... Per Kuniga Mikaloiu Dauksza... iz lekiszko perguldita.* Vilnius, 1599.

Catholic postilla is a Lithuanian translation of Polish collection of sermons of a Polish Jesuit, the Rector of Vilnius Jesuit College Jakub Wujek (1541–1597). The sermons were translated by one of creators of Lithuanian writing, the priest Mikalojus Dauša (between 1527 and 1538–1613). The largest by its volume (total 650 pages) and the most significant printed monument in the Lithuanian language in the 16th century. At the beginning of the *Postilla* there is a *Preface to a benevolent reader* written by Dauša in Polish, where the author defends the rights of the Lithuanian mother tongue, entreats to treasure it and to use it, encourages to introduce Lithuanian language into the public life of the state and to cherish the native literature; out of three elements uniting the nation – homeland, customs and language – native language is considered as most important. Dauša's *Postilla*, like *Catechism*, played an important role in the creation of written and common Lithuanian language of the Grand Duchy of Lithuania.

Marci Tullij Ciceronis liber primus Inuentuaru in Cathelinam.

Douſq; tandem abuteris catilina paciencia noſtra &
 qm̄diu etiam furor iſte tuus nos eludet & quem ad fi-
 nem ſeſe eſſeriatata iactabit audacia Tuſil ne te noc-
 tumum preſidiuz pallaci: nihil rebis vigilie: nihil
 timor populi: nihil concurſus bonorum omnium: nihil hic
 muniaſſimus habendi ſenatus locus: nihil horuz ora vultus
 qm̄ moueunt. patere tuſa conſilia non ſentis Conſtricam iaz
 horum omnium conſcientia teneri coniurationem tuaz non
 vides & quid proxima: quid ſuperiore nocte egeris: ubi fueris
 quos conuocaueris: quid conſilij cepiſ. quem noſtrum ig-
 norare arbitraris? o tempora: o mores Senas hic intelligit:
 conſul vider. hic tamen piuis: viuit? imouero et in ſenatu ve-
 nit ſit publici conſilij princeps Totat et deſignat oculis ad cede
 vnuſque inq; uſtum Nos autem viri fortes / ſatiſſacere reip.
 videmur / ſi iſtius furorem: ac tela vitemus ad mortem te ca-
 thelina duci iuſſu conſulis iam pridem oportebat. in te conſer-
 ti peſtem iſta / quam tu in nos omnes iam diu machinaris an
 vero vir ampliſſimus. P. ſcipio pontifer maximus Tibertiuſ
 graecum medicatiter labefactantem ſtatum reip. priuatus in
 reſecit Cathelinam vero orbem terre cede: ac incendijs vaſta
 re cupientem nos conſules peſeremus? Nam illa nimis anti-
 qua pretereo / qm̄ quintus Seruilius hala ſpirium Melius no-
 uis rebis ſtudentem manu ſua occidit / ſuit iſta quondam in
 hac rep. virtus / vt viri fortes acrobibus ſupplicijs cinem per-
 nicioſum quam acerbiffimum hoſtem cohercerent: habemus
 enim ſenatus conſultum in te cathelina rehemens: et graue.
 no deſt reip. conſiliu: neq; auctoritas huius nos nos ordinis.
 dico aperte conſules deſumus. decreuit quondaz ſenatus vt lu-
 cius opimius conſul videret / nequid reſp. detrimenti caperet.
 nor nulla interceſſit. mox interfectus eſt: propter quaſdam ſe-
 ditionuſ ſuſpitiones. C. graeco clariffimo patre natus auitis
 A iij

Raudonu lombardu
pradedama garsioji
Kalba prieš Katiling.

Iliustracija iš: Cice-
ro, M. T. *In Catillinam*
oratio. [Leipzig, apie
1495].

The famed speech
against Catiline be-
gins with an illumina-
ted initial.

Illustration from:
Cicero, M. T. *In Catil-
linam oratio*. [Leipzig,
c. 1495].

CICERO, MARCUS TULLIUS. *In Catillinam oratio.* [Leipzig, apie 1495].

Viename tome įrišti trys XV a. leidiniai – inkunabulai: Frančesko Petrarkos (it. Francesco Petrarca, 1304–1374) etikos traktatas *Apie priemones apsisaugoti nuo fortūnos*, Marko Tulijaus Cicerono (lot. Marcus Tullius Cicero, 103–43 m. pr. Kr.) *Pirmoji kalba prieš Katiliną* su vokiečių humanisto Pauliaus Niavio (lot. Paulus Niavis, apie 1460–1514) įžanga ir Frančesko Filelfo (it. Francesco Filelfo, 1398–1481) *Kalbos*, kuriose pateikti Aristotelio (gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 m. pr. Kr.), Plutarcho (gr. Πλούταρχος, apie 45–120) ir kitų autorių kūriniių vertimai iš senovės graikų į lotynų kalbą. Įžymūs Europos intelektualai F. Petrarka, P. Niavis ir F. Filelfas savo darbais skleidė naują Renesanso humanizmo ideologiją, žymėjusią Viduramžių pasaulėžiūros viešpatavimo pabaigą.

CICERO, MARCUS TULLIUS. *In Catillinam oratio.* [Leipzig, c. 1495].

A composite volume embraces three publications of the 15th century – incunabula: Francesco Petrarca’s (1304–1374) treatise on ethics *Remedies for fortune fair and foul*, Marcus Tullius Cicero (103–43 BC) *First book against Catiline* with an introduction of German humanist Paulus Niavis (c. 1460–1514) and *Orations* by Francesco Filelfo (1398–1481), which provides translations from Ancient Greek into Latin of Aristotle’s (Gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 BC), Plutarchus (Gr. Πλούταρχος, c. 45–120) and other authors works. By their works eminent European intellectuals Petrarca, Niavis and Filelfo spread new humanistic Renaissance ideology that marked the end of domination of Medieval world outlook.

Frontispis iš: Sarbievijus, M. K. *Lyricorum libri IV.* Antwerpen, 1632.

The frontispiece from: Sarbievijus, M. K. *Lyricorum libri IV.* Antwerpen, 1632.

Vinjetė iš: Sarbievijus, M. K. *Lyricorum libri IV.* Antwerpen, 1632.

Vignette from: Sarbievijus, M. K. *Lyricorum libri IV.* Antwerpen, 1632.

SARBIEVIJUS, MOTIEJUS KAZIMIERAS. *Lyricorum libri IV.* Antwerpen, 1632.

Žymiausio XVII a. Abiejų Tautų Respublikos lotyniškai rašiusio poeto, jau amžininkų vadinto *sarmatų* arba *krikščioniškuoju Horacijumi*, Vilniaus universiteto profesoriaus, jėzuito Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus (1595–1640) poezijos rinktinė *Keturios lyrikos knygos*. Autorius savo kūryboje talentingai sekė romėnų poetu Horacijumi (lot. Quintus Horatius Flaccus, 65–27 m. pr. Kr.), derindamas jo stilių su Šventojo Rašto motyvais ir krikščioniškosios etikos nuostatomis. *Lyrikos knygos*, pirmą kartą išėjusios 1625 metais, sulaukė Europoje nepaprasto populiarumo, buvo dažnai perleidžiamos (iš viso XVII–XVIII a. pasirodė apie šešiasdešimt laidų).

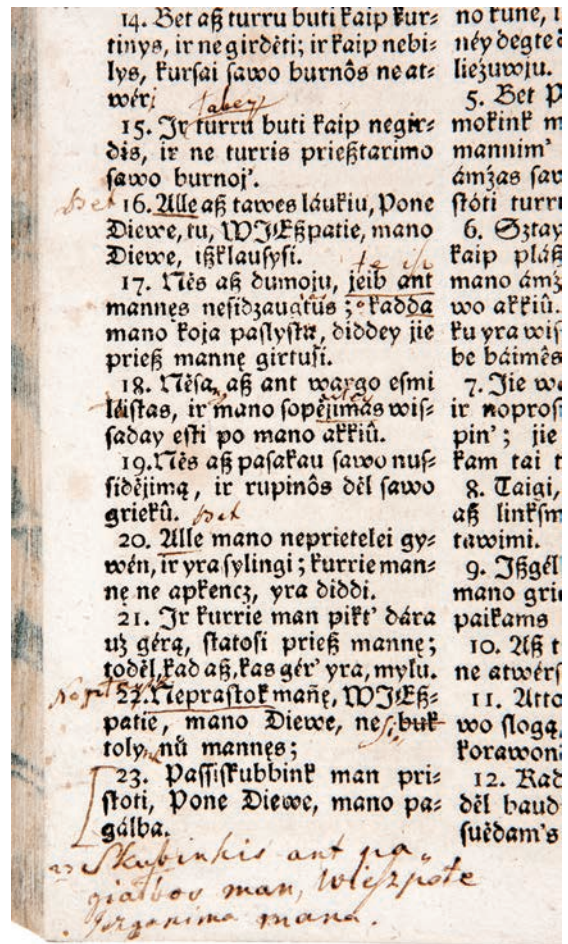
Tai bene žymiausia šios rinktinės laida, kuri išėjo garsiojoje prancūzų kilmės Nyderlandų spaustuvinių Plantenų leidykloje ir kurios frontispisą iliustravo flamandų dailininkas Peteris Paulius Rubensas (1577–1640).

SARBIEVIJUS, MOTIEJUS KAZIMIERAS. *Lyricorum libri IV.* Antwerpen, 1632.

Four books of lyrics is a collection of poems written by the most celebrated poet of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the 17th century, Vilnius University professor, Jesuit Motiejus Kazimieras Sarbievijus (1595–1640), who wrote in Latin, and was called by his contemporaries *Sarmatian* or *Christian Horace*. In his work the author talentedly followed the Roman poet Horace (65–27 BC), combining his style with the motives of the Holy Scripture and views of Christian ethics. *Books of lyrics* was published for the first time in 1625, became very popular in Europe and had been frequently re-published (there were about sixty editions altogether throughout the 17th–18th centuries).

This is the most famous edition of the book that was printed in the well known Plantin printing house in the Netherlands: its frontispiece was illustrated by Flemish artist Peter Paul Rubens (1577–1640).

Biblia, tai esti visas Szventas Rasztas Seno ir Naujo Testamento. Karaliaučius, 1755. Dvispalvis antraštinių lapas.

Biblia, tai esti visas Šventas Raštas Seno ir Naujo Testamento. Königsberg, 1755. Two-colour title page.

Ten pat. Tekstas su lietuviškomis marginalijomis.

Ibidem. Text with Lithuanian marginalia.

BIBLIA, TAI ESTI WISSAS SZWENTAS RASZTAS SENO IR NAUJO TESTAMENTO PAGAL VOKISZKĄ PERSTATTIMĄ D. MERTINO LUTERAUS. Karaliaučius, 1755.

Antroji visos *Biblijos* lietuvių kalba laida, pasirodžiusi 1755 metais Karaliaučiuje, – vienas reikšmingiausių Lietuvos raštijos paminklų. Versta filologų kolektyvo, vadovaujamo Prūsijos evangelikų liuteronų bažnyčios arkivyskupo Jono Jokūbo Kvanto (vok. Johann Jacob Quandt, 1686–1772). Remtasi Martyno Liuterio (vok. Martin Luther, 1483–1546) *Biblija*, Jono Bretkūno (1536–1602) vertimo rankraščiu, spausdintu Samuelio Boguslavo Chylinskio (apie 1631–1666) *Biblijos* vertimo fragmentu bei 1701 metais Karaliaučiuje išleistu *Naujuoju Testamentu*. Dviejose *Biblijos* pratarmėse (vokiečių ir lietuvių k.) pateikta informacija apie žinomus *Biblijos* vertimus į lietuvių kalbą sudarė prielaidas lietuvių bibliografijos duomenims paplisti Europos šalyse, paskatino mokslinius lietuvių kalbos ir kultūros tyrinėjimus.

BIBLIA, TAI ESTI WISSAS SZWENTAS RASZTAS SENO IR NAUJO TESTAMENTO PAGAL VOKISZKĄ PERSTATTIMĄ D. MERTINO LUTERAUS. Königsberg, 1755.

The second edition of the whole Bible in the Lithuanian language issued in 1755 in Königsberg is one of the most important monuments of Lithuanian writing. It was translated by a collective of philologues under the supervision of Johann Jacob Quandt (1686–1772), the archbishop of Prussian Evangelical Lutheran Church. The edition was based on Martin Luther's (1483–1546) *Bible*, Jonas Bretkūnas' (1536–1602) translation manuscript, printed fragment of Samuelis Boguslavas Chylinskis' (c. 1631–1666) *Bible* translation and the *New Testament* printed in 1701 in Königsberg. The information about the known Bible translations into Lithuanian presented in two introductions to the *Biblija...* (German and Lithuanian) preconditioned spreading of Lithuanian bibliographical data in European countries and promoted scientific investigation in Lithuanian language and culture.

Rader, M. *Acta sacrosancti et oecumenici concilii octavi*. Ingolstadt, 1604.

Eustachijaus Valavičiaus superekslibrisas ir toje pačioje knygoje esantis autoriaus dovanojimo įrašas: *Reverendissimo et N[obilissimo] Domino Eustachio Volowicio magni Ducatus Lituaniae Referendario Praeposito Trocensi ampliss[im]o Matthaues Raderus DDT [dedit] (Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės referendoriui, garbingiausiam Trakų prepozitui, didžiai gerbiamam ir kilmingiausiam Ponui Eustachijui Valavičiui įteikė Motiejus Raderis).*

BAV 20.6.22

84

Rader, M. *Acta sacrosancti et oecumenici concilii octavi*. Ingolstadt, 1604.

Super ex libris of Eustachy Wołłowicz, and author's dedication on the title page: *Reverendissimo et N[obilissimo] Domino Eustachio Volowicio magni Ducatus Lituaniae Referendario Praeposito Trocensi ampliss[im]o Matthaues Raderus DDT [dedit] (To the Referendary of the Grand Duchy of Lithuania, most honourable Trakai Prepositor, reverend and most noble Lord delivered by Matthaues Raderus).*

*Reverendissimo et N. Domino Eustachio Volowicio
magni Ducatus Lituaniae Referendario
Praeposito Trocensi ampliss[im]o
Matthaeo Raderus DDT.*

RADER, MATTHÄUS. *Acta sacrosancti et oecumenici concilii octavi.* Ingolstadt, 1604.

Vilniaus vyskupo bei garsaus kultūros mecenato Eustachijaus Valavičiaus (apie 1572–1630) asmeninės bibliotekos knyga su autoriaus dedikacija. E. Valavičius keliaudamas po Europą bendravo su įvairiais to meto Bažnyčios veikėjais ir mokslininkais, kurie dažnai dovanodavo jam savo kūriniai. Šios knygos autorius, vokiečių jėzuitas istorikas Motiejus Raderis (vok. Matthäus Rader, 1561–1634) skelbia Bavarijos bibliotekose surinktus *VIII Visuotinio ekumeninio bažnyčios susirinkimo aktus*. Knyga įrišta XVII a. Vilniaus knygrišyklos meistro šviesiu pergamentu be jokių papuošimų. Viršelyje įspausstas tik Eustachijaus Valavičiaus superekslibrisas.

RADER, MATTHÄUS. *Acta sacrosancti et oecumenici concilii octavi.* Ingolstadt, 1604.

A book of Vilnius Bishop and well-known Maecenas Eustachy Wołłowicz (c. 1572–1630) personal library with the author's dedication. While travelling in Europe met some famous Church figures and scientists of that time who used to donate him their works. The author of this book German Jesuit historian Matthäus Rader (1561–1634) publicized *The Acts of the VIII Uniform Ecumenical Council of the Church* collected in Bavarian libraries. The book bound in the 17th century by a master of Vilnius bookbindery in a light parchment without any decorations. There is an Eustachy Wołłowicz super ex libris imprinted on the cover.

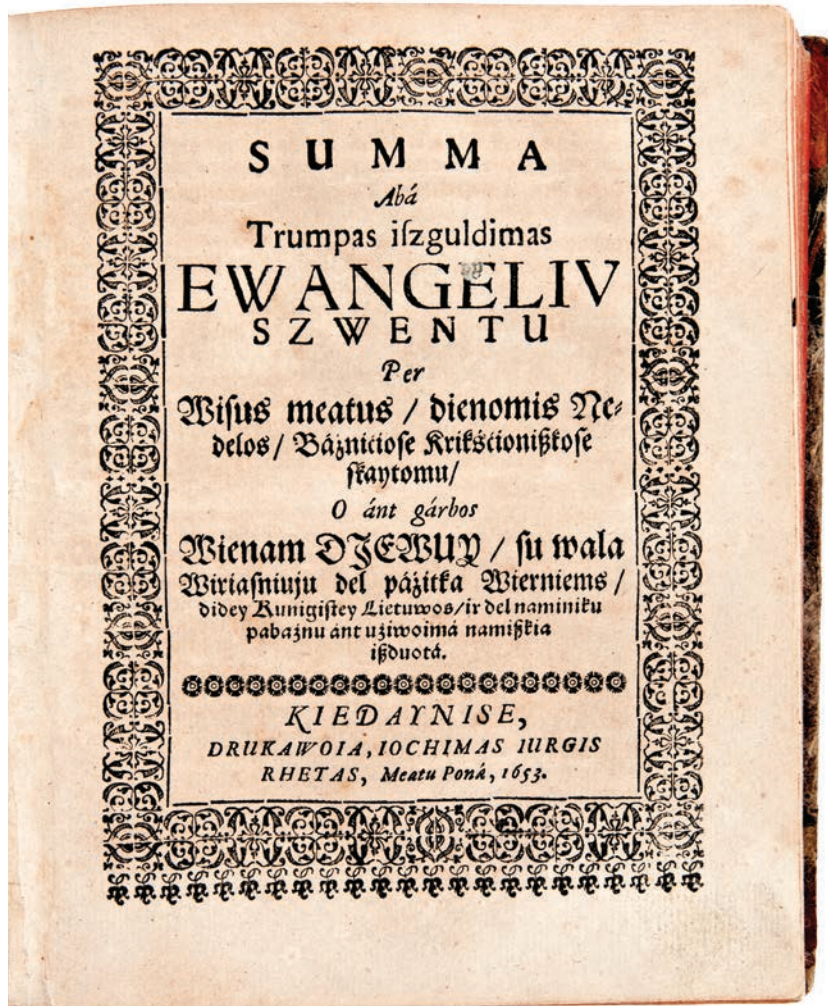
Kniga nobaznistes krikščioniszkos. Kėdainiai [i. e. Karaliaučius], 1653 [i. e. 1684].

Antros knygos *Summa, aba Trumpas iszguldimas evangeliu* antraštinis lapas su kontrafakciniais leidimo duomenimis.

Kniga nobaznistes krikščioniszkos. Kėdainiai [i. e. Königsberg], 1653 [i. e. 1684].

The title page of the second book of the composite volume *Summa or A short presentation of gospels* is with a false data of publication.

Vinjetė iš: *Kniga nobaznistes krikščioniszkos.* Kėdainiai [i. e. Karaliaučius], 1653 [i. e. 1684].

Vignette from: *Kniga nobaznistes krikščioniszkos.* Kėdainiai [i. e. Königsberg], 1653 [i. e. 1684].

KNIGA NOBAZNISTES KRIKŠČIONISZKOS. Kėdainiai [i. e. Karaliaučius], 1653 [i. e. 1684].

Lietuvos evangelikų reformatų bažnytinių knygų konvoliutas, išspausdintas Karaliaučiuje 1684 metais. Jį sudaro trys kartu išleistos ir įrištos knygos (iš jų pirma vadinasi *Psalmi Dovydo*, antra – *Summa, aba Trumpas išguldymas evangelijų*, trečia – *Maldos krikščioniškos su Katekizmu*). Šio leidinio psalmes bei giesmes parengė Kėdainių miestietis Steponas Jaugelis-Telega (apie 1600–po 1666) ir evangelikų reformatų dvasininkas, Žemaičių superintendantas Samuelis Tomaševskis (apie 1605–1650), o likusius leidinio tekstus – kiti evangelikų reformatų dvasininkai: Žemaičių ir Vilniaus superintendantas Jonas Božimovskis (1610–1673) ir Užnerio superintendantas Samuelis Minvydas (1602–apie 1660). Šis spaudinys, didžiausias XVII a. lietuviškos raštijos darbas išsiskyrė ne tik apimtimi, bet ir kaip ryškiausias lietuviškos evangelikų reformatų literatūros pasiekimas.

KNIGA NOBAZNISTES KRIKŠČIONISZKOS. Kėdainiai [i. e. Königsberg], 1653 [i. e. 1684].

It is a composite volume – a selection of Lithuanian evangelical reformers religious books printed in Königsberg in 1684. It consists of three books issued and bound together (one of them has a title *David's Psalms*, the second – *Summa or A short presentation of gospels*, the third – *Christian prayers with A catechism*). Psalms and hymns of this issue were prepared by Kėdainiai townsman Steponas Jaugelis-Telega (c. 1600–post 1666) and evangelical reformer preacher Samogitian superintendent Samuelis Tomaševskis (c. 1605–1650), while other texts were prepared by evangelical reformer ministers: Samogitian and Vilnius superintendent Jonas Božimovskis (1610–1673) and superintendent of Trans-Neris region Samuelis Minvydas (1602–c. 1660). This printing is the largest written Lithuanian work of the 17th century and is also the most prominent achievement in Lithuanian evangelical reformer literature.

*Rosarium et officium
B. Mariae Virginis.*
Vilnius, apie 1678.
Antraštinis lapas.

*Rosarium et officium
B. Mariae Virginis.*
Vilnius, c. 1678.
The title page.

BAV 8.I.9t

Ten pat.
Kalendorinio ciklo
graviūra *Martius* (Ko-
vas). Kovo mėnesio
valstiečio darbai –
medžių genėjimas
ir pavasarinis daržo
ruošimas.

Ibidem.
An engraving of ca-
lendar cycle *Martius*
(March). Peasants'
works in March –
pruning of trees and
spring works in a
kitchen-garden.

ROSARIUM ET OFFICIUM B. MARIAE VIRGINIS. Vilnius, apie 1678.

Graverio Aleksandro Tarasevičiaus (baltarus. Аляксандр Тарасевіч, apie 1640–1727), kilusio iš Glusko (Baltarusija), puoštas maldynas *Rožinis ir maldos Švč. Mergelės Marijos garbei* – vienas gražiausių ir vertingiausių XVII a. Lietuvos knygos meno paminklų, savo vario raižiniais traukiantis mokslininkų žvilgsnį. *Rožinis ir maldos...* yra mišrus maldų rinkinys, kuriame tekstas nuosekliai lydimas vaizdų. Pirmoje maldyno dalyje yra kalendorius su graviūromis, vaizduojančiomis kiekvieno mėnesio valstiečių darbus ir aukštuomenės užsiėmimus. O svarbiausia maldyno dalis – *Marijos valandos* – iliustruojama pagrindiniais Naujojo Testamento įvykiais.

ROSARIUM ET OFFICIUM B. MARIAE VIRGINIS. Vilnius, c. 1678.

A prayer-book *Rosary and prayers to the honour of the Blessed Virgin Mary* decorated by Aleksandr Tarasevich (Belarus. Аляксандр Тарасевіч, c. 1640–1727), who came from Glusk (Belarus), engraver of the Grand Duchy of Lithuania, is one of the most beautiful and valuable monuments in the history of the 17th century Lithuanian book art, attracting the eye of researchers by its copper engravings. *Rosary and prayers...* is a composite prayer book where the text is consequently accompanied by images. The first part of the prayer book includes a calendar with engravings portraying works of peasants and occupations of nobles in each month. And the main part of the prayer book – *The Hours of Mary* – is illustrated with major events of the New Testament.

Escobar y Mendoza, A. [*Commentarii*] *In Evangelia sanctorum et temporis*. T. 1. Los Arcos (Navarra), 1637.

Puošnaus viršelio superekslibrisas su šv. Bernardo vienuolyno herbu. Ornamente įspausta: B. S. B. L. (*Bibliothecae Sancti Bernardi Loci*).

90

Escobar y Mendoza, A. [*Commentarii*] *In Evangelia sanctorum et temporis*. T. 1. Los Arcos (Navarra), 1637.

Super ex libris with the coat of arms of St. Bernard's Abbey. There is an abbreviation of Library of St. Bernard's Abbey on the ornament.

ESCOBAR Y MENDOZA, ANTONIO DE. [Commentarii] *In Evangelia sanctorum et temporis*. T. I. Los Arcos (Navarra), 1637.

Antonijas de Eskobaras y Mendosa (isp. Antonio de Escobar y Mendoza, 1589–1669) – garsus ispanų teologas, jėzuitų kazuistinės etikos kūrėjas, palikęs apie 40 tomų teologinių veikalų. Jo kūriniai buvo dažnai perleidžiami ir verčiami į kitas kalbas. Pirmame *Šventųjų ir bažnytinių metų Evangelijų komentary* tome aptariami pagrindiniai Jėzaus Kristaus gyvenimo įvykiai. Šis tomas priklausė netoli Antverpeno esančiam šv. Bernardo cistersų vienuolynui. 1667 metais kelis mėnesius Antverpene gyvenęs Vilniaus akademijos teologijos daktaras Kazimieras Jonas Vaišnoravičius (?–1677) veikiausiai įsigijo šią knygą iš brolių cistersų ir ja papildė savo turtingą asmeninę biblioteką. Vėliau, pagal savininko testamentą, A. Eskobaro *Komentarai* su kitais J. Vaišnoravičiaus rinkinio leidiniais įsiliejo į Vilniaus akademijos bibliotekos fondus.

ESCOBAR Y MENDOZA, ANTONIO DE. [Commentarii] *In Evangelia sanctorum et temporis*. T. I. Los Arcos (Navarra), 1637.

Antonio de Escobar y Mendoza (1589–1669) – an outstanding Spanish theologian and creator of Jesuit casuistical ethics who left about 40 volumes of theologian treatises. His works were often reissued and translated into other languages. The first volume of *Commentary on Evangelists of Saints and Church years* deals with major events of the life of Jesus Christ. This volume was owned by the Cistercian Abbey of St. Bernard located not far from Antwerpen. In 1667 Vilnius Academy doctor of theology Kazimieras Jonas Vaišnoravičius (?–1677) was living in Antwerpen and most probably acquired this book from Cistercian brothers and so supplemented his rich personal library. Later, according to the owner's will together with other books of Vaišnoravičius' collection Eskobar's *Commentary* replenished the holdings of Vilnius Academy Library.

OFFICIUM SIMPLEX SEPTEM DIERUM HEBDOMADAE, IUXTA USUM ECCLESIAE MARONITARUM. Roma, 1647.

Pagal chaldėjų apeigas surašytas breviorius *Septynių savaitės dienų liturginės valandos* sirų kalba, skirtas Maronitų bažnyčios reikmėms. Šis leidinys buvo išspausdintas spaustuvėje, kurią Šventasis Sostas 1626 metais specialiai įkūrė misijų tikslams (tai buvo pirmoji europiečių spaustuvė, pradėjusi spausdinti Vidurio bei Tolimųjų Rytų kalbomis). Šis egzempliorius priklausė Vilniaus universiteto teologijos profesoriui, Biblijos žinovui ir arabų kalbos dėstytojui Mykolui Bobrovskiui (lenk. Michał Bobrowski, 1784–1848).

OFFICIUM SIMPLEX SEPTEM DIERUM HEBDOMADAE, IUXTA USUM ECCLESIAE MARONITARUM. Roma, 1647.

The breviary *Canonical hours for each day of the week* in the Syriac language was written according to the Chaldean rites and intended to the Maronite Church. This edition was printed in the publishing house, that was established by the Holy See in 1626 specially for the missions (it was the first European publishing house that started to print in languages of the Middle East and the Far East). This copy belongs to Vilnius University Professor of theology, proficient in the Bible and Arabian language, a lecturer Michał Bobrowski (1784–1848).

Sienieński, K. J. *Assertiones ex universa philosophia*. Graz, 1648.

Odos kietviršyje ploniausiomis linijomis įspaustas auksintas augalų šakelių ir lapelių ornamentas. Taip pat auksu padengtas knygos bloko kraštas.

94

Sienieński, K. J. *Assertiones ex universa philosophia*. Graz, 1648.

A gilded ornament of plant branches and leaves embossed in thinnest lines on the leather cover. Book block edges are gilded as well.

SIENIEŃSKI, KAZIMIERZ JAN. *Assertiones ex universa philosophia*. Graz, 1648.

Visos filosofijos teiginiai yra filosofinės tezės, apgintos XVII a. Graco (Austrija) jėzuitų universitete. Tezių gynėjas Kazimieras Jonas Senenskis (lenk. Kazimierz Jan Sienieński, XVII a.) apmąsto 11 logikos, 21 fizikos ir vieną metafizikos sąvoką iš Aristotelio (gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 m. pr. Kr.) filosofijos. Jėzuitų universitetuose logika, fizika ir metafizika sudarė visą scholastinės filosofijos kursą. Tokie pat filosofinių tezių gynimai vykdavo Vilniaus universitete, kurį su Graco Alma Mater siejo seni ryšiai. Leidinio priklausymas Vilniaus jėzuitų kolegijos bibliotekai taip pat primena apie šiuos ryšius. Mokslinis leidinys išleistas kišeniniu formatu ir puošniai įrištas XVII a. knygrišių.

SIENIEŃSKI, KAZIMIERZ JAN. *Assertiones ex universa philosophia*. Graz, 1648.

Assertiones of universal philosophy presents philosophical theses, defended in the 17th century in Graz Jesuit University (Austria). The defender of theses Kazimierz Jan Sienieński (17th century) contemplates 11 logic, 21 physics and one metaphysics conception of Aristotle's (Gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 BC) philosophy. Logic, physics and metaphysics comprised a full course of scholastic philosophy at Jesuit universities. Such defenses of philosophical theses were also carried out at Vilnius University, who had relationship with Graz Alma Mater. Inclusion of this edition in Vilnius Jesuit College Library may also remind of these relations. The scientific edition was issued in pocket format and ornately-bound by bookbinders of the 17th century.

Elisaeus a S. Maria. *De vita, gestis ac miraculis S. Matris nostrae Theresissae*. Kraków, 1650.
Viršelis.

96

Elisaeus a S. Maria. *De vita, gestis ac miraculis S. Matris nostrae Theresissae*. Kraków, 1650.
The book cover.

ELISAEUS A S. MARIA. *De vita, gestis ac miraculis S. Matris nostrae Theresiae.* Kraków, 1650.

Krokuvos basųjų karmelitų vienuolio Šv. Marijos Eliziejaus (lot. Eliseus a Sancta Maria, XVII a.) mistinės poezijos rinktinė *Keturios knygos apie mūsų šventosios motinos Teresės gyvenimą, darbus ir stebuklus*. Poezijos eilėse šlovinama šventoji karmeličių ordino reformatorė ispanė šv. Teresė Avilietė (isp. Santa Teresa de Ávila, 1515–1582) ir kiti Bažnyčios mistikai. Daug tekstų autorius skiria įvairiems kunigaikščiams, mecenatams, bažnyčios veikėjams, todėl leidinys įgauna proginį pobūdį. Prie tokio knygos turinio kuo puikiau dera puošnus įrišimas. Šviesaus pergamento viršeliai apvedžioti ruletės ir rėztuko linijomis, o viršelių veidrodžiuose pavieniai ornamentiniai įspaudai išdėstyti vėduokle.

ELISAEUS A S. MARIA. *De vita, gestis ac miraculis S. Matris nostrae Theresiae.* Kraków, 1650.

A selection of mystical poems by a monk of Cracow Barefoot Carmelite order Eliseus of St. Mary (17th century) *Four books about our Saint Mother Teresa's life, works and miracles*. Poem lines glorify the Spanish saint, reformer of Carmelite order Santa Teresa de Ávila (1515–1582) and other Church mystics. Many texts are dedicated to various princes, Maecenases, Church figures, therefore the edition may be regarded as dedicatory. Such content of the book is in perfect harmony with decorative binding. Covers of light parchment are decorated with blind-stamped ruled lines while fan-shaped ornaments are blind-stamped in the corners of covers.

Keturi jėzuitai kankiniai iš Abiejų Tautų Respublikos: jėzuitų kunigas lenkas Kristupas Spotekas ir eiliniai jėzuitų vienuoliai – Jonas Esto (Estho), Motiejus Vitriarijus bei Mikalojus Kšyvožondževičius (abu pastarieji įvardijami lietuviais). Švedams 1601 metais okupavus Tartu, šie jėzuitai pateko į nelaisvę, buvo ištremti į Švediją ir joje mirė.

Illustracija iš: Tanner, M. *Societas Iesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans*.

Praha, 1675.

98

Four Jesuit-martyrs from the Polish-Lithuanian Commonwealth: a Jesuit priest, a Pole Krzysztof Spotek and ordinary Jesuit monks – Joannes Esto (Estho) Estonia, Motiejus Vitriarijus and Mikalojus Kšyvožondževičius (both latter are identified as Lithuanians).

When in 1601 the Swedes occupied Tartu, these Jesuits were taken prisoners and were exiled to Sweden where they died.

Illustration from: Tanner, M. *Societas Iesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans*. Prague, 1675.

48

SOCIETAS EUROPAE.

P. Christophorus Spotecus, cum tribus Soc. IESV. Polonis, squalore carceris ab Hæreticis odio Religionis enecti Stockholmæ in Suecia: A. 1601. in Julio.

C. S. A.

Vilniaus
Universiteto
Biblioteka

P. CHRISTOPHORUS SPOTECUS.
JOANNES ESTO.
MATHIAS VITRIARIUS.
NICOLAUS KRZIWOZANZEWICZ.

Uam latè pateat Martyrij Gloria, & non solum ijs, qui directè Tyrannorum manu, ferro, vel tormentis occubuerunt. Laureolam triumphalem imponat, sed & omnibus alijs, qui fidei aut virtutis causâ in exilium, carceres, vincula adî, pretiofam in illis animam egerunt; eleganter prosequitur Martyrum flos Cyprianus, & ex eo S. Thomas, & communiter Theologi, & SS.

PP. communisque Ecclesie sensus. Ità ergo habet lib. 3. Epist. 6. Neque enim virtus eorum, qui est torti non sunt, in carcere tamen glorioso mortis exitu excedunt, aut honor minor est, quò minus ipsi quoque inter beatos Martyres aggregentur. Cum enim voluntati nostre & Confessione, in carcere accedit moriendi terminus, consummata Martyrij gloria est. Et rursum alibi: si fugientem, inquit, Christi causâ, in similitudine ac montibus latro oppresserit, fera irruerit.

TANNER, MATHIAS. *Societas Iesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans.* Praha, 1675.

Vokiečių kilmės čekų jėzuito, Prahos universiteto rektoriaus bei Bohemijos jėzuitų provincijos provincijolo Motiejaus Tanerio (ček. Matěj Tanner, vok. Mathias Tanner, 1630–1692) veikalas *Jėzaus Draugija, kovojanti iki kraujo praliejimo ir gyvybės atidavimo*, aprašantis jėzuitų ordino narių gyvenimus bei kankinystes už katalikų tikėjimą įvairiose pasaulio dalyse – Europoje, Afrikoje, Azijoje ir Amerikoje. Jame pateikiama detali kiekvieno jėzuito biografija (dažnai pasiremiant originaliais dokumentais bei korespondencija), taip pat jų kankinystė yra iliustruojama žymių baroko dailininkų ir iliustratorių Karelo Škretos (ček. Karel Škréta, 1610–1674) bei Melchioro Kiuzelio (vok. Melchior Küsel, 1626–1683) raižiniais.

TANNER, MATHIAS. *Societas Iesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans.* Prague, 1675.

A Czech Jesuit of German origin, Rector of Prague University and the provincial of the Jesuit Bohemian province Matěj Tanner (1630–1692) work *Society of Jesus struggling until blood spilling and giving one's life* described lives and martyrdom for the Catholic faith of members of the Jesuit order in different parts of the world – Europe, Africa, Asia and America. It provided a detailed biography of each Jesuit (often based on original documents and correspondence) as well as their martyrdom illustrated by engravings of outstanding Baroque artists and illustrators – Karel Škréta (1610–1674) and Melchior Küsel (1626–1683).

N° 1. Le grand Chancelier du Royaume de Tonquin. 2 3 4. Mandarins ou Officiers de guerre. 5. Chancelier chef de toutes les juridictions du Royaume. 6 et 7. Mandarins de Lettres ou Officiers de Judicature. 8. Premier huissier.

Tonkino karalystės aukšto
rango pareigūnai.

Iliustracija iš: Tavernier, J. B.
Recueil de plusieurs relations et traités singuliers et curieux. Paris, 1679.

Tonkin kingdom high-ranking
officials.

Illustration from: Tavernier, J. B. *Recueil de plusieurs relations et traités singuliers et curieux.* Paris, 1679.

TAVERNIER, JEAN BAPTISTE. *Recueil de plusieurs relations et traitez singuliers et curieux.* Paris, 1679.

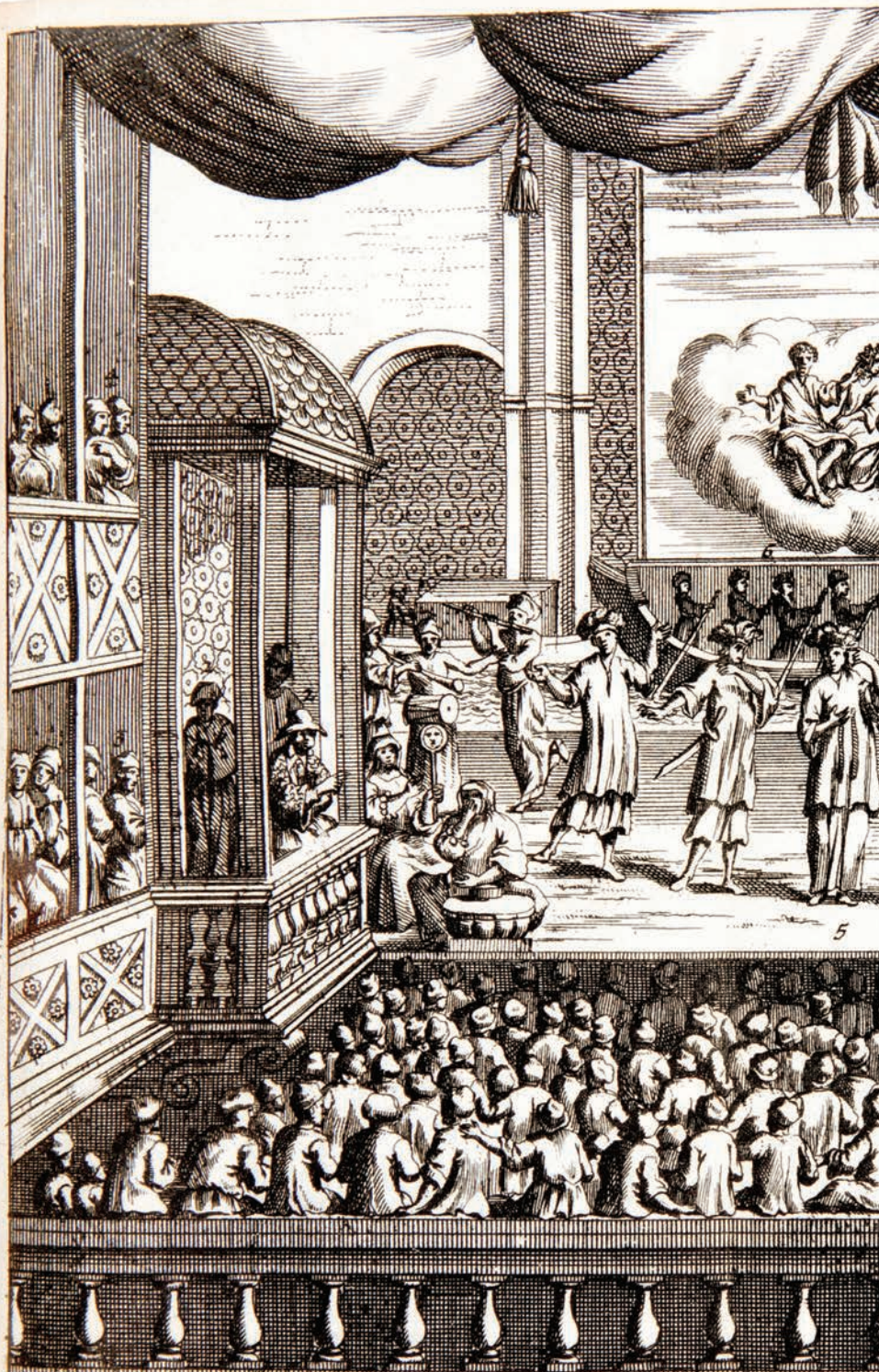
Prancūzų keliautojo ir prekybos su Indija iniciatoriaus Žano Baptisto Tavernjė (pranc. Jean Baptiste Tavernier, 1605–1689) kelionių knyga *Keleto nepaprastų ir įdomių pasakojimų bei traktatų rinkinys*, kurioje autorius, remdamasis savo paties ir kitų pirklių bei jūrininkų žiniomis, aprašo Japoniją, Tonkino karalystę (dabartinis šiaurės Vietnamas; pavadinimas kilo iš senovinio vietnamietiško Hanojaus pavadinimo *Đông Kinh*), pateikia žinių apie prekybą su Rytų Indija, istoriškai apžvelgia olandų veiklą Azijoje ir kt. Pasakojimas iliustruojamas žemėlapiais bei kita vaizdine medžiaga. Iš Ž. B. Tavernjė kelionių aprašymų sau įkvėpimo sėmėsi žymus prancūzų švietėjas Šarlis Luji de Monteskjė (pranc. Charles Louis de Montesquieu, 1689–1755) rašydamas savo garsųjį satyrinį romaną *Persų laišakai* (pranc. *Lettres persanes*).

TAVERNIER, JEAN BAPTISTE. *Recueil de plusieurs relations et traitez singuliers et curieux.* Paris, 1679.

French traveller and pioneer of trade with India Jean Baptiste Tavernier's (1605–1689) travel book *Selection of several extraordinary and interesting tales and treatises*, where the author referring to his own knowledge as well as to the knowledge of other merchants and mariners, related about Japan, Tonkin kingdom (roughly the current Northern Vietnam: the name emerged from an ancient Vietnamese name of Hanoi – *Đông Kinh*), provided information on the trade with East India, historically surveyed Dutch activities in Asia, etc. The narrative was illustrated by maps and other visual material. Tavernier's travel descriptions served as inspiration for eminent French enlightener Charles Louis de Montesquieu (1689–1755) in writing his famous satirical novel *Persian letters*.

Teatro vaidinimas Ton-
kino karalystėje.

Ilustracija iš: Taver-
nier, J. B. *Recueil de
plusieurs relations et
traitez singuliers et
curieux*. Paris, 1679.

*Representation du Theatre, ou l'on jouë les Comedies, pour
1. La Loge du Roy. 2. la Loge des deux juges ou Magistrats, qui president a la Comedie.*

Theatre performance in
Tonkin kingdom.

Illustration from: Ta-
vernier, J. B. *Recueil
de plusieurs relations
et traites singuliers et
curieux*. Paris, 1679.

le divertissement du Roy de Tunquin, et de sa Cour.
et 4. Loges des Princes. 5. Theatre pour les Acteurs. 6. Machins et decoration.

7746 225
**CODEX
 PSEUDEPIGRAPHUS
 VETERIS
 TESTAMENTI,**

Collectus Castigatus,
**Testimoniisque, Censuris &
 Animadversionibus illustratus**

JOHANNE ALBERTO FABRICIO,
 SS. Theol. D. & Professore Publ.
 in Gymnasio Hamburgensi.

HAMBURGI & LIPSIAE,
 Sumptu **CHRISTIANI LIEBZEIT,**
 A. C. 1713.

Fabricius, J. A. *Codex
 pseudepigraphus Veteris
 Testamenti.* Hamburg;
 Leipzig, 1713.
 Antraštinis lapas.

Fabricius, J. A. *Codex
 pseudepigraphus Veteris
 Testamenti.* Hamburg;
 Leipzig, 1713.
 The title page.

FABRICIUS, JOHANN ALBERT. *Codex pseudepigraphus Veteris Testamenti*. Hamburg; Leipzig, 1713.

Pseudepigrafiškai (iš gr. *netikri, melagingi raštai*) yra vadinami senovės judėjų raštai, kurie savo turiniu ir stiliumi yra artimi *Biblijai*, bet nėra pripažinti kanoniniais ir todėl neįtraukti į *Šventąjį Raštą*. Paprastai jiems priskirta autorystė ir sukūrimo laikotarpis nėra tikri. Šis *Senajo Testamento* pseudepigrafiškų rinkinys parengtas žymaus XVIII a. vokiečių bibliografo, filologo klasiko, protestanto Johano Alberto Fabricijaus (vok. Johann Albert Fabricius, 1668–1736). Jame yra Adomo veiklos ir darbų aprašymas, *Evangelija pagal Ievą* ir jos veiklos aprašymas, Kaino ir Abelio pokalbis, Saliamono psalmynas, įvairūs kai kurių *Senajo Testamento* pranašų apokrifiniai raštai ir kitos įdomybės.

FABRICIUS, JOHANN ALBERT. *Codex pseudepigraphus Veteris Testamenti*. Hamburg; Leipzig, 1713.

Pseudepigrapha (from Gr. *pseudo, spurious writings*) are called the writings of ancient Jews which by their content and style are close to the *Bible*, but are not acknowledged as canonical and therefore are not included in the *Holy Scripture*. Usually the authorship and the period of creation attributed to them are not reliable. This collection of pseudepigrapha of the Old Testament has been compiled by a celebrated German bibliographer of the 18th century, a classical scholar, Protestant Johann Albert Fabricius (1668–1736). It contains a description of Adam's activities and works, Gospel according to Eve and description of her activities, conversation between Cain and Abel, Solomon's psalm-book, and different apocryphal writings of certain prophets of the Old Testament as well as other curiosities.

Meditacinis musulmonų asketų ir vienuolių (vadinamų dervišais) šokis.

Iliustracija iš: *Ceremonies et coutumes religieuses de tous les peuples du monde*. T. 5. Amsterdam, 1737.

A meditative dance of Muslim ascetics and monks (the so-called *dervishes dance*).

Illustration from: *Ceremonies et coutumes religieuses de tous les peuples du monde*. T. 5. Amsterdam, 1737.

CEREMONIES ET COUTUMES RELIGIEUSES DE TOUS LES PEUPLES DU MONDE. T. 5. Amsterdam, 1737.

Puikaus apžvalginio daugiatomio veikalo *Visų pasaulio tautų religinės apeigos ir papročiai* penktas tomas, skirtas supažindinti europiečius su musulmoniškų kraštų religinio gyvenimo išorinėmis apraiškomis. Prancūzišką originalą, prie kurio parengimo daugiausia prisidėjo dėl tikėjimo persekiojimo iš katalikiškos Prancūzijos į Olandiją pasitraukęs prancūzų protestantas Žanas Frederikas Bernaras (pranc. Jean Frédéric Bernard, 1683–1744), sudarė 9 tomai, kurie apėmė tiek atskirų krikščionybės krypčių (katalikų, ortodoksų, protestantų), tiek kitų monoteistinių religijų (judaizmo ir islamo) apeigų ir papročių vaizdavimą, tiek pagoniškų kultų apžvalgą. Šis darbas pasižymėjo savo novatoriškumu, nes gana nešališkai pristatė religijas (net ir pagoniškas) ir pasisakė už tarpreliginį pakantumą ir net katalikybę stengėsi aprašyti autentiškai. Pirmą kartą vakariečiams taip plačiai ir taip palankiai buvo pristatytas islamas, akcentuojant jo toleranciją kitų tikėjimų atžvilgiu.

CEREMONIES ET COUTUMES RELIGIEUSES DE TOUS LES PEUPLES DU MONDE. T. 5. Amsterdam, 1737.

Fifth volume of a brilliant synoptical multivolume work *The religious ceremonies and rituals of all the peoples of the world* was intended to familiarize Europeans with outward manifestations of religious life in Muslim countries. French original edition, that was basically prepared by Jean Frédéric Bernard (1683–1744), a French protestant, who withdrew from Catholic France to Holland due to religious persecution, consisted of nine volumes embracing representation of ceremonies and rituals of both separate trends of Christianity (Catholic, Orthodox, Protestant) and other monotheistic religions (Judaism and Islam) as well as the survey of Pagan cults. This work was conspicuous for its novelty as it presented religions (even Pagan ones) in a rather neutral way and promoted interreligious tolerance. For the first time the Westerners were provided with such a broad and favourable presentation of Islam, accentuating its tolerance towards other faiths.

Barre, J. *Histoire générale d'Allemagne*. T. 1. Paris, 1748.

Visų tomų kietviršius puošia herbas senosios vokiečių Vėtinų kunigaikščių giminės Albertinų linijos, kuriai priklausė Lenkijos karaliai ir Lietuvos didieji kunigaikščiai Augustas II Stiprusis (1670–1733) ir jo sūnus Augustas III Saksas (1696–1763).

Barre, J. *Histoire générale d'Allemagne*. T. 1. Paris, 1748.

Book-covers of all volumes were adorned with the coat of arms of the Wettin family – old German dukes of Albertine line, which included Polish kings and grand dukes of Lithuania – August the Strong (1670–1733) and his son August III of Saxony (1696–1763).

Abiejų Tautų Respublikos valdovo Augusto III Saksio portretas ir herbas. Autorius dedikavo savo veikalą Augustui III, garsiajam menų gerbėjui bei kolekcininkui.

Iliustracija iš: Barre, J. *Histoire générale d'Allemagne*. T. 1. Paris, 1748.

Portrait and coat of arms of the Polish-Lithuanian Commonwealth August III of Saxony. The author dedicated his work to August III, famous venerator of arts and collector.

Illustration from: Barre, J. *Histoire générale d'Allemagne*. T. 1. Paris, 1748.

BARRE, JOSEPH. *Histoire générale d'Allemagne*. T. I. Paris, 1748.

Impozantiška dešimties tomų *Visuotinė Vokietijos istorija* parašyta prancūzų kalba Paryžiaus universiteto kanclerio ir kanauninko Žozefo Baro (pranc. Joseph Barre, 1692–1764). Pagal autoriaus koncepciją Vokietijos istorijos ištakos yra senovės Romos imperija. Pirmas veikalo tomas skirtas Romos imperatoriams, pradedant nuo Klaudijaus Nerono Tiberijaus (lot. Claudius Nero Tiberius, 42 m. pr. Kr.–16 m. po Kr.). Žymusis prancūzų rašytojas Volteras (pranc. Voltaire, 1694–1778) gyrė *Visuotinės Vokietijos istorijos* autorių už gerą literatūros stilių ir kritikavo už plagijavimą. Vokietijos imperatorių žygdarbių istorija buvo mėgstama būsimos Rusijos imperatorės Jekaterinos II (rus. Екатерина II Великая, 1729–1796) lektūra, padariusi jai didelę įtaką. Visi *Visuotinės Vokietijos istorijos* tomų viršeliai aptraukti raudonu marokenu – ypač geros kokybės oda, o atskiri viršelio elementai auksinti.

BARRE, JOSEPH. *Histoire générale d'Allemagne*. T. I. Paris, 1748.

An imposing ten-volume *Universal history of Germany* written in the French language by Paris University chancellor and canon Joseph Barre (1692–1764). According to the author's conception the history of Germany started in the Ancient Roman Empire. The first volume is devoted to Roman emperors, starting with Claudius Nero Tiberius (42 BC–16 AD). A notable French writer Voltaire (1694–1778) praised the author of the *Universal history of Germany* for his perfect literary style and criticized for plagiarism. The history of feats of German emperors was greatly favoured by future Russian empress Catherine II (Rus. Екатерина II Великая, 1729–1796) and made great influence on her. Covers of all volumes of the *Universal history of Germany* were upholstered with red morocco – an especially fine leather of highest quality, while separate elements of the cover were gilded.

Mandragoros (viršuje) ir granatmedžio (apačioje) žiedai ir vaisiai.

Mandrake plant (above) and pomegranate (below) blossom and fruit.

Illustracija iš:
Dittmann, A. C. *Bibel-
erläuternde Kupfer*.
Gdańsk, 1756.

Illustration from:
Dittmann, A. C. *Bibel-
erläuternde Kupfer*.
Gdańsk, 1756.

Ten pat.
Keturiuos vabalo vys-
tymosi stadijos.

Ibidem.
Four stages of devel-
opment of a beetle.

DITTMANN, ANDREAS CHRISTLIEB. *Bibelerläuternde Kupfer.* Gdańsk, 1756.

Torunės (Lenkija) evangelikų liuteronų kunigo ir mokslininko Andrėjo Kristlybo Ditmano (vok. Andreas Christlieb Dittmann, 1710–1767) spalvotame žinyne *Bibliją aiškinančios graviūros* bandyta moksliskai, būdingais Apšvietos amžiaus metodais aprašyti ir atskleisti *Šventajame Rašte* užfiksuotą gamtos sandarą. Žinyno graviūrose supažindinama su įvairiomis senovinės žydų religijos apraiškomis, bet daugiausia dėmesio kreipiama į gamtos pasaulį: augalus, gyvūnus, paukščius, žuvis, roplius, vabzdžius. Aprašydamas gamtą A. K. Ditmanas plačiai naudoja klasikinius mokslo darbus ir aptaria naujausius amžininkų atradimus.

DITTMANN, ANDREAS CHRISTLIEB. *Bibelerläuternde Kupfer.* Gdańsk, 1756.

A coloured directory *Engravings explaining the Bible* by an evangelical pastor and scientist Andreas Christlieb Dittmann (1710–1767) from Torun (Poland) attempted to describe the structure of nature recorded in the Holy Scripture scientifically on the basis of methods of the Age of Enlightenment. The engravings display various manifestations of ancient Jewish religion however the greatest attention is devoted to the world of nature: plants, animals, birds, fish, reptilians, insects. Describing nature Dittmann widely used classical scientific works and discussed recent discoveries of contemporaries.

Žemėlapiai, kuriuos J. Lelewis nubraižė, remdamasis Hesiodo ir kitų garsiųjų senovės graikų kūriniais.

Iliustracija iš: Lelewis, J. *Badania starożytności we względzie geografji*. Vilnius; Warszawa, 1818.

Several maps that Lelewis had drawn on the basis of Hesiod's narrations, and of other famous ancient Greek poets.

Illustration from: Lelewis, J. *Badania starożytności we względzie geografji*. Vilnius; Warszawa, 1818.

LELEWEL, JOACHIM. *Badania starożytności we względzie geografji: atlas.* Vilnius; Warszawa, 1818.

Žymaus XIX a. lenkų mokslininko ir politikos veikėjo, Vilniaus universiteto profesoriaus Joachimo Lelevelio (lenk. Joachim Lelewel, 1786–1861) veikalo *Senovės istorijos tyrinėjimai geografijos požiūriu* priedas – atlasas su 19 žemėlapių. Šis atlasas jau amžininkus nustebino savo originalumu ir sugebėjimu labai tiksliai grafiškai atkurti senovės graikų ir romėnų geografinio horizonto raidą per keliolika amžių, taip pat ir vario raižybos subtilumu. Tiek atlasas, tiek pats tekstas sulaukė palankiausių vertinimų iš XIX a. žymiausių Europos geografų – Aleksandro fon Humbolto (vok. Alexander von Humboldt, 1769–1859), Karlo Riterio (vok. Karl Ritter, 1779–1859) ir kitų, o Vilniaus universiteto profesorius Gotfrydas Ernestas Grodekas (1762–1825) apie šį kūrinį ir jo autorių sakė: *Šis jaunuolis padarė šį tą, gali atsikvėpti, ir jeigu jau nieko daugiau neparašytų, tai to pakaktų.*

LELEWEL, JOACHIM. *Badania starożytności we względzie geografji: atlas.* Vilnius; Warszawa, 1818.

A supplement to the treatise of a famous the 19th century Polish scientist, political figure, Vilnius University professor Joachim Lelewel (1786–1861) *Investigation of ancient history from the point of view of geography* – an atlas including nineteen maps. Even at that time this atlas astonished the contemporaries by its originality and ability to reconstruct the evolution of geographical horizons of ancient Greeks and Romans throughout several centuries so precisely, as well as by the subtlety of engraving on copper. Both the atlas and the text itself attained most favourable appreciation from notable European geographers of the 19th century, such as Alexander von Humboldt (1769–1859), Karl Ritter (1779–1859) and others, while Vilnius University professor Gottfried Ernest Grodeck (1762–1825) had said about the treatise and its author: *This young man has made something, and may relax, and even if he writes nothing more, it will suffice.*

D R U C K G E H E N .

Seite.	Zeile.			
4	9	b. u.	Kadaſt.	ſtes Kadaſt.
6	10	b. o.	wurde.	— wurde.
14	5	b. o.	Schöfer	— Schöfer.
14	6	b. o.	betroffen	— betroffen.
22	10	b. u.	hinzu	— hinzu.
24	9	b. u.	Beg	— Beg.
27	8	b. o.	löſlichen	— löſlichen.
39	14	b. o.	Zukunft	— Zukunft.
52	6	b. o.	nach immer	iſt das (?) überflüſſig.
60	14	b. o.	ent	— ein.
74	1	b. u.	gejagte	— gejagte.
77	12	b. u.	Irpfand	— Irpfad.
78	14	b. o.	vor	— vor.
80	14	b. u.	Luft	— Luft.
94	5	b. u.	widerſpenſige	widerſpänſige.

Grauert, A. *Grammatyka niemiecka*. Vilnius, 1824.

Paskutinis priešlapis su ranka pieštu Vilniaus (?) miesto vaizdu.

Grauert, A. *Grammatyka niemiecka*. Vilnius, 1824.

There is hand-painted terrain of Vilnius (?) on the end-paper.

GRAUERT, ARNOLD. *Grammatyka niemiecka.* Vilnius, 1824.

Vilniaus gimnazijos, veikusios prie Vilniaus imperatoriškojo universiteto, mokytojo Arnaldo Grauerto (vok. Arnold Grauert, 1800–1842) *Vokiečių kalbos gramatika*. Joje vokiečių kalbos siūloma mokytis iš Gottholdo Efraimo Lesingo (vok. Gotthold Ephraim Lessing, 1729–1781), Salomono Gesnerio (vok. Salomon Gessner, 1730–1788), Frydricho Šilerio (vok. Friedrich Schiller, 1759–1805) ir kitų autorių kūrinių ištraukų. Antspaudas antraštiniame lape: *BIBLIOTH[ECAE] GENER[ALIS] SEMIN[ARII] VILNENSIS* (*Vilniaus vyriausiosios seminarijos bibliotekos*) rodo, kad knyga naudojosi Vilniaus vyriausiosios dvasinės seminarijos (1808–1833) studentai, palikę savo *kūrybos* pėdsakų.

GRAUERT, ARNOLD. *Grammatyka niemiecka.* Vilnius, 1824.

German language grammar written by Arnold Grauert (1800–1842), a teacher of the Gymnasium attached to Vilnius Imperial University. He suggested learning German language from works of Gotthold Ephraim Lessing (1729–1781), Salomon Gessner (1730–1788), Friedrich Schiller (1759–1805) and other famous authors. The stamp on the title page: *BIBLIOTH[ECAE] GENER[ALIS] SEMIN[ARII] VILNENSIS* (*Library of Vilnius General Seminary*) shows that the book was used by Vilnius General Seminary (functioned in 1808–1833) students, who left in it traces of their creation.

Noël, F. J. M.; Chapsal, Ch. P.
Nouvelle grammaire française. Vilnius, 1830.

Paskutinis priešlapis su karikatūromis: sloguojantis vyras su užrašu: *Mikolaj Kaszewski* ir teatro scenoje (?) rūkantis neįprastai ilgą pypkę žmogus. Įrašas: *Le trone d'un Guobernatour* [!] (iškraipyta pranc. k. *Gubernatoriaus sostas*).

Noël, F. J. M.; Chapsal, Ch. P.
Nouvelle grammaire française. Vilnius, 1830.

End-paper with caricatures. A drawing of snivelling man with a long cloak, below the inscription: *Mikolaj Kaszewski*. On the other side a man smoking an unusually long pipe, his costume and elements of the curtain and staircase reminds the scene of a theatre. It is written on the step in perverted French language: *Le trone d'un Guobernatour* [!] (*Throne of governor*).

NOËL, FRANÇOIS JOSEPH MICHEL; CHAPSAL, CHARLES PIERRE. Nouvelle grammaire française. Vilnius, 1830.

Dviejų prancūzų dėstytojų Fransua Žozefo Mišelio Noelio (pranc. François Joseph Michel Noël, 1755–1841) ir Šarlio Pjero Šapsalio (pranc. Charles Pierre Chapsal, 1787–1858) *Naujoji prancūzų kalbos gramatika*, XIX a. sulaukusi keliasdešimties pakartotinių leidimų. Palyginti su ankstesnėmis kitų autorių mokymo priemonėmis, šis prancūzų kalbos vadovėlis pasižymėjo aprašomojo dalyko išsamumu ir aiškium dėstyti. 1830 metais Juozapo Zavadzki (lenk. Józef Zawadzki, 1781–1838) leidykloje Vilniuje pasirodė devynioliktas gramatikos leidimas. Vilniaus vyriausiosios dvasinės seminarijos (1808–1833) studentai, kurie iš šios gramatikos mokėsi prancūzų kalbos, priešlapiuose paliko karikatūrinių piešinėlių.

NOËL, FRANÇOIS JOSEPH MICHEL; CHAPSAL, CHARLES PIERRE. Nouvelle grammaire française. Vilnius, 1830.

New grammar of French language by two French lecturers François Joseph Michel Noël (1755–1841) and Charles Pierre Chapsal (1787–1858) in the 19th century was repeatedly published quite a number of times. In comparison with earlier teaching devices of other authors this textbook of French language was distinguished by comprehensiveness of the taught subject and its conspicuous exposure. In 1830 Józef Zawadzki's (1781–1838) publishing house in Vilnius issued the nineteenth edition of the Grammar. Vilnius General Seminary (1808–1833) students, who were studying French language from this grammar, left caricature drawings in flyleaves.

Išvežta:

į Kijevo Šv. Vladimiro imperatoriškąjį universitetą:

1835 m. – 7 563 knygos;

1838 m. – apie 2 000 knygų;

1841–1842 m. – 17 556 knygos kartu su Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijos biblioteka.

Iš viso: apie 27 119 knygų. Apie 1933 m. perduota Ukrainos mokslų akademijos bibliotekai. Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijos rinkinys perduotas Ukrainos nacionalinei V. I. Vernadskio bibliotekai.

Grąžinta:

1958 m. iš Ukrainos mokslų akademijos bibliotekos – 7 542 knygos.

Kijevo bibliotekų ženklai grąžintose knygose

- apvalus antspaudas: *Bibliotheca universitatis St. Vladimiri* arba *Библиотека императорскаго университета св. Владимира*;
- priešlapyje įrašas lotynų kalba: *ad Univ. Vilm.*
- oranžinė, mėlyna arba balta lipdė ant nugarėlių su dviejų skaitmenų šifru (pvz.: VIII.21; II.57);
- antraštinio lapo apačioje numerio įrašas pieštuku (pvz.: 2008; N36);
- auksintas įspaudas nugarėlės apačioje *B. U. S. V.* (t. y. *Bibliotheca Universitatis Sancti Vladimiri*) arba *B. Y. C. B.* (t. y. *Библиотека университета св. Владимира*).

Vertingiausi grąžinti leidiniai:

- Royzius, P. *Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituano ex appellatione iudicatis*. Kraków, 1563.
- Guagnini, A. *Sarmatiae Europaeae descriptio*. Kraków, 1578.
- Nezabitauskis, K. *Naujas mokslas skaytima diel mažū waikū Žemaycziu yr Lietuwos*. Vilnius, 1824.
- Mickiewicz, A. *Sonety*. Moskva, 1826.
- Paleotipai – 65 leidiniai.

Books delivered to Kyiv:

Books delivered to Saint Vladimir Imperial University in Kyiv:

in 1835 – 7 563 books;

in 1838 – around 2 000 books

in 1841–1842 around 17 556 books alongside with the library of the Vilnius Academy of Medicine and Surgery.

The total number of books: around 27 119. In 1933 the books were delivered to the Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian in Kyiv. Collection belonging to the Vilnius Academy of Medicine and Surgery was assigned to the Vernadsky National Library of Ukraine.

Books brought back from Kyiv:

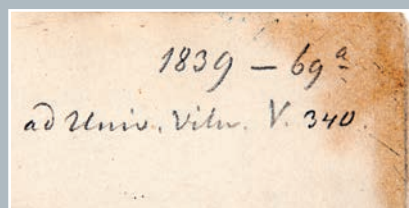
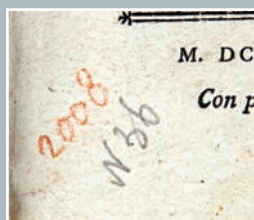
In 1958 – 7 542 books were brought back from Ukraine.

Marks of Kyiv's libraries in the returned books:

- circular stamp *Bibliotheca universitatis St. Vladimiri* or *Библиотека императорскаго университета св. Владимира*;
- inscription on the flyleaf in Latin: *ad Univ. Vln.*
- orange, blue or white book label on the back of a book with a call number made of two numbers (for example, VIII.21; II.57);
- inscription of a number written with a pencil on the bottom of the title page (for example: 2008, N36);
- gilded blind stamp on the bottom of the back B. U. S. V. (that is *Bibliotheca Universitatis Sancti Vladimiri*) or Б. У. С. В. (that is *Библиотека императорскаго университета св. Владимира*).

The most valuable books brought back from Kyiv:

- Royzius, P. *Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituanico ex appellatione iudicatis*. Kraków, 1563.
- Guagnini, A. *Sarmatiae Europae descriptio*. Kraków, 1578.
- Nezabitauskis, K. *Naujas mokslas skaytima diel mažū vaikū Žemaycziu yr Lietuwos*. Vilnius, 1824.
- Mickiewicz, A. *Sonety*. Moscow, 1826.
- And 65 post-incunabulas.

Kijevas–Vilnius.
1959 m. sausio 10 d.
Ukrainos mokslų aka-
demijos valstybinės
viešosios bibliotekos
direktorius Viktoro
Dončako laiškas
Vilniaus universiteto
rektorui Jonui Kubiliui
dėl knygų grąžinimo.
Laiške informuojama,
kad Vilniaus univer-
sitetui grąžinta visa
senojo Vilniaus uni-
versiteto knygų kolek-
cija (7542 leidiniai).
Taip pat aiškinama,
kodėl atsisakoma
grąžinti LDK magnatų
Chreptavičių knygų
kolekciją.

29
62

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ДЕРЖАВНА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА УРСР

Київ, Володимирська вул., 58-а

Тел.: { Конкутор 4-75-09
Директор 4-31-26
Заст. дирек. по наук. част. 4-32-92
Заст. дирек. по адм.-госп. част. 4-41-74
Філіал № 1 6-09-89

№ 37/11 10. января 1959 г.

РЕКТОРУ ВІЛЬНОСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА
тов. КУБИЛЮС

На Ваше письмо от 21.XI.1958 г. сообщаем, что коллекция книг старого Вильнюсского университета в количестве 7542 книжных единиц согласно списку передана Вам полностью в таком виде, в каком она хранилась в фондах Государственной публичной библиотеки АН УССР.

Мы согласны с Вашим предположением о том, что часть коллекции за 120-летний срок могла погибнуть как в процессе передачи их из одной библиотеки в другую, так и в период Великой Отечественной войны, когда оставшиеся в Киеве книжные фонды были подвергнуты разграблению немецко-фашистскими оккупантами.

Вашу просьбу о розыске недостающих книг из упомянутой коллекции мы не можем удовлетворить поскольку не располагаем дополнительными данными о их местонахождении.

В отношении коллекции Лютоворас-Хрептовичей сообщаем следующее.

Эта коллекция действительно хранится в действующих фондах Государственной публичной библиотеки АН УССР и насчитывает 1921 книжную единицу, а не 4,5 тыс., как это указываете Вы в своем письме.

Коллекция длительное время находится на Украине и мы глубоко убеждены, что по своему содержанию она не в меньшей

5 1-138

Друк. Выход АН УРСР, з. 2022—6000, Київ, 30.X.58.

2/163
2.

мере относится к культуре украинского народа и представляет большой интерес для научных работников Украины. Это подтверждается активным использованием книг из коллекции нашими читателями.

В свое время коллекция была передана в составе библиотеки Киевского университета им. св.Владимира. Изъятие отсюда коллекции быв. Вильнюсского университета нарушило бы цельность очень ценного для столицы Украины собрания книг.

Кроме того, подобная передача книг из нашей библиотеки внесла бы путаницу не только в самую коллекцию Киевского университета, но также и в каталожную систему, в инвентаризацию и отрицательно отразилось бы на обслуживании читателей.

В виду изложенного мы не считаем возможным передавать Вам указанные книги.

ДИРЕКТОР ГПБ АН УССР *V. Donchak* /В.ДОНЧАК/

Kyiv-Vilnius. January 10, 1959. A letter from the Director of the National Library of Academy of Science of Ukraine Viktor Donchak to the Rector of Vilnius University Jonas Kubilius concerning the return of books. The letter informs that the entire book collection previously owned by the old Vilnius University (altogether 7542 items) has been delivered. The author of the letter also states the reasons why it was decided not to return the books, owned by the Chreptowicz family (noble family of the Grand Duchy of Lithuania).

Royzius, P. *Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituanico ex appellatione iudicatis.*

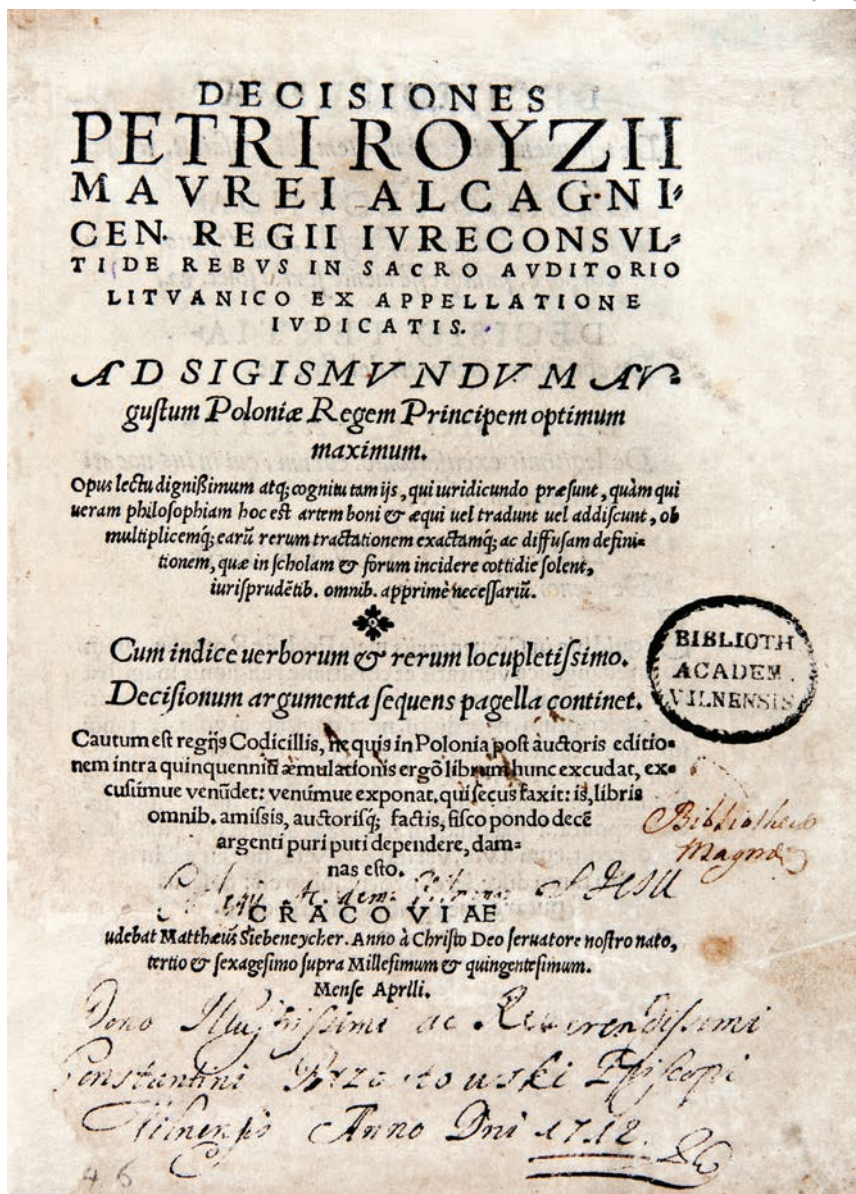
Kraków, 1563.

Penktoje antraštinio lapo pastraipoje (*Cautum est regijs Codicillis...*) pirmą kartą

Lietuvoje užfiksuota autoriaus teisių apsauga: *Valdovo įsakymu yra suteikta apsauga...*

Puslapio apačioje – Vilniaus vyskupo Konstantino Bžostovskio (1644–1722) knygos nuosavybės įrašas.

BAV 24.6.4

Royzius, P. *Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituanico ex appellatione iudicatis.*

Kraków, 1563.

In the fifth paragraph of the title page (*Cautum est regijs Codicillis...*) the copyright protection was recorded for the first time in Lithuania: *by order of the King the protection is to be provided...* Beneath there is an inscription witnessing that the book owner was Vilnius Bishop Konstanty Brzostowski (1644–1722).

ROYZIUS, PETRUS. *Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituanico ex appellatone iudicatis.* Kraków, 1563.

Karaliaus Žygimanto Augusto (lenk. Zygmunt II August, 1520–1572) teisės patarėjo, politikos veikėjo ir poeto ispano Petro Roizijaus (isp. Pedro Ruiz de Moros, apie 1505–1571) teisės veikalas lotynų kalba *Sprendimai... dėl apeliacinių bylų, spręstų Lietuvos valdovo teisme*. Išsilavinusio teisininko Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės įstatymų ir nusikaltimų katalogas yra iliustruotas gausybe pavyzdžių iš klasikinės literatūros ir tikro gyvenimo. Todėl *Lietuvos sprendimai* yra gyvas istorinis ir literatūrinis veikalas bei reikšmingas Renesanso teisės paminklas. Ukrainos mokslų akademijai grąžinus šį leidinį į Vilniaus universiteto biblioteką P. Roizijaus teisinis palikimas iš karto tapo daugelio mokslo tyrimų objektu ir 2007 metais pagaliau sulaukė vertimo į lietuvių kalbą.

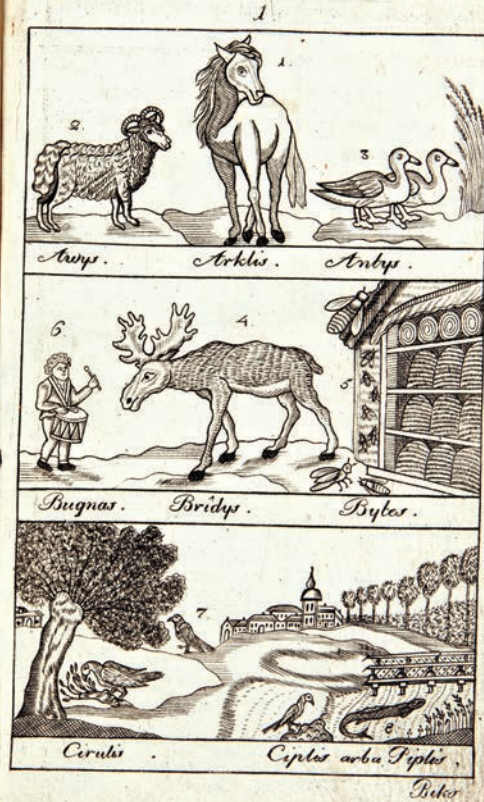
ROYZIUS, PETRUS. *Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituanico ex appellatone iudicatis.* Kraków, 1563.

Decisions... concerning appellate litigation arbitrated in the Lithuanian Court, a legal treatise in the Latin language by a Spaniard Pedro Ruiz de Moros (c. 1505–1571), legal advisor of King Sigismund August (1520–1572), a political figure and a poet. Written by an educated lawyer the catalogue of legislation and crimes in the Grand Duchy of Lithuania was illustrated by plenitude of examples from classical literature and real life. Therefore *Lithuanian decisions* is a lively historical and literary work and significant monument of the Renaissance law. When the Ukrainian Academy of Sciences returned this edition back to Vilnius University Library Ruiz de Moros' legal heritage instantly became a subject of numerous scientific research and eventually in 2007 was translated into the Lithuanian language.

Žodey wienbalsyney

Žodey dwybalsyney

Ach	at	asz	Ar-gi	Au-szra
Bet	buk	blog	Bu-tum	bu-wes
Cap	cze	cyt	Czio-nay	Cip-lis
Dreb	dulk	du	Dyr-wo	Dal-gis
Eyk	es	et	Eyk-szen	Ey-wa
Fuy	fe	fi	Gie-dok	gies-me
Gier	grum	griszt	Jo-giey	jo-ja
Jey	jok	jog	Kray-tis	Klo-ja
Koks	kur	ko	Lie-pe	lau-tis
Lypk	leysk		Ła-pe	laks-ta
Lok	łupk	łops	Mesz-ka	mur-ma
Mes	man	myrkst	No-rent	ne-kand
Nier	nieks	nor	O-gi	O-żis
Ors	oh	ot	Pie-mu	pa-kol
Pulk	pyłk	po	Rik-szte	ra-da
Rysk	rieszk	ruds	Szy-nay	szo-ka
Slijks	swerk	szarms	Te-nay	tru-bas
Tu	tur	teyp	Uz-wis	U-ried's
Urd	uż	ulb	War-na	Wa-bal's
Wos	—	werd	Ysz-ber	Ysz-lek
Zet	zinz	—	Zinz-dams	Zuy-kis
Žids	žerk	Žiogs	Žiur-kie	Žwyr-blis

Ilustracija iš: Nežabi-
tauskis, K. R. *Naujas*
mokslas skaytima diel
mažū waykū Žemaycziu
yr Lietuwos. Vilnius,
1824.

Illustration from: Neza-
bitauskis, K. R. *Naujas*
mokslas skaytima diel
mažū waykū Žemaycziu
yr Lietuwos. Vilnius,
1824.

NEZABITAUSKIS, KAJETONAS ROKAS. *Naujas mokslas skaytima diel mažū waykū Žemaycziu yr Lietuwos.* Vilnius, 1824.

Iš laisvų valstiečių šeimos kilusio lietuvių literatūrologo, bibliografo ir istoriko Kajetono Roko Nezabitauskio (1800–1876) parengtas elementorius – vienas reikšmingiausių XIX a. pirmos pusės lietuviškų leidinių, svarbus Lietuvos pedagogikos, knygos, dailės, bendrinės lietuvių kalbos istorijai pažinti. Šis darbas pasižymėjo naujovišku požiūriu į mokymą ir buvo parašytas palyginti sklandžia kalba. Lietuvių raštijos istorijoje jis išsiskyrė ir kaip pirmas iliustruotas lietuviškas elementorius, kurio iliustracijų autorius yra kunigo kanauninko Stanislovo Čerskio (1777–1833) įsteigtoje raižykoje Salantuose ar Varniuose dirbęs mažai žinomas graveris Biksas. Leidinio pabaigoje pateiktas lietuviškų knygų sąrašas yra pirmas bandymas sudaryti lietuviškų knygų bibliografiją.

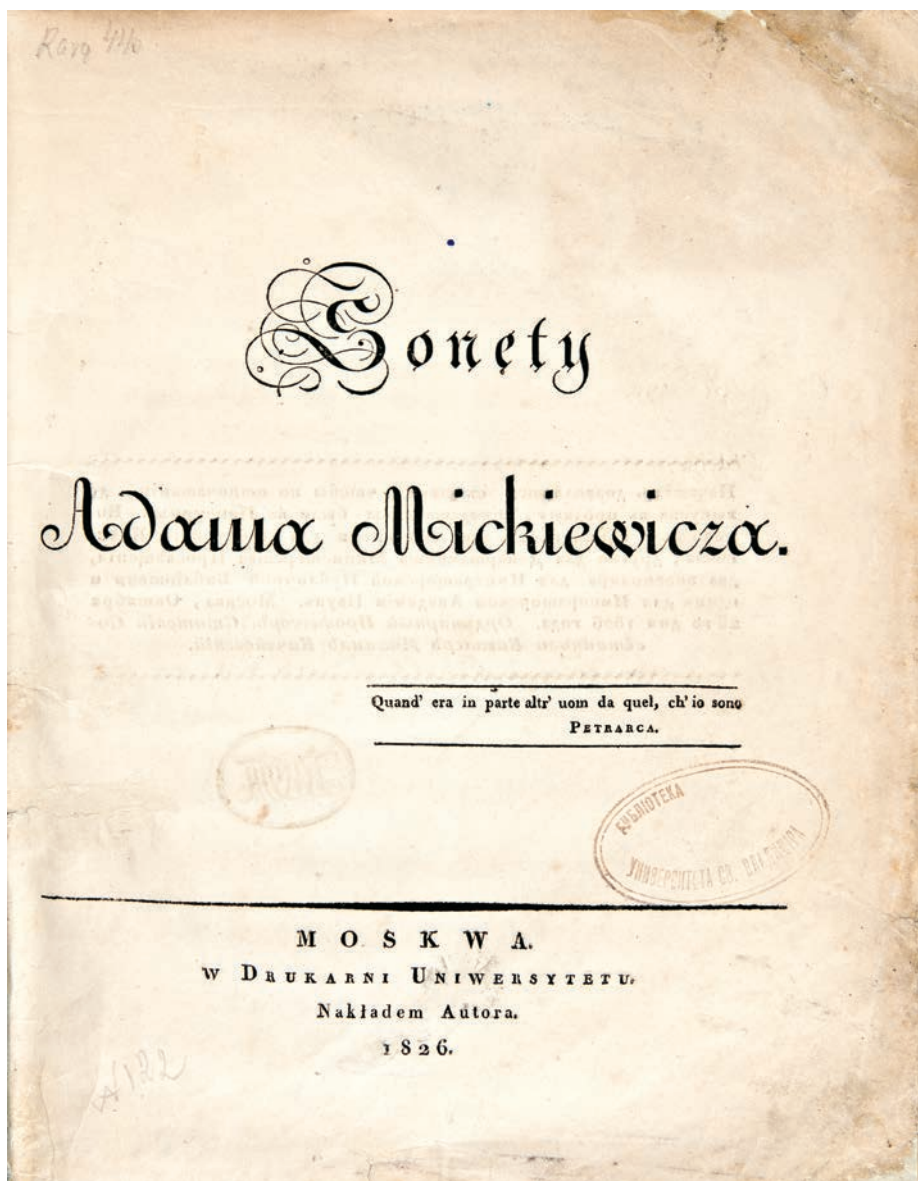
NEZABITAUSKIS, KAJETONAS ROKAS. *Naujas mokslas skaytima diel mažū waykū Žemaycziu yr Lietuwos.* Vilnius, 1824.

A primer *New science of teaching small children of Samogitia and Lithuania* drafted by Kajetonas Rokas Nezabitauskis (1800–1876), a Lithuanian literary critic, bibliographer and historian, was one of the most significant Lithuanian books of the first half of the 19th century, very important to Lithuanian pedagogics and history of the book, fine arts and general Lithuanian language. This work was conspicuous for its innovative attitude towards teaching and was written in a comparatively well-formed language. In the history of Lithuanian writing it stands out as the first illustrated Lithuanian primer, whose illustrator was an unknown engraver Biksas, who worked in an engraving enterprise founded by a priest and canon Stanislovas Čerskis (1777–1833) in Salantai or Varniai. A list of Lithuanian books provided at the end of the book was the first venture to compile bibliography of Lithuanian books.

Mickiewicz, A. *Sonety*.
Moskva, 1826.
Antraštinis lapas.

128

Mickiewicz, A. *Sonety*.
Moscow, 1826.
The title page

MICKIEWICZ, ADAM. *Sonety*. Moskva, 1826.

Garsaus poeto, kurio kūrybinis palikimas ypač svarbus lenkams, lietuviams ir baltarusiams, romantiko Adomo Mickevičiaus (1798–1855) trečia poezijos rinktinė *Sonetai* buvo išleista 1826 metais Maskvoje autoriaus lėšomis. Antra rinktinės dalis – *Krymo sonetai* – visuotinai pripažinta vienu gražiausių pasaulio lyrikos kūrinių. Dėl dalyvavimo slaptoje Filomatų draugijoje 1824 metais A. Mickevičius buvo ištremtas į Rusiją. Gavęs paskyrimą dirbti mokytoju, A. Mickevičius keletą mėnesių gyveno Odesoje ir lankėsi Kryme. Ši kelionė ir įkvėpė poetą sukurti lyrikos ciklą *Krymo sonetai*.

Vilnius buvo vienas mylimiausių A. Mickevičiaus miestų ir iki šių dienų jis išsaugojo atminimą apie didįjį poetą. Lietuvos sostinėje garsaus romantiko vardu pavadinta biblioteka, gimnazija, gatvė, vienas iš Vilniaus universiteto kiemų. 1984 m. Maironio gatvėje, netoli Vilnelės upės buvo pastatytas Adomo Mickevičiaus paminklas.

MICKIEWICZ, ADAM. *Sonety*. Moscow, 1826.

The selection of poems *Sonnets* written by a famous poet and romantic Adam Mickiewicz (1798–1855), whose creative heritage is especially important to the Poles, Lithuanians and Byelorussians, was self-published by the author himself in 1826 in Moscow. The second part of the selection – *Crimean sonnets* – was universally acknowledged as one of the most beautiful lyrical works of the world. For participation in secret Philomath Society Mickiewicz was exiled to Russia in 1824. Appointed to work as a teacher Mickiewicz had lived in Odessa for several months and visited Crimea. It was this journey that inspired the poet to create the lyrical cycle *Crimean sonnets*.

Vilnius was one of the dearest towns of Mickiewicz, and until our days it retained the memory of the great poet. There is a library named after the great romanticist, a gymnasium, a street, and one of Vilnius University courtyards. The Adam Mickiewicz Monument was unveiled in 1984 on the Maironio Street along the shores of the Vilnia River.

*Commentarii collegii
Conimbricensis So-
cietatis Iesu in octo
libros physicorum
Aristotelis Stagiritae.*
Lyon, 1625.

Viršelis su Sapięgų gi-
minės superekslibrisu.

130

*Commentarii collegii
Conimbricensis Societa-
tis Iesu in octo libros
physicorum Aristotelis
Stagiritae.* Lyon, 1625.

Cover with the super
ex libris of the Sapięha
princely family.

COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS SOCIETATIS IESU IN OCTO LIBROS PHYSICORUM ARISTOTELIS STAGIRITAE. Lyon, 1625.

Jėzuitų profesorių, kurie dėstė filosofiją Koimbros ir Evoros miestų (abu Portugalijoje) universitetuose XVI a. antroje pusėje – XVII a. pradžioje, komentarai Aristotelio (gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 m. pr. Kr.) *Fizikos* veikalui. Knyga kadaise priklausė LDK pakancleriui Kazimierui Leonui Sapiegai (1609–1656). Viršutiniame kietviršyje superekslibrisas – auksintas Sapiegų giminės herbas bei aplink jį įspaustos raidės: K[azimierz] L[eon] S[apieha] P[odkanclerzy] W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] S[łonimski] W[ołpieński] L[uboszański] S[tarosta], t. y. Kazimieras Leonas Sapiega, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pakancleris Slanimo, Voupos, Liubušanų seniūnas. Knyga įrišta Vilniuje XVII a. pirmoje pusėje.

COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS SOCIETATIS IESU IN OCTO LIBROS PHYSICORUM ARISTOTELIS STAGIRITAE. Lyon, 1625.

Commentaries of Jesuit professors who lectured philosophy in universities of Coimbra and Evora cities (both in Portugal) in the second half of the 16th century – beginning of the 17th century on Aristotle's (Gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 BC) treatise *Physics*. The book formerly belonged to the Vice-chancellor of the Grand Duchy of Lithuania Casimir Leo Sapieha (1609–1656). On the front cover there is a super ex libris – gilded coat of arms of the Sapieha family and around it the imprinted letters: K[azimierz] L[eon] S[apieha] P[odkanclerzy] W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] S[łonimski] W[ołpieński] L[uboszański] S[tarosta], i.e. Casimir Leo Sapieha vice-chancellor of the Grand Duchy of Lithuania starosta of Slonim, Volpa, and Luboszany. The book was bound in Vilnius in the first half of the 17th century.

Guicciardini, F. *Historiarum sui temporis libri viginti*. Basel, 1566.

J. Morkūno įrišta knyga.

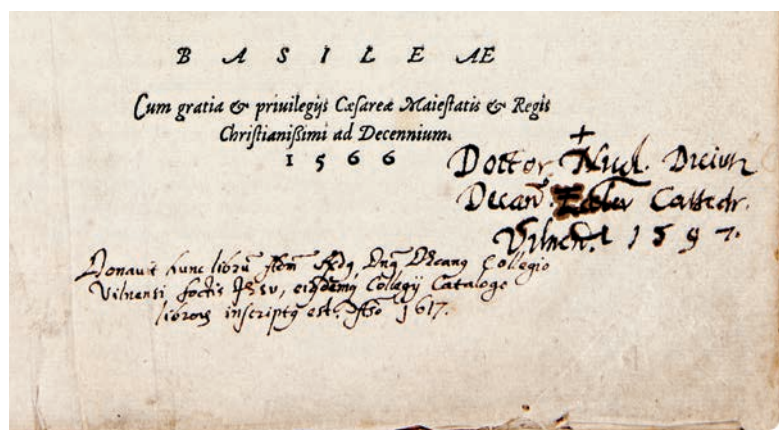
Guicciardini, Francesco. *Historiarum sui temporis libri viginti*. Basel, 1566.

The book covered by
J. Morkūnas.

Vilniaus kapitulos dekanas Mikalojaus Dacijaus nuosavybės įrašas iš: Guicciardini, F. *Historiarum sui temporis libri viginti*. Basel, 1566.

The ownership inscription of Dean of Vilnius Capitula Mikalojus Dacijus from: Guicciardini, F. *Historiarum sui temporis libri viginti*. Basel, 1566.

GUICCIARDINI, FRANCESCO. *Historiarum sui temporis libri viginti.* Basel, 1566.

Italų istoriko, valstybės veikėjo Frančesko Gvičardinio (it. Francesco Guicciardini, 1483–1540) svarbiausio kūrinio *Dvidešimt savo meto istorijos knygų*, skirto Italijos istorijai nuo 1492 iki 1534 metų, vertimas į lotynų kalbą. Šis veikalo egzempliorius buvo įrištas Vilniaus knygrišio Jokūbo Morkūno (apie 1550–po 1611) apie 1582 metus. Kartonio kietviršiai aptraukti tamsiai raudona veršio oda su paauksuotais bei nudažytais balta, mėlyna, geltona ir raudona spalva ornamentais. Leidinys, sprendžiant iš viršutiniame kietviršyje esančio įspaudo, buvo padovanotas Vilniaus vaitui ir pinigų kalyklos valdytojui Steponui Sabinui (veikė 1581–1583), o iš įrašo leidinio antraštiniame lape aišku, kad 1597 metais jis jau buvo Vilniaus akademijos bibliotekos mecenato, Vilniaus kapitulos dekanas Mikalojaus Dacijaus (1554–1629) nuosavybė.

GUICCIARDINI, FRANCESCO. *Historiarum sui temporis libri viginti.* Basel, 1566.

Translation into Latin of *Twenty books of history* – the main work of Italian historian, statesman Francesco Guicciardini (1483–1540), devoted to the history of Italy from 1492 to 1534. The copy was bound by Vilnius bookbinder Jokūbas Morkūnas (c. 1550–post 1611) around year 1582. A pasteboard cover is covered in dark red calfskin with ornaments gilded and dyed in white, blue, yellow and red colours. By the look of the blind stamp in the front cover the book was donated to Vilnius prefect and proprietor of mint Steponas Sabinas (fl. 1581–1583), whereas according to the inscription in the title page it is clear that in 1597 it was already owned by Vilnius Academy Library Maecenas, Dean of Vilnius Capitula Mikalojus Dacijus (1554–1629).

LIBER SEXTVS

Et Senonum: contra hos confertis horrida dextris

Senonum burgundionum
confertis. conuulsis

prelia / vi miscent forti. & contraria terrent

Agmina. nec grandi / nec paruo parcitur vlli.

Securos nec opes faciunt: nec humillima Burgos

Verba. cadunt similes ouium: quas crassa macelli

Ara deo ventri maecat. iugulatq; cruentatq;.

☞ Bellum Nanceianum / Burgundionum
strage atq; fuga consummatum.

☞ Heluctice mos est intranti prelia genti:

Burgundijos ku-
nigaikščio Karolio
Drąsiojo kariuome-
nės sutriuškinimas.

Tolumoje matyti
vėliava su Lotaringijos
simboliu – dvigubu
kryžiumi, vadinamu
Lotaringijos kryžiumi.

Iliustracija iš:

Blarru, P. de. *Nan-
ceidos opus de bello
Nanceiano*. Saint
Nicolas de Port,
1518.

Annihilation of for-
ces of Charles the
Bold, Duke of Bur-
gundy. In the distan-
ce a flag is visible
with a Lorraine sym-
bol – a double cross
named the *Cross of
Lorraine*.

Illustration from:

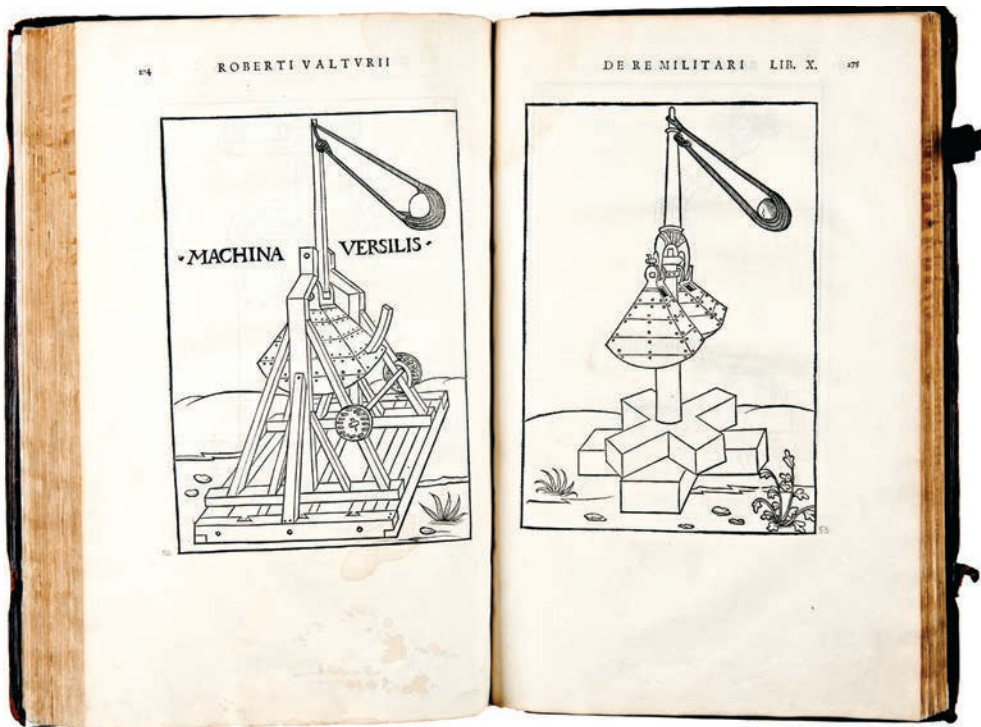
Blarru, P. de. *Nan-
ceidos opus de bello
Nanceiano*. Saint
Nicolas de Port,
1518.

BLARRU, PIERRE DE. *Nanceidos opus de bello Nanceiano.* Saint Nicolas de Port, 1518.

Prancūzų poeto, teisės profesoriaus, kanauninko Pjero de Blariū (pranc. Pierre de Blarru, 1437–1510) herojinė poema *Nanseida* lotynų kalba. Joje pasakojama apie Lotaringijos centro Nansi apgultį bei 1477 metų mūšį prie šio miesto tarp Lotaringijos kunigaikščio Renė II (pranc. René II, 1451–1508) kariuomenės ir Burgundijos kunigaikščio Karolio Drąsiojo (pranc. Charles le Téméraire, 1433–1477) vadovaujamų dalinių. Mūšyje burgundai buvo sumušti, Karolis Drąsusis žuvo, o tokia mūšio baigtis lėmė Burgundijos kunigaikštystės nepriklausomybės praradimą. Šią didelės apimties poemą (5044 eilutės) autoriui užsakė parašyti pats tų kovų dalyvis kunigaikštis Renė II. Leidinys gausiai iliustruotas medžio raižiniais, kurių autorius, kaip spėjama, prancūzų dailininkas ir graveris Gabrielis Salmonas (XV–XVI a.).

BLARRU, PIERRE DE. *Nanceidos opus de bello Nanceiano.* Saint Nicolas de Port, 1518.

French poet, professor in law, canon Pierre de Blarru's (1437–1510) heroic poem *Nanceidos* in the Latin language. It describes the siege of Nancy, Lorraine centre and the battle in 1477 at this town between the army of René II (1451–1508), Duke of Lorraine and cohorts commanded by Charles le Téméraire (1433–1477), Duke of Burgundy, during which the Burgunds were defeated. Charles the Bold himself was killed and this defeat resulted in the loss of Duchy of Burgundy independence. The vast poem (5044 lines) was ordered by the participant of the battle the Duke René II himself. The book was richly illustrated with woodcuts whose author presumably was a French artist and graver Gabriel Salmon (15th–16th centuries).

BAV 56.I.II

136

Karo mašinos iš: Valturio, R. *De re militari libris XII...* Paris, 1534.

War machines from: Valturio, R. *De re militari libris XII...* Paris, 1534.

VALTURIO, ROBERTO. *De re militari libris XII...* Paris, 1534.

Italų rašytojo Roberto Valturijo (it. Roberto Valturio, 1405–1475) veikalas *Apie karo meną*, parašytas apie 1450 metus. Jame smulkiai nagrinėjama karyba, aprašoma strategija, taktika, ginkluotė bei idealaus karvedžio savybės. Veikalas gausiai iliustruotas. Šis darbas darė didelę įtaką karo menui, buvo plačiai skaitomas visoje Europoje, išverstas į italų ir prancūzų kalbas. Knyga vienu metu priklausė žyriam LDK karo vadui Jonui Karoliui Chodkevičiui (1560–1621), vėliau tapo LDK pakanclerio Kazimiero Leono Sapiegos (1609–1656) nuosavybe.

VALTURIO, ROBERTO. *De re militari libris XII...* Paris, 1534.

Italian writer Roberto Valturio's (1405–1475) manual *On military art* written about 1450. It discusses in detail warfare, describes strategy, tactics, weaponry and characteristics of an ideal captainship. The book was amply illustrated. It made a great impact upon military art, was widely read all over Europe and was translated into Italian and French languages. The book once belonged to the notable Commander-in-chief of the Grand Duchy of Lithuania Jonas Karolis Chodkevičius (1560–1621), and later went to the Vice-chancellor of the Grand Duchy of Lithuania Casimir Leo Sapieha (1609–1656).

Atsklanda su siužetine kompozicija iš: Silva, F. de. *Le septiesme livre d'Amadis de Gaule*. Paris, 1546.

Headpiece with a plot composition from: Silva, F. de. *Le septiesme livre d'Amadis de Gaule*. Paris, 1546.

BAV 39.3.5

138

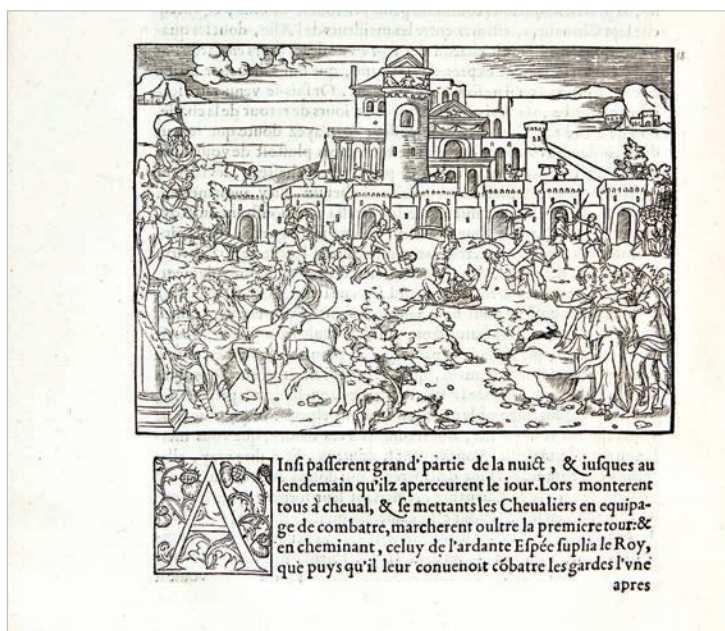
Fantastinės būtybės, riterių romanuose veikiančios kartu su žmonėmis.

Illustracija iš: Silva, F. de. *Le septiesme livre d'Amadis de Gaule*. Paris, 1546.

Fantastic creatures acting in chivalric novels together with people.

Illustration from: Silva, F. de. *Le septiesme livre d'Amadis de Gaule*. Paris, 1546.

SILVA, FELICIANO DE. *Le septiesme livre d'Amadis de Gaule.* Paris, 1546.

Ispanų riterių romano *Amadis Galietis*, kurio sukūrimo ištakos siekia XIII a. pabaigą ir kuris pirmą kartą buvo išspausdintas 1508 metais, vienas iš tęsinių, parašytas ispanų rašytojo Felisiano de Silvos (isp. Feliciano de Silva, 1491–1554). Į prancūzų kalbą išvertė Nikola de Erbere Dezesaras (pranc. Nicolas de Herberay des Essarts, ?–apie 1557). Šis kūrinys pasakoja apie Amadžio Graiko – Lisuartės sūnaus, karžygio Ugninio Kalavijo, nuotykius. XVI a. romanas *Amadis Galietis* buvo sukėlęs didžiulį visos Europos išsilavinusios visuomenės susidomėjimą ir sulaukė nemažai tęsinių ir nevykusių mėgdžiojimų. Dėl gero vertimo romanas buvo ypač populiarus Prancūzijoje. Skirtingas romano dalis puošia Paryžiaus leidėjo Deni Žano (pranc. Denis Janot, veikė apie 1529–1544) spaustuvėje sukurtos graviūros.

SILVA, FELICIANO DE. *Le septiesme livre d'Amadis de Gaule.* Paris, 1546.

One of continuations of the Spanish novel of chivalry *Amadis of Gaul*, whose origin of creation goes back to the end of the 13th century (the first edition was published in 1508), written by a Spanish writer Feliciano de Silva (1491–1554), that was translated into French by Nicolas de Herberay des Essarts (d. c. 1557). The novel relates the adventures of Amadis of Greece – son of Lisuarte, Knight of the Burning Sword. In the 16th century novel *Amadis of Gaule* raised a huge interest of literate society all over Europe and was followed by quite a number of sequels and feeble imitations. Thanks to perfect translation the novel was especially popular in France. Different parts of the novel were adorned with engravings created in Paris printing house of the publisher Denis Janot (fl. c. 1529–1544).

SERLIO, SEBASTIANO. *Reglen van metselrijen op de vijue manieren van edificien.* Antwerpen, 1549.

Žymiausio XVI a. architektūros teoretiko ir rašytojo, italo Sebastijano Serlijo (Sebastiano Serlio, 1475–1554) veikalas *Septynios architektūros knygos* ketvirtos ir penktos knygų vertimas į flamandų kalbą. Vertė flamandų dailininkas, skulptorius ir architektas Pyteris Kukė van Alstas (flam. Pieter Coecke van Aelst, 1502–1550). Knygoje aprašoma senosios Romos pirčių, šventyklų, arkų, rūmų ornamentika, duodama patarimų, kaip pritaikyti klasikinius elementus interjero puošybai. Kalbėdamas apie Toskanos, dorėnų, jonėnų, Korinto kolonas, S. Serlijas pirmasis susistemino ir vaizdine medžiaga pailiustravo penkių graikų-romėnų architektūros stilių kanoną, kuris išliko autoritetingas ilgiau kaip šimtmetį.

SERLIO, SEBASTIANO. *Reglen van metselrijen op de vijue manieren van edificien.* Antwerpen, 1549.

Translation into Flemish of the Book IV and Book V of the work *Seven architecture books* written by the most important Italian architectural writer and theorist of the 16th century Sebastiano Serlio (1475–1554). The translation was made by a Flemish artist, sculptor and architect Pieter Coecke van Aelst (1502–1550). The book deals with the ornamentation of old Roman baths, sanctuaries, arches, and palaces and provides advice how to adapt classical elements in the decoration of interior. Discussing Tuscan, Doric, Ionic, and Corinthian columns, Serlio was the first who established the Canon of five Greek-Roman orders of architecture which had held authority for over a century.

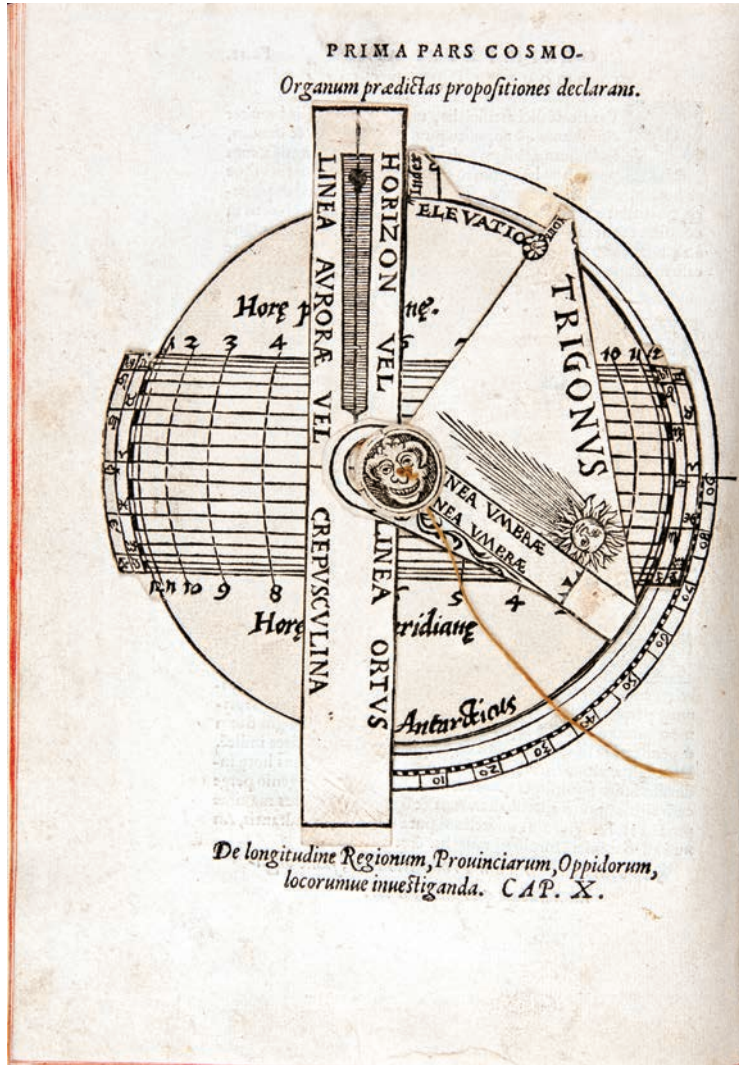
Suklys (lot. volvela) – popularus XVI a. astronomijos knygu prietaisas, skirtas astronominiams ir geografiniams matavimams.

Iliustracija iš: Apianus, P. *Cosmographia Petri Apiani per Gemmam Frisium*. Antwerpen, 1550.

Volvelle – a popular the 16th century device of astronomical books designed for astronomical and geographic measurement.

Illustration from: Apianus, P. *Cosmographia Petri Apiani per Gemmam Frisium*. Antwerpen, 1550.

Ten pat.

Inicialas su geocentri- nės visatos sistemas kūrėjo Klaudijo Ptole- majo portretu.

Ibidem.

Illuminated initial letter with a portrait of the creator of the geocentric model of the universe Claudius Ptolemy.

APIANUS, PETRUS. *Cosmographia Petri Apiani per Gemmam Frisium*. Antwerpen, 1550.

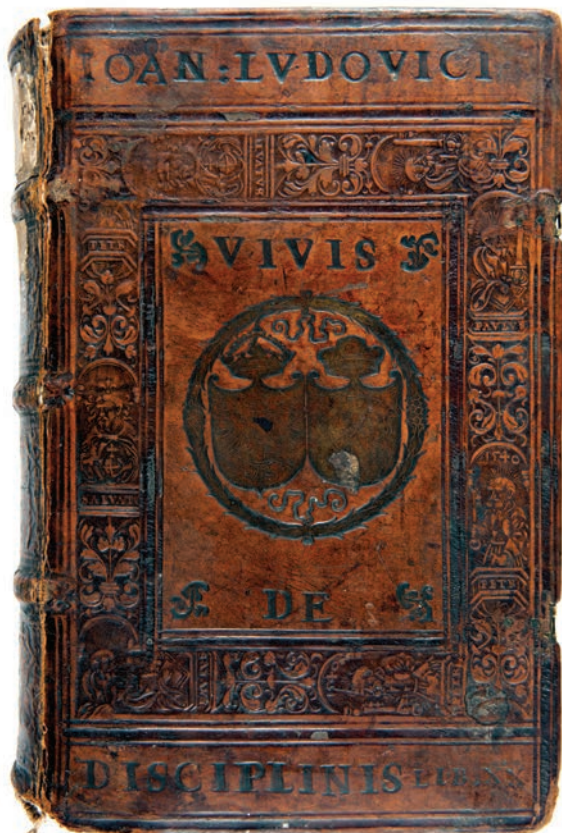
Vokiečių matematiko ir astronomo Petro Apiano (tikr. Peter Bienewitz, 1495–1552) *Kosmografija* – vienas iš populiariausių iliustruotų XVI a. mokslo veikalų, kuriame pateikiamos žinios apie dangaus sferą ir kosminius kūnus. Taip pat knygoje pridedami du olandų mokslininko Gemos Frizijaus (tikr. Jemme Reinerszoon, 1508–1555) priedai: *Knygelė apie būdą aprašyti vietoves*, kurioje pirmą kartą buvo išdėstyti geodezinės trianguliacijos principai, ir *Astronominio žiedo naudojimas* – astrometrijos prietaiso aprašymas. P. Apiano koncepcija neprieštaravo Bažnyčios pažiūroms apie pasaulio sandarą, todėl jo knyga plačiai vartota įvairiuose katalikų universitetuose. Šis egzempliorius į Vilniaus vyriausiąją mokyklą pateko iš uždarytos Slucko jėzuitų kolegijos.

APIANUS, PETRUS. *Cosmographia Petri Apiani per Gemmam Frisium*. Antwerpen, 1550.

German mathematician and astronomer Petrus Apianus' (born as Peter Bienewitz, 1495–1552) *Cosmography* was one of the most popular illustrated the 16th century scientific treatises presenting information on the celestial sphere and cosmic bodies. In addition the book contains two supplements of a Dutch scientist Gemma Frisius, (born as Jemme Reinerszoon, 1508–1555): *A book on the way to describe terrains*, where the principle of geodesic triangulation was described for the first time, and *Use of astronomical ring* – description of astrometric device. Apianus' conception did not contradict the attitude of the Church towards the structure of the world, therefore his book was widely used in different Catholic universities. This copy came to Vilnius Principal School from the closed Jesuit College in Slutsk.

Vives, J. L. *De disciplinis libri XX*. Lyon, 1551.

Žygimanto Augusto superexlibrisas: herbas ir įspaudas – *Sigismundi Augusti Regis Poloniae monumentum 1554* (Žygimanto Augusto, Lenkijos karaliaus paminklas 1554).

BAV 70.4.4

144

Vives, J. L. *De disciplinis libri XX*. Lyon, 1551.

Super ex libris of Sigismund Augustus with the coat of arm and blind stamp on back cover: *Sigismundi Augusti Regis Poloniae monumentum 1554*.

VIVES, JUAN LUIS. *De disciplinis libri XX*. Lyon, 1551.

Garsaus ispanų humanisto, filosofo Chuano Luiso Viveso (isp. Juan Luis Vives, 1492–1540) enciklopedinis veikalas *Dvidešimt knygų apie disciplinas*, kuriame kritiškai nagrinėjama pedagogika ir kultūra. Autorius šiame darbe aprašo prastą to meto humanitarinių mokslų būklę, pateikia nurodymų, kaip juos reformuoti ir atgaivinti. Taip pat Ch. L. Vivesas palaiko gimtosios kalbos vartojimą mokyklose ir moterų švietimo idėją. Lenkijos karaliui ir Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Žygimantui Augustui (1520–1572) priklausiusi knyga įrišta Vilniaus knygrišių renesansine maniera: mediniai kietviršiai apraukti rausva oda su gausiais ornamentiniais įspaudais ir auksintu valdovo superekslibrisu.

VIVES, JUAN LUIS. *De disciplinis libri XX*. Lyon, 1551.

Encyclopedic treatise *Twenty books about disciplines* written by an outstanding Spanish humanist, philosopher Juan Luis Vives (1492–1540), providing an extensive critique of contemporary education and a program for its renewal. In addition Vives supported usage of native language at school and in women education. The book belonged to King of Poland and Grand Duke of Lithuania Sigismund Augustus (1520–1572) and was bound by Vilnius bookbinders in the Renaissance manner: wooden boards covered with pink leather with multiple blind tooled decorations and gilded super ex libris of the King.

Tartaglia, N. *General trattato di numeri et misure*. D. 1. Venezia, 1556.

Ranka spalvinti inicialai su vaizdais.

Tartaglia, N. *General trattato di numeri et misure*. Pt. 1. Venezia, 1556.

Hand-painted initials with images inside them.

TARTAGLIA, NICCOLÒ. *General trattato di numeri et misure*. D. I. Venezia, 1556.

Italų savamokslio, bet labai talentingo matematiko, davusio pradžią balistikos mokslui, Nikolo Fontanos Tartalijos (it. Niccolò Fontana Tartaglia, 1499–1557) veikalo *Bendro pobūdžio traktatas apie skaičius ir matus* pirmoji dalis. Šis kūrinys, kurį sudaro šešios dalys, yra bene reikšmingiausias XVI a. matematinių žinių sąvadas, kuriame apstu uždavinių, taisyklių, suvestinių lentelių, matavimo sistemų. Pirmoje dalyje, suskirstytoje į 17 knygų, pateikiama aritmetika, kartu ir gausūs praktiniai pavyzdžiai. Dalis iliustracijų spalvinta ranka.

TARTAGLIA, NICCOLÒ. *General trattato di numeri et misure*. Pt. I. Venezia, 1556.

Italian self-educated but highly talented mathematician, the originator of the science of ballistics Niccolò Fontana Tartaglia's (1499–1557) first part of the *General treatise on numerals and measures*. This work consisting of six parts is maybe the most important digest of mathematical news in the 16th century including plenty of tasks, rules, summary tables, and measurement systems. The first part divided into 17 books presents arithmetics together with multiple practical examples. Part of illustrations is hand-painted.

Autoriaus portretas
spalvintas ranka iš:
Tartaglia, N. *General
trattato de numeri et
misure*. Pt. 4. Venezia,
1560.

148

Hand-painted portrait
of the author from:
Tartaglia, N. *General
trattato de numeri et
misure*. Pt. 4. Venezia,
1560.

TARTAGLIA, NICCOLÒ. *General trattato de numeri et misure*. D. 3–6. Venezia, 1560.

Veikalo *Bendro pobūdžio traktatas apie skaičius ir matus* trečioji–šeštoji dalys. Šiose dalyse yra pateikiama praktinė ir teorinė geometrija (drauge su gausiais geometrinių figūrų pavyzdžiais), matavimo sistemų, naudotų didžiuosiuose Italijos miestuose, apžvalga, taisyklingo septyniakampio braižymo ypatumai, geometrijos klausimai, iškelti žymiausio Antikos matematiko Euklido (gr. Εὐκλείδης, apie 365–275 m. pr. Kr.), algebra ir kt. Dalis iliustracijų spalvinta ranka.

TARTAGLIA, NICCOLÒ. *General trattato de numeri et misure*. Pt. 3–6. Venezia, 1560.

Third–sixth part of the *General treatise on numerals and measures*. These parts contain practical and theoretical geometry (including multiple examples of geometric figures), a survey of measurement systems, used in major Italian cities, peculiarities of drawing regular heptagon, geometry problems raised by the most prominent mathematician of antiquity Euclid (Gr. Εὐκλείδης, c. 365–275 BC), algebra, etc. Part of illustrations is hand-painted.

232 ABSOLVTIS. CHYROMAN.
DE SIGNIS MERETRICVM,
Caput VIII.

- 1 *Litena G in triangulo in mulierum manu, meretricis inditum est maximum.*
- 2 *Naturalis magis & curuos ramos emittens versus inferiorem partem, meretricem ostendit.*
- 3 *Linea grossa & obliqua à mensali ad auricularem, meretricem demonstrat.*

- 4 *Quaedam magna lineae in monte auriculari, & quaedam paruae, & quaedam mediocres, luxuriam, amorem cum auaritia declarant: si sunt rectae & bene coloratae, erit amor inter nobiles & potentes personas, à quibus diuitiae & lucrum prouenire possunt: si sunt inordinatae & tortuosae, erit amor communis, ad omnes personas magis inclinatus. Si duellae lineae fuerint versus superiorum partem, erit in personas nobiles: si duas, vel tres lineae alij notabiliores, tot homines vel mulieres naturaliter plus alij nobiliores diligit, & pro viuis quantitate excedente, & vnam alij excellentiorem amat.*
- 5 *Litena G in mensa mulieris, meretricis signum est euidentis.*
- 6 *Craticula in monte, in dextra sine sinistra manu, mulieres plurimum virorum amatrices cum magna appetentia & desiderio expressit ostendit, & mulieres praesagit quae se stuprandas innumeris subiiciunt proci cum magna deceptione praesertim si tales lineae vario fuerint dispersae colore. Est autem generale documentum apud Aegyptios speculatores, quod inordinatae figurae extraherentur lineae, sunt in alium et pessimum signum, notantque planetam infortunatum, & per consequens infortunium.*

Manus

Meretrices.

- 7 *Manus viriles in muliere, meretricem notant: nam manus grossa & pinguis, arguit in muliere coitus appetitum, & per consequens meretricem notat, praesertim si lineae principales sint viriles.*
- 8 *Puncta linearum in manu mulieris, infortunatam miseram meretricem, & prostitutam innot, & vitam ferè brutam similem.*
- 9 *Fossa rubicunda in medio montis manus, maximum mulieris ardorem notat, religionem tamen amantem, & vitam in locis sacris libenter degentem, et quanto fossa fuerit profundior, tanto maiorem amorem significat, cum distimulatione & fictione.*

- 10 *Puncta rubra in radice auriculari, meretricem & pellicem penitus designant, si vicum sit punctum, & vicum ad coitum admittit, si duo, duo, si tria, tres, & tales sunt mulieres prostituta in prostibulo.*
- 11 *Rubedo cutis in facie si spissa fuerit & non clara, luxuriam malam ostendit, & lupam cras pulso sanguine arguit esse feminam: & si talis color in naso multiplicet, viuo dedita est ad ebrietatem & luxuriam.*
- 12 *Crux in monte manus prope rascettam & vitalem, cuius duo rami ab alia linea intersecantur, meretricem nequissimam ostendit.*

Gg Vitalis

Moters delnas. Auto-
riaus teigimu, tokių del-
nų savininkė yra laisvo
elgesio moteris.
Iliustracija iš: Taisnier, J.
Opus mathematicum.
Köln, 1562.

A woman's palm. Accord-
ing to the statement of
the author the owner of
such palms is a woman
of easy virtue.
Illustration from: Tais-
nier, J. *Opus mathemati-
cum.* Köln, 1562.

TAISNIER, JEAN. *Opus mathematicum*. Köln, 1562.

Belgų matematiko, astrologo, muziko Žano Tenjė (pranc. Jean Taisnier, 1508–po 1562) *Matematikos veikalas* apie chiromantiją, fizionomiką ir astrologiją. Didžiausią leidinio dalį sudaro delnų tyrinėjimas. Jame yra daugiau kaip 1300 delnų diagramų, parodančių delno linijų struktūrą bei jų reikšmę nustatant esminius žmogaus asmenybės bruožus. Autorius nagrinėjo delnus daugiau iš astrologinės perspektyvos, t. y. šiame kūrinyje Ž. Tenjė svarsto apie planetų reikšmę chiromantijoje ir kruopščiai nurodo įvairių delno vietų priklausomybę nuo tam tikrų planetų.

TAISNIER, JEAN. *Opus mathematicum*. Köln, 1562.

Belgian mathematician, astrologer and musician Jean Taisnier's (1508–post 1562) *Mathematical treatise* on chiromancy, physiognomy and astrology. The bulk of the book is devoted to the investigation of palms of hands. It contains more than 1300 palm diagrams, showing the structure of palm lines and their meaning to determine characteristic features of an individual's personality. The author examined palms more from the astrological perspective, i. e. in his work Jean Taisnier contemplated the significance of planets in chiromancy and meticulously indicated that different places of the palm are subordinate to certain planets.

Guagnini, A. *Sarmatiae Europaeae descriptio*. Kraków, 1578.

Lietuvai skirtos dalies antraštinis lapas. Viršuje Lenkijos ir Lietuvos valdovo Žygimanto Senojo (1467–1548) herbas, apačioje – Krokuvos herbas.

152

Guagnini, A. *Sarmatiae Europaeae descriptio*. Kraków, 1578.

The title page of the book part devoted to Lithuania. Above is the coat of arms of the ruler of Poland-Lithuania Sigismund the Old (1467–1548). Beneath the title page – the coat of arms of Cracow.

GUAGNINI, ALESSANDRO. *Sarmatiae Europeae descriptio*. Kraków, 1578.

Italų kilmės lenkų kronikininko, rotmistro ir pirklio Aleksandro Gvaninio (it. Alessandro Guagnini, lenk. Aleksander Gwagnin, 1538–1614) iliustruoto veikalio *Europos Sarmatijos aprašymas* apie Lenkijos, Lietuvos, Prūsijos, Livonijos, Maskvos valstybės ir totorių valdų istoriją bei geografiją pirmoji laida. Pasakodamas apie Lietuvą, A. Gvaninis parašė ir apie lietuvių papročius, religiją, būdingus žemdirbystės bruožus. Šiame leidinyje pirmą kartą pateikti išgalvoti Lietuvos kunigaikščių atvaizdai. Kitas lenkų istorikas Motiejus Strijkovskis (lenk. Maciej Strykowski, apie 1547–1593) greičiausiai pagrįstai apkaltino A. Gvaninį, kad šis nukopijavęs jo rankraštinių darbų ir paskelbęs jį savo vardu.

GUAGNINI, ALESSANDRO. *Sarmatiae Europeae descriptio*. Kraków, 1578.

The first edition of the illustrated book *Description of European Sarmatia* about the history and geography of Poland, Lithuania, Prussia, Livonia, Muscovy and Tartar dominions written by a Polish chronicler of Italian origin, rotmistrz [cavalry captain] and merchant Alessandro Guagnini (Pol. Aleksander Gwagnin, 1538–1614). Writing about Lithuania Guagnini also described Lithuanian customs, religion, specific characteristics of agriculture. In this book fictitious portraits of Lithuanian dukes were presented for the first time. Another Polish historian Maciej Strykowski (c. 1547–1593) most probably was right when he accused Guagnini that the latter had simply cribbed Strykowski's manuscript work and published it under his name.

Talon, O. *Rhetorica, e P. Rami praelectionibus observata*. Frankfurt am Main, 1579.

Superekslibrisas – Jurgio Polentos herbas su Tauro ženklū ir septyniomis Plejadžių, arba Sietyno, žvaigždyno žvaigždėmis.

154

Talon, O. *Rhetorica, e P. Rami praelectionibus observata*. Frankfurt am Main, 1579.

Super ex libris – Jiri Polenta's coat of arms with the sign of Taurus and seven stars of Pleiades or Seven Sisters star cluster.

TALON, OMER. *Rhetorica, e P. Rami praelectionibus observata.* Frankfurt am Main, 1579.

Mažame konvoliute kartu įrišti du XVI a. retorikos ir dialektikos vadovėliai, ypač išpopuliarėję protestantiškuose Europos universitetuose. Pirmą konvoliuto knygą *Retorika* parašė prancūzų humanistas Omeras Talonas (lot. Audomarus Talaeus, 1510–1562), antrą – *Dvi dialektikos knygos* – Omero Talono mokytojas, garsus scholastinės filosofijos kritikas Pjeras de La Ramė (pranc. Pierre de La Ramée, 1515–1572). Pjero de La Ramė *Dialektika* turėjo apie 250 laidų ir padarė didelę įtaką Europos filosofijai.

Leidinys XVI amžiuje įrištas šviesia oda. Pirmo viršelio centre Prahos universiteto profesoriaus bei rektoriaus Jurgio Polentos (ček. Jiří Polenta ze Sudetů, apie 1528–1597) asmeninės bibliotekos antspaudas. Vilniaus akademijos biblioteka paveldėjo šį konvoliutą iš didikų Sapiegų knygų kolekcijos.

TALON, OMER. *Rhetorica, e P. Rami praelectionibus observata.* Frankfurt am Main, 1579.

In a small convolutum bound together two textbooks of the 16th century on rhetoric and dialectics that were widely popular in European Protestant universities. The first book *Rhetoric* was written by a French humanist Omer Talon (Lat. Audomarus Talaeus, 1510–1562), the second *Two books of dialectics* by Omer Talon's teacher, notable critic of scholastic philosophy Pierre de La Ramée (1515–1572). Ramée's *Dialectics* was published about 250 times and made great influence upon European philosophy.

The book was bound in light leather in the 16th century. In the centre of the first cover – a seal of the personal library of the Prague University Professor and Rector Jiří Polenta a Sudetis (Jiří Polenta ze Sudetů, c. 1528–1597). Vilnius Academy Library inherited this convolutum from the book collection of the noblemen Sapieha.

LIBER XXII.

657

A
*Monstrat sequens figura externam manum factitiam, quae ipsam liceat
 brachio vel manica thoracis adnectere.*

B

Factitiij & ferrei brachij deformatio.

C

Ficli.

Rankų protezai.

Ilustracija iš:
 Paré, A. *Opera chi-
 rurgica*. Frankfurt
 am Main, 1594.

156

Prosthetic hands.

Illustration from:
 Paré, A. *Opera chi-
 rurgica*. Frankfurt am
 Main, 1594.

Manus factitia ex ferro imago.

PARÉ, AMBROISE. *Opera chirurgica*. Frankfurt am Main, 1594.

Ambruazo Paré (pranc. Ambroise Paré, apie 1510–1590), garsaus prancūzų karo chirurgo, šiuolaikinės chirurgijos pradininko, *Chirurgijos raštai*, išleisti jo mokinio Žako Gijemo (pranc. Jacques Guillemeau, 1550–1613). Prancūzų chirurgo inovacijos pavertė chirurgijos ir akušerijos amatą mokslu. Jam teko būti asmeniniu keturių Prancūzijos karalių gydytoju. Jis patobulino ir pakeitė žaizdų gydymo metodus, atsisakydamas barbariško būdo uždeginti žaizdas įkaitinta geležimi arba verdančiu aliejumi ir panaudodamas tvarsčius bei tepalus. A. Paré taip pat sukonstravo keletą ortopedinių aparatų, sukūrė instrumentą kraujuojančioms kraujagyslėms operacijos metu užspausti ir įdiegė daug kitų naujovių.

PARÉ, AMBROISE. *Opera chirurgica*. Frankfurt am Main, 1594.

Opera chirurgica by Ambroise Paré (c. 1510–1590), a notable French military surgeon, and originator of modern surgery was published by his pupil Jacques Guillemeau (1550–1613). Innovations of the French surgeon transformed the craft of surgery and obstetrics into science. He was a personal doctor of four kings of France. Paré improved and changed methods of wound treatment rejecting a barbaric way of searing the wound with a red hot iron or boiling oil and instead of that used bandage and unguents. Ambroise Paré also designed several orthopedic apparatuses, created ligature to tie off blood-vessels to prevent bleeding in the process of operation and implemented many other innovations.

Keliautojų suręštoje žiemojimo stovykla- vietėje dorojamas bal- tasis lokys, kurio tau- kai buvo naudojami žibintams. Aplinkui – spąstai poliarinėms lapėms gaudyti. Iliustracija iš: Veer, G. de. *Diarium nauticum seu vera descriptio trium navigationum admirandarum*. Amsterdam, 1598.

158

Wintering camp rigged up by travellers. In front of it the travellers gut the polar bear they had killed. Its fat had to replenish the much needed fuel reserve for cressets. Around the camp traps for polar foxes had been set.

Illustration from: Veer, G. de. *Diarium nauticum seu vera descriptio trium navigationum admirandarum*. Amsterdam, 1598.

NAVIGATIONIS AD ARCTON

Delincentie vsq; foreis andalter domum acceduntis, & ab uno ex nostris in feribus flante prope ianuam occisi, ex quo pene centum arxungiae bras eduximus, & alde nobis necessarias ad usum lucernarum, quibus ante, penuria olei, ratè utebamur, sunt antem per totam noctem ussumus.

13. Februar. xiiii. Februarij serenus fuit aër sed Zephyrus vehementer flavit, & lumen majus solito in aëdibus habebamus ob arduentes lucernas, sic ut interdum legendo & alijs rebus, commodius tempus terere possēmus, quam ante, cum propter obscuritatem, noctem à die vix dignoscere possēmus, neque perpetuum lumen habebamus.
14. Februar. xiiii. Februarij ante meridiem Zephyro vehementer flante, serenum fuit caelum, à meridiem autem tranquillus fuit aër, propterea nos quinque ad navem profecti sumus, ad observandum quo in statu esset, quam paululum plus solito aqua repletam reperimus.
15. Februar. xv. Februarij, cum rigidus esset aër, cum tempestate ex Notozephyro excitata, & nivis procella, tota domus rursus fuit obfusa. Noctu advennerunt vulpes ad uris cadaver quod iuxta aedes erat, unde metuebamus, ut omnes vicini vrsi ad nos essent accessuri, itaque consilium tenuimus, ut statim atque domo egredi liceret, cadaver profunde sub nive recondētemus.
16. Februar. xvi. Februarij, eodem vento flante, idem perseveravit rigidus aër, atque nivis procella. Cumque is dies esset quo Bacchanalia celebrari solent, paululum nos refecimus in nostrà tristitia, singuli parvum demensum vini conferentes, in memoriam, hiemis finem adventare, & iucundum ver in prociūtu esse.
17. Februar. xvii. Februarij tranquillius fuit sed obscurus aër, Austro spirante: Nostram januam apertientes nivem palis eiecimus, & cadaver in fossam coniecimus, ex qua ligna crueramus, atque operuimus, ad occasionem tollendam ne vrsi ad nos allicerentur. Denuo etiam decipulas reparavimus ad capiendas vulpes. Eo die quinque rursus ad navem sumus profecti, ad observandum quo in statu esset, quam reperimus in eodem permanere, multa vrsorum vestigia nihilominus in ea conspicientes, quasi per nostram absentiam eius possessionem capere voluissent.
18. Februar. xviii. Februarij, flante Notozephyro rigidus fuit aër, cum multis nivis procellis & ingenti frigore. Noctu cum lampades arderent, & aliqui ex nostris ferius obdormivissent, exaudierunt supra tectum quorundam animalium gressus qui maiores videbantur quam erant, adeo crepitabat nix & magnum sonitum edebat, ut etiam vrsos esse putaremus: sed cum illuxisset nulla alia deprehendimus vestigia quam Vulpium: nox enim per se obscura & horrida, ea quae sunt horrida, horridiora efficit.

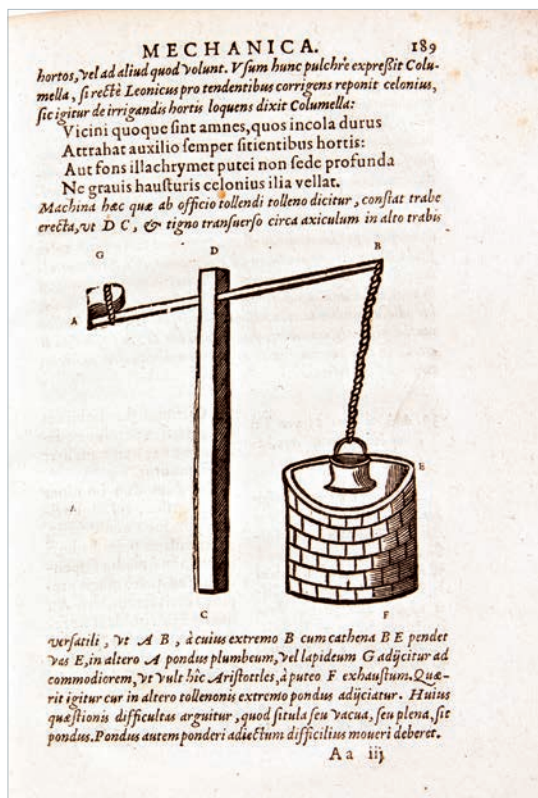
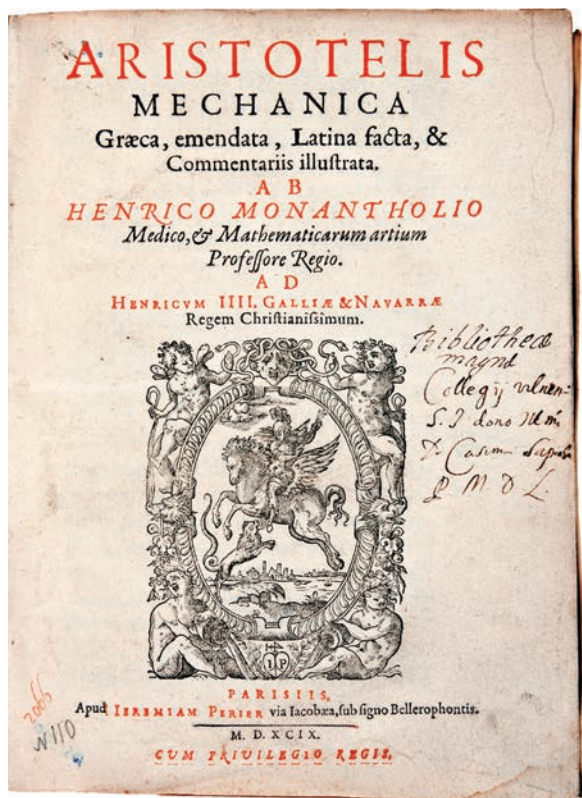
xix. Februar.

VEER, GERRIT DE. *Diarium nauticum seu vera descriptio trium navigationum admirandarum...* Amsterdam, 1598.

Flamandų keliautojo Vilemo Barenco (ol. Willem Barentsz, apie 1550–1597) ekspedicijų į Arktiką ieškant šiaurės kelio į Kiniją (1594, 1595, 1596) dalyvio ir draugo, laivo dailidės Gerito de Vëro (ol. Gerrit de Veer, apie 1570–po 1598) veikalo *Jūrų dienoraštis, arba Tikras trijų nuostabių plaukiojimų aprašymas* vertimas iš olandų į lotynų kalbą. Knygos autorius buvo vienas iš pirmųjų vakariečių, patyrusių hipervitaminozės A poveikį, kurį sukėlė poliarinių lokių kepenų vartojimas maistui. *Dienoraštis* iliustruotas nežinomo dailininko išsamiais flamandų maniera atliktomis graviūromis bei atrastų šiaurės kraštų žemėlapiais. Veikalas dėl savo iliustracijų, vaizduojančių iki tol nežinomus atšiaurius kraštus, baltuosius lokius ir keliautojų gyvenimą ant ledo įšalus laivams, jau XVI a. tapo labai populiarus ir buvo išverstas į lotynų, prancūzų, anglų bei italų kalbas.

VEER, GERRIT DE. *Diarium nauticum seu vera descriptio trium navigationum admirandarum...* Amsterdam, 1598.

Latin translation from Dutch of *Nautical Diary* by Gerrit de Veer (c. 1570–post 1598), a ship's carpenter who participated in the expeditions of Flemish voyager Willem Barentsz (c. 1550–1597) to Arctic in search of northern way to China (1594, 1595, 1596). The author of the book was one of the first westerners who experienced the effect of hypervitaminosis A caused by eating polar bear liver. *Nautical Diary* was illustrated by an unknown artist with highly exhaustive engravings in the Flemish manner and maps of northern lands that have been found during the expedition. The book became very popular already in the 16th century due to its illustrations picturing wintry lands unknown up to that time, white bears and the life of voyagers on the ice after their ships had frozen and it was translated into Latin, French, English and Italian languages.

Aristoteles. *Mechanica*. Paris, 1599.

Antraštinis lapas su LDK pakanclerio Kazimiero Leono Sapiegos (1609–1656) dovanojimo įrašu Vilniaus jėzuitų kolegijos bibliotekai.

Aristoteles. *Mechanica*. Paris, 1599.

The dedication on title page to the library of Vilnius Jesuit Academy from the Vice-Chancellor of GDL Casimir Leo Sapieha (1609–1656).

Ten pat.

Šulinio svirtis su aprašymu.

Ibidem.

A see-saw water lift with description.

ARISTOTELES. *Mechanica*. Paris, 1599.

Garsiajam senovės graikų filosofui ir mokslininkui Aristoteliui (gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 m. pr. Kr.) tradiciškai priskiriamas veikalas *Mechanika*. Yra nuomonių, kad ši darbą apie įvairius mechanikos dėsnius parašė kitas senovės graikų mokslininkas Architas Tarentietis (gr. Ἀρχύτας ο Ταραντίνος, 428–347 m. pr. Kr.). Veikale originalų tekstą lydi lotyniškas vertimas. Tai 35 svarstomų klausimų rinkinys, kuriame aptariami tokie paprasti mechaniniai prietaisai, kaip svarstyklės, svertas, skridinys ir pleištas, bei šių prietaisų pritaikymas jūrininkystėje ar gydant dantis. Kadangi originalus tekstas ganėtinai miglotas ir labai glaustas, jis dažniausiai buvo pateikiamas su aiškinamosiomis pastabomis ir komentarais. Šio veikalo komentarų autorius yra prancūzų matematikos profesorius Anri de Monantejis (pranc. Henri de Montheuil, 1536–1606).

ARISTOTELES. *Mechanica*. Paris, 1599.

The treatise *Mechanics* is traditionally attributed to the eminent ancient Greek philosopher and scientist Aristotle (Gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 BC). There are opinions that this treatise on different laws of mechanics was written by another ancient Greek scientist Archytas of Tarentum (Gr. Ἀρχύτας ο Ταραντίνος, 428–347 BC). The book provides the original text with Latin translation. It is a collection of thirty five contemplated issues discussing such simple mechanical devices as scales, lever, pulley and wedge and adjustment of these devices in navigation or dental treatment. As the original text is rather obscure and very compendious it was commonly presented with explanatory notes and commentaries. The present work was commented by the French mathematician, professor Henri de Montheuil (1536–1606).

Patrankų transportavimo būdai.

Iliustracija iš: Collado, L. *Prattica manuale dell'artiglieria*. Milano, 1606.

Transportation of cannons.

Illustrations from: Collado, L. *Prattica manuale dell'artiglieria*. Milano, 1606.

Ten pat.

Knygos nugarėlėje įspaus-tas Vilniaus akademijos herbas, kuris yra identišk-as su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės herbu.

Ibidem.

Book spine with an im-pression of Vilnius Aca-demy coat of arms which is identical to the coat of arms of the Grand Duchy of Lithuania.

COLLADO, LUIS. *Prattica manuale dell'artiglieria.* Milano, 1606.

Artilerijos inžinieriaus ispano Luiso Collado (XVI a.) garsusis *Praktinis artilerijos vadovėlis* apie Antikos laikų ir to meto artileriją. Jame taip pat aprašoma karybos istorija, kare naudojamos mašinos, pirotechnika, fejerverkų gamyba ir kt. Leidinys yra gausiai iliustruotas medžio raižiniais.

Šią knygą savo fonde turėjo ir senojo Vilniaus universiteto biblioteka (be kitų universiteto nuosavybės ženklų knygos nugarėlėje yra išpaustas ir auksintas Vyčio – Vilniaus akademijos emblemos – išpaudas).

COLLADO, LUIS. *Prattica manuale dell'artiglieria.* Milano, 1606.

The outstanding book *A Practical Manual of Artillery* written by a Spanish engineer of artillery Luis Collado (16th century) covers the subjects of actual and classical antiquity artillery. The manual also presents the history of military arts, machines used in war, pyrotechnics, manufacturing of fireworks, etc. The book is richly illustrated with woodcuts.

This book was also possessed by the Library of old Vilnius University (besides other ownership signs of this institution there is a gilded stamp on the spine of the book – the emblem of Vilnius University, Vytis (eng. *the Chaser*)).

18

MASSIMINO.

31

*Anni di Cristo 237.
Di Fabiano anno primo.*

79

RIDOLFO II. 154

*Anni di Cristo 1576.
Di Gregorio XIII. anno quarto.*

Imperatorius Mak-
simino Trako (apie
173–238) portretas
iš: *Sommario delle
vite de gl'imperadori
romani, cavato dalle
istorie antiche et
moderne...* Roma,
1606.

A portrait of Emperor
Maximinus Thrax
(c. 173–238) from:
*Sommario delle vite
de gl'imperadori
romani, cavato dalle
istorie antiche et
moderne...* Roma,
1606.

Ten pat.
Imperatorius Ru-
dolfo II (1552–1612)
portretas.

Ibidem.
A portrait of Emperor
Rudolf II (1552–1612).

SOMMARIO DELLE VITE DE GL'IMPERADORI ROMANI, CAVATO DALLE ISTORIE ANTICHE ET MODERNE... Roma, 1606.

Italų leidėjo Džovanio Antonijo di Paolio (it. Giovanni Antonio di Paoli, XVI–XVII a.) *Trumpame visų Romos imperatorių gyvenimo žinyne* pristatomi beveik visi Romos, Bizantijos, Frankų bei Šventosios Romos imperijos imperatoriai, pradedant nuo Romos imperijos imperatoriaus Gajaus Julijaus Cezario (lot. Gaius Julius Caesar, 100–44 m. pr. Kr.) ir baigiant tuometiniu Šventosios Romos imperatoriumi Rudolfu II (1552–1612). Po kelerių metų informacijai pasenus buvo atspausstas dar vienas, naujo imperatoriaus Motiejaus I (vok. Matthias I, 1557–1619), aprašymas, kurį knygrišiai pagal pirkėjų pageidavimus įrišdavo veikalo pabaigoje, po asmenvardžių rodyklės. Ypatinę knygos vertę sudaro 154 imperatorių portretai, perpiešti iš medalių. Tarp jų nėra nė vieno vienodo veido, o apranga ir galvos apdangalai atitinka gyvenamą epochą.

SOMMARIO DELLE VITE DE GL'IMPERADORI ROMANI, CAVATO DALLE ISTORIE ANTICHE ET MODERNE... Roma, 1606.

A book *Short Descriptions of the Lives of Roman Emperors* published by an Italian publisher Giovanni Antonio di Paoli (16th–17th centuries) is comprised of short records on nearly all Emperors of the Roman, Byzantine, Frank and Holy Roman Empires starting from Gaius Julius Caesar (100–44 BC), Roman Emperor and ending with Rudolf II (1552–1612), Holy Roman Emperor. A few years later, in order to update the book, the publisher printed one more description of the life of new Emperor Matthias I (1557–1619). Depending on a buyer's wish bookbinders used to bind the last part next to name index at the very end of the book. A gallery of 154 portraits of emperors is the most valuable part of the book. The portraits were copied from medals. Each face in the gallery is unique, and clothes and headdresses of emperors correspond to historical periods.

Knygų spausdinimo
presas.

Iliustracija iš: Zonca,
*V. Novo teatro di
machine et edificii.*
Padova, 1607.

166

A book printing press.

Illustration from:
Zonca, *V. Novo teatro
di machine et edificii.*
Padova, 1607.

ZONCA, VITTORIO. *Novo teatro di machine et edificii*. Padova, 1607.

Italų inžinieriaus mechaniko Vitorijo Dzonkos (it. Vittorio Zonca, 1568–1602 ar 1603) veikalas *Naujasis mechanizmų ir pastatų teatras* pirma laida, kurioje yra nemažai įvairių mašinų ir mechanizmų aprašymų su vaizdais. Juos kūrė keli autoriai, tarp jų anglų graveris Bendžaminas Raitas (angl. Benjamin Wright, veikė 1596–1613) bei italų dailininkas ir graveris Frančeskas Valezijas (it. Francesco Valesio, apie 1560–1611). Knygoje aprašomi ir vaizduojami šilko verptuvą varantis vandens malūnas, krumpliaračių bei vėjo malūno sukamas kepimo iešmas, *amžinojo variklio* principu veikiantis vandens kėlimo prietaisas ir kiti mechanizmai. Knyga kadaise priklausė LDK pakancleriui Kazimierui Leonui Sapiegai (1609–1656), o vėliau pateko į Vilniaus jėzuitų akademiją.

ZONCA, VITTORIO. *Novo teatro di machine et edificii*. Padova, 1607.

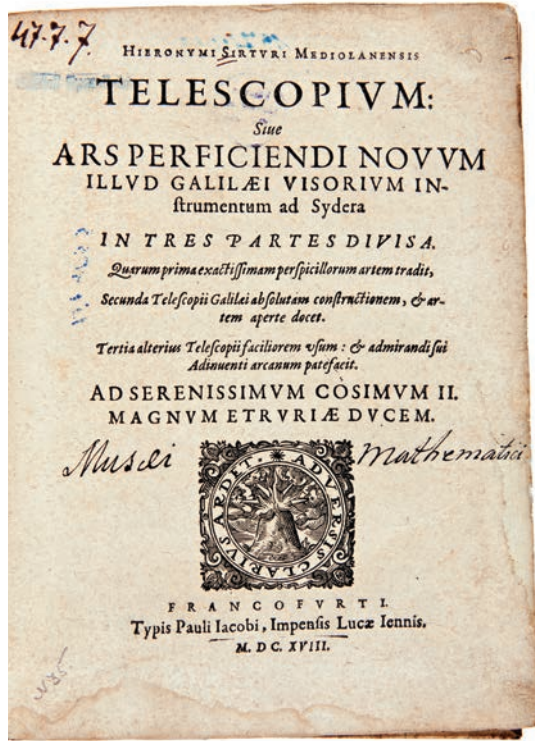
The first edition of *New Theatre of Machines and Edifices* by an Italian engineer Vittorio Zonca (1568–1602 or 1603) presents numerous illustrated descriptions of various machines and mechanisms. The book was illustrated, among others, by an English engraver Benjamin Wright (fl. 1596–1613) and Italian artist, engraver Francesco Valesio (c. 1560–1611). The book describes and features a silk wheel spun by a waterwheel, a rousting-jack spun by a waterwheel or gearwheel, a water pump run by “perpetuum mobile” (perpetual motion) engine, and other mechanisms. At one time this book was owned by the Vice-Chancellor of the Grand Duchy of Lithuania Casimir Leo Sapiega (1609–1656) and later it passed to the Vilnius Jesuit Academy.

MYTHOLOGIA AESOPICA. Frankfurt am Main, 1610.

Antikos rašytojų kūrinių rinktinė – *Ezopinė mitologija*. Legendinio graikų filosofo ir pasakėtininko Ezopo (gr. Αἴσωπος, apie 620–apie 560 m. pr. Kr.) pasakėčios pateiktos originalo kalba su gretutiniu vertimu į lotynų kalbą. Šiame leidinyje yra sudėtos ir kitų Antikos autorių, kaip antai Aftonijo Antiochiečio (gr. Ἀφθόνιος Ἀντιοχεὺς ὁ Σύρος, III–IV a.), Fedro (gr. Φαίδρος, 15 m. pr. Kr.–50 m. po Kr.), Aviano (lot. Avianus, IV a. po Kr.) pasakėčios. Knyga gausiai iliustruota žinomo vokiečių graverio, dailininko, miniatiūristo Virgilijaus Solio (vok. Virgil Solis, 1514–1562) medžio raižiniais. Tai trečia tokia išsami spausdinta Ezopo pasakėčių laida ir geriausias to meto pasakėčių rinkinys (čia pridėtos dar niekada nespausdintos 136 Ezopo pasakėčios iš Vatikano bibliotekos rankraščių). Šis leidimas labai išpopuliarino Ezopo kūrybą, kuri savo skaitomumu vėlesniais amžiais nusileido tik Šventajam Raštui.

MYTHOLOGIA AESOPICA. Frankfurt am Main, 1610.

Aesopic Mythology is a selection of works by ancient writers. Fables by the legendary Greek philosopher and fabulist Aesop (Gr. Αἴσωπος, c. 620–c. 560 BC) are presented in source language with parallel texts in Latin. Book also contains works of other ancient writers such as Aphthonius of Antioch (Gr. Ἀφθόνιος Ἀντιοχεὺς ὁ Σύρος, 3th–4th centuries), Phaedrus (Gr. Φαίδρος, 15 BC–50 AD) and Avianus (4th century AD). It is richly illustrated with woodcuts made by the prominent German engraver, artist and miniaturist Virgil Solis (1514–1562). This book is the third enlarged edition of Aesop's fables and the best edition of fables of the time (the book has additionally 136 fables by Aesop printed for the first time from the original manuscripts kept in the Vatican Library). This edition contributed greatly to the popularity of Aesop's fables, and shortly they became the second best reading after the Bible.

Sirtori, G. *Telescopium sive ars perficiendi novum illud Galilæi visorium instrumentum ad sydera*. Frankfurt am Main, 1618.

Antraštinis lapas ir G. Galilėjaus sukons-
truoto teleskopo iliustracija.

BAV 47.7.7

170

The title page and illustration of Galileo's telescope from: Sirtori, G. *Telescopium sive ars perficiendi novum illud Galilæi visorium instrumentum ad sydera*. Frankfurt am Main, 1618.

SIRTORI, GIROLAMO. *Telescopium sive ars perficiendi novum illud Galilaei visorium instrumentum ad sydera.* Frankfurt am Main, 1618.

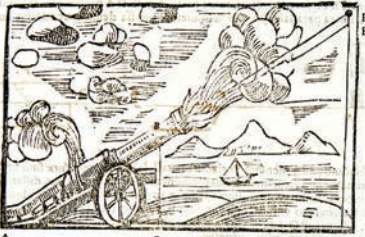
Traktatas *Teleskopas, arba naujojo Galilėjaus prietaiso žiūrėti į dangaus šviesulius pasigaminimo menas* parašytas Galilėjo Galilėjaus (it. Galileo Galilei, 1564–1642) mokinio ir draugo Džirolamo Sirtorio (it. Girolamo Sirtori, XVI–XVII a.) praėjus maždaug 10 metų nuo teleskopo išradimo. Tai pirmas veikalas apie teleskopo konstravimą ir panaudojimą. Jame aprašomos G. Galilėjaus teleskopo detalės bei veikimo principas, taip pat teigiama, kad pirmasis išradęs teleskopą buvo akinių gamintojas ispanas Chuanas Rochetas de Cherona (isp. Juan Roget de Gerona, katalon. Joan Roget de Girona, XVI a.). Antraštiniame knygos lape yra Vilniaus universiteto Matematikos muziejaus nuosavybės įrašas. Šis muziejus (pirmasis viešas muziejus Lietuvoje) buvo įkurtas 1752 metais žymaus matematiko, architekto ir astronomo, Vilniaus universiteto astronomijos profesoriaus Tomo Žebrausko (1714–1758).

SIRTORI, GIROLAMO. *Telescopium sive ars perficiendi novum illud Galilaei visorium instrumentum ad sydera.* Frankfurt am Main, 1618.

A treatise *Telescope or the Art to Build a New Galileo Device to Observe the Stars* was written by a friend and disciple of Galileo Galilei (1564–1642) Girolamo Sirtori (16th–17th centuries) approximately ten years after the invention of a telescope. This is the first work explaining how to build a telescope and how to use it. The book provides description of a Galileo telescope, presents mechanics and functioning of this device. The author takes up the position that the first inventor of the telescope was a Spanish maker of eyeglasses Juan Roget de Gerona (16th century). The title page of this book has the ownership inscription of the Museum of Mathematics at Vilnius University. This museum (the first public museum in Lithuania) was founded in 1752 by the eminent mathematician, architect, and astronomer, professor of Vilnius University Tomas Žebrauskas (1714–1758).

PROBLEMAT A

rium & hypotenusam A B, quod radius viforius directiffimè tendat ad pun-

ctum, sphaera verò tormentaria ob innatum sibi pondus paulatim descendit, hypotenusamq; tormenti obliquam facit, & sic non ad E locum collimatam, sed paulo inferius ad locum F perveniet.

PROBLEMA I.

Hypotenusam tormenti ex qualibet elevatione in Circumferentia invenire.

V T Hypotenusae quantitas sciatu, necessarium est imprimis adinvenire subtensam a centro Quadrantis ad locum in quem sphaera tormentaria deci-

derit

GEOMETRICA

derit: hae autem semel pro semper sic inuestigatur, elevato tormento ad quacunq; elevationem Quadrantis sint g. 20 / 17, eiciatur sphaera tormentoria, cadatq; in locum B, a quo ad O passus 600 inveniuntur. Inventa subtensâ, hypotenusâ O C sic inveniatur: quandoquidem per 4. sexti Euclidis eadem est proportio O B ad O D, seu sinus complementi arcus ad totum sinum, quae est subtensâ O B ad hypotenusam O C. sinus complementi arcus g: 69 / 13 qui est 95595, dividat productum ex toto sinu 100000 & 600, quotiens dabit longitudinem hypotenusae O C.

Numeri pro aera regula sic designantur.
 Sinus complementi arcus Totus sinus Linea subtensa.
 95595 100000 600 passuum.
 Ergo quantitas hypotenusae O C. est passuum 641

PROBLEMA II.

Quam altè tormentum sphaeram eiciat data quacunq; in Quadrante tormenti elevatione, inquerere.

Cognita semel alicuius tormenti hypotenusâ ex precedenti problemate, quae semper aequalis erit, adhibita sphaera aequalis magnitudinis & ponderis, pulserum item aequali mensura, ex hypotenusâ habebitur altitudo loci, ex quo sphaera perpendiculariter ad terram descendet: ut enim Sinus totus ad sinum elevationis tormenti se habet, ita hypotenusâ ad altitudinem summam sphaerae. Eiecitur tormentum ad g: 19 / 15, hypotenusâ A B nota ex precedenti problemate 641 passuum, iam multiplicetur sinus elevationis tormenti videlicet g. 29 / 15 qui est 42862 per hypotenusae quantitatē passuum 641, productum per integrum sinum 100000 dividitum, dabit Quotientem, altitudinem B C indicantem. Pro aera regula

Numeri sic designantur.
 Sinus elevationis tormenti 42862 Hypotenusâ pass. 641.
 Ergo altitudo B C passuum 13.

PROBLEMA III.

Distantiam, ad quam sphaera decidet ex quavis elevatione tormenti, invenire.

H 2

Ex

Patrankų naudojimas karyboje. Iliustracijos iš: Rudamina Dusetiškis, J. *Illustriora theoremata et problemata mathematica*. Vilnius, 1633.

Methods to aim the cannon at the target. Illustrations from: Rudamina of Dusetos, J. *Illustriora theoremata et problemata mathematica*. Vilnius, 1633.

RUDAMINA DUSETIŠKIS, JONAS. *Illustriora theoremata et problemata mathematica.* Vilnius, 1633.

Vilniaus universiteto auklėtinio ir žymiausio XVII a. Lietuvos matematiko Osvaldo Kriugerio (vok. Oswald Krüger, apie 1598–1655) mokinio Jono Rudaminos Dusetiškio (1615–1651) išleistas ir karaliui Vladislovui Vazai (1595–1648) dedikuotas mokslinis darbas *Žymiausios matematikos teoremos ir problemos*. Manoma, kad tai galėjo būti kolektyvinis O. Kriugerio ir jo mokinių darbas. Tai pirmas spausdintas matematikos ir tikslųjų mokslų veikalas, išėjęs Lietuvoje. Be matematikos, jame aptariami optikos, praktinės geometrijos, geodezijos, balistikos, astronomijos ir kiti klausimai. Pažymėtina, kad šiame kūrinyje užfiksuoti pirmieji žinomi astronominiai stebėjimai teleskopu Lietuvoje, praėjus nuo teleskopo išradimo tik truputį daugiau nei 20 metų.

RUDAMINA, JONAS OF DUSETA. *Illustriora theoremata et problemata mathematica.* Vilnius, 1633.

A treatise *The Most Illustrious Mathematical Theories and Problems* underwritten by a disciple of the most famous mathematician of Lithuania in the 17th century Oswald Krüger (c. 1598–1655), alumnus of Vilnius University Jonas Rudamina of Dusetos (1615–1651) and dedicated to the King Władysław Vasa (1595–1648). It is considered that the book is a cooperative work of Oswald Krüger and his disciples. It is the first treatise on mathematics and exact sciences which was printed in Lithuania. The book covers optics, practical geometry, geodesy, ballistics, astronomy and mathematics. It should also be mentioned that to our current knowledge, for the first time in Lithuania this book presents findings made by employing a telescope (a little more than twenty years after it was invented).

Patikslintų miestų koordinatinių lentelė. Autorius pateikia ir Vilniaus duomenis.

Lentelė iš: Riccioli, G. B. *Geographicae crucis fabrica et usus*. Bologna, 1643.

Corrected geographic coordinates of towns and cities. Riccioli presents some data on Lithuanian capital.

A table from: Riccioli, G. B. *Geographicae crucis fabrica et usus*. Bologna, 1643.

V	<i>Alentia Hispania</i>	Valenza	S	0	46	48	39	35
	<i>Valentia Gallia</i>	Valencenes	S	0	31	0	45	3
	<i>Vallis oletana</i>	Valladolid	S	1	7	10	42	0
	<i>Vangiones VVormatia, seu VVormes</i>		S	0	14	32	49	36
	<i>Vayadinum</i>		A	0	40	0	47	47
	<i>Venetia Italia</i>	Vinegia	A	0	4	0	45	41
	<i>Vercelle Italia</i>	Vercelli	S	0	18	0	45	7
	<i>Verona Italia</i>		S	0	2	12	45	34
	<i>Vicentia Italia</i>		S	0	0	48	45	48
	<i>Vienna Austria</i>		A	0	20	0	48	22
	<i>Vienna Gallia</i>		S	0	32	48	45	55
	<i>Vilna Lituania</i>		A	0	57	8	34	40
	<i>Viterbium Italia</i>	Viterbo	A	0	5	56	42	16
	<i>Vlma Suenia Vlm</i>		S	0	8	44	48	30
	<i>Vltraieulum Maestic</i>		S	0	16	0	50	56
	<i>Vlyssipo</i>	Lisbona	S	1	22	40	39	0
	<i>Vraniburgum, vbi Tycho observabat astra</i>		A	0	1	0	55	55
	<i>Vratislavia Suenia</i>	Breslau	A	0	16	20	51	42
	<i>Vrbium</i>		A	0	6	30	43	49
	<i>VVittenberga Saxonia</i>		A	0	2	44	51	45
	<i>Vtinum Italia</i>	Vdene	A	0	6	0	46	18
	<i>Vormatia VVorms</i>		S	0	14	32	49	35
Z	<i>Eilanum Insula</i>		A	5	22	0	7	0
	<i>Zocotora Insula</i>		A	3	36	0	12	0

*Collegij Vlnensis Sctis Jesu
Emptus Bononia a P. Cieciszewski*

Ten pat.

Irašas antraštiniame lape liudija, kad leidinį Bolonijoje įsigijo ir perdavė Vilniaus akademijai jos rektorius, filosofijos daktaras Wojciech Cieciszewski (lenk. Wojciech Cieciszewski, apie 1604–1675).

Ibidem.

The inscription in the title page says that this book was acquired in Bologna and later delivered to Vilnius Academy by its Rector, doctor of philosophy Wojciech Cieciszewski (c. 1604–1675).

RICCIOLI, GIOVANNI BATTISTA. *Geographicae crucis fabrica et usus.* Bologna, 1643.

Geografinio kryžiaus gamyba ir naudojimas yra pirmas žymaus italų jėzuito, astronomo Džovanio Batistos Ričolio (it. Giovanni Battista Riccioli, 1598–1671) veikalas apie astrometrijos prietaisą iš dviejų sukryžiuotų liniuočių, skirtą nustatyti vietovių koordinatėms, apskaičiuoti laiko skirtumams įvairiose vietovėse, saulės ir mėnulio užtemimams bei kitiems geografiniams matmenims. Tiksliems kartografiniams matavimams atlikti leidinyje įklijuotas *Naujas viso pasaulio geografinis ir hidrografinis žemėlapis*, išraižytas 1642 metais graverio Džovanio Batistos Kavacos (it. Giovanni Battista Cavazza, 1620–1675). Su naujausiais italų mokslininko astronominiais pasiekimais buvo supažindinama per fizikos paskaitas ir senajame Vilniaus universitete.

RICCIOLI, GIOVANNI BATTISTA. *Geographicae crucis fabrica et usus.* Bologna, 1643.

Production and use of the geographic cross is the first work of the eminent Italian Jesuit and astronomer Giovanni Battista Riccioli (1598–1671) on astrometrical device made of two crossed rulers, which were used in calculation of the terrain coordinates, time differences in the various terrains, eclipses of the Sun and the Moon and other geographical measurements. A map designed for accurate cartographic surveying – *New Geographical and Hydrographical Map of the Universe* etched in 1642 by an engraver Giovanni Battista Cavazza (1620–1675) – was incorporated in the book. During physics lectures, students of Vilnius Jesuit Academy were presented with the most recent findings of this Italian astronomer.

Naujas viso pasaulio geografinis ir hidrografinis žemėlapis, nubraižytas pagal Gerardo Merkatoriaus (1512–1594) lygiakampę cilindrinę projekciją. Ilustracija iš: Riccioli, G. B. *Geographicae crucis fabrica et usus*. Bologna, 1643.

New Geographical and Hydrographical Map of the World was drawn by applying the Mercator projection, i. e. the equiangular cylindrical projection.

Illustration from: Riccioli, G. B. *Geographicae crucis fabrica et usus*. Bologna, 1643.

Refuge, E. de. *Aulicus inculpatus*. Amsterdam, 1644.
Antraštinis lapas.

178

The title page from:
Refuge, E. de. *Aulicus inculpatus*.
Amsterdam, 1644.

AVLICVS
INCVLPATVS
Ex Gallico auctoris
anonymi traductus
a
IOACH. PASTORIO Med: D.

Amsterodami,
Apud Lud. Elzevirium. 1644.

2545

REFUGE, EUSTACHE DE. *Aulicus inculpatus*. Amsterdam, 1644.

Prancūzų valstybės veikėjo, parlamentaro ir ambasadoriaus Estašo de Refužo (pranc. Eustache de Refuge, 1564–1617) veikalo *Traktatas apie dvarą, arba pamokymai dvariškiams* vertimas į lotynų kalbą. Vertė garsus vokiečių kilmės lenkų istorikas, pedagogas, poetas ir medikas Joachimas Pastorijus (lenk. Joachim Pastorius, 1611–1681). Šiame leidinyje autorius pateikia praktinių žinių, reikalingų siekiant sėkmingos karjeros dvare, iliustruodamas tai istoriniais pavyzdžiais. Veikalas laikomas ankstyvąja moderniosios vadybos klasika apie organizacinę elgseną. E. de Refužo darbas sulaukė didelio populiarumo (buvo išverstas į šešias kalbas ir perleistas keliasdešimt kartų). Šis nedidelio formato spaudinis buvo išleistas garsiojoje olandų leidėjų Elzevirų spaustuvėje.

REFUGE, EUSTACHE DE. *Aulicus inculpatus*. Amsterdam, 1644.

A Latin translation of the book written by a French statesman, Member of Parliament and ambassador Eustache de Refuge (1564–1617) *Treatise on the Court or Instructions to Courtiers*. The book was translated by the famous Polish historian of German origin, an educator, poet and physician Joachim Pastorius (1611–1681). The book presents practical knowledge (illustrated with historical examples) necessary for those who have just started on their courtier's career. This work is considered to be one of the first treatises on modern management and organizational behaviour. The book by Refuge had a huge success (it was translated into six languages and was re-issued in tens of editions). This small size book was published by a well-known Dutch Elsevier publishing house.

BAV 46.5.45a

Galgemair, G. *Ὅργανον λογικόν*. Augsburg, 1655.

Knygos viršeliui panaudotas rankraštinis pergamentas.

Galgemair, G. *Ὅργανον λογικόν*. Augsburg, 1655.

Manuscript parchment was used for books cover.

180

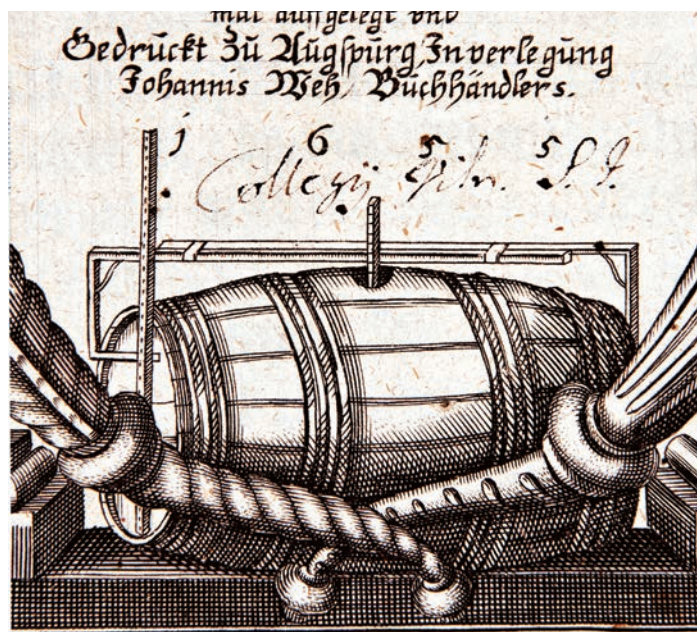
Ten pat.

Jrašas antraštiniame lape liudija, kad knyga priklausė Vilniaus jėzuitų kolegijai.

Ibidem.

The inscription in the title page says that the book belongs to the Vilnius Jesuit College.

GALGEMAIR, GEORG. *Ὀργανον λογικόν*. Augsburg, 1655.

Vokiečių protestantų kunigo, matematiko ir žymaus vokiečių astronomo Johano Keplerio (vok. Johann Kepler, 1571–1630) draugo Georgo Galgemairo (vok. Georg Galgemair, 1564–1619) veikalas *Logikos pagrindas*, kuriame aprašomas dviejų prietaisų – proporcinio bei linijinio kompasų – konstravimas ir panaudojimas matuojant tūrius ir paviršius. Knygos viršeliui buvo panaudotas senovinis rankraštis, užrašytas ant pergamento. Spėjama, kad tai yra prancūzų kardinolo, filosofo ir teologo Hugo de Sen Šero (pranc. Hugues de Saint-Cher, lot. Hugo de Sancto Caro, apie 1200–1263) ištrauka iš *Senajo Testamento* komentarų.

GALGEMAIR, GEORG. *Ὀργανον λογικόν*. Augsburg, 1655.

Principles of Logic by a friend of the famous German astronomer Johann Kepler (1571–1630), mathematician, astronomer and Protestant priest Georg Galgemair (1564–1619), which contains description of two devices – proportional and linear compasses. Both of them were used to perform sophisticated measurements of size and surface. The book is covered with parchment, which bears a handwritten passage of a commentary on the Old Testament written by a French cardinal, philosopher and theologian Hugues de Saint-Cher (c. 1200–1263).

Penso de la Vega, J.
Rumbos peligrosos.
Antwerpen, 1683.

Viršelis su supereks-
librisu. Įspaudų or-
namentikoje vyrauja
augaliniai motyvai.

182

Penso de la Vega, J.
Rumbos peligrosos.
Antwerpen, 1683.

The book cover with a
super ex libris. Floral
motifs dominate in
the stamp ornamen-
tation.

PENSO DE LA VEGA, JOSÉ. *Rumbos peligrosos*. Antwerpen, 1683.

Žydų kilmės ispanų verslininko ir rašytojo Chosé Penso de la Vegos (isp. José Penso de la Vega, apie 1650–1692) trijų novelių rinkinys *Pavojingos kryptys* – madingas XVII a. ispanų baroko reiškiny. Novelių tekste apstu būdingų baroko stiliui elementų: gausių mitologinių aliuzijų, išminties rodymo, pompastiškų lyrinių nukrypimų ir t. t. Knygos *Pavojingos kryptys* kietviršiai gausiai dekoruoti. Subtilūs ruletės ir atskirų ornamentų įspaudai bei superekslibrisai sudaro harmoningą arabeskos visumą. Auksinti knygos bloko kraštai išraižyti augaliniais ornamentais.

PENSO DE LA VEGA, JOSÉ. *Rumbos peligrosos*. Antwerpen, 1683.

A collection of three novels *Dangerous Courses* by a Spanish writer and merchant of Jewish origin José Penso de la Vega (c. 1650–1692) is the mainstream phenomenon of the Spanish Baroque of the 17th century. The novels are written in the Baroque style with its typical elements such as mythological allusions, demonstration of wisdom, lyric and pompous digressions, etc. The hard covers of the book *Dangerous Courses* are richly decorated. A delicate panel, ornament stamps and super ex libris form an elaborate arabesque. The book block has gilt edges decorated with floral motifs.

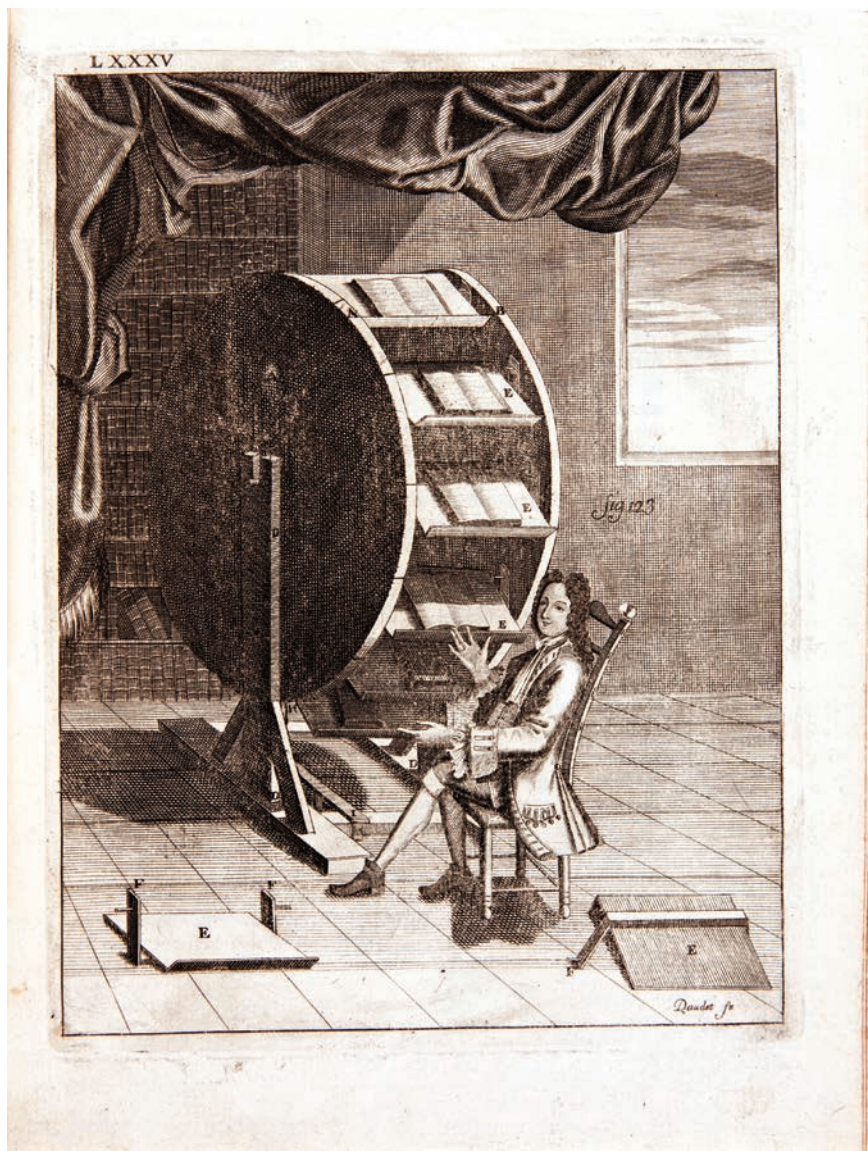
Skaitymo ratas – savotiškas hiperteksto ir interneto naršyklės pirmtakas, buvo populiarus Europos universitetuose bei vienuolynuose.

Iliustracija iš: Grollier de Servière, G. *Recueil d'Ouvrages Curieux de Mathématique et de Mécanique*. Lyon, 1719.

184

A reading wheel is in a way a prototype of hypertext and internet browser. This device had a great success in European universities and monasteries.

Illustration from: Grollier de S., G. *Recueil d'Ouvrages Curieux de Mathématique et de Mécanique*. Lyon, 1719.

GROLLIER DE SERVIÈRE, GASPARD. *Recueil d'Ouvrages Curieux de Mathématique et de Mécanique.* Lyon, 1719.

Imantrijų matematikos ir mechanikos darbų rinkinyje aprašyta garsioji prancūzų konstruktoriaus ir medžio tekinimo meistro Nikola Groljė de Servjero (pranc. Nicolas Grollier de Servièr, apie 1596–1689) dirbinių kolekcija. Rinkinio sudarytoju tapo konstruktoriaus anūkas Gasparas Groljė de Servjeras (pranc. Gaspard Grollier de Servièr, 1676–1745), o iliustracijas sukūrė graveris Etjenas Žozefas Dodė (pranc. Etienne-Joseph Daudet, 1672–1730). Graviūrose pavaizduoti Liono meistro kūriniai: laikrodis, reguliuojamas spiraliniais takeliais bėgančiais rutuliukais, Archimedo (gr. Ἀρχιμήδης, 287–212 m. pr. Kr.) sraigtas, kėdė ant ratukų ir kiti. N. G. de Servjero mašinos buvo viešai rodomos jo *Kabinete* (pranc. *Cabinet*), kuris buvo ypač mėgstamas politikų, mokslininkų ir menininkų. N. G. de Servjero *Kabinete* lankėsi ir Prancūzijos karalius Liudvikas XIV (pranc. Louis XIV, 1638–1715).

GROLLIER DE SERVIÈRE, GASPARD. *Recueil d'Ouvrages Curieux de Mathématique et de Mécanique.* Lyon, 1719.

Selection of Curious Works on Mathematics and Mechanics gives descriptions of works of the distinguished French constructor and master in wood-lathe Nicolas Grollier de Servièr (c. 1596–1689). The book was compiled by a grandson of the constructor Gaspard Grollier de Servièr (1676–1745) and illustrated by an engraver Etienne-Joseph Daudet (1672–1730). Engravings of the book show works of the master from Lyons: a clock regulated by balls travelling down along spiral tracks, an Archimedes (Gr. Ἀρχιμήδης, 287–212 BC) screw, a wheelchair and others. Nicolas Grollier de Servièr displayed his works in his *Cabinet* that he used to open to the public once a week and which became famous enough to attract politicians, scholars and artisans. Eventually even Louis XIV (1638–1715), King of France paid a visit to Grollier de Servièr.

Eberhard, J. P. *Erste Gründe der Naturlehre*.
Halle, 1767.

Antraštiniam lapė ranka spalvinta Johanos Dorotėjos Ziūzang (1729–1791) graviūra, vaizduojanti mokslinę laboratoriją su mokslininkais.

186

Eberhard, J. P. *Erste Gründe der Naturlehre*.
Halle, 1767.

The title page of the book contains a coloured engraving by Johanna Dorothea Sysang (1729–1791) depicting a scientific laboratory with scholars.

EBERHARD, JOHANN PETER. *Erste Gründe der Naturlehre.* Halle, 1767.

Vokiečių fiziko Johano Pèterio Eberhardo (vok. Johann Peter Eberhard, 1727–1779) *Gamtos mokslų pagrindų* trečia laida, kurioje pasitelkus fizikos eksperimentus glaustai apibūdinamos skystųjų ir kietųjų kūnų, šviesos, ugnies, dujų, elektros bei kitų fizikinių reiškinių savybės. J. P. Eberhardas laikėsi pažangiausių mokslinių pažiūrų, padėti fizikai atsikratyti paslaptingo ir antgamtiškumo buvo jo veiklos aistra. Būdamas kelių Halės universiteto fakultetų profesorius, jis paliko veikalų iš skirtingų mokslo šakų: eksperimentinės fizikos, fiziologijos, taikomosios matematikos, medicinos. J. P. Eberhardo biografijose minimas faktas, kad garsusis vokiečių filosofas Imanuelis Kantas (vok. Immanuel Kant, 1724–1804) naudojo *Gamtos mokslų pagrindus* savo pirmosioms fizikos paskaitoms Karaliaučiaus universitete.

EBERHARD, JOHANN PETER. *Erste Gründe der Naturlehre.* Halle, 1767.

The third edition of *Basics of the Natural Science* by a German physicist Johann Peter Eberhard (1727–1779), where with the help of physical experiments the author gives short characteristics of liquid and solid bodies, light, fire, gas, electricity and other physical phenomena. Eberhard adopted progressive views on science. He passionately fought against mystery and supernatural in the field of physics. As a professor of several faculties of Halle University, he developed a wide range of research interests varying from physics, physiology, applied mathematics to medicine. It is said that the famous German philosopher Immanuel Kant (1724–1804) used the book *Basics of the Natural Science* for his lectures on physics at the Königsberg University.

Janocki, J. *Parens patriae Stanislaus Augustus Poloniae Regum maximus atque invictissimus civibus fidelissimus a parricida ereptus redditusque*. Warszawa, 1772.

Popierinis ornamentuotas leidinio viršelis.

188

Janocki, J. *Parens patriae Stanislaus Augustus Poloniae Regum maximus atque invictissimus civibus fidelissimus a parricida ereptus redditusque*. Warszawa, 1772.

An ornament of the paper cover is decorated with colourful patches.

JANOCKI, JAN DANIEL ANDRZEJ. *Parens patriae Stanislaus Augustus Poloniae Regum maximus atque invictissimus civibus fidelissimus a parricida ereptus redditusque.* Warszawa, 1772.

Pirmojo lenkų bibliografo bei žymaus bibliotekininko Jano Danielio Andžejaus Janockio (lenk. Jan Daniel Andrzej Janocki, 1720–1786) knyga lotynų kalba *Tėvynės tėvas Stanislovas Augustas – iš visų Lenkijos karalių didžiausias, nenugalimiausias bei ištikimiausias piliečiams, nuo piktadario išgelbėtas ir grąžintas*, kurioje iškilmingai ir išsamiai pasakojama apie 1771 metais Varšuvoje įvykusį karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio (1732–1798) pagrobimą. Kurį laiką šis įvykis buvo populiariausia publicistikos tema, išryškinusi įvairias Lenkijos visuomenės simpatijas ir antipatijas.

XVIII a. dėl spartaus knygų paplitimo visuomenėje ir knygos kultūros demokratizacijos vis labiau populiarėjo pigesnės viršelių rūšys. Šio leidinio viršeliams panaudotas kartonas, apklijuotas popieriumi su paausintu gėlių ornamentu.

JANOCKI, JAN DANIEL ANDRZEJ. *Parens patriae Stanislaus Augustus Poloniae Regum maximus atque invictissimus civibus fidelissimus a parricida ereptus redditusque.* Warszawa, 1772.

Father of the Homeland Stanislaw August, Truly Loyal to his Subjects, the Greatest and Most Powerful King, Kidnapped by a Villain, but Later Rescued and Safely Returned is a book written by the first Polish bibliographer and distinguished librarian Jan Daniel Andrzej Janocki (1720–1786), who gives to readers detailed and pompous account on the kidnap of King Stanisław August Poniatowski (1732–1798), which took place in Warszawa in 1771. For some time the account of this event dominated newspapers, expressing sympathies and antipathies of people in Poland.

With democratization of book culture in the 18th century, cheaper covers became more and more popular among book-buyers. A pasteboard covered in paper and adorned with gilt ornaments of flowers is used as a cover of the book.

Gyvų būtybių atsiradimas iš vandens.

Illustracija iš: Soldini, F. M. *De anima brutorum commentaria*. Firenze, 1776.

Living beings emerging from waters.

Illustration from: Soldini, F. M. *De anima brutorum commentaria*. Firenze, 1776.

Inicialas iš: Soldini, F. M. *De anima brutorum commentaria*. Firenze, 1776.

An initial from: Soldini, F. M. *De anima brutorum commentaria*. Firenze, 1776.

SOLDINI, FRANCESCO MARIA. *De anima brutorum commentaria.* Firenze, 1776.

Italų karmelitų vienuolio Frančesko Marijos Soldinio (it. Francesco Maria Soldini, veikė 1770–1789), iki šiol mažai žinomo evoliucijos teorijos pirmtako, darbas *Komentarai apie gyvūnų sielą*. Tai vienas iš populiarių XVI–XVIII a. veikalų, nagrinėjančių gyvūnų sielos klausimą. F. M. Soldinis remiasi Aristotelio (gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 m. pr. Kr.) filosofija ir bibrine *Pradžios knyga*. Taip pat jo samprotavimams įtaką darė Imanuelis Kantas (vok. Immanuel Kant, 1724–1804), Gotfrydas Leibniscas (vok. Gottfried Leibniz, 1646–1716), Etjenas Bono de Kondijakas (pranc. Etienne Bonnot de Condillac, 1715–1780), Pjeras Luji Moro de Mopertuiji (pranc. Pierre-Louis Moreau de Maupertuis, 1698–1759). F. M. Soldinio knygą puošia aštuonios graviūros su gamtos ir gyvūnų vaizdais. Apšvietos amžiuje piešinys ir graviūra buvo viena iš veiksmingiausių priemonių aiškinant naujas mokslines teorijas.

SOLDINI, FRANCESCO MARIA. *De anima brutorum commentaria.* Firenze, 1776.

Commentaries on the Soul of Animals work by an Italian Carmelite Francesco Maria Soldini (fl. 1770–1789), who was one of the progenitors of evolution theory. The addressing issue of the book of whether animals have souls was very popular in the 16th–18th centuries. In his book Francesco Maria Soldini refers to the Aristotle's philosophy (Gr. Ἀριστοτέλης, 384–322 BC) and the Genesis book of the *Bible*. His reasoning is influenced by Immanuel Kant (1724–1804), Gottfried Leibniz (1646–1716), Etienne Bonnot de Condillac (1715–1780), Pierre-Louis Moreau de Maupertuis (1698–1759). The book by Soldini is illustrated with eight engravings depicting nature and animals. In the period of the Enlightenment, a picture or engraving was one of the most efficient ways to explain new scientific theories.

Anderson, J. *Des verbesserten Konstitutionenbuchs der alten ehrwürdigen Bruderschaft der Freimaurer.*

T. 2. Frankfurt am Main, 1784.

Šalia antraštinio lapo ranka spalvintas masono portretas (brolio Kleinšmito?).

Anderson, J. *Des verbesserten Konstitutionenbuchs der alten ehrwürdigen Bruderschaft der Freimaurer.* T. 2. Frankfurt am Main, 1784.

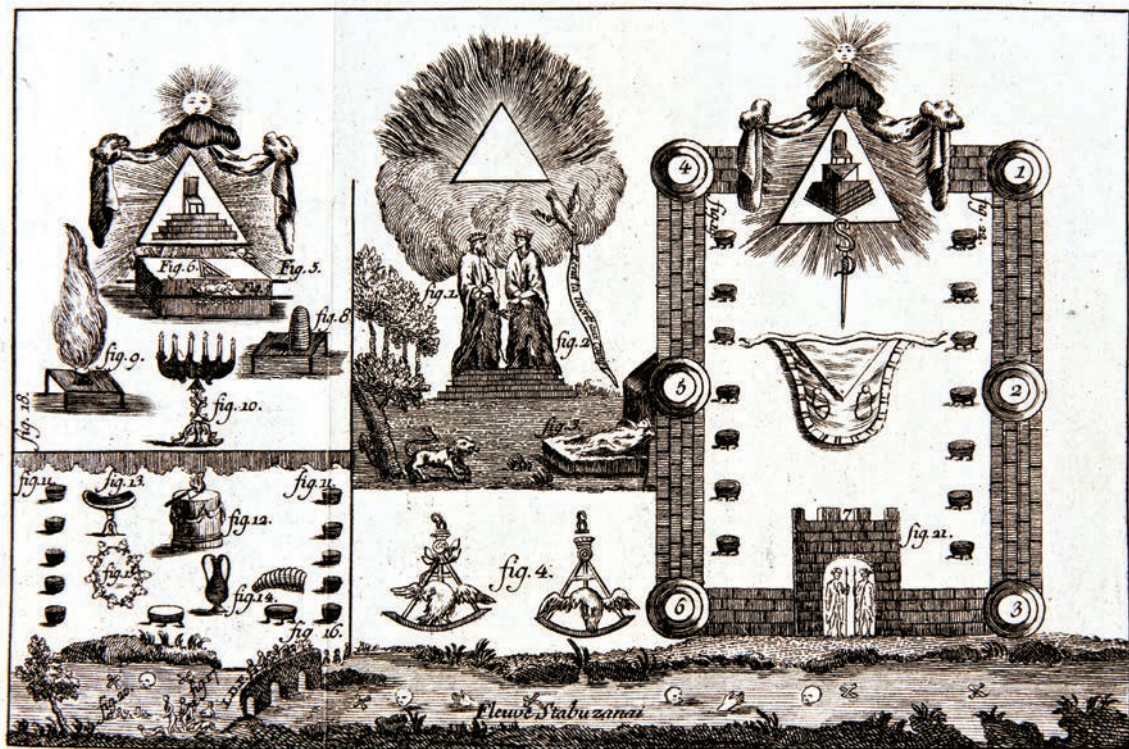
A chromatic portrait of a mason (brother Kleinschmidt?) presented next to the title page.

ANDERSON, JAMES. *Des verbesserten Konstitutionenbuchs der alten ehrwürdigen Bruderschaft der Freimaurer*. T. 2. Frankfurt am Main, 1784.

Pirmoje XVIII a. pusėje, suklestėjus ir paplitus masonų judėjimui, susiformavo ir pamatiniai jų raštai, kurie iki šiol yra svarbūs viso pasaulio masonams. Tarp jų yra Džeimso Andersono (angl. James Anderson, apie 1679–1739) *Laisvųjų mūrinių konstitucijos*, paveikiosios moderniosios anglų masonų atšakos formavimasi. *Konstitucijose* surinkta medžiaga (masonų įstatai, nutarimai, istorija, giesmės, pagrindinių sąvokų aiškinamasis žodynėlis) užtikrino jų populiarumą tarp Europos masonų. Į Vilniaus imperatoriškojo universiteto biblioteką pateko 4-oji vokiška *Pagerintų garbingos masonų brolijos konstitucijų* laida, pasirodžiusi 1784 metais Frankfurte prie Maino ir išverstas paslaptingo brolio Kleiņšmito (vok. Bruder Kleinschmidt).

ANDERSON, JAMES. *Des verbesserten Konstitutionenbuchs der alten ehrwürdigen Bruderschaft der Freimaurer*. T. 2. Frankfurt am Main, 1784.

In the first half of the 18th century, the most important works of the Freemasonry were written as a result of the development and strengthening of the Freemason movement. They still have a major influence over the freemasons all over the world. James Anderson (c. 1679–1739) wrote *The Constitutions of the Free-Masons*. The book had a considerable impact on the development of the modern freemasonry in England. *The Constitutions* consisted of various materials such as Masonic rules, regulations, resolutions, history, hymns, and an explanatory dictionary of key terms in freemasonry. The library of Vilnius Imperial University possessed the fourth improved edition of *The Constitutions of the Free-Masons* in German language published in 1784, in Frankfurt am Main. *The Constitutions* were translated by the mysterious brother Kleinschmidt.

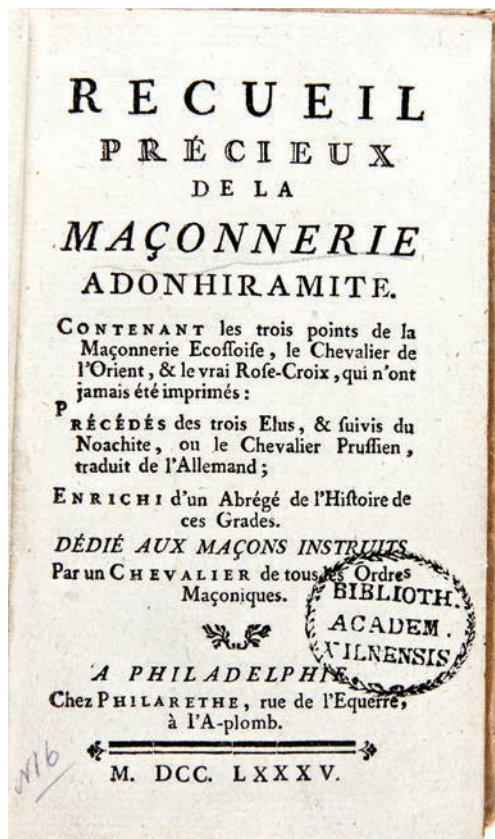
Adoniramity masony
simboliai.

Antraštinis lapas ir
ilustracija iš: Guil-
lemain de Saint Vic-
tor, L. *Recueil précieux
de la maçonnerie
Adonhiramite*. D. 2.
Paris?, 1785.

Symbols of the Adon-
hiramite freemasons.

Title page and illustra-
tion from: Guillemain
de Saint Victor, L.
*Recueil précieux de la
maçonnerie Adonhi-
ramite*. P. 2. Paris?,
1785.

GUILLEMAIN DE SAINT VICTOR, LOUIS. *Recueil précieux de la maçonnerie Adonhiramite*. D. 2. Paris?, 1785.

Prancūzų masono ir rašytojo Luji Gijemeno de Sen Viktoro (pranc. Louis Guillemain de Saint Victor, XVIII a.) *Vertingas Adoniramitų masonų rinkinys* pateikia išsamią informaciją apie Adoniramitų masonų broliją, kurioje ypač buvo garbinamas legendinis Šventojo Rašto personažas Adoniramas, vyriausiasis Saliamono šventyklos architektas. Šiame tritomyje autorius sudėjo į darnią sistemą Adoniramitų masonų apeigas, aprašė visų lygmenų išventinimo instrukcijas, draugijos narių pareigas, ložės patalpų įrengimą ir t. t. Antrame tome pateikti aukštesnių, nuo penktojo iki dvyliktojo, ložės lygmenų, aprašai. Šis egzempliorius priklausė Vilniaus imperatoriškojo universiteto bibliotekai, kurios prefektas Gotfrydas Ernestas Grodekas (vok. Gottfried Ernest Groddeck, 1762–1825) buvo Vilniaus masonų ložės *Gerasis ganytojas* sosto meistras.

GUILLEMAIN DE SAINT VICTOR, LOUIS. *Recueil précieux de la maçonnerie Adonhiramite*. P. 2. Paris?, 1785.

A book by a French writer and freemason, most prominent ritualist Louis Guillemain de Saint Victor (18th century) *Precious Collection of Adonhiramite Freemasonry* gives detailed information on the Adonhiramite Freemasonry, which was related to Adonirame, the architect of King Solomon's Temple in the Old Testament. Three volumes of the book present the Rite of the Adonhiramite Freemasonry, rituals, initiation instructions for all degrees, duties of Adonhiramite freemasons, arrangement of lodges, etc. The second volume gives descriptions of lodges from the fifth to twelfth degrees. This copy belonged to the library of Vilnius Imperial University, whose prefect Gottfried Ernest Groddeck (1762–1825) was the Master of the Vilnius Masonic Lodge *Good Pastor*.

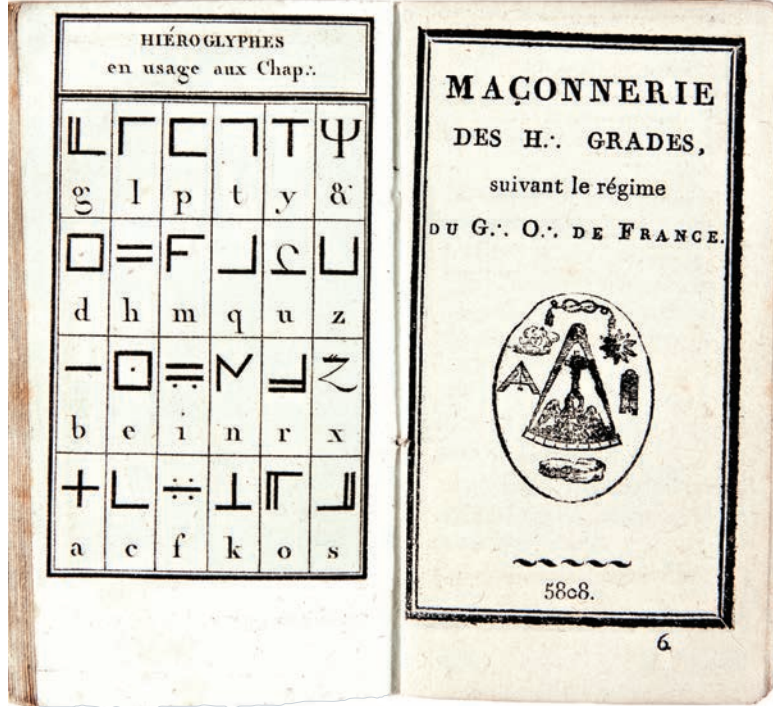
Maçonnerie symbolique: suivant le régime du G. O. de France. S. I., 5808 [i. e. 1808].

Antros dalies antraštinis lapas ir masonų slaptaraščio ženklai.

Maçonnerie symbolique: suivant le régime du G. O. de France. S. I., 5808 [i. e. 1808].

The title page of the second part and Masonic hieroglyphs.

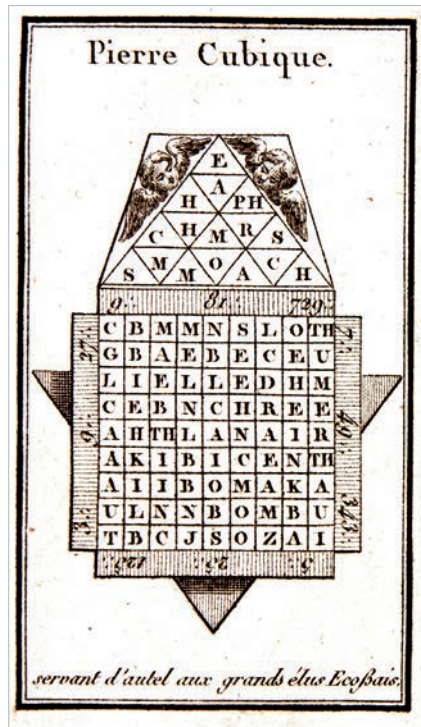
Ten pat.

Simbolinis kubo formos akmuo, kurį Didysis Škotų išrinktasis (2-ojo ordino narys) turi iššifruoti, naudodamasis specialiuoju skaitymo raktu.

Ibidem.

A symbolic stone in the form of a cube, which ought to be decoded by the Scotland's chosen one (member of the second order) with the help of a special key for reading.

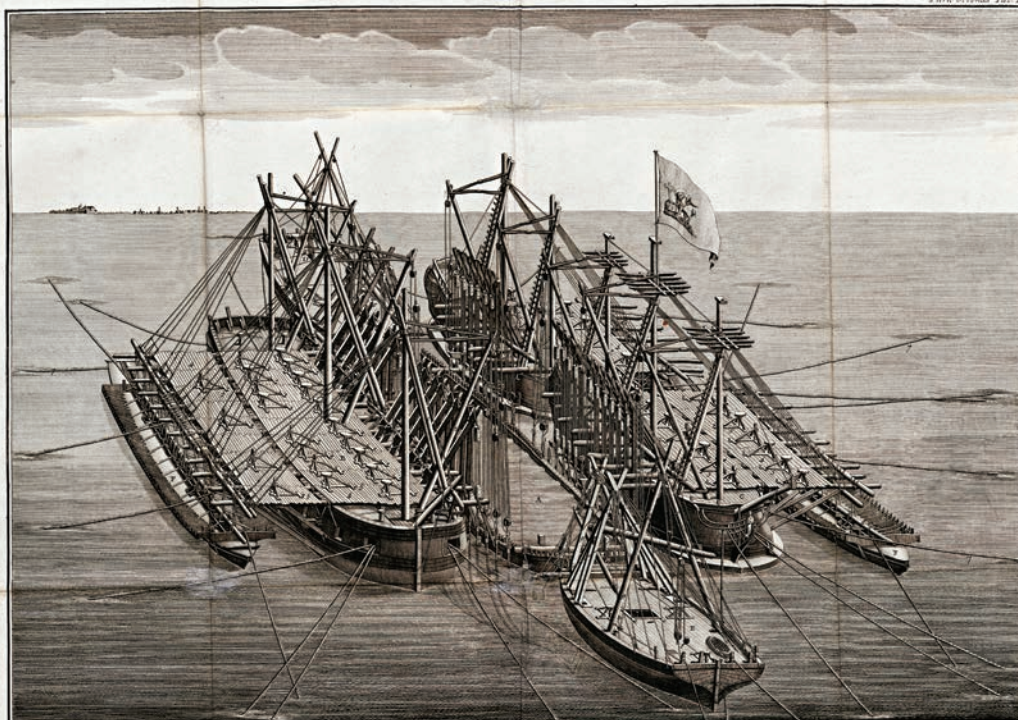

MAÇONNERIE SYMBOLIQUE: SUIVANT LE RÉGIME DU G. O. DE FRANCE.
S. l., 5808 [i. e. 1808].

Kišeninio formato knygelė *Masonų simbolika* XIX a. pradžioje išleista Prancūzijos Didžiųjų Rytų ložės ir skirta reglamentuoti ložės narių priklausomybės požymius. Priklausomybės išaiškinimas buvo svarbi masonų apeigų dalis, kurios metu ložės nariai turėjo parodyti atpažinimo požymių (kūno laikysena, rankos paspaudimas, eisena, slaptažodis ir kt.) žinojimą ir mokėjimą. Pirmame knygos skyriuje aprašyti žemesnių lygmenų arba laipsnių priklausymo požymiai. Antrame – aukštesnių keturių lygmenų arba ordinų. Taip pat knygelėje buvo išspausdinta masonų abėcėlė – paranki priemonė slaptai komunikacijai bei ritualams atlikti.

MAÇONNERIE SYMBOLIQUE: SUIVANT LE RÉGIME DU G. O. DE FRANCE.
S. l., 5808 [i. e. 1808].

A pocket edition of *Masonic Symbolism* was published at the beginning of the 19th century by the Grand Orient de France Lodge. The purpose of this book was to present ceremonies and forms of identification for various degrees of Freemasonry. Members of Masonic lodges had to demonstrate knowledge of signs of recognition. The first part of the book gives signs, grips and passwords of the lower degrees and the second one presents signs, grips and passwords of the higher degrees. The book contains a special Masonic alphabet used for the secret communication and rituals.

A. Nave Fenice sommersa di numero 74
Canoni.
B. Nave Fideles, e sue corredi, ebbra.
C. Nave Quaranta e Stella.
D. Passera Diamante a Poppa.
E. Passera Idriva a Prova.
F. Arco di Galera.
G. Scauo Barbo.

PROSPETTO GENERALE ICONOGRAFICO DIMOSTRANTE LA DISPOSIZIONE, ED IL
CORREDO DI TUTTI LI BASTIMENTI ADOPERATI PER IL SOLLIEVO, E
TRASPORTO DELLA NAVE FENICE DI N.º 74 CANNONI SOMMERSA NELLA
FOCE DEL CANAL SPIGNON IL 1.º APRILE 1785, ED ESTRATTA DA QUELLA SITUAZ.º LI 30 LUG. 1786.

1. Scauo abbracciato di Albi.
2. Scauo.
3. Pilaoni.
4. Pignonielli dell'Arco.
5. Scauo.
6. Scauo dell'Arco.
7. Scauo.
8. Scauo della Passera.
9. Copri della Passera.

Laivo iškélimo
operacija.

Illustracija iš: Zusto, G.
*Descrizione istorica
dell'Estrazione della
pubblica nave La Fenice
dal canale Spignon.*
Venezia, 1789.

The ship raising operation.

Illustration from: Zusto,
G. *Descrizione istorica
dell'Estrazione della
pubblica nave La Fenice
dal canale Spignon.*
Venezia, 1789.

ZUSTO, GIOVANNI. *Descrizione istorica dell'Estrazione della pubblica nave La Fenice dal canale Spignon.* Venezia, 1789.

Iliustruotas *Istorinis laivo La Fenice iškėlimo aprašymas* pasakoja apie sėkmingą laivo iškėlimo operaciją 1786 metais prie Spinjono salos Venecijos lagūnoje. Kovinis 74 patrankų laivas *La Fenice* netikėtai nuskendo 1783 metais pakraunant patrankas. Tais pačiais metais bandyta ištraukti jį iš vandens, bet nesėkmingai. Antrajam bandymui Venecijos senato pavedimu vadovavo šio leidinio autorius, Venecijos senatorius Džovani Džustas (it. Giovanni Zusto, XVIII a.) ir inžinierius Agostinas Morelatas (it. Agostino Morellato, XVIII a.), pasitelkę sudėtingą skriemulių sistemą. Manoma, kad laivo *La Fenice* iškėlimo aprašymas yra ankstyviausias iliustruotas leidinys šia tema.

ZUSTO, GIOVANNI. *Descrizione istorica dell'Estrazione della pubblica nave La Fenice dal canale Spignon.* Venezia, 1789.

Illustrated *Historical Description of the Efforts to Raise the Sunken Ship La Fenice* presents a detailed report of successful ship raising operation carried out in 1786 nearby Spignon Island in the Venetian Lagoon. In 1783, the varship *La Fenice* (equipped with 74 cannons) sank unexpectedly in the process of cannon loading on the ship. Efforts made to raise the sunken ship were unsuccessful. For the second try the Senate of Venice appointed a senator of Venice and the author of the book Giovanni Zusto (18th century) and an engineer Agostino Morellato (18th century), who carried out this operation with the help of a complex pulley system. The *Historical description* is considered to be the first illustrated book on this particular (ship raising operation) theme.

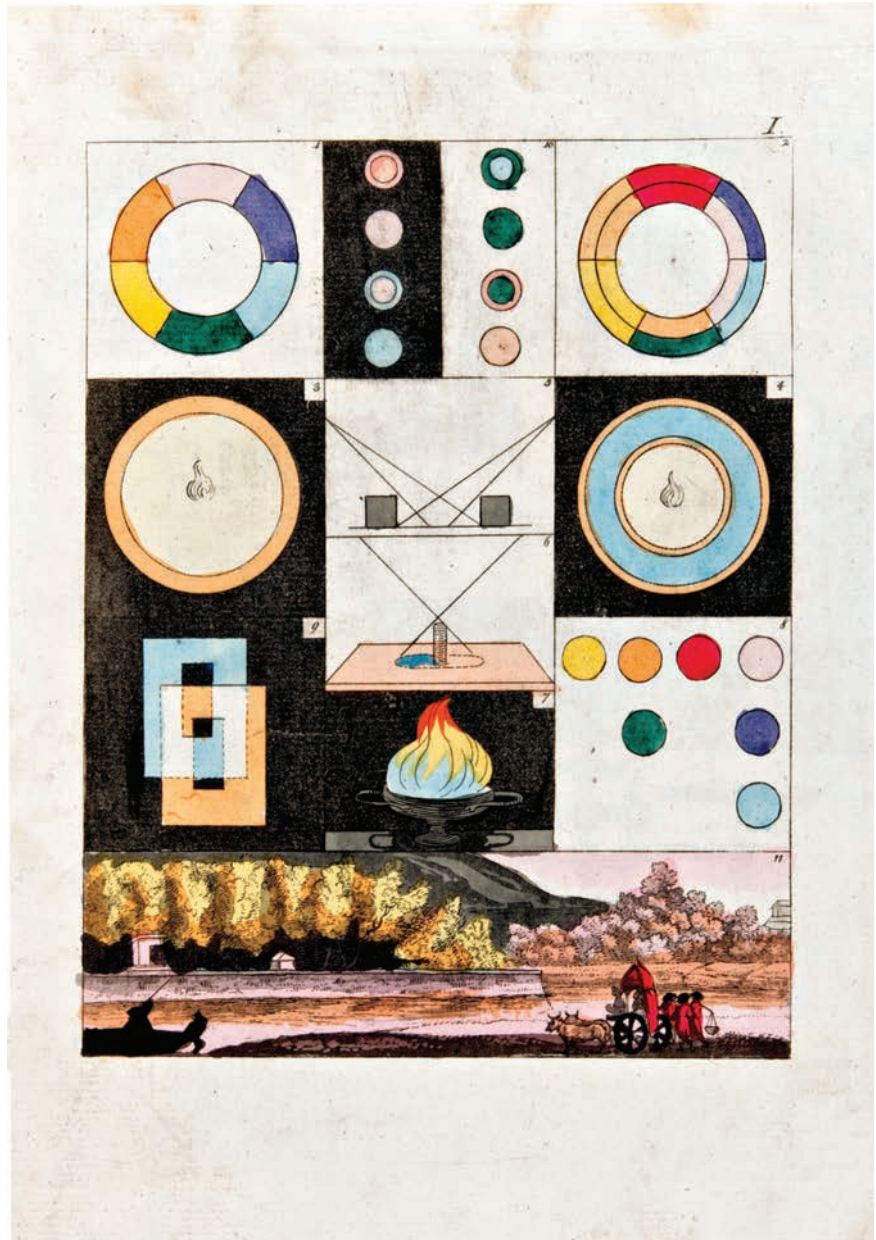
Spalvų ratas – vizualus spalvų išdėstymas pagal jų chromatinį santykį.

Illustracija iš: Goethe, J. W. von. *Zur Farbenlehre*. Wien, 1812.

200

A circle of colours set according to their chromatic combinations.

Illustration from: Goethe, J. W. von. *Zur Farbenlehre*. Wien, 1812.

GOETHE, JOHANN WOLFGANG VON. *Zur Farbenlehre*. Wien, 1812.

Garsaus vokiečių rašytojo, gamtos mokslų tyrinėtojo Johano Volfango Gėtės (vok. Johann Wolfgang von Goethe, 1749–1832) veikalo *Mokslas apie spalvas* priedas, paaiškinantis ir iliustruojantis autoriaus idėjas apie spalvų prigimtį bei tokius reiškinius kaip spalvoti šešėliai, refrakcija, chromatinė aberacija. Šiuo darbu J. V. Gėtė smarkiai užsipuolė Izaoko Niutono (angl. Isaac Newton, 1643–1727) prieš šimtą metų išdėstytą spalvų doktriną. Nors pats veikalo autorius šį savo darbą laikė svarbiausiu gyvenimo pasiekimu, prie kurio sunkiai dirbo beveik porą dešimtmečių, mokslo pasaulio taip ir nesugebėjo įtikinti, kad I. Niutono teorija klaidinga. Priedą sudaro 17 įklijų su vario raižiniais, iš kurių 12 yra spalvinti ranka.

GOETHE, JOHANN WOLFGANG VON. *Zur Farbenlehre*. Wien, 1812.

A supplement to *A Treatise on Colour and Pigments* written by the eminent German writer, naturalist Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) explains and illustrates the author's concept on the nature of colours and phenomena of colourful shade, refraction, chromatic aberration. The book by Johann Wolfgang von Goethe totally contradicted to the book of Isaac Newton (1643–1727), which was published a hundred years ago and which presented his theory of colour. Although Johann Wolfgang von Goethe considered his book to be the most significant achievement of his life (he had been working on this book for several decades), the scientific community was not convinced that Newton's theory is not correct. The supplement consists of 17 copperplates, 12 of which are coloured by hand.

Laikrašėiai. Geltonai apsiropęs nykštukas (laikrašėio personifikacija) leidžia stręles į senojo režimo atkūrimo šalininkus.

Iliustracija iš: *Le Nain jaune ou Journal des arts, des sciences et de la littérature.* T. 1. Paris, 1815.

Newspapers. At the centre of this cartoon we can see a yellow dwarf (personification of this liberal newspaper) firing arrows at supporters of the old regime.

Illustration from: *Le Nain jaune ou Journal des arts, des sciences et de la littérature.* Vol. 1. Paris, 1815.

LE NAIN JAUNE OU JOURNAL DES ARTS, DES SCIENCES ET DE LA LITTÉRATURE. T. I. Paris, 1815.

Prancūzų satyrinio laikraščio *Geltonasis nykštukas*, ėjusio 1814–1815 metais, pirmas tomas. Šis leidinys išjuokė ikirevoliucinės Prancūzijos santvarkos atkūrimo šalininkus – dvasininkus, aristokratus ir rojalistus. Spalvotoje karikatūroje *Laikraščiai* parodyta visuomenės nuomonių įvairovė nuvertus imperatorių Napoleoną Bonapartą (pranc. Napoléon Bonaparte, 1769–1821) ir šalį pradėjus valdyti karaliui Liudvikui XVIII (pranc. Louis XVIII, 1755–1824). Čia vaizduojamos įvairių Prancūzijos laikraščių personifikacijos, kurių personažai išreiškia tų laikraščių, jų skaitytojų ar jų savininkų pažiūras.

LE NAIN JAUNE OU JOURNAL DES ARTS, DES SCIENCES ET DE LA LITTÉRATURE. Vol. I. Paris, 1815.

The first volume of the French satirical newspaper *Le Nain jaune* (*Yellow Dwarf*) published in 1814–1815. This newspaper satirized those, who aspired to re-establish the pre-revolutionary regime in France – the clergy, aristocracy and royalists. A coloured cartoon *Newspapers* shows segmentation of the French society during the reign of Louis XVIII (1755–1824), which followed the overthrow of Napoleon Bonaparte (1769–1821). Various French newspapers are presented as personifications expressing opinions of their owners and readers.

Politinēs svarstykļs.
 Iliustracija iš: *Le Nain
 jaune ou Journal des
 arts, des sciences et de
 la littérature*. T. 2. Paris,
 1815.

Political scale.
 Illustration from: *Le
 Nain jaune ou Journal
 des arts, des sciences et
 de la littérature*. Vol. 2.
 Paris, 1815.

LE NAIN JAUNE OU JOURNAL DES ARTS, DES SCIENCES ET DE LA LITTÉRATURE. T. 2. Paris, 1815.

Prancūzų satyrinio laikraščio *Geltonasis nykštukas* antras tomas. Karikatūroje *Politinės svarstyklės* pavaizduotas Vienos kongresas, vykęs 1814–1815 metais. Pagrindinė karikatūros mintis – parodyti Didžiosios Britanijos finansinių subsidijų įtaką Europos pertvarkymams. Joje pavaizduoti to meto Europos pagrindiniai politikai – raudonu švarku apsirengęs britų karo vadas Artūras Velingtonas (angl. Arthur Wellington, 1769–1852), į dešinę nuo jo – Prūsijos karalius Frydrichas Vilhelmas III (vok. Friedrich Wilhelm III, 1770–1840), toliau – Austrijos užsienio reikalų ministras Klemensas fon Meternichas (vok. Klemens von Metternich, 1773–1859), nugara į žiūrovą – Rusijos imperatorius Aleksandras I (rus. Александр I, 1777–1825) ir su pastaruoju besikalbantis Prancūzijos užsienio reikalų ministras Šarlis Morisas Taleiranas-Perigoras (pranc. Charles Maurice Talleyrand-Périgord, 1754–1838).

LE NAIN JAUNE OU JOURNAL DES ARTS, DES SCIENCES ET DE LA LITTÉRATURE. Vol. 2. Paris, 1815.

The second volume of the French satirical newspaper *Le Nain jaune* (*Yellow Dwarf*). A cartoon *Political scale* depicts the Congress of Vienna convened in 1814–1815. The key idea of this cartoon is to demonstrate the influence of financial subsidies of Great Britain on the reorganization of Europe. The picture shows leading politicians of the day – Arthur Wellington (1769–1852), the commander of British troops dressed in the red coat, to the right of him stands King of Prussia Friedrich Wilhelm III (1770–1840), next to him is the Foreign Minister of the Austrian Empire Klemens von Metternich (1773–1859) and Alexander I (Rus. Александр I, 1777–1825) with his back to a viewer talking to the Foreign Minister of France Charles Maurice Talleyrand-Périgord (1754–1838).

Almanach dramatischer Spiele. Leipzig, 1825.

Antraštinis lapas ir iliustracija – Karlo Liudviko Lebruno (1792–1842) komedijos *Simpatija* personāžas *ponas fon Horstas*.

Almanach dramatischer Spiele. Leipzig, 1825.

The title page and an illustration depicting a character of the comedy *Sympathy* by Karl Ludwig Lebrun (1792–1842) *Mister von Horst*.

ALMANACH DRAMMATISCHER SPIELE / *Angefungen von Aug. Kotzebue*. 23 Jg. Leipzig, 1825.

Dramaturgijos almanachas pradėjo eiti 1803 metais ir buvo leidžiamas vieną kartą per metus Hamburge, Berlyne, Leipcige bei Rygoje. Jo steigėju ir vyriausiuoju redaktoriumi ilgą laiką buvo populiarus vokiečių komedijų kūrėjas, istorikas ir publicistas Augustas Frydrichas fon Kocebus (vok. August Friedrich von Kotzebue, 1761–1819), palikęs keletą veikalų ir Lietuvos istorijos tema. *Almanache* buvo supažindinama su naujais vokiečių ir kitų Europos šalių dramaturgų kūriniais. Savo turiniu jie buvo artimi sentimentaliosios miestelėnų dramos nuostatoms, kurių laikėsi ir *Almanacho* sumanytojas. Šiame almanacho tome elegantiškos Johano Gotlybo Betgerio (vok. Johann Gottlieb Böttger, 1763–1825) spalvotos iliustracijos parodo XIX a. komedijų herojus.

ALMANACH DRAMMATISCHER SPIELE / *Angefungen von Aug. Kotzebue*. 23 Jg. Leipzig, 1825.

The publication of *Almanac of the Drama* had started in 1803. It was issued once a year in Hamburg, Berlin, Leipzig, and Riga. A well-known German writer of comedies, historian and publicist August Friedrich von Kotzebue (1761–1819), who wrote several works on Lithuanian history, was the Founding Editor-in-Chief of the almanac. The Almanac presented the new drama of German speaking and other European countries. The content of plays published in the almanac was close to sentimental drama, the favourite genre of townspeople as well as the Founding Editor of this publication. Elegant, coloured illustrations by Johann Gottlieb Böttger (1763–1825) accompanying this volume of the Almanac gives unforgettable portraits of comedy characters of the 19th century.

Charkovas

Kharkiv

Išvežta:

1835 m. – 4 321 knyga į Charkovo imperatoriškąjį universitetą (Ukraina).

Grąžinta:

1959 m. – 666 knygos.

Charkovo bibliotekų ženklai grąžintose knygose:

- Charkovo universiteto bibliotekos antspaudai: *Biblioth. Caes. Univer. Charcov.* arba *Библиотека императорск. Харьковск. Университета*, arba *Центральна наукова бібліотека*;
- Charkovo universiteto bibliotekos fondų patikrinimo antspaudas: *Проверено ЦНБ 1939* arba *Проверено ЦНБ 1945*;
- balta lipdė nugarėlės viršuje su šifru (pvz.: B. V/254; B. XII/633). Toks šifras dažnai būna įrašytas pieštuku ir knygos priešlapyje ar antraštiniame lape.

Vertingiausi grąžinti leidiniai:

- *Commune incliti Poloniae regni privilegium.* Kraków, 1506.
- Knygos, priklausiusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikams:
 - ♦ Lucidus, J. *De emendationibus temporum.* Venezia, 1546.
 - ♦ Epiktetos Hierapolites. *Enchiridion.* T. 2. Basel, 1563.
 - ♦ Wallhausen, J. J. *L'art militaire pour l'infanterie.* Franeker, [1615].
 - ♦ Neugebauer, S. *Icones et vitae principum ac regum Poloniae omnium.* Frankfurt am Main, 1620.

Books delivered to Kharkiv:

in 1835 – 4 321 books were delivered to Kharkiv Imperial University (Ukraine).

Books brought back from Kharkiv:

in 1959 – 666 books were brought back.

Marks of Kharkiv's libraries in the returned books:

- stamp of Kharkiv University Library: *Biblioth. Caes. Univer. Charcov.* or *Бібліотека імператорск. Харьковск. Университета*, or *Центральна наукова бібліотека*;
- check stamp of Kharkiv University Library: *Проверено ЦНБ 1939*, or *Проверено ЦНБ 1945*;
- white book label on the top of the back with a call number (for example: *B. V/254*; *B. XII/633*). Quite often such call number is written by a pencil on the flyleaf or title page.

The most valuable books brought back from Kharkiv:

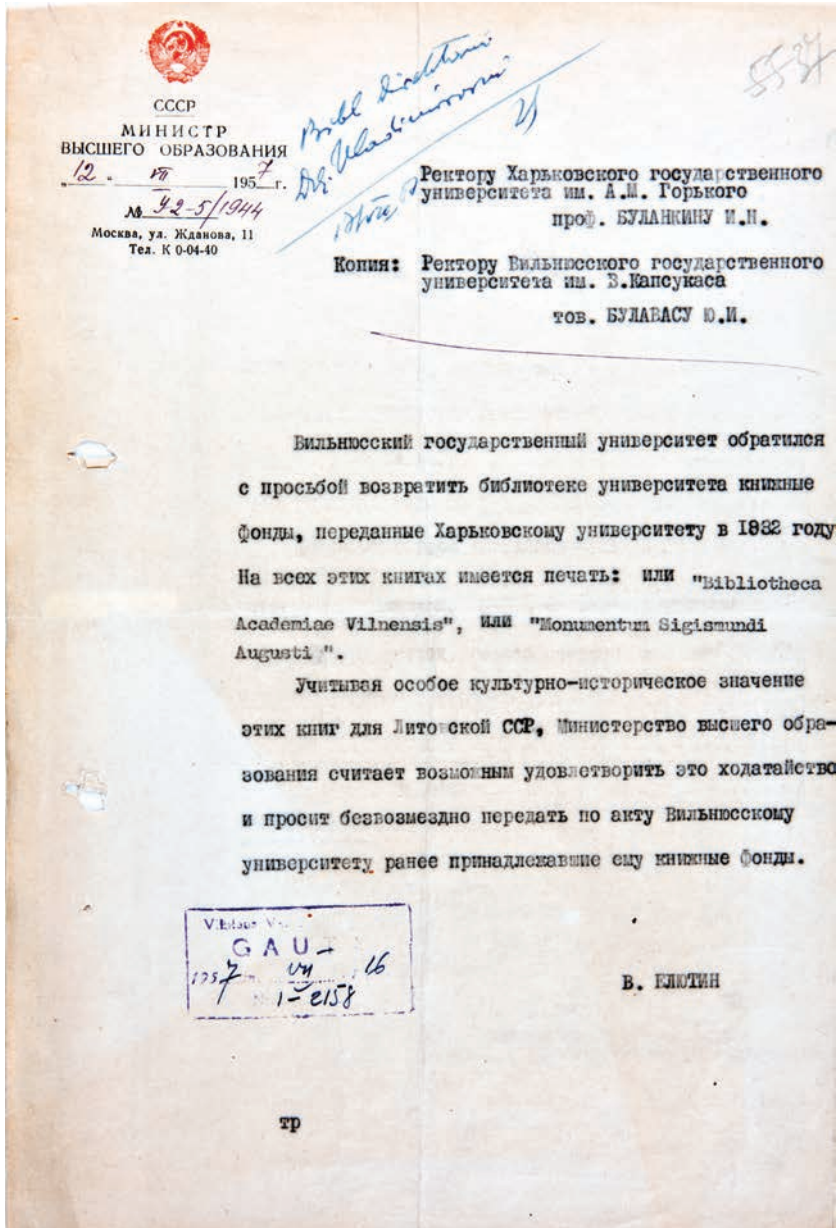
- *Commune incliti Poloniae regni privilegium*. Kraków, 1506.
- Books owned by noblemen of Grand Duchy of Lithuania:
 - ♦ Lucidus, J. *De emendationibus temporum*. Venezia, 1546.
 - ♦ Epiktetos Hierapolites. *Enchiridion*. T. 2. Basel, 1563.
 - ♦ Wallhausen, J. J. *L'art militaire pour l'infanterie*. Franeker, [1615].
 - ♦ Neugebauer, S. *Icones et vitae principum ac regum Poloniae omnium*. Frankfurt am Main, 1620.

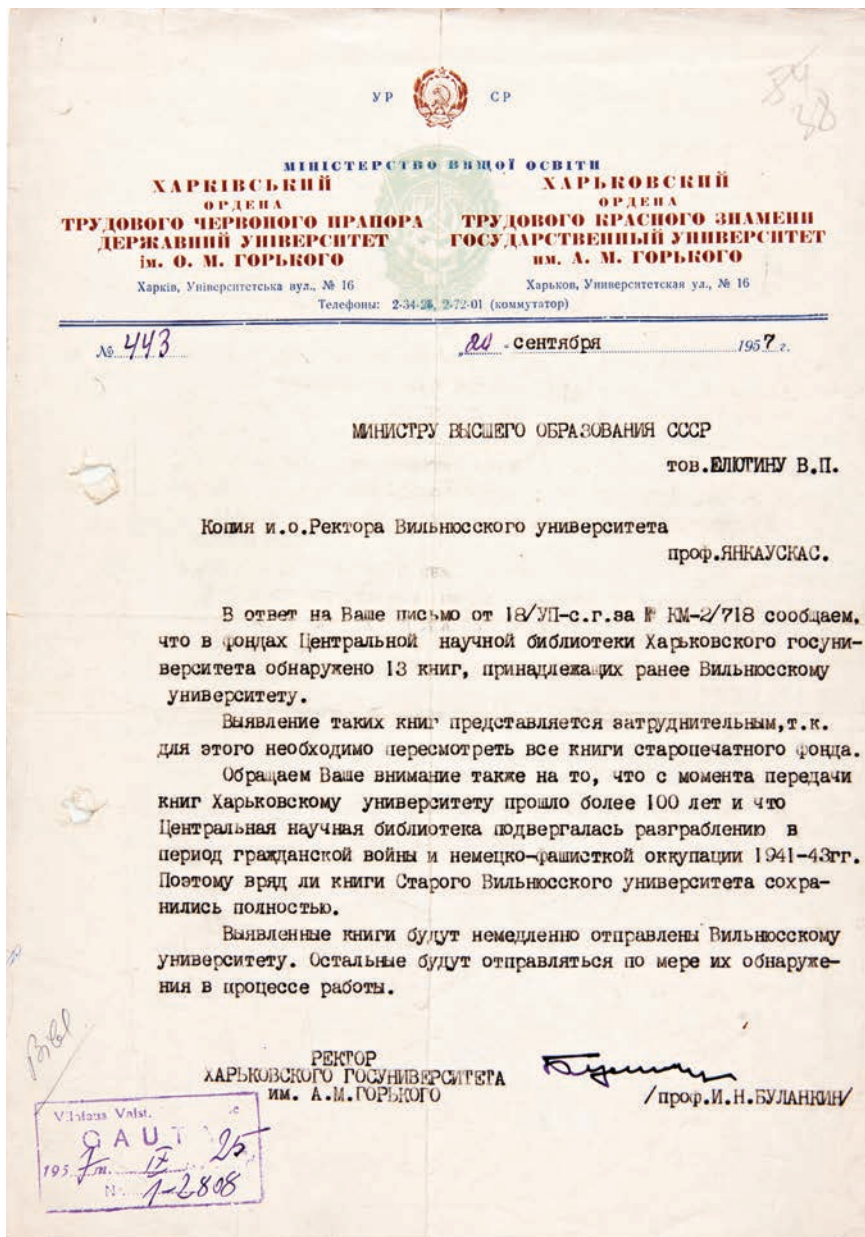

Maskva–Charkovas–Vilnius. 1957 m. liepos 12 d. SSRS aukštojo mokslo ministro prof. Viačeslavo Jeliutino raštas Charkovo valstybinio M. Gorkio universiteto rektoriumi prof. Ivanui Bulankinui ir Vilniaus universiteto rektoriumi Juozui Bulavui. Ministras prašo patenkinti Vilniaus universiteto prašymą ir grąžinti knygas.

212

Moscow–Kharkiv–Vilnius. July 12, 1957. A writing by the Minister of Higher Education of the USSR Professor Viacheslav Jeliutin to the Rector of Kharkiv M. Gorky State University Professor Ivan Bulankin and the Rector of Vilnius University Juozas Bulavas, asking to meet the request of Vilnius University and return the books.

Charkovas–Maskva.
1957 m. rugsėjo 20 d.
Charkovo valstybinio
M. Gorkio universi-
teto rektorius prof.
Ivano Bulankino
laiškas SSRS aukštojo
mokslo ministruui prof.
Viačeslavui Jeliutinui
ir jo kopija laikinai
einančiam Vilniaus
universiteto rektori-
rius pareigas prof.
Steponui Jankauskui
dėl senojo Vilniaus
universiteto knygų
grąžinimo.

Kharkiv–Moscow.
September 20, 1957.
A letter from the Rec-
tor of Kharkiv M. Gor-
ky State University,
Professor Ivan Bulan-
kin to the Minister of
Higher Education of
the USSR, Professor
Viacheslav Jeliutin
concerning the return
of books owned by
the old Vilnius Uni-
versity and its copy
for Deputy Rector
of Vilnius University,
Professor Steponas
Jankauskas.

Lenkijos karalystės kancleris Janas Laskis įteikia Lenkijos karaliui ir Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Aleksandruui (1460–1506) lenkų teisės kodeksą.

Illustracija iš: *Commune incliti Poloniae regni privilegium*. Kraków, 1506.

214

The Grand Chancellor of the Crown Jan Łaski presents a code of laws of Poland to King of Poland and Grand Duke of Lithuania Alexander (1460–1506).

Illustration from: *Commune incliti Poloniae regni privilegium*. Kraków, 1506.

Alexander Rex approbate diuini olim Magni
Razimiri Regis sui predecessoris ordina-
tioni inmitens: Joāni de Lascho regni
sui polonie Cancellario ius Day
demburgenſi cōmuni Priuile-
giorū volumini inferēdū
ac aſcribendū cōmittit
et mandat

COMMUNE INCLITI POLONIAE REGNI PRIVILEGIUM. Kraków, 1506.

Lenkijos karalystės kanclerio, vėliau Gniezno arkivyskupo ir Lenkijos primo Jano Laskio (lenk. Jan Łaski, 1456–1531) iniciatyva sudarytas lenkų viešosios ir teisminės teisės rinkinys *Laskio statutas*. Tai pirmas toks spausdintas Lenkijos įstatymų leidybos istorijoje darbas, kuriame buvo sudėti visi svarbiausi iki to laiko paskelbti teisės potvarkiai ir paprotinės teisės aprašai. Šiame rinkinyje buvo įdėti ir lietuvių-lenkų unijiniai aktai. Leidinys buvo išleistas apie 150 egzempliorių tiražu ir išsiuntinėtas po visus Lenkijos teismus, kuo smarkiai prisidėjo prie krašto vietinės teisės pažinimo.

COMMUNE INCLITI POLONIAE REGNI PRIVILEGIUM. Kraków, 1506.

The Łaski's Statute – a code of public and common law issued by the Grand Chancellor of the Crown (Poland), later Archbishop of Gniezno, the Roman Catholic Primate of Poland Jan Łaski (1456–1531). The statute is the first printed book of this type in the history of book publishing in Poland. It consisted of all the most important resolutions and ordinances submitted until 1506, records of customary law, as well as the Acts of Union between the Crown of the Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania. *The Statute* was published in about 150 copies and delivered to the Polish courts. This book promoted the knowledge of national and local law.

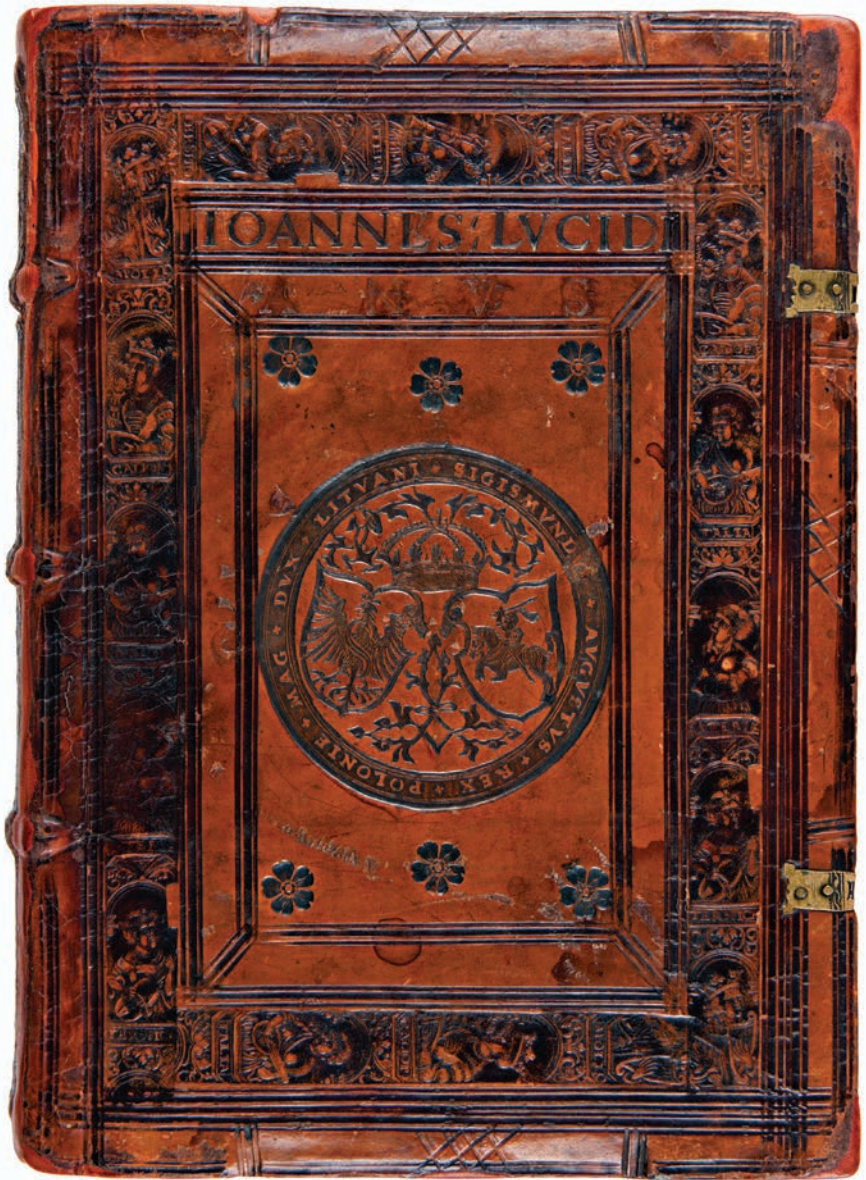
Lucidus, J. *De emendationibus temporum*.
Venezia, 1546.

Knyga su Žygimanto Augusto superekslibrisu.

216

Lucidus, J. *De emendationibus temporum*.
Venezia, 1546.

Super ex libris of Sigismund Augustus on the book cover.

LUCIDUS, JOANNES. *De emendationibus temporum*. Venezia, 1546.

Prancūzų katalikų kunigo, matematiko Jono Lucido (lot. Joannes Lucidus Samotheus, XVI a.) veikalas *Apie laikų pataisymus*, kuriame svarstomi su pasaulio istorijos chronologija susiję klausimai. Jame aptariami įvykiai nuo pasaulio sukūrimo iki 1537 metų. Autorius pabandė nustatyti tikslią Kristaus kančios, mirties ir prisikėlimo datą.

Matome šios knygos, kuri priklausė Lenkijos karaliui ir Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Žygimantui Augustui (1520–1572), ruda oda aptrauktą viršutinį kietviršį, kurio centre – Vilniaus pinigų kalykloje pagamintos plokštelės įspaudas su minėto valdovo superekslibrisu (jame – Lenkijos karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybių herbai). Šis kietviršis apvedžiotas rulete su Apolonu ir mūzomis. Knyga buvo įrišta Vilniaus knygrišio 1560 metais.

LUCIDUS, JOANNES. *De emendationibus temporum*. Venezia, 1546.

A book *On Adjustment of Chronology* by a French Catholic priest, mathematician Joannes Lucidus Samotheus (16th century) focuses on the issues of chronology of the world's history. It gives an account of historical events from the beginning of the world to the year 1537. The author of the book made efforts to establish the exact date of Jesus' passion, death and resurrection.

Here we can see a copy of the book owned by King of Poland and Grand Duke of Lithuania Sigismund Augustus (1520–1572). The book is bound in brown leather with the super ex libris of Sigismund Augustus representing coat of arms of the Crown of the Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania at the centre. The stamp for the super ex libris was custom-made at the Vilnius Mint. The cover of the book has a panel decorated with Apollo and the Muses. The book was bound by a bookbinder from Vilnius in 1560.

Surius, L. *Commentarius brevis rerum in orbe gestarum*. Köln, 1568.

Knygos viršelis su Valerijono Protasevičiaus superekslibrisu.

218

Surius, L. *Commentarius brevis rerum in orbe gestarum*. Köln, 1568.

Super ex libris of Valerijonas Protasevičius on the book cover.

SURIUS, LAURENTIUS. *Commentarius brevis rerum in orbe gestarum.* Köln, 1568.

Vokiečių hagiografo ir istoriko, kartūzų vienuolio Laurencijaus Surijo (lot. Laurentius Surius, tikt. Lorenz Sauer, 1522–1578) *Trumpa pasaulio istorijos apžvalga*, apimanti laikotarpį nuo 1500 iki 1568 metų. Šiuo kompiliaciniu veikalu L. Surijus aršiai polemizuoja su vokiečių protestantų istorikais, o ypač su Johanu Sleidanu (lot. Joannes arba Johannes Sleidanus, tikt. Johannes Philippson von Schleiden, 1506–1556). Autorius pateikia žinių ir apie Lietuvą: aprašo Lietuvos gamtą, gyventojų tikybinę pasiskirstymą, lietuvių eksporto prekes, trumpai apžvelgia sostinę Vilnių.

Knyga iš Vilniaus vyskupo, Vilniaus jėzuitų kolegijos ir bibliotekos įkūrėjo bei mecenato Valerijono Protasevičiaus (lenk. Walerian Protasiewicz Suszkowski, 1504–1579) bibliotekos. Šio leidinio abu kietviršiai yra puošti ruletės išpaudais su evangelistų atvaizdais, o viršutinio kietviršio centre – V. Protasevičiaus herbas – pusbėnulis ir dvi žvaigždės su vyskupo insignijomis. Knygą įrišo Vilniaus kapitulai dirbęs knygrišys 1569 metais.

SURIUS, LAURENTIUS. *Commentarius brevis rerum in orbe gestarum.* Köln, 1568.

A Short Survey of World History gives chronological record of events from 1500 to 1568. The book is written by a German historian, writer of hagiographies Cartusian Lorenz Sauer (1522–1578). The author generated a lively debate with Protestant German historians and particularly with Johannes Philippson von Schleiden (1506–1556). The book offers some information on Lithuania. It gives description of Lithuanian landscape, nature and a range of export goods, presents various denominations and religions and gives a short account on Vilnius.

The book was owned by Valerijonas Protasevičius (1504–1579), the bishop of Vilnius, founder and benefactor of the Vilnius Jesuit College and Library. The front and back covers of the book have panels with the pictures of the Evangelists and at the centre of the front cover one can see the coat of arms of Valerijonas Protasevičius – two stars and a crescent Moon with the insignia of a bishop. The book was bound in 1569 by a bookbinder, who worked for the Vilnius Cathedral Chapter.

Epiktetos Hierapolites.

Enchiridion. T. 2.

Basel, 1563.

J. Albinijaus knygos buvo įrištos XVI a. Vilniaus knygrišių. Superexlibrisas – Rolios herbas su savininko inicialais: *G[eorgius] A[lbinus] E[piscopus] M[etonensis]*.

220

Epiktetos Hierapolites.

Enchiridion. T. 2.

Basel, 1563.

Books owned by Georgius Albinus were bound in the 16th century by Vilnius bookbinders. Super ex libris placed on the front cover – the Rolia coat of arms with initials of the owner: *G[eorgius] A[lbinus] E[piscopus] M[etonensis]*.

EPIKTETOS HIERAPOLITES. *Enchiridion*. T. 2. Basel, 1563.

Vokiečių istoriko liuteronu Hieronimo Volfo (vok. Hieronim Wolf, 1516–1580) bei kitų Vakarų humanistų komentarai lotynų kalba apie graikų filosofo Epikteto (gr. Επικτητος, apie 50–apie 138) *Vadovėlių* ir *Sentencijas*.

Ši knyga priklausė asmeninei Vilniaus pavyskupio, humanisto bei intelektualo Jurgio Albiniaus (1510–1570) bibliotekai. Jo knygų kolekcija buvo vienas ryškiausių Lietuvos Renesanso kultūros reiškinių. Po J. Albiniaus mirties, neatsiradus paveldėtojo, ši vertinga biblioteka buvo perduota Vilniuje steigiamai jėzuitų kolegijai ir tapo naujos kolegijos bibliotekos, anot profesoriaus Levo Vladimirovo, *pamatiniu akmeniu*.

EPIKTETOS HIERAPOLITES. *Enchiridion*. T. 2. Basel, 1563.

Commentaries on *Enchiridion* and *Discourses* by a Greek philosopher Epictetus (Gr. Επικτητος, c. 50–c. 138) written by a German historian, Lutheran Hieronim Wolf (1516–1580) and other Western humanists in Latin language.

This volume used to belong to a humanist, intellectual, Suffragan to the Bishop of Vilnius Georgius Albinus (1510–1570). The private library of this eminent bibliophile was a fascinating phenomenon of the Renaissance culture in Lithuania. After death of the owner, as he had no lawful heir, the library was delivered to the Vilnius Jesuit College. According to the words of Professor Levas Vladimirovas, this valuable library became *a key stone* of the newly established Vilnius Jesuit College Library.

Kareiviai su muškietomis ir ietimis.

Iliustracija iš: Wallhausen, J. J. von. *L'art militaire pour l'infanterie*. Franeker, [1615].

Soldiers armed with muskets and spears.

Illustration from: Wallhausen, J. J. von. *L'art militaire pour l'infanterie*. Franeker, [1615].

WALLHAUSEN, JOHANN JACOB VON. *L'art militaire pour l'infanterie.* Franeker, [1615].

Produktyvaus vokiečių karo rašytojo Johano Jakobo fon Valhauzeno (vok. Johann Jacob von Wallhausen, apie 1580–1627) veikalas *Pėstininkų karo menas*, kuris buvo pirmas iš daugelio jo knygų apie karybą (tarp 1615 ir 1621 metų jų buvo išleista 11). Jame pateikiamos pagrindinės XVII a. pradžios karybos idėjos. Autorius šiame darbe gilinasi į kariuomenės išsidėstymo principus, žygiavimo tvarką, įtvirtintų stovyklų kūrimą ir pan. J. J. fon Valhauzenas stengiasi išryškinti sąryšį tarp senovinės ir modernios karybos, teorinio parengimo ir karinės patirties, apmokymų pratybų ir tikro kariavimo, taip pat pabrėžia karių asmeninių gebėjimų vaidmenį bendrame mūšio kontekste. Leidinio iliustracijas išraižė belgų kilmės vokiečių graveris Johanas Teodoras de Bry (vok. Johann Theodor de Bry, 1561–1623).

Vilniaus akademijos biblioteka paveldėjo šią knygą iš asmeninės didikų Sapiegų bibliotekos.

WALLHAUSEN, JOHANN JACOB VON. *L'art militaire pour l'infanterie.* Franeker, [1615].

The Military Art for Infantry by a productive German writer Johann Jacob von Wallhausen (c. 1580–1627) was the first of many books he wrote on the military art (eleven books were published between 1615 and 1621). *The Military Art for Infantry* presents key concepts of military theory introduced in the beginning of the 17th century. The author carries out a detailed research on the principles of the disposition, on how to run a military campaign and organize fortified military camps. Johann Jacob von Wallhausen accentuates the connection between ancient and modern military art, between theoretical preparations and actual military experience, between military manoeuvres and a real warfare. The author also underlines the effectiveness and war-fighting capability of each soldier in the overall context of a battle. The illustrations of the book were made by a German engraver of Belgian origin Johann Theodor de Bry (1561–1623).

Vilnius Academy Library inherited this book from the private library of the noblemen Sapieha.

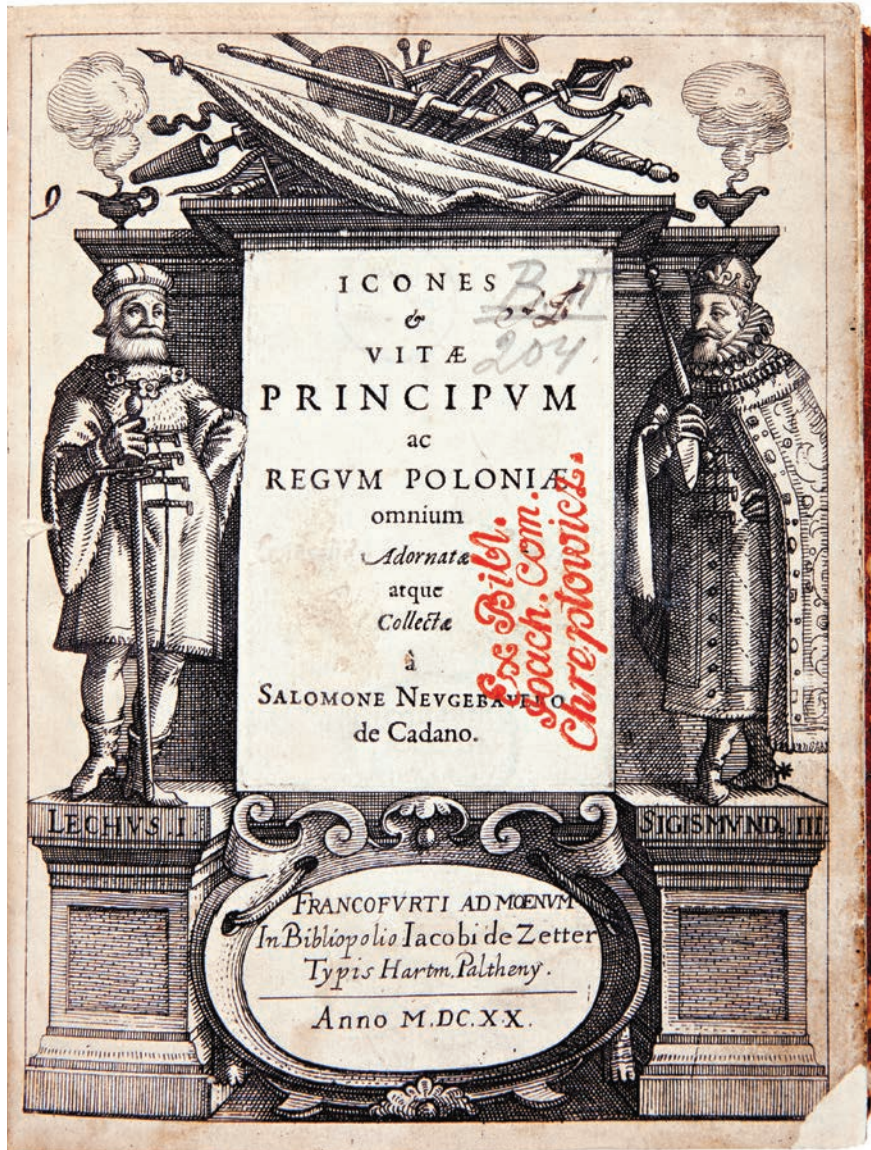
Neugebauer, S. *Icones et vitae principum ac regum Poloniae omnium*. Frankfurt am Main, 1620.

Knygos antraštiniame lape buvusio knygos savininko, garsaus LDK valstybės veikėjo, taip pat žymaus bibliofilo Jokimo Liutaurio Chreptavičiaus (1729–1812) nuosavybės ženklas.

224

Neugebauer, S. *Icones et vitae principum ac regum Poloniae omnium*. Frankfurt am Main, 1620.

The title page bears a mark of ownership of the statesman of the Grand Duchy of Lithuania and bibliophile Joachimas Liutauras Chreptavičius (1729–1812).

NEUGEBAUER, SALOMON. *Icones et vitae principum ac regum Poloniae omnium*. Frankfurt am Main, 1620.

Vokiečių istoriko Salomono Noigebauerio (vok. Salomon Neugebauer, ?–po 1654), praleidusio daug laiko Lenkijoje ir Rusijoje, veikalas *Visų Lenkijos kunigaikščių ir karalių atvaizdai ir gyvenimų aprašymai* su 44 valdovų portretais. Galerija pradama pirmuoju legendiniu lenkų valdovu Lechu ir baigiama karaliumi Zigmantu Vaza (1566–1632). Nuo XVI a. pabaigos valdovų „portretų galerijos“ buvo populiariausia emblemų knygų rūšis Abiejų Tautų Respublikoje. Šie leidiniai buvo reprezentaciniai ir skatino susidomėjimą gimtąja istorija.

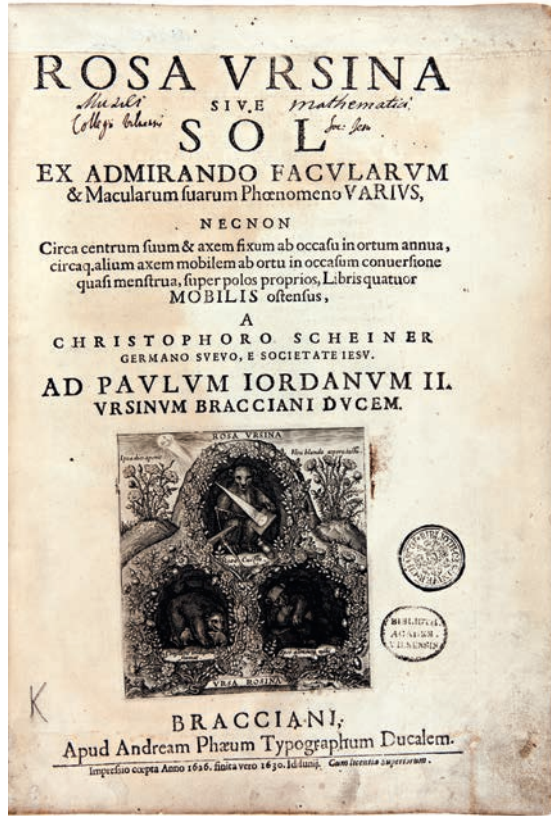
NEUGEBAUER, SALOMON. *Icones et vitae principum ac regum Poloniae omnium*. Frankfurt am Main, 1620.

A book by a German historian Salomon Neugebauer (?–post 1654), who spent part of his life in Poland and Russia *Portraits and Short Biographies of Polish Kings and Grand Dukes* with portraits of 44 rulers. The gallery starts from the legendary Polish ruler Lech and ends with Sigismund III Vasa (1566–1632). Galleries of rulers' portraits were a favourite type of emblem books in the Polish-Lithuanian Commonwealth from the end of the 16th century. These representational books stimulated interest in the native history.

Scheiner, Ch. *Rosa ursina sive Sol ex admirando facularum et macularum suarum phoenomeno varius.*
Bracciano, 1630.
Antraštėnė lapas.

Scheiner, Ch. *Rosa ursina sive Sol ex admirando facularum et macularum suarum phoenomeno varius.*
Bracciano, 1630.
The title page.

BAV 47.I.28

Ten pat.
Saulės dėmių
judėjimo kelias.

Ibidem.
Motion of the
sunspots.

SCHEINER, CHRISTOPH. *Rosa ursina sive Sol ex admirando facularum et macularum suarum phoenomeno varius.* Bracciano, 1630.

Vokiečių astronomo jėzuito Kristofo Šeinerio (vok. Christoph Scheiner, 1575–1650) veikalas apie Saulės dėmes *Orsinio rožė, arba dėl nepaprasto pliūpsnių ir savo dėmių reiškinių marga Saulė*. Šiame veikale remdamasis Saulės dėmių stebėjimais K. Šeineris įtikinamai įrodė, kad Žemės orbitinės plokštumos atžvilgiu Saulės apsisukimo ašis yra pasvirusi, be to, jis sutiko su Galilėju Galilėjumi (it. Galileo Galilei, 1564–1642), kad dėmės yra Saulės paviršiuje arba jos atmosferoje, kad jos čia atsiranda, čia pranyksta ir todėl Saulė nėra baigtinė. Šis mokslininkas taip pat naujoviškai perteikė šių dėmių judėjimus Saulės paviršiuje. Antra vertus, K. Šeineris savo darbe smarkiai užsipuolė kai kuriuos kitus to paties G. Galilėjaus teiginius ir, manoma, tuo nemažai prisidėjo prie garsiojo bažnytinio proceso prieš G. Galilėjų iškėlimo.

SCHEINER, CHRISTOPH. *Rosa ursina sive Sol ex admirando facularum et macularum suarum phoenomeno varius.* Bracciano, 1630.

The Ursine Rose or Sun is a work of a German astronomer, Jesuit Christoph Scheiner (1575–1650). After careful study Christoph Scheiner derived the laws of sunspots motion, their general inclination to the ecliptic, and their motion with the Sun. Besides, he was in agreement with Galileo Galilei (1564–1642) that sunspots are regions in the atmosphere or on the surface of the Sun, that they grow and decay, and so the Sun as an object has infinite potential and possibility. On the other hand, Scheiner fiercely criticized some statements of Galileo thus considerably contributing to his trial by the Inquisition.

Asmenvardžių rodyklė

A

Aelst, Pieter Coecke van žr. Alstas, Pyteris
Kukė van
Aesop; Aesopos žr. Ezopas
Aftonijas Antiochietis 169
Albinijus, Jurgis 7, 15, 220–221
Albinus, Georgius žr. Albinijus, Jurgis
Aleksandras (karalius) 214
Aleksandras I (imperatorius) 205
Alexander žr. Aleksandras (karalius)
Aleksandrovas, A. 12,
Alstas, Pyteris Kukė van 141
Anderson, James žr. Andersonas, Džeimsas
Andersonas, Džeimsas 192–193
Antanovičius, Antanas 25, 35
Aphtonius of Antioch žr. Aftonijas Antio-
chietis
Apianus, Petras 142–143
Apianus, Petrus žr. Apianus, Petras
Archimedas; Archimedes 185
Architas Tarentietis; of Tarentum 161
Aristotelis 79, 95, 130–131, 160–161, 191
Aristotle žr. Aristotelis
August II the Strong žr. Augustas II Stiprusis
(karalius)
August III of Saxony žr. Augustas III Saksas
(karalius)
Augustas II Stiprusis (karalius) 108
Augustas III Saksas (karalius) 108
Aukštaitytė, N. 11–12, 20, 25, 35
Aurelius Augustinus 72–73
Avianas; Avianus 169

B

Babičius, Jokūbas 61
Bajoraitė, Estera 25, 35
Baliński, M. 7, 15
Baras, Žozefas 108–109
Barencas, Vilemas 159
Barentsz, Willem žr. Barencas, Vilemas
Barre, Joseph žr. Baras, Žozefas
Basanavičius, Jonas 9, 17

Bernaras, Žanas Frederikas 107
Bernard, Jean Frédéric žr. Bernaras, Žanas
Frederikas
Bernardas, šv. 90–91
Betgeris, Johanas Gotlybas 207
Bielinis, Jonas 26, 36, 75
Bienewitz, Peter žr. Apianus, Petras
Biksas 127
Biržiška, Vaclovas 7, 9, 15, 18
Blariū, Pjeras de 134–135
Blarru, Pierre de žr. Blariū, Pjeras de
Bobrovskis, Mykolas 92–93
Bobrowski, Michał žr. Bobrovskis, Mykolas
Borovojus, Saulas 44
Böttger, Johann Gottlieb žr. Betgeris, Johanas
Gotlybas
Božimovskis, Jonas 87
Brensztejn, M. E. 8, 16
Bretkūnas, Jonas 83
Bry, Johanas Teodoras de 223
Brzostowski, Konstany Kazimierz žr.
Bžostovskis, Konstantinas Kazimieras
Bučas, Jonas 11, 20, 27, 37, 54
Bulankinas, Ivanas 212–213
Bulavas, Juozas 74, 212
Butkevičienė, B. 12, 20
Bžostovskis, Konstantinas Kazimieras 124

C

Catherine II žr. Jekaterina II (Rusijos impe-
ratorė)
Catiline; Catillina žr. Katilina
Cavazza, Giovanni Battista žr. Kavaca, Džo-
vanis Batista
Ceciševskis, Voicechas 174
Chapsal, Charles Pierre žr. Šapsalis, Šarlis
Pjeras
Charles le Téméraire žr. Karolis Drąsusis
(kunigaikštis)
Charles the Bold žr. Karolis Drąsusis (kuni-
gaikštis)
Chebotariov, Gleb žr. Čebotariovas, Glebas

Chilinskis, Samuelis Boguslavas 83
 Chodkevičius, Jonas Karolis 137
 Chreptavičiai (didikai) 122–123
 Chreptavičius, Jokimas Liutauras 224
 Chreptowicz žr. Chreptavičiai (didikai)
 Chruščiovas, Nikita 26, 36, 75
 Cicero, Marcus Tullius žr. Ciceronas, Markas Tulijus
 Ciceronas, Markas Tulijus 78–79
 Cieciszewski, Wojciech žr. Ceciševskis, Voicchas
 Cicėnienė, R. 10, 19
 Collado, Luis žr. Koljadas, Luisas
 Condillac, Etienne Bonno de žr. Kondijakas, Etjenas Bono de

Č

Čebotariovas, Glebas 74
 Čepienė, K. 30, 39
 Čerskis, Stanislovas 127

D

Daudet, Etienne-Joseph žr. Dodė, Etjenas Žozefas
 Daugsza; Dauksza, Mikalojus žr. Daukša, Mikalojus
 Daukša, Mikalojus 12, 20, 30–31, 39–40, 52–53, 56–57, 72–73, 76–77
 Dacijus, Mikalojus 132–133
 Ditmanas, Andrėjus 110–111
 Dittmann, Andreas Christlieb žr. Ditmanas, Andrėjus
 Dodė, Etjenas Žozefas 185
 Donchak, Viktor žr. Dončakas, Viktoras
 Dončakas, Viktoras 122–123
 Dzonka, Vitorijas 166–167
 Dzustas, Džovanis 198–199

E

Eberhard, Johann Peter žr. Eberhardas, Johanas Pėteris
 Eberhardas, Johanas Pėteris 186–187
 Elisaesus a Sancta Maria žr. Eliziejus iš Šv. Marijos
 Eliseus of St Mary žr. Eliziejus iš Šv. Marijos
 Eliziejus iš Šv. Marijos 96–97
 Elsevier žr. Elzevyrai (spaustuvėninkai)

Elzevyrai (spaustuvėninkai) 30, 39, 179
 Endzinas, A. 8, 16
 Epictetus žr. Epiktetas
 Epiktetas 210–211, 220–221
 Epiktetos Hierapolites žr. Epiktetas
 Erbere Dezesaras, Nikola de 139
 Escobar y Mendoza, Antonio de žr. Eskobaras y Mendosa, Antonijas de
 Eskobaras y Mendosa, Antonijas de 90–91
 Esto (Estho), Jonas 98
 Euclid žr. Euklidas
 Euklidas 149
 Ezopas 168–169

F

Fabricijus, Johanas Albertas 104–105
 Fabricius, Johann Albert žr. Fabricijus, Johanas Albertas
 Fedras 169
 Feigelmanas, Nojus 25, 35
 Feigenbergaitė-Heltzerienė, Zuzana 44
 Filelfas, Frančeskas 79
 Filelfo, Francesco žr. Filelfas, Frančeskas
 Fiodorovas, Ivanas 31, 40, 62–63
 Fyodorov, Ivan žr. Fiodorovas, Ivanas
 Friedrich Wilhelm III žr. Frydrichas Vilhelmas III (karalius)
 Frisius, Gemma žr. Frizijus, Gema
 Frizijus, Gema 142–143
 Frydrichas Vilhelmas III (karalius) 205

G

Galaunė, Paulius 8–10, 16–19, 24, 35
 Galgemairas, Georgas 180–181
 Galileo; Galilaeo, Galileus žr. Galilėjus, Galilėjas
 Galilėjus, Galilėjas 170–171, 227
 Genadijus (Naugardo arkivyskupas) 63
 Gesneris, Salomonas 115
 Gessner, Salomon žr. Gesneris, Salomonas
 Gėtė, Johanas Volfgangas fon 200–201
 Giedraitis, Merkelis 57
 Gijemo, Žakas 157
 Gijemenas de Sen Viktoras, Luji 194–195
 Goethe, Johann Wolfgang von žr. Gėtė, Johanas Volfgangas fon

Grauertas, Arnoldas 114–115
 Grigonis, Evaldas 31, 40
 Grodeck, Gottfried Ernest žr. Grodekas, Gotfrydas Ernestas
 Grodekas, Gotfrydas Ernestas 12, 21, 113, 195
 Groljė de Servjeras, Gasparas 184–185
 Groljė de Servjeras, Nikola 185
 Grollier de Srevière, Gaspard žr. Groljė de Servjeras, Gasparas
 Grollier de Srevière, Nicolas žr. Groljė de Servjeras, Nikola
 Guagnini, Alessandro žr. Gvaninis, Aleksandras
 Guicciardini, Francesco žr. Gvičardinis, Frančeskas
 Guillemain de Sanit Victor, Louis žr. Gijemenas de Sen Viktoras, Luj
 Guillemeau, Jacques žr. Gijemas, Žakas
 Gumbys, V. 28, 37
 Gutauskienė, Janina 25, 35
 Gvaninis, Aleksandras 120–121, 152–153
 Gvičardinis, Frančeskas 132–133
 Gwagnin, Aleksander žr. Gvaninis, Aleksandras

H

Herberay des Essarts, Nicolas de žr. Erbere Dezesaras, Nikola de
 Hesiodas 112
 Horace žr. Horacijus
 Horacijus 81
 Horatius Flaccus, Quintus žr. Horacijus
 Hugas de Sen Šeras 181
 Hugo de Sancto Caro žr. Hugas de Sen Šeras
 Hugues de Saint-Cher žr. Hugas de Sen Šeras
 Humboltas, Aleksandras fon 113

I

Jablonskis, Konstantinas 24, 35
 Jankauskas, Steponas 213
 Janocki, Jan Daniel Andrzej žr. Janockis, Janas Danielius
 Janockis, Janas Danielius 188–189
 Janot, Denis žr. Žano, Deni
 Jaugelis-Telega, Steponas 30, 39, 87
 Jekaterina II (Rusijos imperatorė) 109
 Jeliutinas, Viačeslavas 212–213
 Jogėla, V. 8, 17

Julijus Cezaris, Gajus 165
 Julius Caesar, Gaius žr. Julijus Cezaris, Gajus
 Jurginis, J. 11, 19

K

Kantas, Imanuelis 187, 191
 Kapsukas, V. 9, 18
 Karolis Drąsusis (kunigaikštis) 134–135
 Kaszewski, Mikolaj 116
 Kažuro, Ina 31, 40
 Katilina 78–79
 Kavaca, Džovanis Batista 175
 Keldysh, Mstislav žr. Keldyšas, Mstislavas
 Keldyšas, Mstislavas 27, 36
 Kepler, Johann žr. Kepleris, Johanas
 Kepleris, Johanas 181
 Khrushchev, Nikita žr. Chruščiovas, Nikita
 Kiaupa, Z. 8–9, 11, 16, 18–19
 Kirichenko, A. žr. Kiričenka, Aleksejus
 Kiričenka, Aleksejus 27, 37
 Kiuzelis, Melchioras 99
 Kleinschmidt žr. Kleinšmitas (brolis)
 Kleinšmitas (brolis) 193
 Klimavičius, R. 9–10, 18
 Kocebus, Augustas Frydrichas fon 207
 Koljadas, Luisas 162–163
 Kondakovas, Ivanas 27, 37, 54
 Kondijakas, Etjenas Bono de 191
 Kotzebue, August Friedrich von žr. Kocebus, Augustas Frydrichas fon
 Kriugeris, Osvaldas 173
 Krüger, Oswald žr. Kriugeris, Osvaldas
 Kšyvožondževičius, Mikalojus 98
 Kubilius, Jonas 26–27, 36–37, 75, 122–123
 Küsel, Melchior žr. Kiuzelis, Melchioras
 Kvantas, Jonas Jokūbas 83

L

La Ramė, Pjeras de 154–155
 La Ramée, Pierre de žr. La Ramė, Pjeras de
 Laskis, Janas 214–215
 Laurinčiukas, A. 10, 19
 Lebrun, Karl Ludwig žr. Lebrunas, Karlas Liudvikas
 Lebrunas, Karlas Liudvikas 206
 Lechas (karalius) 225

Ledesma, Diego de; Jokūbas 30, 39, 52–53, 56–57
 Leibnicas, Gotfrydas 191
 Leibniz, Gottfried žr. Leibnicas, Gotfrydas
 Lelevelis, Joachimas 112–113
 Lelewel, Joachim žr. Lelevelis, Joachimas
 Lesingas, Gotholdas Efraimas 115
 Lessing, Gotthold Ephraim žr. Lesingas, Gotholdas Efraimas
 Liudvikas XIV (karalius) 185
 Liudvikas XVIII (karalius) 203
 Liuteris, Martynas 83
 Liutheras, Martinas žr. Liuteris, Martynas
 Louis XIV žr. Liudvikas XIV (karalius)
 Louis XVIII žr. Liudvikas XVIII (karalius)
 Lucidas, Jonas 210–211, 216–217
 Lucidus Samothaeus, Joannes žr. Lucidas, Jonas
 Lukas (evangelistas) 68
 Luke žr. Lukas (evangelistas)
 Luther, Martin žr. Liuteris, Martynas
 Łaski, Jan žr. Laskis, Janas

M

Maksimenko, Fiodoras 25, 36
 Maksiminas Trakas (imperatorius) 164
 Mamoničiai (spaustuvininkai) 65
 Mark žr. Morkus (evangelistas)
 Matthias I žr. Motiejus I (imperatorius)
 Matulaitytė, S. 9, 17
 Maupertuis, Pierre-Louis Moreau de žr. Mopertiuji, Pjeras Luji Moro de
 Mažvydas, Martynas 12, 20, 30, 39, 44–49
 Maximinus Thrax žr. Maksiminas Trakas (imperatorius)
 Mercator, Gerard žr. Merkatorius, Gerardas
 Merkatorius, Gerardas 176–177
 Meternichas, Klemensas fon 205
 Mickevičius, Adomas 120–121, 128–129
 Mickiewicz, Adam žr. Mickevičius, Adomas
 Minvydas, Samuelis 87
 Monantheuil, Henri de žr. Monantejis, Anri de
 Monantejis, Anri de 161
 Monteskjė, Šarlis Lui de 101

Montesquieu, Charles Louis de žr. Monteskjė, Šarlis Lui de
 Mopertiuji, Pjeras Luji Moro de 191
 Morelatas, Agostinas 199
 Morellato, Agostino žr. Morelatas, Agostinas
 Morkus (evangelistas) 64
 Morkūnas, Jokūbas 132–133
 Mosvidius, Martinus žr. Mažvydas, Martynas
 Motiejus I (imperatorius) 165
 Mstislavecias, Petras 31, 40, 65
 Mstislavets, Pyotr žr. Mstislavecias, Petras

N

Napoleonas Bonapartas (imperatorius) 203
 Nero Tiberius, Claudius žr. Neronas Tiberijus, Klaudijus
 Neronas Tiberijus, Klaudijus 109
 Neugebauer, Salomon žr. Noigebaueris, Salomonas
 Newton, Isaac žr. Niutonas, Izaokas
 Nezabitauskis, Kajetonas Rokas 30, 39, 120–121, 126–127
 Niavis, Paulius 79
 Nicholas I žr. Nikolajus I, Rusijos imperatorius
 Nikolajus I, Rusijos imperatorius 8, 15, 25, 35
 Nikonas (patriarchas) 65
 Niutonas, Izaokas 201
 Noelis, Fransua Žozefas Mišelis 116–117
 Noël, François Joseph Michel žr. Noelis, Fransua Žozefas Mišelis
 Noigebaueris, Salomonas 210–211, 224–225

O

Oginski žr. Oginskiai (didikai)
 Oginskiai (didikai) 67
 Oginskis, Bogdanas 66
 Ortelius, A. 44, 46
 Ostrogiškis, Konstantinas Vosylis 31, 40, 63
 Ostrogiški, Konstany žr. Ostrogiškis, Konstantinas

P

Paoli, Giovanni Antonio di žr. Paolis, Džovannis Antonijas di
 Paolis, Džovannis Antonijas di 165

Paré, Ambruazas 156–157
 Paré, Ambroise žr. Paré, Ambruazas
 Pastorijus, Joachimas 179
 Penso de la Vega, Chosè 182–183
 Penso de la Vega, José žr. Penso de la Vega, Chosè
 Petrarca, Francesco žr. Petrarka, Frančeskas
 Petrarka, Frančeskas 72–73, 79
 Petrauskienė, Irena 8, 16, 25, 30, 35, 39
 Petrulis, Alfonsas 9, 17
 Phaedrus žr. Fedras
 Plantenai (spaustuvininkai) 30, 39, 81
 Plantin žr. Plantenai (spaustuvininkai)
 Plutarchas 79
 Plutarchus žr. Plutarchas
 Polenta ze Sudetů, Jurgis; Jiří 154–155
 Protasevičius, Valerijonas 218–219
 Protasiewicz Suszkowski, Walerian žr. Protasevičius, Valerijonas
 Pšibilskis, Vygintas Bronius 12, 21
 Ptolemajas, Klaudijas 142
 Ptolemy, Claudius žr. Ptolemajas, Klaudijas

Q

Quandt, Johann Jacob žr. Kvantas, Jonas Jokūbas

R

Rader, Matthäus žr. Raderis, Motiejus
 Raderis, Motiejus 84–85
 Raderus, Mattheus žr. Raderis, Motiejus
 Raitas, Bendžaminas 167
 Ramus, Petrus žr. La Ramè, Pjeras de
 Refužas, Estašas de 178–179
 Refuge, Eustache de žr. Refužas, Estašas de
 Reinerszoon, Jemme žr. Frizijus, Gema
 Renè II (kunigaikštis) 135
 Riccioli, Giovanni Battista žr. Ričiolis, Džovanis Batista
 Ričiolis, Džovanis Batista 174–177
 Riteris, Karlas 113
 Ritter, Karl žr. Riteris, Karlas
 Rochetas de Cheron, Chuanas 171
 Roget de Gerona (Girona), Juan žr. Rochetas de Cheron, Chuanas
 Roizijus, Petras 120–121, 124–125

Royzius, Petrus žr. Roizijus, Petras
 Rozenbliumas, V. 28, 37
 Rubensas, Peteris Paulius 81
 Rudamina Dusetiškis (of Dusetos), Jonas 172–173
 Rudolfas II (imperatorius) 164–165
 Ruiz de Moros, Pedro žr. Roizijus, Petras

S

Sabinas, Steponas 133
 Salmonas, Gabrielis 135
 Sapiega, Kazimieras Leonas 131, 137, 160, 167
 Sapiega, Leonas 31, 40
 Sapiegos (didikai) 29, 39, 130–131, 155, 223
 Sapieha žr. Sapiegos
 Sapieha, Casimir Leo; Kazimierz Leon žr. Sapiega, Kazimieras Leonas
 Sapieha, Leo žr. Sapiega, Leonas
 Sarbievijus, Motiejus Kazimieras 72–73, 80–81
 Sauer, Lorenz žr. Surijus, Laurencijus
 Scheiner, Christoph žr. Šeineris, Kristofas
 Schiller, Friedrich žr. Šileris, Frydrichas
 Schleiden, Johannes Philippson von žr. Sleidanas, Johanas
 Senenskis, Kazimieras Jonas 94–95
 Serlijas, Sebastijanas 140–141
 Serlio, Sebastiano žr. Serlijas, Sebastijanas
 Sienieński, Kazimierz Jan žr. Senenskis, Kazimieras Jonas
 Sigismund August žr. Žygimantas Augustas
 Sigismund the Old žr. Žygimantas Senasis
 Sigismund III Vasa žr. Zigmantas Vaza
 Silva, Felisianas; Feliciano de 138–139
 Sirtori, Girolamo žr. Sirtoris, Džirolamas
 Sirtoris, Džirolamas 170–171
 Sirvydas, Konstantinas 30, 39, 58–59, 72–73
 Sysang, Johanna Dorothea žr. Ziūzang, Johana Dorotėja
 Skaryna, Francysk žr. Skorina, Pranciškus
 Skorina, Pranciškus 12, 20, 31, 40, 60–61, 63
 Sleidanas, Johanas 219
 Smotrickis, Meletijus 66–67
 Sniečkus, Antanas 26–27, 36–37, 44
 Soldini, Francesco Maria žr. Soldinis, Frančeskas Marija

Soldinis, Frančeskas Marija 190–191
 Solis, Virgilijus 169
 Spotek, Krzysztof žr. Spotekas, Kristupas
 Spotekas, Kristupas 98
 Stalin, Joseph žr. Stalinas, Josifas
 Stalinas, Josifas 11, 19, 25, 35
 Stanislaus Augustus žr. Stanislovas Augustas
 Poniatovskis (karalius)
 Stanisław August Poniatowski žr. Stanislovas
 Augustas Poniatovskis (karalius)
 Stanislovas Augustas Poniatovskis (karalius)
 188–189
 Strijkovskis, Motiejus 153
 Strykowski, Maciej žr. Strijkovskis, Motiejus
 Stryżewska, Z. 8, 16
 Surius, Laurencijus 218–219
 Surlus, Laurentius žr. Surius, Laurencijus

Š

Šapsalis, Šarlis Pjeras 116–117
 Šeineris, Kristofas 226–227
 Šernas, Jokūbas 9, 17
 Šileris, Frydrichas 115
 Škreta, Karelas 99
 Škréta, Karel žr. Škreta, Karelas

T

Taisniet, Jean žr. Tenjė, Žanas
 Talaeus, Audomarus žr. Talonas, Omeras
 Taleiranas-Perigoras, Šarlis Morisas 205
 Talleyrand-Périgord, Charles, Maurice žr.
 Taleiranas-Perigoras, Šarlis Morisas
 Talonas, Omeras 154–155
 Tanner, Matėj; Matthias žr. Tanneris, Mo-
 tiejus
 Tanneris, Motiejus 98–99
 Tarasevičius, Aleksandras 89
 Tartaglia, Niccolò Fontana žr. Tartalija, Niko-
 las Fontana
 Tartalija, Nikolas Fontana 146–149
 Tavernier, Jean Baptiste žr. Tavernjė, Žanas
 Baptistas
 Tenjė, Žanas 150–151
 Tavernjė, Žanas Baptistas 100–103
 Teofilaktas (Ochridos arkivyskupas) 65

Teresa de Ávila, Santa žr. Teresė Avilietė, šv.
 Teresė Avilietė, šv. 96–97
 Theresia, s. žr. Teresė Avilietė, šv.
 Tomaševskis, Samuelis 87

V

Vaišnoravičius, Kazimieras Jonas 91
 Vaitkevičiūtė, Irena žr. Petrauskienė, Irena
 Valavičius, Eustachijus 84–85
 Valesio, Francesco žr. Valezijas, Frančeskas
 Valezijas, Frančeskas 167
 Valhauzenas, Johanas Jakobas fon 210–211,
 222–223
 Valturijus, Robertas 136–137
 Valturio, Roberto žr. Valturijus, Robertas
 Veer, Gerrit de žr. Vėras, Geritas de
 Velingtonas, Artūras 205
 Vetinai, Albertinų linija (kunigaikščiai) 108
 Vettin, Albertine line žr. Vetinai, Albertinų
 linija (kunigaikščiai)
 Vėras, Geritas de 158–159
 Vitriarijus, Motiejus 98
 Vives, Juan Luis žr. Vivesas, Chuanas Luisas
 Vivesas, Chuanas Luisas 144–145
 Vladimirovas, Levas 7, 9, 11–13, 15–17, 19–21,
 23–31, 33–37, 39–40, 44, 75, 221
 Vladislovas Vaza (karalius) 173
 Volfas, Hieronimas 221
 Volowicius, Eustachius žr. Valavičius, Eusta-
 chijus
 Voltaire žr. Volteras
 Volteras 109
 Vujekas, Jokūbas 30, 39, 72–73, 76–77

W

Wallhausen, Johann Jacob von žr. Valhauze-
 nas, Johanas Jakobas fon
 Wellington, Arthur žr. Velingtonas, Artūras
 Władysław Vaza žr. Vladislovas Vaza (kara-
 lius)
 Wolf, Hieronim žr. Volfas, Hieronimas
 Wołowicz, Eustachy žr. Valavičius, Eusta-
 chijus
 Wright, Benjamin žr. Raitas, Bendžaminas
 Wujek, Jakub žr. Vujekas, Jokūbas

Ž

Zavadzkis, Juozapas 117
Zawadzki, Józef žr. Zavadzkis, Juozapas
Zigmantas Vaza 225
Žiūzang, Johana Dorotėja 186
Žygmont II August žr. Žygmantas Augustas
Zonca, Vittorio žr. Dzonka, Vitorijas
Zusto, Giovanni žr. Dzustas, Džovonis

Ž

Žano, Deni 139
Žebrauskas, Tomas 171
Žemaitis, Zigmantas II, 19
Žemaitytė, Z. 9, 18
Žygmantas Augustas 29, 39, 125, 144–145,
216–217
Žygmantas Senasis 152

А

Андреевский, И. Е. 24, 34
Александр I žr. Aleksandras I (imperatorius)

Б

Брокгауз, Ф. А. 24, 34

В

Владимировас, Л. žr. Vladimirovas, Levas

Г

Гонозов; Гонзов, Геннадий žr. Genadijus
(Naugardo arkivyskupas)

Е

Екатерина II Великая žr. Jekaterina II (Rusijos imperatorė)

М

Мстиславец, Пётр Тимофеев žr. Mstislavcas, Petras

Н

Никон žr. Nikonas (patriarchas)

О

Острозький, Костянтин Василь II Ostrogiškis, Konstantinas Vosylius

С

Скарына, Францыск (Францішак) Лукіч žr. Skorina, Pranciškus
Смотрицкий; Сматрыцкі, Мелетий; Мьялецій žr. Smotrickis, Meletijus

Т

Тарасевич, Аляксандр žr. Tarasevičius, Aleksandras
Теофилакт Охридски žr. Teofilaktas (Ochridos arkivyskupas)

Ф

Фёдоров, Иван žr. Fiodorovas, Ivanas

Э

Эфрон, И. А. 24, 34

Ve2I3 **VETERA REDUCTA.** Parodos katalogas. 2012 11 15–2013 06 15 / Sudarė Ina Kažuro, Evaldas Grigonis. – Vilnius: Vilniaus universitetas, Vilniaus universiteto leidykla, 2012. – 240 p.

ISBN 978-609-459-116-7

Žymaus Lietuvos knygotyriminko profesoriaus Levo Vladimirovo (1912–1999) atminimui skirtas iliustruotas parodos katalogas. Pratarinėse aptariamas 1956–1959 m. vykęs senojo Vilniaus universiteto bibliotekos kolekcijų grąžinimas iš Rusijos ir Ukrainos bibliotekų. Tuomet L. Vladimirovo pastangomis į Lietuvą buvo parvežta apie 18 000 vertingų XV–XIX a. dokumentų. Kataloge pristatomi leidiniai leidžia suvokti profesoriaus veiklos svarbą bei susipažinti su spausdintiniu Lietuvos kultūros paveldu.

UDK 02(474.5)(092)(064)

VETERA REDUCTA

PARODOS KATALOGAS | THE EXHIBITION CATALOGUE
2012 11 15 – 2013 06 15 | 15 November, 2012 – 15 June, 2013

Viršelio dailininkė Audronė Uzielaitė
Lietuvių kalbos redaktorė Jolanta Storpirstienė
Grafinis dizainas Nijolė Bukantienė

13,39 aut. l. 15 sp. l. Tiražas 500 egz.
Išleido Vilniaus universitetas,
Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius
Spausdino Standartų spaustuvė
S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius

